

B I D R A G

TILL

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

/// Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 10.

ÅREN

1901—1905.

G Ö T E B O R G S O C H B O H U S L Ä N .

1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet.

Göteborgs och Bohus län har under de fem år, som denna berättelse omfattar, icke undergått någon förändring till sina förutvarande *gränser*, och är således också länets *ytinnehåll*, som af Statistiska Centralbyrån vid 1900 års slut uppgifves vara 5,047¹⁶ kvadratkilometer, däraf 4,895⁵⁹ kvadratkilometer land och 151⁵⁷ kvadratkilometer vatten, hafsvikar och sund oberäknade, fortfarande oförändradt.

Under femårsperioden har frågan om rätta sträckningen af sjögränsen mellan Bohuslän och Norge varit föremål för särskild behandling af statsmakterna. I anledning af uppkomna stridiga meningar rörande nämnda gränslinje, som fastställdes genom gränstraktaten den 26 oktober 1661 och sedermera icke underkastats revision, och särskildt med hänsyn därtill, att såväl från svensk som från norsk sida anspråk framställdes på den grupp af skär, som benämnas Grisbådarne och hvilken erbjuder ett ganska betydande hummerfiske, uppdrog under närmast föregående period Kungl. Maj:t den 12 juli 1897 åt två svenska kommissarier att, jämte två från norsk sida utsedde personer, verkställa undersökning angående rätta sträckningen af riksgränsen mellan Sverige

och Norge från det inre af Idefjorden ut i hafvet samt afgifva förslag till gränslinjens bestämmande. De svenska och norska kommissarierna fullgjorde därefter sitt uppdrag, därvid sig visade, att full enighet uppnåddes rörande gränsens sträckning från det inre af Idefjorden, punkt I i kommissionens förslag äfvensom å den därtill hörande kartan, till en punkt XVIII, utgörande midtpunkten å en rät linje, dragen från Jylte kummel å Jylteholmen strax söder om den norska till Hvalögruppen hörande ön Herföhl till södra udden af den på nordvästsidan af den svenska ön Norra Hellsö belägna lilla holme, hvaremot olika meningar gjorde sig gällande å de olika sidorna beträffande gränsens sträckning från sistnämnda punkt ut till territorialgränsen i hafvet. Efter ytterligare utredning i saken, bland annat från länsstyrelsens sida, hvilken den 15 mars 1898 afgaf infordradt underdånigt utlåtande, fann Kungl. Maj:t i sammansatt norskt och svenskt statsråd den 15 mars 1904 skäligen i enlighet med de därvid närvarande svenske och norske statsrådsledamöternas hemställan dels godkänna den af de svenske och norske kommissarierna gemensamt föreslagna

INLEDNING

TILL

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetat och utgivet af Statistiska centralbyrån – Stockholm, 1863-1912.

Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kungl. Maj:ts befallninghavande i Stockholms stad och i rikets 24 län avger underdåniga femårsberättelser av statistiskt innehåll.

Berättelserna består av två avdelningar.

Första avdelning består av följande rubriker:

- 1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet**
- 2. Innevånare**
- 3. Näringar**
- 4. Kommunikationsanstalter och varubyten**
- 5. Kameralförhållanden**
- 6. Politi.**

Andra avdelning är en tabellbilaga.

Statistiska centralbyrån samlar in och utgiver ett sammandrag för hela riket av samtliga femårsberättelsernas huvudsakliga innehåll.

Föregångare:

Kongl. maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1822-1851/55.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Underdånig berättelse.....	1-98.
1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet.....	1.
Tab. A. Ytterligare tillkomna municipalsamhällen i Göteborgs och Bohus län under åren 1901-1905.....	3.
2. Invånare.....	3.
Tab. B. Antalet fångar uti Göteborgs och Bohus läns länsfängelse samt Uddevalla och Svanesunds kronohäkten åren 1901-1905.....	5.
3. Näringar.....	8.
Tab. C. Utsäde och skörd i Göteborgs och Bohus län åren 1901-1905.....	8.
Tab. D. Markegångstaxans pris i Göteborgs och Bohus län åren 1901-1905.....	9.
Tab. E. Försäljningsvärdet af hafsfisket i Göteborgs och Bohus län åren 1901-1905.....	18.
4. Kommunikationsanstalter och varubyten.....	24.
5. Kameralförhållanden.....	31.
Tab. F. Minuthandel med och utskänkning af spirituösa drycker i Göteborgs och Bohus län åren 1901-1905.....	31.
6. Politi	33.
Tab. G. Inkomster och utgifter för folkskoleväsendet inom Göteborgs och Bohus län utom Göteborgs stad år 1905.....	36.
Tab. H. Antalet vårdade, sjukplatser, underhållsdagar och kostnader vid Göteborgs hospital åren 1901-1905.....	39.
Tab. I. Inkomster och utgifter vid Göteborgs hospital åren 1901-1905.....	39.
Tab. K. Göteborgs och Bohus läns landstings inkomster och utgifter åren 1901-1905.....	40.
Tab. L. Hushållningssällskapets i Göteborgs och Bohus län inkomster och utgifter åren 1901-1905.....	41.
7. Länets städer.....	42.
Tab. M. Göteborgs magistrats och rådstufvurätts ämbets- och tjänstemän samt betjante jämte årliga aflöningar enligt år 1905 gällande stater.....	44.
Tab. N. Göteborgs poliskår jämte dess aflöning åren 1900 och 1905.	45.
Tab. O. Göteborgs hamnstyrelses tjänstemän och betjante jämte deras aflöning år 1905.....	46.
Tab. P. Anmällda och upptäckta brott samt af polismyndigheten handlagda mål i Göteborg åren 1901-1905.....	51.
Tab. Q. Gatu- och vägarbeten i Göteborg åren 1901-1905.....	52.
Tab. R. Arbeten, hvilka Göteborgs hamnstyrelse låtit utföra åren 1901-1905.....	55.
Tab. S. Göteborgs stads vattenverks inkomster och utgifter åren 1901-1905.....	56.
Tab. T. Trävaruexporten från Göteborg åren 1901-1905.....	58.

	Sid.
7. Länets städer (Forts.).	
Tab. U. De hufvudsakligaste exportartiklarna från Göteborg, utom metaller, trävaror, spannmål och smör åren 1901-1905.....	59.
Tab. V. Import af hufvudsakliga varuartiklar till Göteborg åren 1901-1905.....	60.
Tab. X. Handtverkerierna i Göteborg åren 1900 och 1905.....	62.
Tab. Z. Minuterings- och utskänkingsställen samt afgifternas belopp och fördelning i Göteborg åren 1900-1905.....	63.
Tab. Y. Göteborgs utskänkings aktiebolags (Aktiebolaget Göteborgssystemets) verksamhet från och med den 1 oktober 1900 till den 1 oktober 1905.....	63.
Tab. Å. Statens telegraf- och telefonväsendes verksamhet i Göteborg åren 1901-1905.....	65.
Tab. Ä. Göteborgs stadsbiblioteks inkomster och utgifter åren 1901-1905.....	80.
Tabellbilagor	99-136.
Tab. 1. Folkmängden i Göteborgs och Bohus län åren 1901-1905.....	99.
Tab. 2. Allmänna vägar och skjutsning i Göteborgs och Bohus län åren 1901-1905.....	100.
Tab. 3. Hemman och lägenheter samt stadsjordar m. m. i Göteborgs och Bohus län år 1905.....	102.
Tab. 4. Egendomar af fideikommissnatur i Göteborgs och Bohus län år 1905.....	103.
Tab. 5. Egendomar tillhörande inhemska aktiebolag, i Göteborgs och Bohus län år 1905.....	103.
Tab. 6. Egendomar tillhörande främmande makters undersåtar, i Göteborgs och Bohus län år 1905.....	111.
Tab. 7. Fromma stiftelser, stipendiefonder, pensionsanstalter, icke registrerade sjukkassor samt därmed jämförliga inrättningar i Göteborgs och Bohus län år 1905.....	112.

B I D R A G

TILL

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

/// Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 10.

ÅREN

1901—1905.

G Ö T E B O R G S O C H B O H U S L Ä N.

1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet.

Göteborgs och Bohus län har under de fem år, som denna berättelse omfattar, icke undergått någon förändring till sina förutvarande *gränser*, och är således också länets *ytinnehåll*, som af Statistiska Centralbyrån vid 1900 års slut uppgifves vara 5,047¹⁶ kvadratkilometer, däraf 4,895⁵⁹ kvadratkilometer land och 151⁵⁷ kvadratkilometer vatten, hafsvikar och sund oberäknade, fortfarande oförändradt.

Under femårsperioden har frågan om rätta sträckningen af sjögränsen mellan Bohuslän och Norge varit föremål för särskild behandling af statsmakterna. I anledning af uppkomna stridiga meningar rörande nämnda gränslinje, som fastställdes genom gränstraktaten den 26 oktober 1661 och sedermera icke underkastats revision, och särskildt med hänsyn därtill, att såväl från svensk som från norsk sida anspråk framställdes på den grupp af skär, som benämnas Grisbådarne och hvilken erbjuder ett ganska betydande hummerfiske, uppdrog under närmast föregående period Kungl. Maj:t den 12 juli 1897 åt två svenska kommissarier att, jämte två från norsk sida utsedde personer, verkställa undersökning angående rätta sträckningen af riksgränsen mellan Sverige

och Norge från det inre af Idefjorden ut i hafvet samt afgifva förslag till gränslinjens bestämmande. De svenska och norska kommissarierna fullgjorde därefter sitt uppdrag, därvid sig visade, att full enighet uppnåddes rörande gränsens sträckning från det inre af Idefjorden, punkt I i kommissionens förslag äfvensom å den därtill hörande kartan, till en punkt XVIII, utgörande mittpunkten å en rät linje, dragen från Jylte kummel å Jylteholmen strax söder om den norska till Hvalögruppen hörande ön Herföhl till södra udden af den på nordvästsidan af den svenska ön Norra Hellsö belägna lilla holme, hvaremot olika meningar gjorde sig gällande å de olika sidorna beträffande gränsens sträckning från sistnämnda punkt ut till territorialgränsen i hafvet. Efter ytterligare utredning i saken, bland annat från länsstyrelsens sida, hvilken den 15 mars 1898 afgaf infordradt underdånigt utlåtande, fann Kungl. Maj:t i sammansatt norskt och svenskt statsråd den 15 mars 1904 skäligen i enlighet med de därvid närvarande svenske och norske statsrådsledamöternas hemställan dels godkänna den af de svenske och norske kommissarierna gemensamt föreslagna

gränslinje mellan Sverige och Norge från det inre af Idefjorden till ofvan oförmälda punkt XVIII, dels föreskrifva, att utmärkandet af denna gränslinje skulle verkställas af därtill utsedde kommissarier, en från hvardera riket, och dels förordna, att frågan om gränslinjen från punkt XVIII ut i hafvet, så långt territorialgränsen ginge, skulle, för såvidt de båda rikenas representationer därtill gäfvit sitt samtycke, hänskjutas till afgörande af särskild skiljedomstol, bestående af två ledamöter från hvardera riket, utsedde i vederbörande statsråd, och en femte ledamot, som ock skulle vara ordförande, utsedd af dessa fyra eller, om de icke blefve om valet ense, af någon främmande stats öfverhufvud på anmodan af Hans Maj:t Konungen. Kungl. Maj:t aflät sedermera den 26 mars 1904 proposition till svenska riksdagen om medgifvande, att den tvistiga gränsfrågans afgörande finge öfverlämnas åt den ifrågasatta särskilda skiljedomstolen, samtidigt hvarmed liknande framställning gjordes till norska stortinget. Svenska riksdagen biföll på det sätt propositionen, att Riksdagen medgaf frågans lösning på föreslaget sätt, dock med den förändring, att, därest de fyra först utsedde skiljemännen vid valet af den femte stannade i lika röstetal, det åt skiljedomstolen lämnade uppdraget skulle anses hafva förfallit. Stortinget å sin sida afgjorde saken sedermera, den 2 maj 1904, efter det dess konstitutionskommitté hemställt om bifall till Kungl. Maj:ts framställning, och fann därvid under förhanden varande förhållanden icke anledning till något beslut i saken från stortingets sida. Sålunda förföll för denna gång frågan om bestämmandet af rätta sträckningen utaf den omtvistade sjögränsen mellan de förenade rikena; och då unionen mellan Sverige och Norge följande år, 1905, upplöstes, var denna fråga fortfarande olöst och var det ännu vid det årets slut. Den å ömse sidor godkända del af gränslinjen, från punkten I till punkten XVIII, har enligt den 3 december 1904 upprättad förrättningsakt blifvit utmärkt af utsedde kommissarier i enlighet med Kungl. Maj:ts förenämnda beslut.

Länet har numera 6 *städer*, i det att till de äldre städerna Göteborg, Kungälv, Marstrand, Uddevalla och Strömstad kommit en ny, Lysekil, som den 1 april 1903 inträdde i utöfningen af de köpingen Lysekil förunnade, i näst föregående femårsberättelse omnämnda stadsrättigheter. Alla städerna äga stapelstadsrätt samt egen rådstufvurätt och magistrat. I Göteborg är enligt nådigt bref den 23 september 1904 handels- och politiborgmästaren öfverexekutor, uti Uddevalla, Strömstad och Lysekil handhafves öfverexekutorsbefattningen af magistraten och i öfriga två städer hvilat denna befattning hos länsstyrelsen på grund af Kungl. Maj:ts särskilda förordnanden.

I *administrativt hänseende* har länet för öfrigt fortfarande varit *indeladt* i 5 fögderier och 21 länsmansdistrikt, men i denna indelning har den förändring under perioden inträdt, att enligt nådiga bref den 30 maj 1902 och den 21 augusti 1903 från 1904 års början med Göteborgs stad införlifvats $\frac{2}{5}$ mantal Stora Änggården med vissa tillägg samt tvenne skilda $\frac{1}{60}$ mantal Lilla Änggården, det ena dock med undantag af ett visst område, i Örgryte socken af Säfvedals härad i Göteborgs fögderi, hvilka fastigheter äfven i kom-

munalt, judiciellt och ecklesiastiskt hänseende öfvergått till staden Göteborg och i sistnämnda afseende tilldelats Haga församling. Dessutom har enligt nådiga bref den 3 mars och den 8 december 1905 förordnats, att från 1906 års början skulle med Göteborgs stad förenas hela Lundby socken af Östra Hisings härad i nämnda fögderi såväl i administrativt och kommunalt som i judiciellt hänseende.

Utom de sålunda timade förändringarna i länets *judiciella indelning* har däri förekommit den ändring, att häradena i Norrvikens domsaga enligt nådigt bref den 4 oktober 1901 från och med början af 1904 utgöra endast två tingslag, omfattande det ena Vette härad med tingsställe i Strömstad och det andra Kville, Tanums och Bullarens härad med tingsställe tills vidare i Hede. Därmed har ock tillämpningen af kungl. förordningen den 17 maj 1872 angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradsting blifvit utsträckt till nämnda domsaga. Länet har således fortfarande 5 domsagor, sammanfallande med fögderierna, men dessa omfatta numera endast 10 tingslag eller härad med särskilda ting. Tingsställena äro fortfarande desamma för öfriga domsagor, dock har länsstyrelsen genom utslag den 25 oktober 1905 på ansökning af Tegneby sockens kommun förordnat, att Orusts och Tjörns härads tingsstad skulle förläggas från Svanesund i Långelanda socken af Orusts Östra härad till lämplig plats å hemmanet Varekil i Stala socken af samma härad, i närheten af där belägna gästgivaregård, hvilket utslag emellertid blifvit öfverklagadt hos högre myndighet, som vid periodens slut icke ännu meddelat beslut i saken.

Hvad den *kyrkliga indelningen* beträffar, är förutom redan angifna öfverflyttning af delar i hemmanen Stora och Lilla Änggården från Örgryte församling till Haga församling i Göteborg endast att märka, att Lysekils församling med begagnande af det församlingen enligt nådigt bref den 28 september 1900 förunnade tillstånd under perioden afskilts från Bro pastorat och bildat eget regalt gäll, som blifvit i laga ordning tillsatt och af nye kyrkoherden tillträdt den 2 maj 1902. Strömstads församling har således icke ännu vid periodens slut blifvit såsom eget pastorat skild från Skee pastorat. Länet var följaktligen då indelat i 41 pastorat, fördelade på 6 kontrakt eller prosterier och omfattande, med skärgårdskapellen, 99 församlingar. I sammanhang med Lundby sockens införlifning med Göteborg i administrativt med flere hänseenden förordnade Kungl. Maj:t äfven om utredning genom domkapitlets i stiftet försorg beträffande Tufve församlings skiljande från Lundby och Tufve församlingars pastorat och förening i samband därmed af Lundby församling med Göteborg äfven i ecklesiastiskt afseende, men frågan härom var vid 1905 års slut fortfarande oafgjord.

Beträffande den *kommunala indelningen* är att märka, utom hvad redan nämnts angående Lundby sockens af Östra Hisings härad förening med Göteborgs stad, att genom länsstyrelsens utslag den 9 juni 1902, som vunnit laga kraft, förordnats, att Klädesholmens kapellförsamling, som vore förenad med Stenkyrka socken och Rönnängs kapellförsamling under gemensam kommunalförvaltning, skulle från och med ingången af 1903 utgöra egen kommun.

Med tillämpning af lagen den 27 maj 1898 angående tillägg till kungl. förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 hafva *municipalsamhällen* fortfarande bildats på landsbygden, i det genom länsstyrelsens af Kungl. Maj:t fastställda beslut förordnats, att en eller flere af de i denna lag återopade särskilda stadgeföreskrifter för stad skulle gälla för visst område af skilda kommuner. *Tabellen A* utvisar, hvilka municipalsamhällen under perioden tillkommit äfvensom hvilken eller hvilka af de särskilda stadsstadgarne lända till efterrättelse inom hvarje samhälle och de kungl. bref, som härom meddelat bestämmelser. I följande, redan förut bildade municipalsamhällen hafva ytterligare kommit i tillämpning flere stadsstadgar, nämligen byggnads- och brandstadgarne för Skärhamns municipalsamhälle i Stenkyrka socken uti Orusts och Tjörns fögderi enligt kungl. bref den 29 november 1901, för Grafvarne och Bäckeviks municipalsamhälle i Kungshamns kapellförsamling uti Sunnervikens fögderi enligt kungl. bref den 29 september 1905 och för Fjällbacka municipalsamhälle i Kville socken uti Norrvikens fögderi enligt

kungl. bref den 1 augusti 1902 samt för Malmöns municipalsamhälle i Askums socken uti Sunnervikens fögderi, brandstadgan enligt kungl. bref den 12 maj 1905 och hälsovårdsstadgans föreskrifter för stad enligt kungl. bref den 21 juni 1901. Hälleviksstrands och Fjällbacka municipalsamhällen hafva fått sina områden utvidgade enligt kungl. bref den 17 juni 1904 och den 13 juni 1902.

Länet utgör med undantag af Göteborgs stad, som till följd af sitt stora invånareantal icke deltagar i landsting, ett *landstingsområde*.

Någon förändring i afseende på *väghållningsdistrikten* har icke ägt rum, men bestämmelserna om Lundby sockens införlifning med Göteborgs stad från 1906 års början hafva ock medfört, att Lundby socken med 1905 års utgång skilts från Östra Hisings härads väghållningsdistrikt och förenats med Göteborg i afseende å väghållningsbesväret. Närmare bestämmelser för reglering af därigenom uppkomna nya förhållanden hafva meddelats i nädigt bref den 8 december 1905.

Med hänsyn till *inskrifning af de värnpliktige* är länet numera enligt kungl. förordningen den 12 augusti 1901 indeladt sålunda, att Säfvedals och Askims härads alla socknar samt Öckerö socken af Västra Hisings härad tillhöra Göteborgs södra rullföringsområde, N:o 32, af Älfsborgs södra inskrifningsområde, under det att länet i öfrigt bildar Göteborgs och Bohus inskrifningsområde, omfattande Göteborgs stadsrullföringsområde, N:o 28, Göteborgs norra rullföringsområde, N:o 29, och Uddevalla rullföringsområde, N:o 30.

Beträffande *hälso- och sjukvården* har länet under femårsperioden fortfarande omfattat 6 provinsialläkaredistrikt. Af de 9 i senaste femårsberättelsen omnämnda extra provinsialläkaredistrikt har Lysekils distrikt under perioden upphört i anledning af Lysekils köpings förvandling till stad. Ett nytt dylikt distrikt har tillkommit, nämligen det enligt nädigt bref den 31 december 1901 inrättade Ljungskile extra provinsialläkaredistrikt, som omfattar Ljungs, Resteröds och Grinneröds socknar i Inlands Fräkne härad samt Inlands Torpe af Hjärtums och Västerlanda socknar bestående härad med station för läkaren i Ljungskile.

Hvad länets *naturbeskaffenhet* angår och särskildt dess indelning efter *jordens beskaffenhet* återopas hvad i föregående berättelser därom blifvit anfördt.

Tab. A. Ytterligare tillkomna municipalsamhällen i Göteborgs och Bohus län under åren 1901—1905.

Municipalsamhälle.	Datum för Kungl. bref, afseende:			
	Ordningsstadgan.	Byggnadsstadgan.	Brandstadgan.	Hälsovårdsstadgan.
<i>Göteborgs fögderi.</i>				
Tingstads municipalsamhälle i Backa socken	1904	1904	1904	—
<i>Sunnervikens fögderi.</i>				
Hogenäs Näs municipalsamhälle i Askums socken	—	—	—	1902
Hunnebostrands municipalsamhälle i Tossene socken	1903	—	1905	1903
Bovallstrands municipalsamhälle i Tossene socken	1903	—	—	1903
Vejjerns municipalsamhälle i Askums socken	—	—	—	1905
<i>Norrvikens fögderi.</i>				
Björneröds och Krokens municipalsamhälle i Skee socken	—	—	—	1902

2. Invånare.

Länets kyrkoskrifna *folkmängd* utgjorde, enligt hvad bilagda *tabell 1* utvisar, vid 1905 års slut 357,120 personer, fördelade med 195,602 på landsbygden och 161,518 på städerna. På hvarje kvadratkilometer af länets ytvidd, hvilken såsom ofvan nämnts, uppgifves utgöra något öfver 5,047 kvadratkilometer, komma således 71 invånare. Vid 1900 års slut uppgick folkmängden enligt prästerskapets anteckningar till 337,175 personer, af hvilka 191,543 tillhörde landsbygden och 145,632 städerna. Den kyrkoskrifna folkmängden har följaktligen under ifrågavarande tidrymd

ökats med 19,945 personer eller 5.92 procent, däraf på landsbygden 4,059 eller 2.12 procent och i städerna 15,886 eller 10.91 procent. Under närmast föregående femårsperiod ökades den kyrkoskrifna folkmängden med 23,835 personer eller 7.11 procent, hvaraf på landsbygden belöpte 6,315 personer eller 3.41 procent och på städerna 17,520 personer eller 13.67 procent.

Enligt mantalslängderna åter uppgick folkmängden vid 1905 års slut till 357,690 personer, af hvilka 184,278 mantalskrifvits på landsbygden och 173,412 i städerna, därvid

till städerna hänförs 12,379 personer, mantalsskrifna i Lundby först med 1906 års början med Göteborgs stad införlifvade socken enligt den i nämnda stad i början af år 1906 förrättade mantalsskrifning, och folkökningen utgör således enligt dessa längder 22,864 personer, fördelade med 5,805 på landsbygden, Lundby socken inberäknad, och 17,059 på städerna.

Antalet kyrkoskrifna invånare, som vid 1900 års slut öfversteg den mantalsskrifna befolkningen med 2,349 personer, har alltså under perioden tillväxt i vida mindre grad än de mantalsskrifnas antal och understeg vid periodens slut detta senare med 570 personer. Denna förändring i förhållandet mellan den kyrkoskrifna och den mantalsskrifna folkmängden visar sig vara störst i Göteborg, och torde den härleda sig från omständigheter, som närmare beröras här nedan i redogörelsen för nämnda stad.

Från länets landsbygd hafva icke så få personer aflyttat till de större städerna i länet. Till Norge har ock utflyttningen fortfarit, dock i mindre utsträckning, i det att enligt uppgifter af Statistiska Centralbyrån dit utflyttat 344 personer år 1901, 291 år 1902, 278 år 1903, 252 år 1904 och 187 år 1905. Det är hufvudsakligen från norra delarne af länet, som denna *utvandring* försiggår. Emigrationen till Förenta staterna har under perioden fortgått, sorgligt nog i vida större omfattning än under föregående period. År 1901 utvandrade dit 1,183 personer från länet, år 1902 1,659, år 1903 1,738, år 1904 1,000 och år 1905 1,191 personer. Äfven till Danmark och andra länder har utflyttning förekommit, och omfattar hela emigrationen för periodens olika år respektive 1,763, 2,143, 2,196, 1,413 och 1,586 personer.

Invandringen torde förete ungefär samma förhållanden under denna period som under den närmast föregående. Till hufvudsaklig del har den nu som förut uppkommit därigenom, att personer, som utflyttat till Amerika eller till Norge, återvänt till sina gamla hemorter. Så inflyttade till länet år 1901 från Förenta staterna 273 och från Norge 250 personer, år 1902 från Förenta staterna 211 och från Norge 219, år 1903 från Förenta staterna 279 och från Norge 313, år 1904 från Förenta staterna 335 och från Norge 402 samt år 1905 från Förenta staterna 282 och från Norge 489 personer. Immigration har ock ägt rum från andra länder, och hafva i det hela följande antal personer invandrat, nämligen år 1901 689, år 1902 630, år 1903 835, år 1904 997 och år 1905 1,041.

De med hänsyn till folkmängden och gällande bestämmelser under förra perioden rådande och i senaste femårsberättelsen angifna förhållanden i fråga om länets *representerande i riksdagen* voro oförändrade.

I afseende å befolkningens *gudsfruktan, laglydnad* och *sedlighet* hafva några anmärkningsvärda förändringar icke iakttagits under perioden.

Främmande trosbekännares antal torde icke hafva vunnit vidare tillväxt.

Frälsningsarmén, som utom sin till Göteborg med omnejd förlagda rörelse fortsatt sin verksamhet med fast organiserade kårer i Uddevalla och Strömstad, har under pe-

rioden äfven i Grafvarne uti Kungshamns kapellförsamling organiserat en kår, afsedd för norra delen af länets skärgård. Den har dessutom ytterligare bedrifvit förberedande arbete i sina syften bland fiskarbefolkningen i länet genom utsända medlemmar från Göteborg, hvilka under sommar-månaderna gjort besök på de olika fiskelägena utefter kusten. Någon större anslutning lär frälsningsarmén dock icke hafva vunnit genom denna sin verksamhet.

Vid genomseende af *brottmålsstatistiken* befinnes länet fortfarande intaga en ofördelaktig ställning, men vid närmare granskning visar sig, såsom redan i föregående femårsberättelse framhållits, att detta förhållande är beroende af den omständigheten, att inom länet är belägen en stor stad, med hvars många brottmålsfaktorer måste räknas. För länets befolkning i allmänhet ställer sig det sedliga tillståndet icke ogynnsamt.

Gröfre brott höra fortfarande till undantagen. Fylleriförseelser däremot förekomma i större omfattning, mest dock, såsom helt naturligt är, i städerna och de invid Göteborg belägna fabrikssamhällena. På landsbygden i öfrigt begås de flesta sådana förseelser bland den lösa arbetspersonalen vid stenhuggerierna i länets norra delar. Bland de arbetare från främmande håll, som varit anställda vid de under hela perioden fortgående järnvägsanläggningarna i länet för statens räkning, har fylleriförseelsernas antal aftagit, hvartill säkerligen bidragit länsstyrelsens åtgärd att inskränka försäljningen af vin och maltdrycker vid gästgifverierna inom de orter, där järnvägsarbetena förekommit.

För de i länscellfängelset i Göteborg samt kronohäkterna i Uddevalla och å Svanesund under perioden förvarade *fångar*, som dömts till urbota straff eller intagits för undergående af förvandlingsstraff för böter eller tvångsarbete redogöres i *tabellen B*.

Förbrukningen af vin- och maltdrycker torde med det uppsving i ekonomiskt hänseende, som äfven under denna period ägt bestånd, hafva tilltagit, särskildt i städerna, och icke lär förbrukningen af spritdrycker hafva minskats. I det hela torde väl dock *nykterhetssaken* kunna anses fortfarande hafva gått framåt, och därvid hafva förutom frälsningsarmén goodtemplarlogerna, blåbandsföreningarna och andra nykterhetsföreningar fortfarande haft ett välgörande inflytande. Vid periodens slut funnos inom länet, förutom i Göteborg, för hvilken stad här nedan särskildt redogöres i detta hänseende, 36 loger af Världsgoodtemplarorden (I. O. G. T.) med 1,987 medlemmar, lydande under Göteborgs distriktsloge, nämligen 2 i Uddevalla, 2 i Lysekil, 2 i Lundby, 2 i Munkedal samt 1 loge i Strömstad, Långedrag, Hönö, Knippla, Rörö, Stockevik, Kyrkesund, Skärhamn, Hjalteby, Stenungsund, Backamo, Grohed, Ljungskile, Brastad, Malmö, Grafvarne, Bovallstrand, Hunnebostrand, Gräbbestad, Orrekläpp, Kragenäs, Öfverby, Öddö, Näsing, Stene, Hogdal, Krokstrand och Hälle, 23 loger af Nationalgoodtemplarorden (N. G. T. O.) med 1,150 medlemmar under distriktslogen i Göteborg, nämligen 2 i Uddevalla, 2 i Lysekil, 3 i Lundby, 2 i Hunnebostrand samt 1 loge i Marstrand, Öckerö, Todderöd, Fiskebäckskil, Mollösund, Klädesholmen, Hällevisstrand, Ängebacken, Högstorp, Lyse, Smögen, Örn, Hofvenäset och Sannäs, 6 loger af Templarorden (T. O.) med

302 medlemmar, nämligen i Uddevalla, Mölndal, Gårda, Källered, Hisingen och Ström, 25 lokalföreningar af Västra Sveriges blåbandsförbund med 1,794 medlemmar i Kungälf, Uddevalla, Lysekil, Strömstad, Örgryte (2), Gårda, Säfvenäs, Krokslätt, Mölndal, Ljungskile, Hasteröd, Ucklum, Grundsund, Munkedal, Malmön, Smögen, Grafvarne, Hunnebostrand, Tången, Veijern, Herrnäset, Bullaren, Tjärnö och Koster, 14 loger af nykterhetsorden Verdandi (N. O. V.) med 586 medlemmar, nämligen 2 i Lysekil och 1 loge i Munkedal, Bro, Malmön, Hjalmedal, Tossene, Tången, Gräbbestad, Rabbalshede, Gerlesborg, Öfverby, Hamburgsund och Krokstrand samt dessutom en del fristående nykterhetsföreningar.

Lönnkrögeri förekommer numera ytterst sällan. Där- emot har oloflig brännvinsförsäljning under form af »sal- ning» fortfarande ägt rum i åtskilliga fall. Likaså hafva förekommit fall af oloflig försäljning af vin och malt- drycker.

Hvad lösdrifveriet beträffar, har det, om undantag göres för Göteborg, visat sig förekomma i ringa omfattning, mest i de närmast Göteborg belägna socknarna. Bland de i läns- cell-fängelset i Göteborg under perioden förvarade fångar, till hvilka äfven höra de af poliskammaren i Göteborg för lös- drifveri behandlade, hafva i medeltal årligen för lösdrif- veri häktats 147 personer och 96 dömts till tvångsarbete i enlighet med lagen den 12 juni 1885 angående lösdrifvares behandling. Bland fångarna, som förvarats i kronohäktet i Uddevalla, hafva i medeltal endast 13 årligen intagits för lösdrifveri, och i Svanesunds kronohäkte har under perio- den icke någon fånge varit intagen såsom lösdrifvare.

Folkets *lynne, lefnadssätt och bruk* hafva icke under perioden undergått några afsevärda förändringar. Dock hafva med de större arbetsförtjänsterna lefnadsbehofven fortfarande stigit.

Hvad klädedräkten hos folket och födoämnen beträffar åberopas hvad i föregående femårsberättelse därom anförts.

Tab. B. Antalet fångar uti Göteborgs och Bohus läns länsfängelse samt Uddevalla och Svanesunds kronohäkten åren 1901—1905.

Tillkomna år		Fångar, dömda att undergå straff- arbete.								Fångar, dömda att undergå fängelse.		Fångar, dömda till böter, för- vandlade till fängelse.		Fångar, dömda att undergå tvångsarbete.								Summa.	
		på bestämd tid						för lifs- tiden.						För lösdrifveri, enl. lagen den 12 juni 1885.				på grund af fattig- vårdsför- ordnin- gen.					
														i 2 år och därunder.		öfver 2 år till och med 4 år.				öfver 4 år.			
		m.	k.	m.	k.	m.	k.	m.	k.	m.	k.	m.	k.	m.	k.	m.	k.	m.	k.	m.	k.		
				m.	k.	m.	k.	m.	k.	m.	k.	m.	k.	m.	k.	m.	k.	m.	k.	m.	k.		
1901	Göteborgs länsfängelse	113	15	8	1	3	—	—	—	42	4	2,435	107	41	8	20	14	—	—	2,662	149		
	Uddevalla kronohäkte	20	—	3	—	1	—	—	—	20	1	199	5	—	—	—	—	1	—	244	6		
	Svanesunds kronohäkte	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	—	—	—	—	—	—	—	30	—		
	Summa	133	15	11	1	4	—	—	—	62	5	2,664	112	41	8	20	14	1	—	2,936	155		
1902	Göteborgs länsfängelse	110	19	5	1	—	—	—	—	39	2	2,667	93	35	9	24	24	—	—	2,880	148		
	Uddevalla kronohäkte	24	3	3	2	—	—	—	—	25	—	275	5	—	—	—	—	—	—	327	10		
	Svanesunds kronohäkte	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	20	1	—	—	—	—	—	—	20	3		
	Summa	134	24	8	3	—	—	—	—	64	2	2,962	99	35	9	24	24	—	—	3,227	161		
1903	Göteborgs länsfängelse	112	11	11	—	—	1	—	—	35	2	2,668	89	44	8	22	31	—	—	2,892	142		
	Uddevalla kronohäkte	17	—	3	—	—	—	—	—	26	—	244	6	—	—	—	—	—	—	290	6		
	Svanesunds kronohäkte	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	2	—	—	—	—	—	—	13	2		
	Summa	129	11	14	—	—	1	—	—	61	2	2,925	97	44	8	22	31	—	—	3,195	150		
1904	Göteborgs länsfängelse	134	16	11	—	3	—	—	—	34	2	2,292	89	42	5	23	40	1	—	2,540	152		
	Uddevalla kronohäkte	14	2	2	—	—	—	—	—	16	1	231	9	—	—	—	—	1	—	264	12		
	Svanesunds kronohäkte	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	1	—	—	—	—	—	—	14	1		
	Summa	148	18	13	—	3	—	—	—	50	3	2,537	99	42	5	23	40	2	—	2,818	165		
1905	Göteborgs länsfängelse	153	14	15	1	1	—	—	—	31	6	3,121	93	35	9	22	21	1	—	3,409	144		
	Uddevalla kronohäkte	24	—	2	—	—	1	—	—	23	—	245	5	—	—	—	—	1	—	295	6		
	Svanesunds kronohäkte	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	21	—	—	—	—	—	—	—	24	—		
	Summa	209	14	17	1	1	1	—	—	55	6	3,387	98	35	9	22	21	2	—	3,728	150		
Summa summarum		753	82	63	5	8	2	—	—	292	18	14,475	505	197	39	111	130	5	—	15,904	781		

Anm. Uppgifterna afse endast tillkomna fångar; sålunda ingå ej däri kvarvarande från föregående år. Af de 1,705 till straffarbete, urbota fängelse och tvångsarbete dömda personer hafva 972 genom födelsen tillhört Göteborgs och Bohus län.

Byggnadsverksamheten har i följd af de under perioden i allmänhet rådande »goda tiderna» varit ganska betydlig, och byggnadssättet har mer och mer förbättrats. Därtill har dock i mycket väsentlig grad äfven bidragit den under perioden sig allt mer och mer utvecklande *egnahemsrörelsen*, hvilken särskildt på landsbygden närmast omkring Göteborg gjort sig gällande men jämväl vunnit utbredning till skilda orter uti länet i öfrigt, sedan 1904 års riksdag anslagit medel till så kallade egnahemslån. Särskildt bland de talrika stenhuggeriarbetarne i länets norra delar på de platser, där mera koncentrerad rörelse bedrifves, har sträfvandet efter egna hem tilltagit. Så hade till exempel vid Malmöns stenhuggeri icke mindre än 85 arbetare vid 1905 års slut förskaffat sig egna hus. Arbetarne hafva i denna sin sträfvand vid nämnda stenhuggeri och äfven vid andra välvilligt understöddts af arbetsgifvarne.

Angående egnahemslånen är närmare att meddela: att, sedan 1904 års riksdag på framställning af Kungl. Maj:t beviljat anslag till en fond för underlättande för arbetare att på landsbygden anskaffa sig egna hem, till belopp af 10 millioner kronor, som skulle få lyftas under loppet af åren 1905—1909, länets hushållningssällskap i enlighet med kungl. kungörelsen den 17 juni 1904 angående villkoren för »egnahemslån» ur denna fond i oktober månad samma år åtagit sig förmedling af dylika lån och uppdragit åt sitt förvaltningsutskott att handhafva lånerörelsen, därför hushållningssällskapet ur förberörda fond fått sig anvisadt ett lån af 80,000 kronor; att ansökningar om lån vid ansökningstidens utgång för 1905 års lånerörelse till nämnda utskott inkommit från 17 personer för jordbrukslägenheter å tillhoppa kr. 32,683, från 28 för bostadslägenheter å fri grund å tillhoppa kr. 45,967 och från 12 för bostadslägenheter å Kungl. och Hvitfeldtska stipendii-inrättningen tillhöriga fiskelägen å tillhoppa kr. 20,000; att förvaltningsutskottet, som beslöt, att lån för sistsagda sorts lägenheter, i hvilka inteckning icke kunde erhållas till säkerhet för lånen, skulle utlämnas med säkerhet af borgen, af dessa ansökningar bifallit 15 för jordbrukslägenheter å tillhoppa kr. 22,500 med lägst 500 kr. och högst 2,500 kr., 25 för bostadslägenheter å fri grund å tillhoppa kr. 33,400 med lägst 500 kr. och högst 2,000 kr. och samtliga 12 öfriga ansökningar dock endast å tillhoppa kr. 18,800 med lägst 1,200 kr. och högst 2,000 kr.; samt att under år 1905 ytterligare inlämnats 44 ansökningar om lån för de olika ändamålen af 1906 års lånemedel. Då flertalet af de lägenheter, hvilka de sökta lånen afsett, utgöra afsöndringar från hemman, i hvilka inteckningar beviljats, har det varit förenadt med både kostnader och tidsutdräkt att före lånens utlämnande få dylika inteckningar dödade i hvad de besvärade lägenheterna, och i vissa fall har det inträffat, att inteckningsinnehafvare vägrat inteckningens dödande och därigenom gjort låneaffären om intet. Detta förhållande synes komma att ställa sig hindrande i vägen för lånerörelsens utveckling, hvilket är så mycket mera att beklaga, som realiserandet af egnahemsidén i största möjliga utsträckning skulle i hög grad motverka den för landet så skadliga emigrationsrörelsen.

Den i förra femårsberättelsen omnämnda frågan angående *fiskeribefolkningens bostadsförhållanden* har under pe-

rioden i det närmaste vunnit sin lösning, för så vidt angår den talrika del af denna befolkning, som bygger och bor på de Kungl. och Hvitfeldtska stipendii-inrättningen tillhöriga fiskelägen och andra strandlägenheter. Sedan kuratorerna öfver stipendii-inrättningen hos Kungl. Maj:t gjort framställning om medgifvande för strandsittarne å dessa fiskelägen att förvärfva äganderätt till tomter, som blifvit åt dem upplåtna och af dem bebyggts, äfvensom till obebyggda tomter för bebyggande, och åtskilliga åboar å stipendii-inrättningen tillhöriga hemman i underdånighet sökt rättighet för åboarne att till skatte lösa innehafvande hemman och lägenheter, fann nämligen Kungl. Maj:t efter det närmare utredning i detta ärende åstadkommit, skäligt enligt nådigt bref den 2 december 1904 medgifva, att, utan hinder af bestämmelserna i det af Margareta Hvitfeldt den 22 januari 1664 upprättade, till grund för stipendii-inrättningen liggande testamente och de särskilda angående stipendii-inrättningen meddelade stadgandena, inrättningen tillhöriga fastigheter med undantag af vissa hemman och jordlägenheter, som enligt den för inrättningen gällande instruktion borde utarrenderas, finge försäljas; och hafva i enlighet med föreskrift i nämnda nådiga bref kuratorerna sedermera den 2 december 1905 afgifvit förslag till försäljning af samtliga inrättningen tillhöriga skärgårdslägenheter, hvilken fråga dock icke ännu vid periodens utgång vunnit sin definitiva lösning.

Ärendet om fiskeribefolkningens bostadsförhållanden i öfrigt har icke före 1905 års slut varit föremål för Kungl. Maj:ts pröfning.

Under perioden hafva *nya kyrkor* uppförts i Lysekil, Smögen, Kungshamn och Hälleviksstrand samt i Ljungs och Bokenäs församlingar. Spekeröds kyrka har undergått en anseelig om- och tillbyggnad.

Hvad i länet förekommande *folknöjen* beträffar, hänvisas till hvad därom nämnts i föregående berättelse.

I *upplysning och bildning* har befolkningen med skolväsendets fortfarande utveckling och förbättring gått framåt. *Tidningsläsningen* har tilltagit högst betydligt och mer och mer undanträngt sockenbibliotekens verksamhet. Så till exempel uppgifves att år 1905 prenumerationen inom Norrvikens fögderi omfattat tillhoppa 5,496 exemplar, däraf belöpt på tidningen Norra Bohuslän 1,103 exemplar, Göteborgs Handels- och Sjöfartstidnings veckoblad 1,095, Aftonbladets (i Stockholm) halfveckoupplaga 635, Bohuslännen 626, Uddevallatidningen 313, Strömstads tidning 239, Svenska Folkbladet 214, Gräbbestadsposten 213, Göteborgs Aftonblad 169, Göteborgs Posten 149, Bohusläns Tidning, Uddevalla 140, Nykterhetsfolkets tidning 137, Lysekils-Kuriren 117, Stockholmstidningen 114, Allers familjjournal 88, Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning 74, och Vårt Land 70; samt att samma år antalet prenumeranter å de mest lästa tidningarne i Inlands fögderi varit: 1,742 å Göteborgs Handels- och Sjöfartstidnings veckoupplaga, 449 å Bohuslännen, 370 å Göteborgs Aftonblads halfveckoupplaga, 296 å Göteborgs Aftonblad och 106 å Göteborgsposten. Yrkesarbetarne, som intressera sig mera för tidningsläsning än allmogen, läsa i allmänhet frisinna tidningar, allmogen mest ortstidningarne och konservativa blad.

Sockenbibliotek funnos vid periodens slut till ett antal af 37, nämligen i Säfve, Björlanda, Örgryte, Styrsö och Fässbergs socknar uti Göteborgs fögderi, Harestads, Lycke, Hjärtums och Västerlanda socknar samt å Backamo uti Grinneröds socken uti Inlands fögderi, alla socknar uti Orusts och Tjörns fögderi med undantag af Klöfvedals socken, i Foss, Håby, Svarteborgs, Brastads, Krokstads, Sanne, Tosse, Berfendals, Skredsviks, Högå, Bokenäs, Dragsmarks och Herrestads socknar uti Sunnervikens fögderi samt i Skee, Tanums och Nafverstads socknar äfvensom i Gräbbestad uti Norrvikens fögderi. Stenkyrka sockens med därtill hörande Rönnängs och Klädesholmens kapellförsamlingars gemensamma bibliotek förvaras vid folkhögskolan på Tjörn.

Föreläsningsskurser för arbetareklassen, som med understöd af statsmedel och under vederbörlig kontroll redan under förra perioden funnos anordnade af Göteborgs arbetareinstitut, Lundby arbetareinstitut, Mölndals arbetareinstitut och Uddevalla arbetareföreläsningssällskap, hafva under denna period fortgått vid dessa anstalter, utom vid den sistnämnda, som upphört med sin verksamhet, och dessutom hafva tillkommit följande föreläsningssällskap, som också åtnjutit statsanslag för sin verksamhet och stått under offentlig kontroll, nämligen: Gårda föreläsningssällskap, Krokstads, Inlands Torpe härads, Jonsereds, Munkedals och Lysekils föreläsningssällskap samt Tjörns goodtemplares föreläsningssällskap. Anslagen för 1905 till dessa bildningsanstalter utgjorde tillhopa 6,235 kronor. I Uddevalla har »samhällsförbundet», en förening som satt sig före att verka för en god samhällsanda genom samling af samhällets olika krafter till sträfvan för samhällets bästa i socialt hänseende och för samhällets höjande i sedligt och andligt afseende, tagit hand om arbetareföreläsningarna i den upplösta föreläsningssällskapets ställe.

Under perioden har den så kallade *arbetarerörelsen*, hvars syfte är att sammanföra arbetarne inom de skilda yrkena i föreningar för iakttagande och bevakande af arbetarnes rätt och bästa gent emot arbetsgifvarne, vunnit allt större och större anslutning i länet. Nya fackföreningar hafva tillkommit och äldre sådana föreningar fullständigare organiserat sig, föreningarna hafva i sin ordning ingått i större arbetareförbund, omfattande hela riket eller större områden däraf såsom svenska stenhuggeriarbetareförbundet och svenska grof- och fabriksarbetareförbundet, hvilka förbund slutligen uppgått i den så kallade landsorganisationen, som i sig innesluter flertalet svenska fackorganisationer. Enligt »Meddelanden från Kungl. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik» utgjorde vid 1903 års slut antalet fackligt organiserade arbetare i länet 8,576, fördelade på 125 olika afdelningar. Af dessa afdelningar tillhörde icke mindre än 42 stenhuggeriarbetareförbundet med tillhopa 1,399 arbetare. Sedan 1903 års slut har antalet fackföreningar ytterligare tillväxt, liksom ock medlemmarnes antal i redan bildade sådana.

Denna sammanslutningsrörelse bland arbetarne måste helt naturligt medföra motsvarande *sammanslutningar bland arbetsgifvarne* inom de olika yrkena och industrierna. En sådan sammanslutning, som berör länets förhållanden, är den så kallade verkstadsföreningen, som under perioden kom-

mit till stånd, omfattande nästan alla mekaniska verkstäder med gjuterier i riket.

Hälso tillståndet bland länets befolkning kan sägas under perioden i allmänhet hafva varit godt. Inom en del läkaredistrikt har dock hälso tillståndet varit mindre tillfredsställande under de olika åren till följd af rådande smittosamma sjukdomar, bland hvilka somliga varit af epidemisk art. Sålunda förekommo epidemier år 1901 i Håby distrikt af scharlakansfeber, i Fässbergs distrikt af influensa, scharlakansfeber och tyfoidfeber och i Styrsö och Öckerö distrikt af influensa och kikhosta under årets första månader, år 1902 i sistnämnda distrikt af kikhosta, år 1903 i Orusts, Fjällbacka, Fässbergs och Strömstads distrikt af mässling och kikhosta, af den senare sjukdomen i Styrsö och Öckerö distrikt samt i Tjörns distrikt af scharlakansfeber, kikhosta och influensa, år 1904 i Tjörns distrikt af scharlakansfeber bland barnen och år 1905 af influensa i några distrikt. Utom nu nämnda sjukdomar hafva äfven uppträtt difteri; lunginflammationer, mag- och tarmkatarrer. Fall af akut barnförlamning hafva ock förekommit. Från Norrvikens fögderi förspörjes klagan öfver att tuberkulosen fortfarande härjar, trots förbättrade sanitära förhållanden. Äfven i andra fögderier uti länet torde denna sjukdom hafva vunnit stor utbredning. Den rätta uppfattningen af sjukdomens art och sättet för dess bekämpande har tyvärr icke ännu trängt igenom, men skall väl så småningom bibringas befolkningen genom de föreläsningar och andra åtgärder, som i sådant syfte anordnas och vidtagas af den under perioden bildade Nationalföreningen för tuberkulosens bekämpande.

I *ekonomiskt hänseende* torde befolkningens ställning i allmänhet kunna betecknas såsom god. Till upplysning i sådant afseende meddelas här följande uppgift om utskönningsmål, som hos Konungens Befallningshafvande under perioden blifvit handlagda:

	Anhängiggjorda mål.	Betalningsskyldighet ålagd: antal personer.	med kronor.
År 1901	856	389	145,927.64
» 1902	764	270	109,121.08
» 1903	672	264	99,927.25
» 1904	625	203	102,988.67
» 1905	631	230	72,565.01

Exekutiva försäljningar af fastighet hafva under perioden varit något flere än under närmast föregående, dock icke många.

Fria från mantalspenningars erläggande voro under år 1901 150,522 personer, af hvilka 21,624 på grund af särskilda orsaker blifvit från denna utskyld befriade. Motsvarande tal för år 1905 voro 154,403 och 19,888.

Den viktiga fosterländska *skytterörelsen* har under perioden ryckt raskt framåt, i det att utom de 34 skytteföreningar, som funnos i länet vid 1900 års slut, uppstått följande 50 nya, nämligen: Björkö, Björlanda, Donsö, Färjenäs, Härryda, Höno, Jonsereds, Källareds, Krokstads, Nya Varfvets, Partilleds, Rörö, Säfvenäs, Västra Hisings och Öckerö skytteföreningar i Göteborgs fögderi, Forshälla, Romelanda och Ströms skytteföreningar i Inlands fögderi, Fiske-

bäckskils, Gullholmens, Klädesholmens, Kärringöns, Morlanda, Orusts Östra, Röra, Skaftö, Tegneby och Valla skytteföreningar i Orusts och Tjörns fögderi, Bovallstrands, Hasselösunds, Kungshamnns, Lane Ryrs, Lyse, Malmöns, Näsets, Solbergs, Smögens, Tångens och Orns skytteföreningar i Sunnervikens fögderi samt Bullarens, Hafstensunds, Heestrandns, Hogdals, Hälle, Kville, Lurs, Mo, Näsinga, Tanums och östra Skee skytteföreningar i Norrvikens fögderi. Af de äldre föreningarne hade Inlands Torpe, Ljungskile och Krokstads upphört med sin verksamhet, och utgjorde således hela antalet skytteföreningar vid 1905 års slut 81 i länets skilda delar. Statsanslaget för samtliga dessa föreningar, hvilka tillhopa bilda Göteborgs och Bohus läns skytteförbund, uppgick för år 1901 till kr. 11,618⁰² och för

år 1905 till kr. 22,069³⁶ och deras medlemsantal vid 1905 års slut uppgifves hafva varit 5,474 aktiva och 748 passiva.

Sports- och idrottsväsendet har ock under perioden vunnit stor tillslutning, och vid 1905 års slut funnos inom länet följande riksförbundet tillhörande gymnastik- och idrottsföreningar, nämligen: Göteborgs gymnastikförening, Göteborgs gymnastikklubb, Göteborgs idrottsförbund, Göteborgs roddförening, Göteborgs roddklubb, idrottsklubben Sport, idrottsklubben Surd, idrottsföreningen Kamraterna, Särö lawntennisklubb, alla i Göteborg, Örgryte idrottssällskap i Örgryte och idrottsföreningen Odin i Uddevalla. Medlemsantalet för samtliga föreningar uppgifves då hafva varit omkring 2,000.

3. Näringar.

Jordbruket, som fortfarande är länets hufvudnäring, har under femårsperioden, trots synnerligen stora svårigheter, hvarmed dess utföware haft att kämpa på grund af ogynnsamma väderleksförhållanden, särskildt under år 1904, samt den knappa tillgången på arbetskrafter och de stegrade arbetslöner, som utmärkt äfven hela denna period, onekligen varit i framåtskridande. En förbättring, om ock ringa, i prisen å landtmannaprodukter har gjort sig gällande. Svårigheten att anskaffa nödiga arbetskrafter har, liksom under föregående period, tvingat jordbrukarne att i allt större utsträckning begagna sig af jordbruksmaskiner och förbättrade redskap af alla slag. Hafren är fortfarande länets hufvudsäde, men har odlingen af vårsäd minskats till följd af en rationellare ladugårdsskötsel med användning af mera rotfrukter till utfodring och större areal vallar för foder-tillgångens ökande.

Af länets *ägovidd*, utgörande utom vatten 489,559 hektar, upptogos år 1905 af träd-, humle- och kålgårdar 863 hektar, af åker och annan odlad jord 99,702 hektar, af naturlig äng 11,468 hektar och af skogbärande mark 129,428 hektar. Minskningen i arealen af åker och annan odlad jord torde vara beroende af i och för industriella behof använd mark.

Beträffande *brukningssättet, utsädet, antalet hektar, som användes för odling af de olika sädesslagen*, samt *skördens storlek* hänvisas till hushållningssällskapets berättelser angående jordbruk och boskapsskötsel samt länsstyrelsens årsväxtberättelser, hvilka offentliggöras af Statistiska Centralbyrån. *Tabell C* utvisar förhållandet mellan utsäde och skörd åren 1901—1905 efter hushållningssällskapets uppgifter.

De i *markegångstaxorna* under litt. A. bestämda pris för jordbrukets förnämsta alster och för de hufvudsakligaste ladugårdsprodukterna äfvensom för en del kreatur hafva sammanförts i *tabell D* (sid. 9). Under perioden rådande handelspris hafva dock icke så obetydligt öfverstigit de i tabellen upptagna.

I följd af den svåra *missväxt*, som drabbade länet år 1904 och äfven gifver sig till känna i de båda sistnämnda tabellerna, söktes och erhöles enligt nådigt bref den 14 oktober 1904 från den s. k. undsättningsfondens medel statsbidrag af 21,000 kronor till undsättning åt de genom missväxten behöfvande utan återbetalningsskyldighet, hvarjämte Kungl. Maj:t enligt samma bref och nådiga brefvet den 31 december 1904 af nämnda fond anvisade 439,800 kronor¹

Tab. C. Utsäde och skörd i Göteborgs och Bohus län åren 1901—1905.

År.	Utsäde, i hektoliter.									Skörd (utan afdrag af utsädet), i hektoliter.								
	Hvete.	Råg.	Korn.	Hafre.	Bland-säd.	Ärter.	Bönor.	Vicker.	Potatis.	Hvete.	Råg.	Korn.	Hafre.	Bland-säd.	Ärter.	Bönor.	Vicker. ¹⁾	Andra rotfrukter.
1901 . . .	2,184	23,834	12,816	152,119	3,755	1,165	8,673	2,221	80,452	16,477	187,920	84,683	851,833	25,552	6,485	50,937	4,794	601,008
1902 . . .	2,113	23,735	12,406	149,903	3,497	1,127	8,580	2,134	80,701	15,696	219,770	85,297	904,712	23,546	5,369	53,378	3,394	646,777
1903 . . .	2,139	23,704	12,145	148,633	3,443	1,093	8,511	2,020	80,781	16,362	198,062	77,316	828,762	18,355	6,370	59,759	4,389	697,054
1904 . . .	2,114	23,558	12,293	146,140	3,366	1,022	8,417	1,759	79,267	10,555	125,852	37,701	432,022	10,334	3,988	27,216	3,038	553,320
1905 . . .	2,202	23,373	11,672	141,319	3,265	1,014	8,215	1,882	77,311	17,706	198,599	73,825	752,814	20,232	5,951	45,641	2,667	657,876

¹⁾ Afkastningen af vicker användes i allmänhet som grönfoder.

till räntefria lån åt 41 lånesökande kommuner i länet att återbetalas med viss andel vid uppborädsstämorna åren 1907—1910, för beredande af undsättningslån åt jordbrukare. Dessutom inbragtes genom enskild insamling kr. 79,240²⁰ till nödens lindrande, därvid länets residensstad med sin vanliga stora offervillighet beredvilligt trädde de behöfvande landtmännen till mötes, hvarförutom länets hushållningssällskap för ändamålet anslog icke mindre än 144,389⁰⁷ kr. och särskildt beviljade 19 sökande kommuner lån på tre års amortering mot 4 % årlig ränta med tillhoppa 163,784⁹⁸ kr. Af de till kommunlån anvisade medlen utgingo från undsättningsfondens medel 3,100 kronor till 1 kommun i Göteborgs fögderi, 108,000 kronor till 12 kommuner i Inlands fögderi, 129,800 kronor till 9 kommuner i Orusts och Tjörns fögderi, 156,200 kronor till 15 kommuner i Sunnervikens fögderi och 42,700 kronor till 4 kommuner i Norrvikens fögderi och af hushållningssällskapets lånemedel 5,935 kronor 29 öre till 3 kommuner i Göteborgs fögderi, 35,345 kronor 9 öre till 4 kommuner i Inlands fögderi, 57,000 kronor till 3 kommuner i Orusts och Tjörns fögderi, 63,639 kronor 61 öre till 8 kommuner i Sunnervikens fögderi och 1,864 kronor 99 öre till 1 kommun i Norrvikens fögderi. Öfriga medel, tillhoppa kronor 244,629⁷⁷, disponerades så, att 2,000 kronor anvisades åt Krokstads kommun till utdelning bland nödlidande jordbrukare och återstoden användes för anskaffande genom hushållningssällskapets försorg af stråfoder och dettas tillhandahållande åt de behöfvande, dels utan ersättning och dels till nedsatta billigare pris, samt till bestridande af kostnaderna för frakt m. m. och för anskaffande likaledes på hushållningssällskapets föranstaltande af utsädesspannmål våren 1905 åt jordbrukarne i länet. Sålunda anskaffades åt jordbrukarne gratisfoder till ett värde af tillhoppa 115,368 kronor 55 öre, däraf efter medelinköpspris beräknadt belöpte 2,929 kronor på Göteborgs fögderi, 25,787 kronor 9 öre på Inlands fögderi, 24,380 kronor 30 öre på Orusts och Tjörns fögderi, 37,895 kronor 46 öre på Sunnervikens fögderi och 24,376 kronor 70 öre på Norrvikens fögderi. Till nedsättning af priset för det öfriga utdelade stråfodret användes 115,305 kronor 64 öre och till kostnaderna för utsädesspannmålens anskaffande 11,955 kronor 8 öre. Tack vare den kraftiga hjälp, som för lindrandet af den nöd missväxten orsakade sålunda på flerehanda sätt kunde räckas de däraf i främsta rummet drabbade,

förebyggdes i väsentligaste grad de ödesdigra följder, som missväxten eljest för lång tid skulle medfört.

I enlighet med lagen om dikning och annan afledning af vatten den 20 juni 1879 har Konungens Befallningshafvande utfärdat följande antal förordnanden till förrättande af laga syn för pröfning af frågor om *vattenafledning*, nämligen 3 år 1901, 5 år 1902, 4 år 1903, 2 år 1904 och 6 år 1905. I samtliga fall har vederbörande landbruksingeniör förordnats att förrätta synerna.

Från odlingslånefonden hafva under perioden beviljats lån till följande företag, nämligen:

	Vatten- befriad mark. Hektar.	Beräknad kostnad för afdik- ning. Kronor.	Beräknad kostnad för od- ling. Kronor.	Låne- belopp. Kronor.
Vattenafledning inom Rönnängens by i Rönnängs kapellförsamling i Tjörns härad, enligt kungl. bref den 17 juli 1903	5.35	3,225.00	255.92	2,700
Vattenafledning inom hemmanen Bergskär, Kisteröd, Vålsröd, Elseröd och Folbergseröd inom Tossene och Berfendals socknar i Sotenäs härad, enligt kungl. bref den 31 december 1903	22.78	3,684.00	376.00	3,500
Vattenafledning från ägor, tillhörande hemmanen Torpane, Yllene, Sjöred och indragna militiebostället Lilla Vrem i Kville socken och härad, enligt kungl. bref den 2 december 1904	13.07	3,800.00	441.00	3,600
Reglering af sjöarne Vassalen, Tollebo-sjön, Hustjärn, Furutjärn och Betvattnet för torrläggning af omkringliggande vattensjuka marker inom Herrestads socken och Laue härad i detta län och Torps socken och Valbo härad af Älfsborgs län, enligt kungl. bref den 17 juli 1903	155.71	18,900.00	4,625.50	18,500
Torrläggning och odling af vattensjuka marker å hemmanen Vik, Ilala, Berg, Bergslycke, Skogtorp och Åseröd i Tanums socken och härad, enligt kungl. bref den 30 december 1905	25.185	8,572.68	—	8,500

Dessutom har enligt nådigt bref den 13 juni 1903 från samma fond anvisats till vattenafledning inom indragna militiebostället Halleby samt hemmanen Vinnings-torp och Baggehög i Jörlanda socken och Inlands Nordre härad ett lån af 1,200 kronor, från hvilket lån vederbörande intressenter emellertid sedermera afstått.

Af Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen hafva följande med lån af statsmedel understödda vattenafledningsföretag under perioden blifvit godkända:

Tab. D. Markegångstaxans pris i Göteborgs och Bohus län åren 1901—1905.

År.	Hvete.	Råg.	Korn.	Hafre.	Blandsäd.	Hö.	Halm.	Smör.	Fläsk.	Talg.	Ägg.	Oxe.	Ko.	Får.
	Kronor per hektoliter.					Kronor per deciton.		Kronor per kilogram.			Kr. per tjög.	Kronor per styck.		
1901	11.25	8.50	7.50	4.25	5.87	6.00	3.00	1.90	1.10	0.45	1.00	150.00	100.00	14.00
1902	11.00	8.50	7.50	4.50	6.00	6.40	3.00	1.90	1.10	0.45	1.00	150.00	100.00	14.00
1903	10.80	8.20	7.20	4.25	5.72	5.84	2.85	1.80	1.10	0.45	1.00	160.00	100.00	14.00
1904	11.00	8.90	7.56	4.95	6.25	7.86	4.45	1.83	0.97	0.41	1.02	144.00	77.00	11.00
1905	11.03	8.84	7.33	4.71	6.02	7.00	3.68	1.84	1.00	0.40	1.03	173.50	100.91	13.91

K. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser 1901—1904. Göteborgs och Bohus län.

	Vatten- befriad mark. Hektar.	Beräknad afdiknings- kostnad. Kronor.	Bevil- jadt lån. Kronor.
År 1902.			
Reglering af Kvilebäcken norr om Tufve bro samt odling af mark, tillhörande Tufve och Skändla byar i Tufve socken samt Skogome, Lerbäck, Trolleröd, Espet, Svensbyn, Assmundtorp, Bärby, Säfve kyrkoby, Brunstorp, Brunstorpens, Gunnesbyn och Axnäs i Säfve socken af Östra och Västra Hisingrs härad	128.91	22,000.00	20,000
År 1905.			
Här ofvan omnämnda vattenafledning inom Rönningens by i Rönninges kapellförsamling i Tjörns härad	5.35	3,480.92	2,700
Här ofvan jämväl omförmälda reglering af sjöarne Vassalen, Tollebosjön m. fl. för torrläggning af marker i Herrestads och Torps socknar i Lane och Valbo härad	155.71	23,525.50	18,500
I förra berättelsen omnämnda afdikning och odling af Ejdetjärnet med omkringliggande sanka marker å hemmanen Öster och Väster Ejde, Nüstegården m. fl. i Tanums socken och härad	61.23	13,073.91	12,000

Länsagronom har fortfarande funnits att tillgå på hushållningssällskapets föranstaltande, i det sällskapets mejeri-konsulent fortfarande bestridt äfven nämnda tjänst.

Stora ansträngningar för främjande af *trädgårdsskötseln* hafva äfven under denna femårsperiod gjorts såväl från hushållningssällskapets sida som af enskilda personer. För medel, anslagna af hushållningssällskapet, hafva under perioden mot ett pris af 25 öre per stycke till enskilda utdelats 30,369 förädlade fruktträd. Den af hushållningssällskapet anställde länsträdgårdsmästaren, som, liksom under föregående perioder, stått till allmänhetens förfogande för uppgörande af planer för trädgårdsanläggningar, skötseln af redan befintliga trädgårdar och planteringar med mera, har jämväl under de nu ifrågavarande fem åren varit i så hög grad anlitad, att hushållningssällskapet funnit nödigt att fortfarande anställa särskild person till hans biträde. Liksom under föregående period har en trädgårdsskola varit i verksamhet i Lysekil med länsträdgårdsmästaren såsom ledare, och äro från densamma under de år, denna berättelse omfattar, 60 elever utgångna.

Rörande antalet *underhållna kreatur* meddelas upplysning uti hushållningssällskapets tryckta berättelser, hvilka således i denna del återopas. Här torde dock få intagas följande uppgifter angående förhållandet vid slutet af denna och närmast föregående femårsperiod.

	År 1900.	År 1905.
Hästar öfver 3 år	20,280	19,641
Hästar under 3 år	1,957	2,130
Oxar	793	286
Tjurar	827	326
Kor	55,324	49,734
Ungnöt under 2 år	20,928	19,521
Får	26,438	16,211
Svin	14,316	12,454

Den stora minskningen i djurantalet är beroende på den af 1904 års missväxt föranledda allmänna försäljningen och nedslaktningen.

Öfverallt inom länet är intresset för anskaffande af goda afvelsdjur fortfarande i tilltagande, hvilket intresse i vä-

sentlig mån blifvit framkalladt och uppmuntrad genom de af staten och hushållningssällskapet anordnade premieringar af hästar och nötboskap. Hvad särskildt angår *hästafveln*, så är densamma fortfarande stadd i uppsving, särskelas inom vissa distrikt i norra delen af länet, hvarifrån en lönande försäljning af grofva arbetshästar för det tyngre jordbruket och industrien fortfarande äger rum. För att underlätta denna försäljning blef genom bidrag af hushållningssällskapet år 1905 anordnad en särskild marknadsplats vid Rabbalshede järnvägsstation å statsbanan, hvilken varit mycket besökt vid där hållna kreatursmarknader. För att underlätta anskaffande af värdefulla afvelshingstar har hushållningssällskapet alltjämt årligen anvisat ett låneanslag af 10,000 kronor, hvaraf medel räntefritt tillhandahållits såväl hästafvelsföreningar som enskilda, och hafva därigenom framstående och dyrbara hingstar af företrädesvis ardenner- och undantagsvis norsk ras blifvit spridda inom länets olika delar. Då likväl inköpskostnaderna uppgått till så stora belopp, att svårighet att amortera köpesumman uppstått för vederbörande hingstägare, har hushållningssällskapet för att lämna understöd härutinnan årligen anslagit 3,000 kronor att med 200 kronor utgå till hvardera af 15 hingsthållare, hvarjämte hushållningssällskapets bidrag till pris vid de af staten anordnade hästpremieringarne ökats från 4,227 kronor år 1900 till 9,171 kronor under 1905.

Någon förening för hästafvelns förbättrande, omfattande hela länet, finnes icke, men hafva under perioden tillkommit lokala föreningar, hvilka äfven framgångsrikt verkat för saken.

Förbättring af *nötkreatursafveln* har fortfarande utgjort föremål för hushållningssällskapets synnerliga omsorg. I fråga om de åtgärder, som för sådant ändamål vidtagits, är främst att anteckna den utveckling af nötboskapspremieringen, som på grund af rikligare anslag från hushållningssällskapets sida blifvit möjliggjord. Så hafva utgifterna för premieringen ökats från 9,689 kronor år 1900 till 11,532 kronor år 1905, och har sällskapet äfvenledes genom fortsatt användande af dubbla frisedlar och anordnandet af särskilda tjurpremieringar i den del af länet, där ordinarie premiering för året icke äger rum, samt genom att anslå medel till särskilda pris för äldre tjurar, som uppvisas tillsammans med afkomma, fortfarande sökt verka i den anda, som premieringsreglementet anvisar.

Vidare hafva under femårsperioden bildats 15 st. s. k. tjurföreningar, som af hushållningssällskapet erhållit årliga bidrag å 100 kronor med tillhopa 3,500 kronor, hvarjämte räntefria lån utlämnats till föreningar och enskilda med tillhopa 19,735 kronor för inköp af goda afvelstjurar.

Det för en rationell kreatursafvel så betydelsefulla kontrollföreningsväsendet har under de sista båda åren vunnit insteg äfven inom detta län, där vid periodens slut funnos 6 dylika föreningar, hvilka som bidrag till organisation och driftkostnader af hushållningssällskapet uppburit tillhopa 3,100 kronor.

Svinafveln har liksom annan kreatursafvel i följd af missväxten 1904 lidit ett betydligt afbräck.

Fjäderfän underhållas allmänt inom länet och utgöra för den fattigare befolkningen en viktig inkomstkälla, hvil-

ken tack vare den af hushållningssällskapet med 1,500 kronor om året understödda länsföreningen högst betydligt uppdrifvits genom utdelning af skrifter samt afvelsagg och tuppar. Smärre äggförsäljningsföreningar hafva bildats inom olika delar af länet, hufvudsakligast å Orust och Tjörn, och har från en af dessa i västra delen af Tjörn under 1905 sålts ägg för öfver 35,000 kronor.

Biskötseln kan visserligen icke betraktas såsom någon näringskälla af betydelse för länet. Dock har intresset för densamma vuxit. Då vid föregående femårsperiods slut antalet bisamhållen utgjorde 4,646, uppgick antalet vid 1905 års slut till 6,197. Inom länet verka äfven lokala föreningar för denna näringsgrens befrämjande, och hafva på hushållningssällskapets bekostnad, under den tid denna berättelse omfattar, 8 personer årligen genomgått kurs i biskötarskola.

Fall af smittosamma *sjukdomar bland husdjuren*, särskildt mjältbrandsemfysem, hafva visserligen under femårsperioden sporadiskt förekommit, men från verkliga farsoter bland desamma har länet dess bättre varit förskonadt.

Kännedomen om rätta sättet för behandlingen och tillgodogörandet af ladugårdsspillningen och de konstgjorda *gödningsämnena* har under den tid, denna berättelse omfattar, mer och mer vunnit spridning äfven bland innehafvarne af mindre landtbruk. Af jordförbättringsmedel har under perioden kalk ännu mera allmänt kommit till användning, företrädesvis i länets norra och mellersta delar, sedan statsbanan där öppnades för allmän trafik. Dessutom har hushållningssällskapet under 1905 anställt en förman, som på rekvisition anlägger brunnar af cement för kreatursurinens uppsamling för att på detta sätt bättre tillvarataga detta så värdefulla gödningsämne.

Under femårsperioden har intet *landtbruksmöte* hållits inom länet.

För deltagande i svenska *smörprofningarna* i Göteborg har hushållningssällskapet lämnat medel till betäckande af de deltagande mejeriernas afgifter äfvensom ett fast anslag af 500 kronor och under några år tillika ett belopp af 100 kronor till desamma för premiering af framstående mejerier. Under de senaste fem åren har följande antal mejerier deltagit i dessa profningar, nämligen 11 år 1901, 11 år 1902, 10 år 1903, 7 år 1904 och 4 år 1905.

Någon af staten underhållen *kemisk station* finnes icke inom länet, men är för den jordbrukande allmänheten genom anslag af hushållningssällskapet tillfälle beredt att mot billig taxa få undersökning af gödningsämnena och fodermedel verkställd af stadskemisten i Göteborg.

Vid Göteborgs och Bohus läns *frökontrollanstalt* hafva under femårsperioden undersökningar blifvit utförda till ett antal af 356 år 1901, 333 år 1902, 762 år 1903, 956 år 1904 och 1,522 år 1905, däri inberäknade äfven undersökningarna under årets senare hälft, som eljest skulle hänförts till år 1906.

Inom länet fanns vid periodens början fortfarande en *lägre landtbruksskola* å hushållningssällskapets egendom Stora Vrem i Kville socken och härad, hvilken dock upphörde hösten 1904, hvarvid de kvarvarande eleverna bereddes tillfälle att vid annan skola genomgå sin andra årskurs. Lä-

rarepersonalen var oförändrad och antalet lärjungar utgjorde 11 år 1901, 14 år 1902, 15 år 1903 och 11 år 1904. Ingen af dessa lärjungar var betalande. Af de från skolan efter aflagd afgangsexamen utgångna lärjungarne hafva 11 återgått till föräldrahemmet för att där biträda vid jordbruket, 1 erhållit plats såsom bokhållare och 8 blifvit anställda såsom rättare vid jordbruk inom länet. Jämte omkring 50 kronor per år och person, hafva premier till de afgående lärjungarne fortfarande utdelats af hushållningssällskapet. För skolans verksamhet har årligen från hushållningssällskapet utgått anslag af 3,300 kronor, och har skolan af statsmedel åtnjutit årligt bidrag af 4,000 kronor.

Hvad beträffar *mejerihandteringen* har fortfarande en mejerikonsulent varit anställd i länet på hushållningssällskapets bekostnad. Ännu flere af de förut befintliga mejerierna hafva emellertid upphört med sin verksamhet. Den större mejerihandteringen har fortfarande fört en tynande tillvaro till följd af den stora åtgången af mjölk till direkt konsumtion vid fisklägen, stenhuggerier och badorter med mera. Endast ett fåtal mejerier exportera smör, eljest säljes detta inom provinsen. De mindre jordbrukarne, hvilka innehafva den största delen af den bohuslänska jorden, hafva numera allmänt skaffat sig handseparatorer och tillverka smör för försäljning till lönande pris i den kringliggande bygden, och användes skummjölken, där icke tillfälle gifves till direkt försäljning af densamma, för utfodring af kalvar och svin.

Med understöd af hushållningssällskapet hafva de tvenne mejeriskolorna inom länet vid Tegneby på Orust och vid Stora Vrem i Kville fortsatt sin verksamhet, den förra dock endast under år 1901 och den senare till hösten 1904. Årligen hafva utexaminerats efter tvåårig kurs 3 elever vid Stora Vrem, hvilka på grund af den större mejerihandterings tillbakagång i de flesta fall fått söka sig platser utom länet.

Ifrågavarande näringsgrens omfattning nu och vid föregående periods slut tydliggöres genom följande tablå:

	År 1900.	År 1905.
Antal mejerier: herrgårds-	10	3
andels-	3	2
uppköps-	10	4
herrgårds- och uppköps-	1	—
Summa mejerier	24	9
Däraf tillverkade: endast smör	23	8
» fetost	1	1
Invägd mjölk kg.	5,059,667	2,129,464
Försäld oskummad mjölk »	825,403	129,148
Tillverkning: smör »	144,344	73,390
halfet ost »	237	15,011
halfet ost »	866	—
skumost »	1,862	3,613
Antal leverantörer	779	243

Såsom redan här ofvan antydts, har tillgången på *jordbruksarbetare* äfven under denna period varit knapp, hvar till orsaken är att söka däri, att arbetarne i följd af den högre aflöning, som de erhålla för sitt arbete vid fabriker

samt andra industriella verk och inrättningar, såsom stenhuggerierna i länet, allt mer och mer öfvergifva jordbruket och öfvergå till andra näringar. Såsom en bidragande orsak kan ock anses det bruk, som i de norra delarna af länet är gängse, men dock under senare år aftagit, att nämligen arbetaren på våren vandrar öfver till Norge, där han bereder sig rikligare utkomst än i hemorten, och först på hösten återvänder därifrån med en samlad förtjänst för vinterbehovens fyllande. På många ställen i länet har jorden därför brukats hufvudsakligen af gubbar och minderåriga, och jordtorpare hafva knappast funnits att få.

Dagsverksprisen hafva på landsbygden utgjort: under sommartiden för mansdagsverke lägst 1 krona 50 öre och högst 3 kronor samt för kvinndagsverke lägst 80 öre och högst 2 kronor; och vintertiden för mansdagsverke lägst 1 krona och högst 2 kronor samt för kvinndagsverke lägst 75 öre och högst 1 krona 50 öre, allt på egen kost.

För att bereda *mindre jordbrukare* i länet tillfälle att inhämta erfarenheter från välskötta jordbruk af mindre omfång på andra orter har hushållningssällskapet årligen anordnat studieresor till Skåne och Danmark, hvari sammanlagt 87 personer deltagit. För höjandet af det mindre jordbruket har hushållningssällskapet dessutom från och med 1902 anslagit medel till premiering af »småbruk».

Hushållningssällskapet har ock för att lämna en ledning vid uppförande af *landtmannabyggnader* år 1905 anordnat en täflan om ritningar till dylika byggnader och till 4 pris för de bästa sådana utdelat tillhoppa 1,000 kronor, hvarefter de prisbelönade ritningarna på sällskapets bekostnad blifvit tryckta och spridda bland jordbrukarne i länet.

Skogshushållningen intager helt naturligt fortfarande endast ett underordnad rum bland länets näringar.

I senaste femårsberättelse framhölls, att statsskogarnas ökning vore af stor betydelse för detta i allmänhet skogfattiga län, och att utsikt funnes till utvidgning af redan befintliga samt till bildande af nya sådana. Detta uttalande har ock förverkligats, i det att en rätt betydlig ökning af dessa skogar skett under femårsperioden. Så hafva förutvarande *kronoparker* dels genom att därtill lämpligt belägna allmänna hemman till en omfattning af 285⁴¹ hektar blifvit dem tillagda och dels genom inköp af enskilda intilliggande jordegendomar till en omfattning af 928⁸⁵ hektar utvidgats med tillsammans 1,214²⁶ hektar. Därjämte hafva följande nya kronoparker bildats:

genom att förutvarande utarrenderade kronoegendom afsatts till kronopark:	
Sälslunden i Sörbygdens härad	389.29 hektar.
genom inköp af enskilda jordegendomar:	
Östra Bullaren i Bullarens härad	234.78 »
Tormoseröd i Tanums härad	988.00 »
Ödsmål i Tunge härad	396.02 »
Herrrestadsfjället i Lane härad	566.77 »
Svartedalen i Inlands Nordre och Södre härad	2,420.21 »
Ingetorp i Inlands Nordre härad	54.13 »
Summa 5,049.20 hektar.	

Kronoparkernas antal har således under femårsperioden ökat med 7 stycken och deras ytvidd med 6,263⁴⁶ hektar och utgöra de nu 14 stycken med en sammanlagd ytvidd af

9,833¹⁶ hektar. Skogsegendomarne Tormoseröd, Ödsmål, Svartedalen och Ingetorp, omfattande tillhoppa 3,858³⁸ hektar, hafva år 1902 för en summa af 90,000 kronor inköpts från hushållningssällskapet, som under senare årtionden förvärfvat de olika hemmansdelar, hvaraf egendomarne bestå, för odling af skog och äfven lyckats åstadkomma goda skogsbestånd å egendomarne.

De från arrendet undantagna och under skogsstatens omedelbara vård och förvaltning ställda *allmänna hemmans skogar* äro desamma, som voro i förra femårsberättelsen upptagna.

För öfriga allmänna hemmans skogar har förändring under femårsperioden skett endast beträffande sådana till »kronans utarrenderande jordbruksdomäner» och till »civila bostadsboställen» hörande, i det en del af förstnämnda kategoriens skogar blifvit tillsammans med jordbruksområdena dels försålda och dels afsatta till kronoparker samt en del till sistnämnda kategori hörande till följd af bostälernas indragning till statsverket och utarrendering blifvit öfverförda till utarrenderade jordbruksdomäners skogar, hvar dan antal och ytvidd för dessa skogar numera ställa sig sålunda:

Kronans utarrenderade jordbruksdomäners skogar, 120 st. . omkring 7,606 hektar.
Civila boställets skogar, 9 st. 616 »

Ytvidden af de allmänna hemmans skogar, som endast stå under skogsstatens uppsikt och kontroll, har således något förminskats och utgör omkring 27²⁶⁷ hektar.

För de allmänna skogar, som hafva någon afsevärd skogstillgång, äro skogshushållningsplaner upprättade, och hafva under femårsperioden sådana planer blifvit fastställda för 30 stycken skogar.

Afkastningen från de under skogsstatens förvaltning ställda skogarna är, till följd af att skogsväxten mestadels utgöres af genom kultur uppdragen ungskog, som ännu endast lämnar ett svårafsättligt kient hjälpgallringsvirke, fortfarande jämförelsevis obetydlig. För öfriga allmänna skogar förekommer endast mera undantagsvis någon virkesförsäljning, enär skogsafkastningen här vanligen förbrukas till hemmanens husbehof. Största delen af härvarande kronoparker har bildats af inköpta enskilda marker, som af ålder varit i saknad af skog, och då äfven en stor del af de allmänna hemmanens utmarker äfven varit af sådan beskaffenhet, hafva helt naturligt omfattande skogsodlingsarbeten blifvit utförda å de allmänna skogarna. Med hänsyn till de ogynnsamma förhållanden, hvarunder skogsodlingen här måste ske, i det marken, som af ålder legat kal och öfverdragits med en stark ljungväxt, oftast består af grund, utmagrad jordmån i för de här rådande starka vindarna vanligen mycket utsatta lägen, visar sig återväxten i allmänhet god.

Under femårsperioden hafva genom skogsstatens försorg å de allmänna skogarna nedan angifna ytvidder blifvit skogsodlade:

Å de under skogsstatens omedelbara förvaltning ställda skogarna	1,082.50 hektar.
Å jordbruksdomäner tillhörande skogar	810.00 »
Å ecklesiastika egendoms skogar	161.20 »
Summa 2,053.70 hektar.	

Bland åtgärder, som i rätt betydlig utsträckning vidtagits för skogshushållningens befrämjande, må nämnas torrlägningsarbeten i förefintliga sumpmarker, uppförande af hägnader till skogsodlingens skyddande samt anläggning af nya och förbättring af äldre vägar.

Skogsarrende förekommer numera endast vid prästänkesätet Halsängen i Näsing socken, hvarest arrendatorn emot erläggande af 100 kronor, som tillfalla prästerskapets löne-regleringsfond, äger fritt förfoga öfver virkesafkastningen därstädes.

Skogarna till de inom länet varande allmänna inrättningars hemman, nämligen Kungl. och Hvitfeldtska stipendieinrättningen och Gustafsbergs barnhus tillhörande, hvilkas antal och ytvidd finnas angifna i senaste berättelsen, skötas fortfarande af särskilda därför anställda skogsförvaltare och skogsvaktare, och för flera af stipendieinrättningens skogar äro hushållningsplaner upprättade och vederbörligen fastställda.

Skogarna till länets städer hafva hittills icke behandlats efter några bestämda forstliga grunder, utan har skogsvården mera godtyckligt handhåfts af drätselkammare eller särskilda därtill utsedda kommittéer; men torde, på grund af den ifrån 1 januari 1905 i kraft trädande lagen angående förvaltningen af städernas skogar, dessa under närmaste åren komma att underkastas ordnad hushållning. Då dessa skogar mestadels utgjorts af skoglösa betesmarker, som under senare årtiondena till största delen blifvit skogsodlade, utgöres skogsväxten nästan uteslutande af yngre skog.

Enligt af drätselkamrarna på grund af förut nämnda lag till vederbörande myndighet ingifna uppgifter utgör ytvidden af skogarna till städerna

Göteborg	215'00 hektar.
Kungälf	230'87 >
Strömstad	114'00 >
Uddevalla	217'00 >

Städerna Marstrand och Lysekil sakna skogsmark.

Härads- eller sockenallmänningar finnas icke inom länet.

Beträffande hushållningen med de *enskilda skogarna* har någon anmärkningsvärd förändring icke inträffat, hvarför om denna fortfarande äger tillämpning hvad som anfördes härom i senaste femårsberättelsen. Dock torde kunna förutsättas, att, sedan den från och med år 1905 tillämpade nya lagen angående vård af enskildes skogar verkat någon längre tid, förbättring i den enskilda skogsvården skall inträffa, åtminstone med afseende å beredande af återväxt efter skedda afverkningar. Länets hushållningssällskap har fortfarande under åren 1901—1904 bedrivit sin till skogsvårdens bästa gagnande verksamhet, hufvudsakligen genom att till enskilda jordägare i stor utsträckning utlämna skogsfrö och plantor för beredande af återväxt å af ålder kala skogsmarker samt genom att med kontanta bidrag understödja inom kommunerna bildade skogsodlingsföreningar. Sålunda har hushållningssällskapet under nämnda fyra år å sällskapets egna och å för skogsodling öfvertagna marker på sin

bekostnad låtit utså, förutom i plantskolorna, 937 kg. skogsfrö och utsätta 1,441,100 plantor, hvarjämte till enskilda personer utlämnats 7,438 kg. skogsfrö och 4,544,105 plantor. Med detta frö- och plantmaterial beräknas en ytvidd af omkring 3,300 hektar hafva blifvit skogsodlad. Från och med år 1905 har sällskapet, efter att, såsom redan nämnts, år 1902 hafva sålt sina betydande skogsparker till staten, upphört med sin verksamhet i skogsodlingens tjänst och öfverlämnar nu i stället det till skogsvårdens befrämjande vanligen utgående årliga anslaget af 21,000 kronor till den med anledning af lagen angående vård af enskildes skogar bildade skogsvårdsstyrelsen för användning i åsyftadt ändamål. Köpeskillingen för de till staten sålda skogsegendomarne, 90,000 kronor, har afsatts till en skogsfond, hvaraf dock endast räntan får användas till skogsodlingens befrämjande. Flera inom kommunerna bildade och af hushållningssällskapet understödda skogsodlingsföreningar äfvensom Västra Sveriges skogsmannaförbund hafva ock under denna period varit verksamma för väckande och underhållande af intresset för skogsodlingen i länet. Landstinget har ock fortfarande uppmuntrat skogsodlingsverksamheten genom att anslå medel till premier åt folkskollärare och lärarinnor för åt skolbarn meddelad praktisk undervisning i skogssådd och skogsplantering att utgå med från och med 15 till och med 40 kronor.

Från och med 1905 har värden och tillsynen om den enskilda skogshushållningen öfvertagits af *länets skogsvårdsstyrelse*, hvilken, enligt dess berättelse för nämnda år, gått till sin verksamhet med ett varmt erkännande af det storartade arbete och de betydande kostnader, hushållningssällskapet nedlagt för skogsodlingen i länet, och af den stora lättnad och hjälp, som därigenom beredts skogsvårdsstyrelsen vid dess första arbete i skogsvårdens tjänst.

Länet är med hänsyn till skogsvårdsstyrelsens verksamhet indeladt i 8 bevakningsområden, och i spetsen för hvar och ett af dessa områden står en länsskogvaktare under länssjägmästarens uppsikt. Af desse skogsvaktare och af länssjägmästaren har under år 1905 cirka ett femtiotal skogar blifvit undersökt i länets skilda delar. I öfrigt hafva länsskogvaktarne tillhandagått enskilda skogsägare med råd och anvisningar om skogens rätta skötsel och vård, men synas skogsägarna ännu icke hafva fattat den förmån, som styrelsen beredt dem, nämligen tillgång på sakkunnigt biträde. Brott mot § 1 i lagen angående vård af enskildes skogar har i många fall konstaterats, men vid anfordran har alltid afverkaren eller markägaren ställt sig vederbörande skogstjänstemans tillsägelser till efterrättelse, så att syn icke behöft hållas. I 84 kommuner hafva bildats 70 sockenskogskommittéer, hvilka biträda skogsvårdsstyrelsen i dess verksamhet.

Under årets lopp har af länssjägmästaren hållits 22 föredrag i skogshushållning å skilda platser af länet, och hafva dessa föredrag omfattats med synnerligen stort intresse.

Under sommarens och höstens lopp hafva delegerade från skogsvårdsstyrelsen jämte länssjägmästaren hållit öfverläggningar med sockenkommitterade. Till hemmansägare och andra intresserade hafva gratis utdelats 1,900 tryckta exemp-

lar af »Råd och anvisningar för afverkning», 900 exemplar af skogsvårdsföreningens folkskrifter och 400 exemplar af lagar och förordningar rörande de nya skogslagarne.

Genom länsskogsvaktaren har skogsvårdsstyrelsen under året låtit för skogsodling inom länet utdela 404 kg. tallfrö, 980 kg. granfrö, 61 kg. bergtallsfrö, 40 kg. hvitgransfrö, 12 kg. lärkfrö och 50 kg. björkfrö samt 695,575 tallplantor, 929,650 granplantor, 84,000 bergtallsplantor, 13,000 hvitgransplantor, 24,850 lärkträdsplantor, 6,225 björkplantor samt 87,938 diverse löfträd. Genom denna gratisutdelning hafva cirka 1,000 hektar kalmark blifvit fullständigt skogsodlade, hvarjämte hjälpkulturer gjorts å af torka utdöda plantbestånd.

Skogseldar hafva förekommit icke så sällan, men hafva dess bättre vanligen ej varit af någon större omfattning. De under femårsperioden mest anmärkningsvärda sådana voro följande: År 1902 i april månad afbrändes å kronoegendomen Kastellegården i Ytterby socken omkring 36 hektar, till största delen beväxta med genom skogsodling uppdragen ungskog. Elden uppkom här genom svedjande af gräs å angränsande betesmarker. År 1904 i juli månad utbröt skogseld af outredd anledning å skogen till kronoegendomen Berg Öfre i Herrestads socken och spred sig därifrån in på angränsande hemmanet Röd tillhörig skog. Elden öfvergick omkring 50 hektar med rätt vacker ungskog beväxt mark och ödelade äfven åbyggnaderna till tvenne å skogen belägna torplägenheter. Gällande lagbestämmelser angående svedjande och ljungbränning, hvilka åtgärder visat sig ofta kunna leda till skogsbrand, om de icke företagas med nödig försiktighet, äro mycket bristfälliga, men länstyrelsen har dock flerfaldiga gånger genom meddelanden i länskungörelserna erinrat om dessa bestämmelsers innehåll och tillika varnat för oförsiktighet och vårdslöshet vid bränning af gräs och ljung.

Stormskador eller af annan anledning förorsakade skador å skogen hafva icke i någon större utsträckning yppat sig, och det enda, som i sådant hänseende kan vara förtjänt af omnämnande, torde vara den skada å skogen genom stormfällning, som förorsakades genom den orkanlika storm, som rasade natten mellan den 25 och 26 december 1902 öfver länet, samt att tallskogen, hufvudsakligen den yngre, på vissa trakter varit starkt angripen af en skadeinsekt, mörghorren (*Hylesinus piniperda*).

Jakten är såsom näringsgren icke af någon betydelse inom länet, och några egentliga yrkesjägare torde numera knappast finnas, ehuru under vissa tider sjöfågelsjakten på ett eller annat ställe i skärgården kan närma sig det yrkesmässiga. Någon egentlig jaktvård kan knappast sägas hafva ägt rum, fastän en eller annan liten ansats i sådant syfte undantagsvis förekommit. Där, såsom mest är fallet inom södra delarna af länet, jaktarrenden mera allmänt förekomma, hafva dessa städse haft ett godt inflytande på jakten, i det att markerna åtminstone skyddas för tjufskyttar.

Utaf de inom länet verkande jaktvårdsföreningarna är Göteborgs jaktsällskap den mest lifaktiga och ifrar mycket för en förbättrad jaktlagstiftning och jaktvård. För att uppmuntra till rofdjurens efterhållande har sällskapet utbetalat skottpenningar för en del roffåglar äfvensom för

vessla. Länets landsting har utbetalat skottpenningar med 3 kronor för hvarje under månaderna mars—oktober dödad räf, äfvensom 2 kronor för hvarje dödad gräfling, samt hushållningssällskapet skottpenningar med 3 kronor för hvarje under månaderna november—februari dödad räf.

Med afseende å för länet förut gällande fridlysnings-tider för vissa djurslag hafva följande förändringar inträffat:

Det under fem år gällande förbudet emot fångande eller dödande af älgkor äfvensom af årskalfvar efter älg upphörde från och med år 1902, hvarefter de för riket gällande allmänna bestämmelserna härvidlag tillämpas.

Den under fem år från och med år 1897 gällande bestämmelsen, att jakt efter rådjur skall vara tillåten endast under tiden från och med den 16 september till och med den 15 november, har genom kungl. kungörelsen den 24 januari 1902 blifvit förlängd att gälla tillsvidare.

För ejder upphörde med år 1900 den femåriga bestämmelsen, att jakten endast fick äga rum under januari och december månader, hvarefter jakttiden omfattade månaderna januari och september—december. Genom kungl. kungörelsen den 24 januari 1902 har sedermera blifvit bestämdt, att jakt efter ejder skall tillsvidare vara tillåten inom länet endast under januari och december månader hvarje år.

Den inom länets skärgård på endast några få ställen förekommande lunnefågeln har för artens bevarande genom kungl. kungörelsen den 17 mars 1905 blifvit tillsvidare fridlyst.

För **sjöfarten**, hvilken näringsgren för vissa delar af länet intager en viktig plats, hvarom redogörelsen för Göteborg här nedan bär särskildt vittnesbörd, redogöres i Kommerskollegii i den officiella statistiken offentliggjorda berättelser, till hvilka Konungens Befallningshafvande alltså får hänvisa. Här må blott helt allmänt anmärkas, att konjunkturerna för denna näringsgren inom detta län, liksom för riket i dess helhet, under perioden gått tillbaka och icke varit så fördelaktiga som närmast föregående period, hvilket förhållande från det allmänna sidan också vunnit beaktande, i det att Riksdagen på framställning af Kungl. Maj:t till rederinäringsens understödjande anvisat låneanslag.

På en del af de inom fögderierna förekommande segeljakterna hafva motormaskiner kommit till användning, hvilket medfört sina fördelar för kustfarten i länet.

Hafsfsket utgör alljämt en af länets viktigaste näringsgrenar och har under denna femårsperiod tagit ett betydande uppsving. Beträffande dess olika delar meddelas följande:

1:o) *Storsjöfisket*. Det egentliga storsjöfisket vår- och sommartiden med krokredskap (så kallade storbackor) efter långa, torsk, helgeflundra med mera på fiskeplatserna Jutska refvet och utanför Norge (Jäderen) samt i närheten af Shetland, således i allmänhet i Nordsjön, har idkats från 23 fiskelägen, nämligen Fotö, Hönö, Öckerö, Åstol, Dyrön, Stora Kalf, Stansviken, Klädesholmen, Bleket, Flatholmen, Skärhamn, Kyrkesund, Björholmen, Möllösund, Edshultshall, Kärnön, Hälleviksstrand, Stocken, Gullholmen, Rågårdsvik, Grundsund, Kornö och Grafvarne. Fisket har fortsatts intill midten af september, men de flesta hafva plägat upp-

höra därmed redan i senare hälften af juli eller i början af augusti för att därefter intill slutet af september idka makrillfiske med rännörj på Nordsjön. Storsjöfisket har i medeltal inbragt något öfver 600,000 kronor per år. Allt flera större snällseglande och sjödugliga fiskefartyg, s. k. kuttrar, hafva anskaffats. Vid periodens ingång utgjorde antalet sådana 128. Vid dess slut voro de 179. Uppsvinget har till stor del möjliggjorts genom den af Kungl. Maj:t och Riksdagen bildade fonden för fiskerinäringens befrämjande och de billiga lån, som därur utlämnats.

All den fisk, storsjöfisket lämnar, hemföres till Bohuslän och undergår där beredning till spillånga, saltlånga, kalbiljo o. s. v.

Fiskeplatserna voro år 1905 besökta af följande antal bohuslänska fartyg: vid Shetland fiskade 94 fartyg (år 1900 82 st.), utanför Norges västkust 69, utanför Jutlands västkust 29. De i detta fiske deltagande fartygen voro 123 st., men såsom alltid fiskade några på mer än en fiskeplats. Såsom af de anförda siffrorna synes, gå fiskarena gärna och mest till det aflägsna Shetland. Däraf uppkom den önskan, att någon undervisning i navigationens första grunder måtte beredas de af länets fiskare, som ägna sig åt fiske på aflägsnare vatten. Genom anslag dels af staten, dels af länets hushållningssällskap och landsting blef denna önskan uppfylld, så att i oktober 1902 öppnades två samtidiga kurser i två fiskelägen. Följande året gäfvos fyra kurser, och därmed har sedan fortsatts äfven under följande år. Undervisningen meddelas enligt af Konungens Befallningshafvande fastställda hufvudgrunder, och fiskarena, såväl äldre som yngre, hafva ådagalagt stort intresse att tillägna sig de kunskaper, som sålunda erbjudits dem. Inalles har under åren 1902—1905 undervisning lämnats åt 422 fiskare.

Svenska kyrkans missionsstyrelse har uppå därom framställd anhållan alltsedan år 1901 under somrarna sändt en svensk prästman till Shetland för att vara verksam i sitt kall bland de bohuslänska fiskare, som uppehålla sig där för storsjöfiske. Både fiskarena själfva och deras hemmavarande anhöriga äro ytterst tacksamma för denna anordning, och lärarnes tjänsteberättelser bära vittnesbörd om, med hvilken glädje de verkat i detta kall.

År 1905 den 11 september seglades fiskekuttern John Dillon, hemmahörande i Hälleviksstrand, i sank å Nordsjön af fiskeångaren Willy af Bremerhaven, hvarvid fyra man af John Dillons manskap drunknade. Vid i Bremerhaven hållet förhör om denna händelse fann rätten, att hela skulden till olyckan låg hos Willys befäl, som manövrerat felaktigt. Ersättningsanspråk äro framställda.

Länets sydligaste skärgårdar, Styrso och Öckerö socknar, hafva året om fortsatt sitt vanliga backefiske innanför Skagen med fiskens försäljning färsk, mest i Göteborg. För tiden från den 1 april till den 1 oktober sammanräknas i hithörande tabeller detta fiske, liksom alltid skett, med det egentliga storsjöfisket, helst en fast åtskillnad icke låter sig bestämma. Sålunda ägnade sig under perioden en del lägen i Öckerö socken jämväl åt storbackefiske utanför Skagen. För den öfriga delen af året inräknas de nämnda sydligaste skärgårdarnas backefiske i det s. k. vinterfisket.

Antalet använda fartyg, fångsten m. m. vid allt storsjöfiske under perioden utgjorde:

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
Fartyg, antal	219	201	203	188	193
D:o ton	5,151	5,163	5,434	5,318	5,384
Manskap, antal	1,692	1,538	1,639	1,533	1,569
Fångstens värde, kr. . . .	635,519	533,753	647,870	603,595	593,030

Af denna tabell framgår, att antalet i storsjöfiske använda fartyg något minskats, men att tonalet ökat, att manskapets numerär undergått endast smärre variationer, samt att, såsom ofvan nämnts, detta fiske inbragt åt fiskarena i medeltal något mer än 600,000 kronor per år.

2:o *Trawlfisket.* En bland länets fisken anmärkningsvärd nyhet är trawlfisket. Detta bedrifva dock icke fiskare för egen räkning, utan det ligger åtminstone tillsvdare i kapitalisters händer och bedrifves med aflönadt manskap. Trawlfisket begyntes år 1901 af ett nybildadt bolag, »Göteborgs ångfiskeaktiebolag», som från Grimsby inköpte en trawångare. Med denna fiskades och fiskas fortfarande i Nordsjön och Irländska sjön, och dess fångster föras i land och försäljas i brittiska hamnar. Sedermera hafva efter hand tillkommit fyra trawångare tillhöriga firman »Gadus fabriker» i Göteborg och en tillhörig »Fiskeriaktiebolaget Vinga» i Göteborg. Länets har sålunda vid periodens slut 6 trawångare. Alla utom den förstnämnda hafva fiskat i Kattegatt, Skagerak och Nordsjön samt fört fångsterna till Göteborg. All den trawlade fisk, som sålunda införes till Göteborg, säljes på auktioner. Fisken saluhålles i lådor om 80 kg. eller något mera. Priset per låda varierar betydligt alltefter varans kvalitet och årstiden. Köparna afyttra fisken till landsorten och i Göteborg. Försäljningssumman vid auktionerna å all under senaste fiskeåret af de fem ångarna till Göteborg införd fisk uppgick till 212,078 kronor. Nettobehållningen uppgifves dock vara ganska ringa, detta mest beroende på, att i Göteborg ännu icke hunnit vidtagas sådana anordningar, som äro för detta massfiske nödvändiga till nedbringande af kostnaderna i land. Bland annat erfordras auktionshall nära lossningsplatsen, i stället för att sådan ännu måste af trawångarnas ägare förhyras långt därifrån, hvarigenom mycket penningar åtgå till transporter.

I detta sammanhang må nämnas, att sedan den 1 augusti 1905 också en trawångare tillhörig »Varbergs exportaffär» afsätter små fångster i Göteborg. Deras sammanräknade försäljningsvärde utgjorde vid senaste fiskeårets slut 37,623 kronor.

Alla trawångarnas fångster utgöras till större delen af kolja, därefter af torsk och till mindre del af flundrefiskar.

Ett med periodens ingång börjadt särskildt trawlfiske är fisket med sådan redskap efter den s. k. djupvattens- eller ishafsräkan (*Pandalus borealis*), och enligt kungl. kungörelsen den 19 september 1902 har Kungl. Maj:t, efter hemställan af Konungens Befallningshafvande, förordnat, att utan hinder af det i § 4 uti fiskeristadgan den 17 oktober 1900 stadgade förbudet mot fiske med trawl, fiske efter

sådan raka må tillsvidare under månaderna från och med mars till och med december vid rikets västra kust å ett djup af minst 70 m. bedrifvas med räktrawl, använd med bord (s. k. attertrawl) och så inrättad, att den ej håller längre afstånd från bord till bord än 10 meter, då den fullt utsträcker, och ej någonstades har bredare räck än 4 meter.

3:o) *Rockefisket*. Något rocka erhålles alltid vid storsjöfisket och vinterbackefisket och inräknas då däri. Såsom särskildt fiske är det en nyhet med år 1904. Det är dock endast ett helt litet fåtal båtar från länets södra del, som idkar det. De begagna härtill storbackor med hel rödspotta såsom agn. Fisket bedrifves VNV från Hamne-skär under senare hälften af mars och under april. Det har visat sig lönande. Rockan uppköpes för export på Belgien.

4:o) *Makrillfisket*. Detta fiske var under hvarje af periodens år i det hela taget godt, under 1903 till och med så rikligt, att något liknande aldrig förut förekommit, under 1904 nästan lika utmärkt och under 1905 mycket godt. Det sistnämnda årets fiske bedömdes ofta af de i makrillfiske intresserade såsom mindre godt, och i jämförelse med de två närmast föregående åren nådde det visserligen icke upp till dem, men det var dock bättre, än sådant fiske någonsin varit före år 1903. I medeltal inbragte makrillfisket under perioden öfver 922,000 kronor per år. För perioden 1896---1900 var medeltalet 455,480 kronor, och uppsvinget har således varit högst betydande. Detta beror hufvudsakligen på det i Nordsjön idkade dörjfisket, hvarom närmare meddelas här nedan.

Makrillen har fiskats på flera olika sätt, med olika redskap och delvis på olika tider, nämligen:

a) Med drifgarn i Kattegatt och Skagerak i allmänhet från medlet af maj till medlet eller till och med till slutet af juli, vanligen med bästa resultatet i juni månad. Från detta fiske har i senare tid kuststräckan från Ängviken till Stora Kornö afstått, hvilket beror på, att man på de stora fiskelägena där har en myckenhet kuttrar och föredrager att ägna sig åt makrillfisket på Nordsjön. Garnmakrillen säljes alltid färsk och inbragte i medeltal per år ungefär 231,750 kronor. Bäst var detta fiske år 1901. Försäljningsvägarna hafva företrädesvis varit Smögen, Marstrand och Göteborg samt Norge, dels direkt till en del af Norges östlandsstäder, dels genom norska uppköpare, som infunnit sig på länets kust. Exporten af garnmakrill på Norge och Danmark har under hela perioden varit liflig. I synnerhet å Smögen bosatta exportörer idka en mycket omfattande sådan.

b) Med rännörj, likaledes i Kattegatt och Skagerak under somrarnas senare hälft. Äfven denna makrill säljes alltid färsk. De båtar, som fiskat närmare Norge, hafva afyttrat sina fångster i städer på norska östlandet, flertalet har sålt litet hvarstades på länets kust. Detta fiske var intet år stort, men afkastningen gick i stigande under hela perioden. Medeltalet per år var ungefär 113,000 kronor.

c) Med rännörj på Nordsjön under sensommaren. Detta fiske har år efter år tillvunnit sig allt fler idkare och utgör numera det bohuslänska makrillfiskets mest be-

tydande del. Det idkas med kuttrar, dels sådana, som i öfrigt gå på storsjöfiske, dels åtskilliga, som eljest idka fraktfart. I detta makrillfiske deltog år 1901 132 fartyg, år 1905 191. Dörjmakrillen fläkes för det mesta och saltas ombord efter vissa särskildt för Amerika gällande regler, och den säljes i norska kuststäder på både väst- och östlandet. Redan före periodens utgång fanns anledning antaga, att affärsmän inom länet skulle söka omhändertaga åtminstone en stor del af denna exportaffär. I detta fiske hafva deltagit fartyg med hemorter å hela kusten undantagandes skärgårdarna söder om och närmast norr om Göteborg, där man på grund af gynnsamt tillfälle till försäljning af färsk salt-sjöfisk i allmänhet icke aflägsnar sig så långt ifrån hemorten. Detta fiske inbragte år 1901 kronor 390,770, år 1902 kronor 361,273, år 1903 kronor 745,160, år 1904 kronor 729,470 och år 1905 kronor 592,155, i medeltal alltså nära 563,800 kronor.

d) Med vad sommartiden vid länets kust, mest i vikar och fjordar. Sådant fiske har visserligen i spridda fall förekommit, men intet år varit af betydighet.

Antalet vid makrillfisket använda fartyg, fångsten och dess försäljningspris utgjorde:

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
Fartyg och däcksbåtar, antal	542	568	596	579	659
Fångst, st.	3,978,600	4,267,390	5,657,250	7,209,895	7,576,370
Fångstens försäljningsvärde, kr.	744,453	720,053	1,122,750	1,071,285	952,195

5:o) *Vinterfisket*. Oaktadt flera olika fisken bedrifvas under vintern, beteckna fiskarena alltjämt med namnet vinterfiske särskildt det fiske, som vintertiden bedrifves med backor i Kattegatt och Skagerak efter långa, torsk, kolja, helgeflundra m. m. När, såsom nu länge varit fallet, sillfisket den årstiden drager största uppmärksamheten till sig, kan icke vinterfisket blifva stort. Den därvid erhållna fisken betalas emellertid alltid högt, och fiskets afkastning var under hela perioden något i stigande.

Antalet därtill använda fiskebåtar, fångstens värde m. m. hafva utgjort:

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
Däcksbåtar, antal	100	114	103	103	104
Odäckade båtar, antal . .	220	268	266	242	219
Manskap, antal man . . .	1,372	1,437	1,432	1,383	1,268
Fångstens värde, kr. . . .	149,077	149,302	179,835	212,145	218,080

Medeltalet fångstvärde per år var sålunda 182,000 kronor.

6:o) *Sillfisket* var under femårsperiodens tvenne första år mindre gifvande, men blef sedan bättre, dock intet år så rikligt som på den tid, då sillen i myckenhet gick till land och kunde fångas med landvadar, hvarmed ibland gjordes ofantliga stäng, och äfven med sättgarn nära land. Bäst var fisket vintern 1904—1905.

Sillens försäljningspris redan i första hand har emellertid under nu ifrågavarande period stigit i alldeles oväntad grad, och hvarje fiskesäsongs hela försäljningsvärde har varit i ständigt stigande. Det utgjorde under första säsongen

något öfver en half million kronor och under den sista i det närmaste två och en half millioner kronor. Vid ingången af den sista infördes genom den då bildade Bohusläns sillfiskares förening för sillmätning den ordning, att när fiskarena afyttra fångsterna, uppmätas dessa ordentligt med krönt målkärl. Detta förfaringssätt har betydligt bidragit till att öka fångsternas värde.

Sillen har emellertid, såsom antydt, icke visat allmännare benägenhet att gå till land. Där har i regeln endast erhållits smärre sill och intet år någon myckenhet däraf. Den större sillen har hållit sig ganska långt från land och där fångats under hösten liksom länge förut med drifgarn och under vintern med snörpvadar, hvilken dyrbarare redskap betydligt ökats i antal. För snörpvadsfiskets vadbåtar har mot periodens slut en ny typ börjat införas. Den är mycket rymligare än den gamla och af fastare byggnadssätt men också jämförelsevis dyrbar. Dessa båtar byggas antingen af järn eller ock af trä och då ibland liksom de äldre på klink men numera helst på kravell. De kosta af järn 2,500 kronor, af trä på kravell 2,200, på klink 2,100 kronor. De mäta 40 fot öfver stäf. I dessa båtar insättes propellermotor af 12 hästkrafter. Den kostar, insatt, 3,250 kronor, hvartill komma 200 kronor för vinsch, som, äfven den, drifves af motorn. Fisket med sättgarn har på grund af sillens förändrade förekomstsätt nedsjunkit till en ren obetydlighet.

Sillens höga pris har nedbragt sillsaltningen, och fångsterna hafva för det allra mesta gått färska till tyska rökerier, en del till England, inåt svenska landet och till Norge. Af samma anledning hafva sillguanofabrikerna saknat material för sin verksamhet. Vid periodens början funnos 23 sådana fabriker, vid dess slut 11, men af dessa voro näst sista säsongen endast 6 i gång och fingo nöja sig med den smärre, billigare sillen, eftersom det icke kunde betala sig att för framställande af guano använda af den större. Under den sista säsongen var ingen fabrik i gång för tillverkning af sillguano, men en, hvars ägare tillika är ansjovistillverkare, framställde en del guano af ansjovisaffall.

I öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts nådiga bref till Konungens Befallningshafvande den 12 oktober 1894, hvilket i allt hufvudsakligt sedermera årligen förnyats, hafva rapporter rörande vintersillfisket insamlats och offentliggjorts. I enlighet med Kungl. Maj:ts nådiga föreskrift den 7 november 1895, hvilken därefter jämväl årligen förnyats, hafva under vintrarna utbytts sillfiskerapporter med Norge, och de från Norge ingångna rapporterna hafva likaledes offentliggjorts. Rapporterna hafva alltjämt haft ett välgörande inflytande på sillhandeln.

Använd redskap, fångster m. m. vid sillfisket hafva utgjort:

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
Vadar, st.	202	194	204	245	200
Deras manskap, antal man	2,509	2,427	2,846	3,143	3,004
Sättgarn, st.	525	457	550	541	213
Deras manskap	221	168	150	238	68
Drifgarn, st.	6,827	6,224	6,884	6,630	5,693
Deras manskap	1,066	1,086	1,131	1,100	975
Fångst, sill, hl.	161,780	101,081	267,098	418,519	380,980
Fångstens värde, kr.	561,464	782,816	1,244,474	1,697,625	2,492,040

K. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser 1901—1905. Göteborgs och Bohus län.

7:o) *Skarpsillfisket* var intet år stort. Tillfällen till dess idkande gåfvos också hufvudsakligen endast vid länets norra hälft. Det kan betecknas såsom medelmåttigt åren 1903 och 1904, eljest mindre. Skarpsill säljes mätt med fjärding å 12 kannor. Priset ställer sig alltid högt. De många och stora tillverkarne af ansjovis skaffa sig fortfarande största delen af sitt behof af skarpsill från Norge, och importen af sådan därifrån, kryddad i tunnor genom rekvisiternas egen försorg efter deras sinsemellan något afvikande metoder, är alltid mycket större än länets skarpsillfiske; men den bohuslänska skarpsillen användes för de bästa och dyrare märkena. Inom denna tillverkningsbransch hafva icke nämnvärda förändringar inträffat, sedan förra femårsberättelsen afgafs.

Skarpsillfiskets fångster utgjorde:

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
Fångst, hl.	2,005	2,717	5,131	5,633	2,106
Värde, kr.	33,821	48,904	103,725	121,260	70,925

8:o) *Hummerfisket*. Detta fiske var under hela perioden tillfredsställande och utan sådana större växlingar, som förekommo under närmast föregående period. Rikligast var det 1902, mest lönande 1905. Ett icke sällan hört tal, att hummertillgången skulle vara på retur, saknar, åtminstone för denna period, grund. Det är blott så, att så betydande partier exporteras till Danmark, Tyskland och Norge, att de svenska konsumenterna finna den för dem tillgängliga delen af tillgången med dess genom handeln på utlandet högt uppdrifna pris icke vara sådan de önska den.

Använd redskap, fångsten m. m. vid hummerfisket hafva utgjort:

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
Fiskare, antal man	2,531	2,514	2,405	2,295	2,263
Hummertinor, st.	51,798	52,608	51,959	54,535	57,525
Fångst, st.	481,140	525,690	509,279	492,135	505,300
Fångstens värde, kr.	303,590	370,590	380,901	410,785	435,260

9:o) *Ostronfisket*. Tillgången på ostron är nog fortfarande ringa och endast ett helt litet antal fiskare sysselsätta sig med ostrontäkt; intet år har siffran uppgått ens till hundra personer. Det är nog också så, att den bohuslänska fiskarens håg sedan lång tid tillbaka legat åt fiske i stor stil, och denna håg har för visso, i den mån hans yrke tillgodosetts från det allmännas sida, vuxit därhän, att arbetet med att skrapa efter ostron icke anses vara något att ägna sig åt. Ostronen betalas ur köparens synpunkt nog så högt, i regel 3 kronor tjoget, men dagspenningen för sökandet efter dem blifver icke tillfredsställande för de dugliga fiskarena, som allt mera vant sig vid att röra sig med stora belopp i fiskedriften under sökandet efter massfångster. Visserligen finnas alltid en hel del småfiskare i vissa trakter, men om icke ostron finnas vid deras hemorter, kunna de icke begifva sig på långresa i sina små, öppna båtar för att leta efter ostron, helst de oftast afvisas af ostrongrundsägare.

Studier med försöksodling hafva med anslag af allmänna medel under hela perioden utförts rörande ostronens fort-

plantnings- och lefnadsförhållanden vid Bohuskusten, och resultatet torde vara sådant, att, om enskilde ägare till för ostronplantering lämpliga platser begagna sig af sålunda vunnen erfarenhet, kan för dem vara något att vinna, men för fiskare i egentlig mening blir däraf ingen fördel. Utplantering för tillväxt har nämligen visat sig kunna under gynnsamma förhållanden lyckas vid Bohuslän men icke ostronodling i detta ords mera storslagna bemärkelse.

Fångsten vid ostronfisket har utgjort:

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
Fångst, trä å 200 st. .	171	114	185	122	155
Fångstens värde, kr. .	5,130	3,420	5,550	3,820	4,900

10:o) *Flundrefisket*. Af flundrekvassar funnos vid periodens början 25 st., vid dess slut 27. Af dessa hade 24 sina hemorter i länets sydliga skärgårdar och 3 å kustens mellersta del. Fisket idkades från höjden af Skagen till höjden af Læsö. De flesta kvassarna hafva motor för fartygets framdrifvande medelst propeller, redskapens inhalning och åstadkommande af lifligare vattencirkulation i »brunnen», där fångsten förvaras lefvande. De smärre öppna snipor, med hvilka snurrevaden utlägges, hafva alla motor.

Till detta flundrefiske kommer det spridda bruk af skäddegarn för husbehof och afsalu till kringboende, som äger rum längs hela kusten.

Hela fångstens värde beräknas 1905 hafva uppgått till 193,550 kronor.

11:o) *Strandfisket*. Detta fiske, äfven kalladt skärgårds- eller kustfiske, efter torsk, kolja, hvitling m. m. drifves flerstädes af enskilda fiskare med smärre redskap, dels krok-redskap, dels garn. I länets norra del, där det helt och hållet träder i stället för den öfriga kustens backefiske i Kattegatt och Nordsjön, är det ganska betydande. Uppgifter om dess afkastning lämnas i *tabell E*.

Försäljningsvärdet i första hand af hvarje fiske under femårsperioden visas af vidstående *tabell E*. I denna finnas upptagna äfven smärre fisken, hvilka icke i denna berättelse gjorts till föremål för särskildt omnämnande. För vintersillfisket, vinterbackefisket och andra fisken, som försiggå vintertiden, har afkastningen uppgifvits för fiske-säsongen, således i dessa fall något in på följande året.

Antalet bohuslänska fiskare, som omkommit under yrkets utöfning, utgör 17 man under år 1901, 4 under 1902, 8 under 1903, 6 under 1904 och 10 under 1905, tillsammans 45 man.

Under intryck af olycksåret 1900, då icke mindre än 32 fiskare omkommo, har vid denna periods ingång bildats den redan i föregående femårsberättelse omnämnda nödhjälpsfond, som fått namnet »*Bohuslänska fiskarefonden*». Fonden har rönt och erhåller fortfarande välvilliga bidrag, ibland ganska betydande, såsom 5,000 kronor från länets hushållningssällskap, och icke minst från mecenater i Göteborg. Vid utgången af 1905 uppgick fonden till något mer än 142,000 kronor. Reglemente för densamma har fastställts af Konungens Befallningshafvande den 18 november 1901. Viss ändring har däri dock gjorts och vunnit Konungens Befallningshafvandes godkännande den 15 maj 1905. Fondens hufvudsakliga ändamål är enligt det ändrade reglementet att med

den afkastning, som af fonden kan uppkomma, och de medel, som eljest tillfalla densamma, afhjälpa eller lindra nöden för efterlevande till bohuslänska fiskare, hvilka genom olyckshändelse under yrkets utöfning omkommit, med rätt för fondens styrelse att äfven för andra ändamål, som afse lindrande af tillfällig nöd hos kustbefolkningen, använda de medel, som icke pröfvas erforderliga för tillgodo-seende af fondens hufvudsakliga ändamål. För att förmå fiskarena själfva att med särskildt intresse omfatta fonden är visst företräde till understöds erhållande tillerkändt efterlevande till de fiskare, som erlagt årsafgift till fonden med 2 kronor. År 1905 inflöto till fonden dylika afgifter från 546 fiskare. Hvarje år i december utdelas understöd. År 1905 beviljades sålunda åt 41 sökande tillfälligt understöd med belopp för en hvar från 25 till och med 100 kronor samt årligt understöd, således pension, åt 3 änkor. Antalet pensionstagare uppgick därmed till 10. Summan af samtliga det året beviljade understöd jämte utgående pensioner uppgick till omkring 5,000 kronor.

»*Fonden till förbättrande af länets skärgårds- och kustallmoges ställning i Göteborg*», stiftad 1855 och då utgörande omkring 20,000 kronor, uppgick vid utgången af 1905 till 47,765 kronor 99 öre, utlånade till fiskare i särskilda poster och till en ringa del insatt i sparbank. Arligen under perioden hafva utdelats understöd åt fattiga fiskare och änkor, år 1905 till belopp af tillhopa 1,490 kronor, hvarjämte anslag lämnats såsom bidrag till förvaltningskostnaderna till Öckerö sockens enskilda assurancesförening och till och med år 1904 till Bohusläns fiskareförening för sjöförsäkring i Lysekil.

I *fiskeriutställningar* såväl in- som utomlands hafva bohusläningar med framgång deltagit. Sommaren 1904 ägde

Tab. E. *Försäljningsvärdet af hafsfisket i Göteborgs och Bohus län åren 1901—1905.*

	År 1901. Kr.	År 1902. Kr.	År 1903. Kr.	År 1904. Kr.	År 1905. Kr.
Storsjöfisket	635,519	533,753	647,870	603,595	593,030
Trawlfisket	—	—	—	150,000	212,078
Rockefisket	—	—	—	4,000	4 000
Makrillfisket	744,453	720,053	1,122,750	1,071,285	952,195
Vinterfisket	149,077	149,302	179,835	212,145	218,080
Sillfisket:					
Drifgarn	212,065	216,084	251,118	195,880	233,410
Vadar	339,176	519,525	981,460	1,468,020	2,249,790
Sättgarn	10,223	47,207	11,896	33,725	8,840
Skarpsillfisket	33,821	48,904	103,725	121,260	70,925
Agnsillfisket och vårsillfisket	6,200	3,835	5,059	3,825	4,170
Flundrefisket	145,100	151,450	178,700	189,450	193,550
Laxfisket	25,090	32,122	35,174	20,025	21,657
Strandfisket	150,770	154,870	178,624	238,400	275,925
Hummerfisket	303,590	370,590	380,901	410,785	435,260
Ostronfisket	5,130	3,420	5,550	3,820	4,900
Summa	2,760,214	2,951,115	4,082,662	4,726,215	5,477,810

i Marstrand icke mindre än trenne företag rum, om hvilka det kan sägas, att de voro af synnerligen stor betydelse icke blott för detta län utan för de nordiska länderna, Sverige, Norge och Danmark.

Dessa företag voro: en fiskerieställning, en fiskerikonferens och ett fiskaremöte, alla omfattande de tre nämnda länderna.

Utställningen, till hvilken inbjudning utgått till Sverige, Norge och Danmark, hölls i Marstrands fästning och därtill hörande område 9—24 juli. Däri deltog en mängd utställare. Utställningen omfattade fiskefartyg, fiskebåtar och motorer, utrustningspersedlar, redskap och andra till fiskerinäringen hörande föremål. Den blef en succés icke minst beträffande motorafdelningen, som för utvecklingen af detta läns fiskerier just för närvarande har så stor betydelse. Efter en grundlig pröfning, delvis på förhand, utdelades pris i form af diplom för guldmedalj, silfvermedaljer, bronsmedaljer och ett flertal, frikostigt till bestyrelsens förfogande skänkta hederspris.

Motorer finnas redan vid denna berättelses afgifvande i alla slag af fiskefarkoster, och deras antal ökas beständigt, ett stort resultat af denna utställning.

Fiskerikonferensen, hvars förhandlingar utfördes enligt ett program, omfattande ett flertal föredrag och öfverläggningar, tillvann sig ock stort intresse.

Fiskaremötet besöktes af cirka 800 fiskare, dels från detta län, Hallands och ett flertal andra svenska län, dels från Norge och Danmark (stor tillslutning). Genom tillmötesgående från regeringarne hade flera kronofartyg ställts till förfogande för fiskarens färder till och från mötet.

För mötesdeltagarna förevisades utställningen under sakkunniges ledning. Dessutom förekommo föredrag, uppvisning af motorbåtar i gång och fiskeförsök med snörpvad och snurrevad på Marstrandsfjorden samt en utflykt för be-seende af det ansenliga fiskeläget Mollösund. Denna utflykt företogs med kronofartygen.

Utställningen var gifvetvis, särskildt med afseende på motorer för fiskeriändamål, synnerligen lärorik liksom fiskerikonferensen med sina sakkunniga föredrag, och fiskaremötet var genom sin för framtiden så mycket lofvande hållning ett märkligt led i de tre samtida företagen.

Till främjandet af dessa stora företag medverkade ett flertal personer, och understöddes sträfvandena därför i särdeles hög grad från Danmark.

Tillsyn vid länets fisken har, liksom alltsedan år 1855, utföfvats intill utgången af år 1904 af en af Konungens Befallningshafvande förordnad intendent och från ingången af år 1905 af samme person såsom statens fiskerintendent. Biträden hafva alltjämt varit 12 stycken uppsyningsmän, antagne af Konungens Befallningshafvande och med arvoden från hushållningssällskapet.

De till västkusten för tillsyn och bevakning vid hafs-fisket beordrade örlogsångarna hafva lämnat god hjälp, då fiskefartyg sjunkit eller råkat i haveri, och man är på hela kusten tacksam för det bistånd, som sålunda kan påräknas, ett bistånd, som icke så sällan behöfver anlitas, i synnerhet under vintersillfisket. Sommarexpeditioner hafva äfven under åren 1901—1904 varit anordnade för ändamålet. Från

och med år 1905 har sommartjänstgöringen öfvertagits af det ångfartyg, som på föranstaltande af Kungl. Maj:t med anslag af statsmedel byggts för hydrografisk-biologiska undersökningar af de Sverige omgifvande hafven samt för tillsyn och bevakning vid rikets hafs-fisken under annan tid af året än vintermånaderna. Detta ångfartyg, som erhållit namnet Skagerak, står under Konungens Befallningshafvandes öfverinseende. Konungens Befallningshafvande antager i samråd med svenska hydrografisk-biologiska kommissionen befälhafvare och förste maskinist på ångfartyget och utfärdar, likaledes efter samråd med nämnda kommission, instruktion för fartygets befälhafvare. Underhålls- och driftkostnader bestridas af särskildt anslag på extra stat för hvarje år, och förvaltas dessa medel af kommissionen.

Ordningen bland fiskarena vid fiskets utöfning vid länets kust förtjänar det allra bästa vitsord. Det kan väl tyckas, att så alltid bör vara fallet, men när man betänker särskildt den plötsliga tillströmning, som förekommit från länets hela kust till storsillfiske med vadar vid länets norra del, får det medgifvas, att det snarare är märkligt och värdt allt beröm, att sådant kunnat ske utan en enda oordning, tvist eller ens ett störande uppträde af hvad slag som helst vare sig på vatten eller i land. Äfven vid det stora nordiska fiskerimötet i Marstrand såväl som vid eljest hållna möten med fiskare har allt försiggått med den mest mönstergilla ordning.

Statens lånefond till fiskerinäringens befrämjande. Sedan, på sätt i nästföregående femårsberättelse omnämnas, Riksdagen år 1892 anslagit 100,000 kronor till en dylik fond samt åren 1899 och 1900 förstärkt densamma med 100,000 kronor hvardera gången att utgå under följande år 1900 och 1901, har Riksdagen under denna period ytterligare anslagit år 1902 en summa af 500,000 kronor och år 1905 änyo 500,000 kronor till fondens förstärkning. Af 1902 års anslag anvisades på extra stat för år 1903 200,000 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis disponera 100,000 kronor år 1902, för år 1904 100,000 kronor och för år 1905 återstående 200,000 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att däraf år 1904 förskottsvis använda 100,000 kronor. Af 1905 års anslag åter anvisades på extra stat för 1906 250,000 kronor, och af detta sistnämnda belopp tillfördes fonden redan 1905 100,000 kronor. Fondens disponibla kapitalbelopp utgjorde således vid 1905 års slut 900,000 kronor. Enligt nådiga bref den 8 mars 1901 och den 31 december 1901 bestämdes, att af Konungens Befallningshafvande finge för länets behof af fonden tagas i anspråk intill 80 procent däraf för hvartera året, hvilken andel enligt nådiga bref den 21 november 1902, 12 januari 1904 och 8 december 1904 för följande tre år höjdes till 85 procent. Af sålunda för länets del tillgängliga medel beviljade Konungens Befallningshafvande landstinget, hvars förvaltningsutskott omhänderhaft förmedlingen af lån till fiskare ur fonden, den 29 mars 1901 lån af 155,775 kronor, med återbetalningstid af 5 år för 146,775 kronor och af 3 år för återstående 9,000 kronor, och detta belopp jämte 6,975 kronor, som år 1900 anvisats såsom lån af åt landstinget då lämnadt lånebelopp men icke tagits i anspråk, användes för tillgodoseendet af 56 låneansökningar å tillhopa 162,750 kronor till fiskefartyg,

fiskebåtar och fiskeredskap med liknande återbetalningstid. Den 3 juli 1901 erhöll landstinget ett lån å 3,000 kronor med fem års återbetalningstid för att jämte 7,500 kronor, som af landstinget förut beviljats såsom lån af 1900 och 1901 års lånemedel men icke uttagits, disponeras till 5 nya lån till fiskefartyg och fiskeredskap. Vidare beviljades landstinget den 28 oktober 1902 ett lån å 104,500 kronor med 5 års återbetalningstid för 94,500 kronor och 3 års för 10,000 kronor att jämte af 1901 års lånemedel odisponerade 5,500 kronor användas till 35 lån å tillhoppa 110,000 kronor för anskaffande af fiskefartyg, fiskebåtar och fiskeredskap. Inneliggande låneansökningar voro då till antalet 72, men förvaltningsutskottet ansåg det vara förmånligare att tilldela ett mindre antal lånesökande fulla lånebeloppet än att, såsom förut skett, bevilja lån åt alla med allmän nedsättning af de sökta beloppen. Än vidare beviljades landstinget den 22 januari 1903 ett lån å 136,300 kronor, 2,000 kronor på 3 år och återstoden på 5 år, för tillgodoseende af 36 äldre låneansökningar och 8 nya för anskaffning af »fiskekuttrar», fiskebåtar och fiskeredskap och den 10 augusti samma år ett lån å 26,200 kronor på 5 års återbetalning, att jämte förut medgifna men icke uttagna lån å 13,100 kronor användas till 15 lån å tillhoppa 39,300 kronor, däraf ett å 1,500 kronor till anbringande af fotogenmotor å en fiskebåt och öfriga till fiskefartyg och fiskebåtar. Vid sistnämnda tillfälle hade dessutom inkommit 26 låneansökningar å tillhoppa 54,600 kronor, som af brist på medel icke kunde tillgodoses. Sedan 1903 års landsting rörande villkoren för låneförmedlingen medgifvit, att lånen finge utlämnas på längre afbetalningstid än förut, och att lån för anskaffande af motor i fiskebåt finge utlämnas till belopp af 2,000 kronor, erhöll landstinget ytterligare lån den 22 mars 1904 å 48,000 kronor på 5 års återbetalning att utlämnas såsom 16 lån till fiskefartyg, fiskebåtar och fiskeredskap, den 13 augusti 1904 å 177,500 kronor, däraf 130,500 kronor på 5 år och 47,000 kronor på 8 år, till 58 lån, däraf 29 å tillhoppa 55,000 kronor för anskaffande af motorer å fiskefartyg, med minst 1,500 kronor och högst 2,000 kronor, och återstoden till fiskefartyg, samt den 25 augusti 1904 å 73,700 kronor, 40,000 kronor på 5 och 33,700 kronor på 8 års återbetalning, till 32 lån å tillhoppa 65,700 kronor för fiskefartyg och 4 lån å 2,000 kronor hvardera till motorer. Slutligen har landstinget den 5 maj 1905 erhållit ett lån å 173,000 kronor, 94,300 kronor med 5 och återstoden med 8 års återbetalningstid, till 69 lån, däraf 34 till motorer i fiskefartyg å tillhoppa 66,500 kronor samt 13 till både fiskefartyg och motorer å tillhoppa 23,600 kronor och de öfriga till fiskefartyg och fiskeredskap, samt den 31 augusti samma år ett lån å 113,800 kronor, däraf 37,500 kronor på 5 års och 76,300 kronor på 8 års återbetalning, till 42 lån för anskaffande af fiskefartyg och fiskeredskap. Det är således ett icke ringa kapital, som staten genom landstingets bemedling ställt till den bohuslänska fiskerinäringens förfogande, uppgående med inberäkning af hvad före år 1901 tagits i anspråk till icke mindre än 1,131,575 kronor, och hafsfiskets stora uppsving har helt säkert till stor del sin grund i detta förhållande. Med lånefondens fortfarande tillväxt och stigande förmåga att än mera bispringa den lifaktiga näringen må man kunna

hoppas, att densamma fortfarande skall gå kraftigt framåt.

Från och med år 1903 har den anordning införts, att de utestående lånens riktiga användning för uppgifna ändamål kontrolleras. Denna kontroll utfövas af fiskeriintendenten, biträdd af fiskeriuppsyningsmännen, och redogörelse för huru den utfallit aflämnas årligen till landstingets förvaltningsutskott.

På initiativ af Göteborgs handels- och sjöfartsnämnd, Göteborgs fiskeriförening och Nautiska föreningen i Göteborg hafva under perioden enligt Kungl. Maj:ts beslut den 24 mars 1905 anordningar träffats för offentliggörande, hufvudsakligen i fiskets intresse, af *stormvarningar* å lämpliga platser vid rikets västra kust genom Landtbruksstyrelsens försorg efter samråd med föreståndaren för statens meteorologiska centralanstalt, hvarjämte nödiga medel anslagits till bestridande af kostnaderna för sådana stormvarningars anordnande under 1905. Stationer för stormvarningstelegrammens tillkännagifvande på anslagstafla hafva inom detta län inrättats i Strömstad, Hafstensund, Gräbbestad, Fjällbacka, Bovallstrand, Smögen, Lysekil, Gullholmen, Uddevalla, Kärnön, Möllösund, Marstrand och Vinga samt vid Göteborg (Västerberget), och fyra af dessa stationer, nämligen Smögen, Lysekil, Gullholmen och Vinga, hafva ock försetts med signalmast jämte tillhörande ballonger och två koner för signalering angående förutsedd vindriktning och vindstyrka efter visst system. Att dessa anordningar ländt och lända till stort gagn för fisket, blott dess utföware vilja begagna sig af de erbjudna fördelarna, torde vara obestriddt.

Af *assuransföreningar* för försäkring af i fiske använda fartyg och däcksbåtar finnas fem stycken, nämligen ofvan omnämnda Bohusläns fiskareförening för sjöförsäkring, Lysekil, omfattande hela länet, hvilken förening under perioden fått af länets hushållningssällskap emottaga anslag af tillhoppa 30,000 kronor till en grundfond; Öckerö sockens enskilda assuransförening, Kalfsund, för Öckerö socken; Bohus sjöassuransförening, Uddevalla, för hela länet; Styrsö enskilda assuransförening, Styrsö, för Styrsö socken, och Sotenäs härads sjöassuransförening, Grafvarne.

Ingen af dessa föreningar meddelar försäkring å öppna båtar eller dessas motorer. Denna omständighet har i senare tid visat sig vara en brist, men från 1905 har försäkringsaktiebolaget Hansa, Stockholm, upprättat filial i Marstrand, och denna meddelar försäkring å alla slags fiskefarkoster samt äfven å i dem insatta motorer, allt mot premiebetalning och utan sammanskott.

En förhärjande *eldsvåda* öfvergick fiskeläget Hälleviksstrand natten till den 7 juni 1905 och en del af påföljande dag. Ett sjuttiototal byggnader, hvaraf 30 boningshus lades i aska, och omkring 200 personer blefvo husvilla. På en mängd orter igångsattes insamlingar för lindrande af de närmaste behofven under den stora villervallan, och nu resa sig nya hus ganska raskt i stället för de nedbrunna och i många fall bättre än de.

Fiskeristadgar. Uti bestämmelserna angående laxfisket inom vissa af de särskilda fiskedistrikten i länet hafva under perioden åtskilliga ändringar kommit till stånd, beträffande Nordre älfs (Konungens Befallningshafvandes kungörelse den

17 februari 1904) och Göta älfs fiskeridistrikt (Konungens Befallningshafvandes kungörelse den 6 maj 1904) afseende fredningstiden och förbud att fånga fisk under visst mått i längd, och beträffande Gullmarens fiskeridistrikt i fråga om dess gränser och fiskets skyddande (Konungens Befallningshafvandes kungörelser den 7 januari 1901 och den 8 juli 1901). Dessutom hafva utfärdats bestämmelser angående fisket med vad inom Byfjorden, Vrångelyekan och Hafstensfjorden med viss begränsning åt söder (Konungens Befallningshafvandes kungörelse den 19 januari 1903) och stadgar för fisket i de till Sverige hörande delarne af Idefjorden och Svinesund (Konungens Befallningshafvandes kungörelse den 12 januari 1904).

12:o) *Sötvattensfisket* är af föga betydelse. Yrkesfiskare i den branschen finnas icke. Under år 1905 hafva dock fiskeberättigade i Södra Bullarsjön på föranledande af fiskerintendenten bildat en sammanslutning med syfte att anskaffa yrkesfiskare för fiskets rationella bedrifvande och vård. Genom beslut den 8 oktober 1901 har Konungens Befallningshafvande fastställt vissa bestämmelser angående förbud mot fiske med vad eller not i sjön Rödsvattnet inom Morlanda och Röra socknar på Orust.

Hushållningssällskapets bidrag till fiskerinäringens befrämjande har under perioden utgjort tillsammans 26,000 kronor förutom 7,500 kronor, som anslogos till bestridande af kostnaderna för förenämnda allmänna nordiska fiskeriutställning.

Beträffande bergs- och brukshandtering samt fabriker, manufaktur och handtverk återopas innehållet i Kommerskollegii årligen offentliggjorda berättelser i hithörande ämnen. Här må dock anföras följande.

Någon brukshandtering i egentlig bemärkelse har icke heller under denna period förekommit inom länet. Den enda bergshandtering, som idkats, är den *fältspatsbrytning*, som förekommer inom Orusts och Tjörns samt Sunnervikens fögderier. Under perioden hafva inom förra fögderiet upptagits och utskeppats omkring 12,000 ton med ett tillverkningsvärde af ungefär 141,000 kronor. Därjämte har för utskeppning brutits något kvarts under periodens två första år. Inom Sunnervikens fögderi var brytningen i början af perioden något större men aftog sedan för att med 1904 års slut alldeles upphöra. Endast omkring 2,000 ton fältspat hafva därstädes brutits till värde af omkring 15,300 kronor.

Skifferbrytning, dock endast i ringa omfattning, har förekommit inom Lycke socken i Inlands fögderi. Tillverkningsvärdet år 1905 uppskattas till omkring 4,000 kronor.

Beträffande den bergshandteringen närstående för länet betydelsefulla *stenhuggerirörelsen*, hvilken fortfarande för de delar af länet, där den har sin naturliga hemort, kan betecknas såsom en af hufvudnäringarne, återopas den uti näst föregående femårsberättelse intagna redogörelse för sagda industris uppkomst och utveckling inom länet. Däri omförmälda förhållanden äga i stort sedt sin giltighet äfven för femårsperioden 1901—1905.

Stenhuggeriindustrien bedrifves inom länet uteslutande hela kusten från Idefjorden till Gullmarsfjorden såväl å fastlandet som de därutanför belägna öarna samt, ehuru högst obetydligt, uti Askims härad. De största stenhuggerierna äro

belägna i Stångenäs härad, Askums, Tossene och Kville socknar. samt i Vette härad uteslutande Idefjorden. Visserligen förekommer den af stenindustrien bearbetade graniten äfven anorstädes inom länet, men då en lätt och billig transport af denna industris tunga produkter gifvetvis är af afgörande betydelse, är det förklarligt, att stenindustrien koncentrerat sin verksamhet till de kusten närmast belägna platserna, så mycket mera som därstädes utmärkt granit förekommer i så rikliga mängder, att granittillgången, äfven under en betydligt ökad afverkning, kan praktiskt taget anses outtömlig. Sedan bohuslänska längdbanans norra del öppnats för trafik, hvarom närmare meddelas här nedan, hafva emellertid vissa nya områden, om än icke så betydande, blifvit tillgängliga för afverkning. Särskildt må i sådant afseende nämnas trakten omkring stationen Hällevadsholm. Den i närheten af järnvägen brutna graniten utskeppas dels öfver Uddevalla, dels öfver Strömstad.

Med afseende på granitens beskaffenhet inom förenämnda kustområde kan sägas, att den sten, som förekommer från trakten af Lysekil till trakten af Gräbbestad, är af en mera hård och finkornig struktur, under det graniten norr om Gräbbestad är lösare och mera grofkornig, det senare dock i mindre grad inom Idefjordsdistriktet. Den förstnämnda har därför ock, särskildt på grund af dess utmärkta beskaffenhet för tillverkning af gatsten, vunnit en sådan efterfrågan på den utländska marknaden, att, enligt fackmäns utsägo, det distrikt, hvarinom den förekommer, torde vara det betydligaste inom hela landet.

Afverkningen af bergen försiggår på de flesta platser fortfarande på så sätt, att stenarbetarne, hvilka så godt som alltid utföra sitt arbete på ackord, uttaga stenen ur de berglager, som ligga lättast tillgängliga, och hvarest alltså brytningen ställer sig billigast. Det torde icke vara att förvänta, att detta brytningssätt, under hvilket affallsstenen blir kvarliggande och förorsakar kostnader, när underliggande lager ånyo behöfva tagas i anspråk för brytning, i stort sedt kommer att förändras, så länge lätt åtkomliga bergområden finnas kvar. Dock har den vid Malmöns stenhuggeri för åtskilliga år sedan påbörjades och nu därstädes i stor omfattning bedrifna rationella brytningen under perioden vunnit allt mera insteg vid de större stenhuggeriidkarnes stenbrott. För anläggning af dylika »storbrott», hvarest brytningen och transporten af de till gatstenssönderkilning afsedda stenblocken utföras af särskilda arbetare med tillhjälp af ångkranar, rälvägar o. s. v., erfordras emellertid synnerligen gynnsamma omständigheter, framför allt ett större antal bostäder i närheten af ifrågavarande stenbrott, bergets läge omedelbart invid god hamnplats m. m. Inom Stångenäs härad och Askums socken, hvarest dessa »storbrott» hufvudsakligen förekomma, torde antalet år 1905 uppgå till ett tjugutal, hvardera i genomsnitt betingande i anläggningskostnad tjugu till tjugufemtusen kronor.

Utvecklingen af stenhuggerirörelsen inom länet kan under femårsperioden sägas hafva varit stadd i stadigt framåtgående till allt större betydelse för de delar af länet, där rörelsen bedrifves, dock med undantag för den tid af sju månader år 1904, då tillverkningen af gatsten i följd af den här nedan omförmälda arbetskonflikten låg nere och

utskeppningen af gatsten och äfven i någon mån af annan sten försvårades. För rörelsens omfattning lämnas följande redogörelse, grundad på Kommerskollegii officiella berättelse för periodens olika år:

	Antal stenbrott och stenhuggerier.	Antal arbetare.	Värde af tillverkad sten. Kronor.
År 1901	36	3,632	3,726,970
• 1902	32	3,509	4,174,399
• 1903	42	3,518	3,908,621
• 1904	49	3,739	3,148,547
• 1905	58	4,175	4,432,255

Produktionen vid stenbrotten kan delas i fyra olika slag af fabrikat, nämligen: 1:o) byggnadssten till kaj- och brobyggnader, husfasader etc.; 2:o) kant- och trottoarsten, som huggas i löpande längder; 3:o) polerad och slipad granit, afsedd till gravvårdar, pelare etc. (ringa produktion i jämförelse med de öfriga); 4:o) tuktrad gatsten.

Dessutom utskeppas, dock i ringa omfattning, så kallade råblock, utsprängda större eller mindre stenblock, som i utlandet undergå förädling.

Visserligen har tillverkningen af byggnadssten allt fortfarande haft en ganska stor omfattning, beroende till en del därpå, att graniten såväl i in- som utlandet finner allt mera användning till fasadbeklädnad vid gedigna och dyrbara husbyggnader. Men alltjämt äger inom länet dock tillverkningen af gatstenen en de öfriga slagen vida öfvervägande betydelse. Tuktrad gatsten i olika kvaliteter och dimensioner hugges i jämn produktion hela året, hvilket hvad öfriga stenslag beträffar af lätt insedda skäl icke kan vara fallet. Genom sin utmärkta beskaffenhet, hvilken icke torde öfverträffas af vare sig inländska eller i utlandet brutna stenarter, har denna gatsten vunnit en allt säkrare marknad förutom inom landet, där ju af naturliga skäl behovet icke kan vara så betydande, framför allt på utlandet (Tyskland, England, Danmark, Holland, Ryssland etc.). Särskildt för de sig raskt utvecklande städerna i norra Tyskland har gatstenen från distriktet Lysekil—Gräbbestad blifvit ett högt värderadt gatubyggnadsmaterial. Såsom belysande för det nu anförda kan här åberopas värdet af den kvantitet sten, hvilken ensamt från Lysekils tullkammardistrikt till utlandet utskeppats under periodens olika år:

År 1901	kr. 2,359,304	{ konflikts- året.
• 1902	• 2,895,129	
• 1903	• 2,977,260	
• 1904	• 2,313,094	
• 1905	• 3,041,750	

Den kooperativa produktionen, omnämnd uti föregående berättelse, har icke utvidgats utan torde i stället vid 1905 års slut i det närmaste hafva upphört. Anledningen härtill är utan tvifvel att söka däruti, att stenhuggerirörelsen, som med hänsyn till afsättningen är förbunden med åtskilliga risker, måste, för att vara lönande, drifvas i stor omfattning och med tillgång af ganska betydande kapital. Där emot torde man under perioden 1901—1905 kunna iakttaga

en allmän sträfvän att af just nyss anförda skäl sammanföra de smärre producenterna på färre händer. Genom mindre företags ombildning till aktiebolag, uti hvilka de större affärerna ingått såsom delägare, och genom direkta köp har sålunda en koncentration ägt rum, hvilken redan visat sig äga betydelse såväl med hänsyn till produktion som afsättning. Öfvervägande delen af stenhuggerierna å sträcken Lysekil—Gräbbestad äges af svenska firmor eller aktiebolag, under det att sedan länge de i länets nordliga del belägna stenbrotten innehas af norrmän. Säkerligen har den förut rådande fullkomliga frånvaron af kommunikationer till norra delen af länet orsakat detta förhållande; också synes det sedan längdbanans tillkomst, som om det svenska området kunnat flyttas något längre norrut än förr.

Utom de ständiga yrkesarbetarne användes i rörelsen fortfarande och i ökad omfattning en mängd fiskare, jordbruksarbetare m. fl. Särskildt vanligt har det blifvit, att fiskare, som endast deltaga uti de periodvis återkommande sillfiskena, under öfriga delar af året syssla med gatstenstillverkning uti de stenbrott, som äro anlagda vid det fiskeläge, där de äro bosatta. Jordbruksarbetarne sysselsätta sig med stentillverkning, så snart de hafva ledighet från jordbruket, och vinna därigenom en ökad arbetsförtjänst. Afgifterna för brytningen utgå, såsom i föregående redogörelse omnämndes, i regel i form af en viss afgift för bruten mängd sten, oftast med tillägg af en viss minimibetalning. Det kan med skäl antagas, att dessa jordägaren tillkommande afgifter äfven under innevarande period stigit, i det att, då nya kontrakt upprättats eller gamla förnyats, ökade inkomster i regel tillförsäkrats bergägaren. Såsom exempel på, hvilka betydliga inkomster härigenom tillfalla markägaren, må här omnämnas, att en jordägare för ett välbeläget bergområde (intill staden Lysekil) genom under perioden afslutadt bergs-arrendekontrakt tillförsäkrat sig för en lång följd af år en årlig minimiafgift af 3,600 kronor. Därjämte torde icke vara att underskatta den fördel, jordbruket har af stenhuggerirörelsen, därigenom att jordbrukarne finna en lätt afsättning till höga priser af sina jordbruksalster till den ständigt ökade stenhuggeribefolkningen. Då, såsom här ofvan påpekats, den vida öfvervägande delen af stenindustriens produkter utskeppas till utlandet, och då härför i största omfattning användas svenska ångare och segelfartyg, har stenindustrien inom länet äfven en stor betydelse för länets sjöfart. En stor flotta af kuttrar, inköpta af skärgårdsbefolkningen för makrillfiske, finner sysselsättning för stentransport till utlandet under de tider, då fiske icke äger rum.

Under femårsperioden hafva, såsom redan blifvit nämnt, de i stenbrotten sysselsatta arbetarne allt fullständigare sammanförts uti fackföreningar, hvilka samtliga utgöra afdelningar af det s. k. Svenska stenhuggareförbundet (styrelse i Lysekil, sedan år 1905 i Halmstad). Svenska stenhuggareförbundet är anslutet till landsorganisationen. Under perioden hafva åtskilliga lönerörelser ägt rum, hvilka dock i regel aflupit fredligt eller efter kortare konflikt bilagts. Annorlunda blef förhållandet med 1904 års lönerörelse bland gatstenshuggarne i mellersta delen af länet. Sedan den existerande prislistan af arbetarne uppsagts, fördes underhandlingar mellan de förenade stenhuggeriägarne och arbetarnes

ombud. Då arbetarne fordrade väsentliga förhöjningar och arbetsgifvarne icke ansågo priserna på den utländska marknaden berättiga till löneförhöjning, blefvo emellertid underhandlingarne utan resultat. Arbetsgifvarne, hvilka icke ansågo sig med trygghet kunna fortsätta arbetet utan prisafstal, fordrade därför, att hittills gällande prisbestämmelser skulle af arbetarne prolongeras senast den 1 maj ifrågavarande år. Då så icke skedde, utan arbetarne tydligt afvaktade lägligt tillfälle att påbörja partiella strejker, upphörde sagda 1 maj allt arbete vid så godt som alla gatstenshuggerierna uti distriktet Lysekil—Gräbbestad, och fortsatte denna arbetskonflikt därefter oafbrutet till den 5 december samma år. Då det beräknas, att omkring 2,000 arbetare vid konfliktens utbrott voro indragna däruti, torde denna arbetskonflikt vara den betydligaste, som inom länet förekommit. Visserligen minskades de stridandes antal i någon mån, dock icke väsentligt, enär de förenade arbetsgifvarne träffat aftal med stenhuggeriägarne inom landet att icke i sitt arbete antaga uti striden indragna arbetare. Någon produktion af gatsten försökte arbetsgifvarne knappast få i gång under konflikten. Däremot kom striden hufvudsakligen att röra sig om utlastningen af de stora lager af gatsten, som vid stridens utbrott funnos dels å lastageplatserna, dels uti stenbrotten. Sedan åtskilliga försök till lastning misslyckats, anordnade arbetsgifvarne ett gemensamt logementsfartyg att användas till bostad för arbetsvilliga transportarbetare och förordnades på arbetsgifvarnes ansökning af Konungens Befallningshafvande en särskild poliskår om c:a 20 man till skydd för sistnämnda arbetare. Efter dessa anordningar kunde lastningen, ehuru gifvetvis icke utan vissa besvärligheter och med stora extra kostnader, oafbrutet fortgå under konfliktstiden. Sedan underhandlingar kommit till stånd och vid upprepade tillfällen förts emellan de stridande parterna, afslöts slutligen striden, och arbetet återupptogs ånyo i början af december. Härtill torde säkerligen i hög grad hafva bidragit, att det från landsorganisationen utgående understödet någon tid förut lärt indragits. Den nyupprättade prislistan antogs att gälla för en tid af i det närmaste tre år. Densamma innebar såväl höjningar som sänkningar uti arbetsackorden, olika för olika slags gatsten. Timlönen fastställdes till 40 öre för 10 timmars arbetsdag. — Bland öfriga bestämmelser torde böra omnämnas, att frågor af rättstvists natur under aftalstiden hänskjutas till afgörande af skiljemän, och att prislistan icke kan uppsägas af arbetsgifvarne att upphöra under vintern, af arbetarne icke under våren. Under konflikten hade stenhuggareförbundet utbetalt i understöd cirka 200,000 kronor, däraf landsorganisationen bidragit med cirka 160,000 kronor.

Beträffande egnahemsrörelsen bland stenhuggeriarbetarne återopas hvad därom meddelats under närmast föregående afdelning af denna berättelse.

Genom den tyska autonoma tulltariffen af den 25 december 1902 hotades stenhuggerirörelsen inom länet af den största fara. Utom nya och förhöjda tullsatser å byggnads- och kantsten, hvilka i och för sig redan voro synnerligen betänkliga, innehöll sagda tariff en tullsats af 40 pfg pr 100 kg. å alla slag af gatsten. Då denna tull, utgörande omkring en tredjedel af varans genomsnittsvärde, beräknadt vid in-

lastningen, skulle verkat så godt som utestängande, och då Tyskland är det utan jämförelse viktigaste afsättningslandet för inom länet tillverkad gatsten, skulle följderna af denna tull för stenhuggerirörelsen hafva blifvit ödesdigra och hela denna industri säkerligen nedsjunkit till en obetydlighet. Någon tillämpning af dessa tullbestämmelser kom icke i fråga före 1905 års slut, och det tillhör kommande femårsberättelse att närmare redogöra för, huru denna tullfråga utvecklade sig och slutligen ordnades.

Fartygs- och båtbyggnad idkas flerstädes inom länet. Utom den omfattande verksamhet, som på detta område fortfarande bedrifvits på de större inom Lundby socken på Hisingen belägna varfven, som ägas af Lindholmens mekaniska verkstads aktiebolag, Göteborgs mekaniska verkstads aktiebolag, Eriksbergs mekaniska verkstads aktiebolag och Kvillebäckens mekaniska verkstad, af hvilka inrättningar den förstnämnda under perioden bland annat byggt den för svenska flottan afsedda pansarbåten Äran och vid 1905 års slut var sysselsatt med byggandet af pansarbåten Oscar II, äfvensom vid skeppsvarfven i Göteborg och Uddevalla, finnes äfven fortfarande ett skeppsvarf af betydighet vid Torskogs bruk i Hjärtums socken, hvarest under perioden tillverkats ångbåtar för såväl inrikes som utrikes sjöfart till ett antal af 15. Varfvet vid Dössebacka i Romelanda socken har ock fortsatt sin verksamhet med byggandet af mindre segelfartyg och ångbåtar. Likaså har båtbyggnad i mindre skala bedrifvits vid mindre varf inom Inlands fögderi och på Orust. För reparationer af fartyg har en slip anlagts å Fridhem i Lyse socken vid gränsen till Lysekil, och dylika reparationer hafva äfven utförts vid Bastholmens mekaniska verkstad i Dragsmarks socken. Å Hällekind i Skee socken ha anlagts en »patentslip», hufvudsakligen afsedd för mindre fartyg, samt mekanisk verkstad och ångsåg. Hufvudsakligen för anbringande af de allt mer och mer i bruk tagna motorerna i fiskefartyg och andra båtar hafva, såsom nedan närmare omförmäles, mekaniska verkstäder kommit till stånd i Marstrand och Lysekil.

De *mekaniska verkstäderna* i länet, liksom i rikets öfriga delar, hafva haft att kämpa med stora svårigheter under perioden i följd af de arbetsinställelser, som inom denna industri förekommit åren 1903 och 1905, af hvilka den senare var den mest omfattande. Uti »Meddelanden från Kungl. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik» n:r 2 år 1903 och n:r 1 år 1906 kunna närmare upplysningar erhållas angående dessa konflikter. 1903 års arbetsinställelse räckte något öfver en månad, men den andra varade vida längre, i det densamma efter att på spridda ställen hafva börjat redan under våren 1905 antog allmän karaktär den 10 juni och slutade först den 11 november 1905.

Inom Landvetters och Härryda socknar ha fortfarande tillverkats laggkärl och enklare träsaker samt möbler. I Inlands Fräkne härad har idkats någon konstväfnad och stickning, och i Odsmåls och Ucklums socknar har förekommit tillverkning af laggkärl och diverse andra träsaker af enklare beskaffenhet. I öfrigt hafva icke idkats några *handaslöjder* annat än till husbehof. Undervisning i slöjd har fortfarande lämnats i länets folkskolor.

Brännvinstillverkning har icke heller under åren 1901—1905 utförts vid mera än ett bränneri, Göteborgs jästaktiebolags bränneri å Presenten i Fässbergs socken, men detta bränneri har varit i verksamhet under hela perioden. Fortfarande har vid bränneriet pressjästberedning också förekommit. Tillverkningens storlek och beloppet af tillverkningsavgifterna framgå af följande öfversikt:

	Liter.	Kronor.
År 1901	1,067,841.3	533,920.65
• 1902	1,243,705.3	621,852.65
• 1903	943,216.6	600,931.65
• 1904	653,297.3	424,643.25
• 1905	444,391.7	288,854.60

Under perioden hafva de två *allmänna brännvinsnederlag*, som omnämnas i föregående berättelse, fortfarande varit i bruk. Tillverkningskatt har påförts dessa nederlag med följande belopp:

År 1901	680,003.96 kr.
• 1902	416,471.25 „
• 1903	957,784.52 „
• 1904	1,075,165.00 „
• 1905	699,461.94 „

Sedan under tiden från 1897 års början till 1900 års slut i enlighet med lagen den 28 juni 1895 om *registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet* hos länsstyrelsen registrerats 149 dylika föreningar, af hvilka dock 29 sedermera blifvit upplösta, hafva under förevarande femårsperiod ytterligare 160 föreningar för ekonomisk verksamhet blifvit registrerade. Af dessa föreningar hafva omkring 120 hufvudsakligast till syfte byggnadsverksamhet, omkring 25 anskaffande af lifsmedel eller andra förnödenheter åt medlemmarne samt omkring 15 att afsätta alster af medlemmarnes verksamhet, däraf 2 mejeriföreningar, 6 landtmannaföreningar och 1 äggförsäljningsförening. Af de under perioden registrerade föreningarna hafva 8 blifvit upplösta.

Rörande *yrkesinspektörens verksamhet* inom länet under perioden kan meddelas följande:

Af de i yrkesregistret för länet vid slutet af år 1905 registrerade arbetsställena hafva följande antal varit inspekterade:

	Registrerade.	Inspekterade.
Göteborgs stad	372	278
Kungälf	7	4
Marstrand	3	3
Uddevalla	39	31
Strömstad	15	14
Lysekil	34	32
På landsbygden	546	440
Sammanlagt	1,016	802

Af de inspekterade arbetsställena hafva de större varit underkastade inspektioner två till flera gånger, sedan lagen angående skydd mot yrkesfara trädde i kraft.

De arbetsställena, hvilka ännu ej hunnit inspekteras, äro sådana, som stå på gränsen mellan handverk och industriella yrken.

Af de olycksfall med dödlig utgång, som inträffat vid arbete i industriellt yrke, hafva 6 inträffat år 1901, 8 år 1902, 8 år 1903, 4 år 1904 och 5 år 1905 eller sammanlagt 31 fall.

Till Konungens Befallningshafvande hafva äfven under denna period anmälningar gjorts om åläggande för yrkesidkare att vidtaga vissa af yrkesinspektören föreslagna anordningar, till ett antal af 7 st., nämligen:

1902. 1. Om iordningställandet af en ångpanna i ett garfveri.
2. Om iordningställandet af ångpannearmaturen samt diverse skyddsanordningar vid en mekanisk verkstad.
1903. 3. Om skyddsåtgärder vid en snickerifabrik.
4. Om skyddsåtgärder för hiss m. m. vid en jästfabrik.
1904. 5. Om skyddsåtgärder vid hiss m. m. vid ett väfveri.
6. Angående matrum m. m. för minderåriga vid en kapsylfabrik.
1905. 7. Angående ventilation och renhållning i en skofabrik.

Yrkesinspektören har inlämnat alla anmälningar utom den under 1904: 5 upptagna, som gjorts af vederbörande länsman.

Konungens Befallningshafvande har i samtliga fall gillat yrkesinspektörens förslag till bristernas afhjälpande.

Denna period är den första, under hvilken lagen den 17 oktober 1900 angående *minderårigas och kvinnors användande till arbete i industriellt yrke* ägt tillämpning.

Antalet minderåriga, som varit registrerade, afskrifna under årets lopp, vid dess slut kvarstående, under året stationära, af läkare besiktigade samt helt eller delvis afskilda från arbetet, framgår af följande uppställning:

År	Summa registrerade.	Under året afskrifna.	Vid årets slut kvarstående.	Under året stationära i %.	Af besiktiga-läkare under-sökta.	Tilldelade lärtare arbete.	Afskilda från arbetet.
1901	5,946	1,892	4,054	68.3	—	19	10
1902	6,541	2,620	3,921	60.0	4,003	13	10
1903	6,842	2,707	4,135	60.4	4,013	19	7
1904	7,136	3,069	4,067	57.0	4,022	18	7
1905	7,403	3,313	4,090	55.2	4,144	19	7

4. Kommunikationsanstalter och varubyten.

I bifogade, enligt stadgadt formulär upprättade *tabell 2* redogöres för *allmänna vägar* och *skjutsning*. Afdelning A däri äsyftar hufvudsakligen att åskådliggöra verkningarna af lagen den 23 oktober 1891 angående vägunderhållningsbesvärets utgörande på landet, och de i denna afdelning

förekommande uppgifterna meddelas därför för hvarje särskildt väghållningsdistrikt.

Väghållningar hafva under perioden kommit till stånd och vunnit laga kraft för ytterligare följande väghållningsdistrikt, nämligen: Västra Hisings härads, Inlands Nordre

härads, Orusts, Lane härads och Flatö väghållningsdistrikt. För sju väghållningsdistrikt återstår således dylik förrättning. En följd häraf är, att i tabellen fördelningen af vägarne i landsvägar och bygdevägar icke heller nu kunnat fullt genomföras, utan hafva i de väghållningsdistrikt, där vägdelen icke ägt rum, och där de allmänna vägarne därför icke blifvit sålunda uppdelade, de gamla härads- och sockenvägarne hänförs till bygdevägar. Med anledning af Lysekils köpings förvandling till stad har fråga uppstått om ny vägdelen för Stångenäs härads väghållningsdistrikt, och, sedan genom länsstyrelsens af Kammarkollegium och Kungl. Maj:t fastställda utslag den 5 december 1903 förordnats, att sådan förrättning skulle äga rum, har åtgärd i december månad 1905 vidtagits för verkställighet af detta beslut.

Rörande vägarne *tillstånd och beskaffenhet* återopas innehållet i föregående femårsberättelse. Tilläggas kan dock, att vägarne inom Bullarens och Vette härad af Norrvikens fögderi befunno sig i bättre skick än under förra perioden.

Af anslaget till *vägundersökningar* har länet under perioden erhållit sammanlagt 11,400 kronor, hvilket belopp med 7,400 kronor öfverstiger hvad som för ändamålet anvisades under förra femårsperioden. Summan har dock visat sig ingalunda vara för hög med den liflighet, som fortfarande gjort sig gällande i sträfvandet efter förbättrade vägkommunikationer.

Under perioden hafva utförts och i vederbörlig ordning godkänts följande, med statsbidrag understödda *vägarbeten* till förbättring af äldre vägar eller anläggning af nya:

År.	Vägarbeten.	Väglängd. Nymil.	Statsbidrag. Kronor.
1901.	Omläggning och förbättring af vägen mellan Kyrkeby och Hede gästgivarvägar i Jörlanda socken	0-588	12,200-00
1902.	Omläggning af den mellan Öne och Assmunderöd fallande delen af vägen mellan Vrälunds och Assmunderöds gästgivarvägar inom Långelanda och Torps socknar	0-320	12,000-00
	» Omläggning och förbättring af vägen mellan Varekil och Mulltorp i Långelanda och Stala socknar	0-696	29,200-00
1903.	Anläggning af väg mellan Aröd i Ljungs socken och Vassbo i Forshälla socken	0-702	19,600-00
	» Omläggning och förbättring vid vissa backar af vägarne mellan Långedrag och Göteborg samt mellan kyrkan och Tranered i Västra Frölunda socken	0-143	4,700-00
	» Omläggning af allmänna vägen från Stångenäs härads gräns vid Ferlef till allmänna landsvägen vid Sör-Leråker inom Tunge härad	0-164	9,589-45
1904.	Omläggning af den inom Kungälf stads område fallande delen af väg från Väfra till Kungälf	0-114	2,400-00
	» Omläggning af den mellan Svanesund och Toggestad belägna delen af vägen mellan Svanesund i Långelanda socken och Strömsholms skolkhus i Morlanda socken	0-691	19,600-00
	» Omläggning och förbättring af den mellan Viddegårde och Brattefors fallande delen af vägen mellan Viddegårde i Ödsmåls socken och Skafteröd i Ljungs socken	0-724	19,800-00
1905.	Omläggning af den mellan Norra Bratteröd och höjden mellan Hafås och Jäterås fallande delen af väg från Norra Bratteröd till Utby inom Forshälla och Hjartums socknar	0-537	19,200-00
	» Omläggning och förbättring af den mellan Brattefors och Skafteröd fallande delen af vägen mellan Viddegårde i Ödsmåls socken och Skafteröd i Ljungs socken	0-120	8,550-00

K. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser 1901—1905. Göteborgs och Bohus län.

År.	Vägarbeten.	Väglängd. Nymil.	Statsbidrag. Kronor.
1905.	Anläggning af väg från Skälleröds skjutsstation öfver Kragenäs till Mokesund midt för Galtön i Lurs socken	0-240	4,600-00
	» Omläggning af väg från Väfra förbi Brestens gästgivarväg till gränsen mot Kungälf stads område	0-687	18,000-00
	» Omläggning och förbättring af den mellan Toggestad och Molleröd fallande delen af vägen mellan Svanesund i Långelanda socken och Strömsholms skolkhus i Morlanda socken	0-406	15,100-00
	» Anläggning af den mellan Valösundet och Vik fallande delen af ny väg från Långesands lastplats å Råssö till Viks skjutsstation inom Tjärnö och Skee socknar	0-328	11,000-00
	Summa	6-460	205,539-45

Det i förra femårsberättelsen såsom påbörjadt upptagna arbetet med omläggning och förbättring af vägen mellan Gräbbestad och Hede i Tanums socken har fortsatts och är fullbordadt med undantag af en mindre del, där vägen korsar statsbanan. Statsbidraget för detta vägarbete utgör 19,600 kronor.

Under perioden hafva påbörjats följande vägarbeten, för hvilka statsbidrag beviljats, nämligen:

1:o) Den i förra berättelsen omnämnda anläggning af den från Långesand till och öfver Valösundet fallande delen af väg från Långesands lastplats å Råssö till Viks skjutsstation inom Tjärnö och Skee socknar, hvilket arbete var fullbordadt men icke godkänts, enär bron öfver Valösundet befunnits felaktig.

2:o) Omläggning af de på allmänna vägen mellan Strandnorums och Ljungskile gästgivarvägar befintliga backarna Ströfvaliden samt Korsgårds- och Gamlebergsliderna i Ödsmåls socken.

3:o) Anläggning af väg från Sumpen till Södra Hvalsäng med biväg till Kolleröd inom Klöfvedals socken.

4:o) Anläggning af den mellan höjden vid Hafås och Torp belägna delen af väg från Norra Bratteröd till Utby inom Inlands Fräkne och Inlands Torpe väghållningsdistrikt.

5:o) Anläggning af den mellan Hunnebo och sektion 80 och Rörby fallande delen af väg från Bäcke Vik till Hunnebo öfver Sandbogen, Veijern, Långevik, Rörvik, Backa och Odby samt från Hunnebo till allmänna vägen vid Rörby med bivägar till Hunnebostrand och Ulebergshamn i Sotenäs härad.

6:o) Omläggning och förbättring af den närmast Toggestad och af den mellan Molleröd och Otteslätt belägna delen af väg från Svanesund till Strömsholms skolkhus i Orusts väghållningsdistrikt.

Statsbidrag har medgifvits för följande vägarbeten, som före periodens utgång icke hunnit påbörjas, nämligen:

a) Omläggning af vägen från Kärna i Torsby socken till Dammer i Ytterby socken inom Inlands södra härad.

b) Förbättring af den mellan Kvillebäck och Björlanda vägen belägna delen af bygdevägen från den Kvillebäckens broaktiebolag tillhöriga vägen i Lundby socken till hemmanet Assmundtorp i Säfve socken inom Östra Hisings härad.

c) Anläggning af den mellan Torp och Örsjön belägna delen af väg från Norra Bratteröd till Utby inom Inlands Fräkne och Inlands Torpe härad jämte förbindelseväg mellan vägen Hofås—Torp och vägen Aröd—Vassbo.

d) Anläggning af allmän väg från Sibräcka till Djupvik inom Tjörns härad.

Summan af statsbidragen för de under perioden påbörjade men icke fullbordade och godkända vägarbetena utgör 117,500 kronor, däraf 24,000 kronor för det förstnämnda vägarbetet, och för de icke påbörjade arbetena 68,000 kronor.

Bland vägarbeten, som uteslutande på de väghållnings-skyldiges bekostnad kommit till stånd under perioden, må nämnas: omläggning och förbättring af vägar inom Skaftö och Flatö väghållningsdistrikt i Orusts Västra härad till en längd af omkring 500 meter inom det förra distriktet och 2,800 meter inom det senare för en kostnad af respektive 445 kronor 62 öre och 2,900 kronor.

I enlighet med § 65 i väglagen inrättade *ploglag* för de allmänna vägarnes hållande i fargillt skick vid snöfall hafva fortfarande funnits inrättade inom samtliga väghållningsdistrikt med undantag af Flatö distrikt, där behof af vinterväghållningens ordnande på stadgadt sätt icke synes förefunnits.

I fråga om *avgifter af de trafikerande* för betäckande af de med trafikanstaltens åstadkommande förenade kostnader är att märka, att afgift för trafikerandet af den Kvillebäckens broaktiebolag tillhöriga bron mellan Göteborg och Hisingen fortfarande utgår, dock med vissa undantag; och har denna afgift senast under perioden blifvit reglerad enligt nådigt bref den 7 april 1905 för åren 1905 och 1906.

På sätt i föregående femårsberättelse omnämnes vidtogos redan i slutet af år 1900 förberedande åtgärder för en revision af *skjutsväsendet* inom länet för detsamma ändamålsenligare ordnande, särskildt med hänsyn till behofvet af flera båtskjutsanstalter vid det långsträckta länets kust och för åvägbringande af de förändringar, som kunde påkallas af statsbanebyggnaden i länet. Resultatet af denna revision, som under denna femårsperiod blifvit fullbordad, har blifvit rätt omfattande.

Hvad *landskjutsen* beträffar, hafva följande förändringar kommit till stånd.

Indragna hafva blifvit skjutsstationen Gåre och Hogen och gästgifvaregården Vräländ, båda i Orusts Östra härad, (länsstyrelsens utslag den 7 mars 1902) samt skjutsstationen Örtorp i Lane härad (utslag den 11 juli 1902).

Förändrade till gästgifvaregårdar hafva blifvit skjutsstationerna Orreberg i Sotenäs härad (utslag den 1 januari 1903) och Skälleröd i Tanums härad (utslag den 7 mars 1902).

Beslut om flyttning hafva meddelats beträffande följande skjutsanstalter, nämligen af Sörbo gästgifvaregård till Ellös i Orusts Västra härad (utslag den 28 oktober 1902), skjutsstationen Hammer och Tångeröd till Hövik i Tjörns härad (utslag den 28 oktober 1902), Svarteborgs skjutsstation till Dingle i Tunge härad (utslag den 6 juni 1902), Valla skjutsstation till Tossene i Sotenäs härad (utslag den 6 juni 1902), Aurås skjutsstation till Orrekläpp i Tanums härad (utslag den 6 juni 1902) och Kollekinds skjutsstation till Grålös eller Hjältsgård i Vette härad (utslag den 6 juni 1902), dock endast för såvidt entreprenad å skjutshållningen kunde åstadkommas, hvilket för entreprenadperioden 1903

—1907 kunnat äga rum vid Ellös, Hövik och Tossene, hvarjämte beträffande anstalterna i Ellös, Orrekläpp och Grålös eller Hjältsgård förordnats, att skjutsentreprenören äfven skulle bestrida gästgifverihållning, om han åstundade samt befundes lämplig och hade tjänliga lokaler, hvilket stadgande för samma period kommit till tillämpning vid Ellös.

Skjutslagen hafva underkastats förändringar för vinnande af lämpligare sammansättning vid skjutsstationerna Hede (utslag den 16 mars 1903) och Östra Röd (utslag den 27 januari 1903) samt vid Tjufkilshufvuds gästgifvaregård (utslag den 22 mars 1904), alla i Inlands Södra härad, Kyrkeby och Viddesgårde gästgifvaregårdar i Inlands Nordre härad (utslag den 11 mars och den 30 maj 1903), Groheds gästgifvaregård i Inlands Fräkne härad (utslag den 28 oktober 1902) samt vid Eigst (utslag den 7 november 1902), Hogdals (utslag den 21 oktober 1904, fastställt af Kammarkollegium den 4 augusti 1905) och Viks (utslag den 28 oktober 1902) skjutsstationer i Vette härad.

Nya skjutsanstalter hafva, under förutsättning att skjutsentreprenad kunde åvägbringas, inrättats i Grundsund i Orusts Västra härad (utslag den 12 november 1902), Bovallstrand och Hunnebostrand i Sotenäs härad (utslag den 11 november 1902) samt Hafstenssund och Sannäs i Tanums härad (utslag den 13 oktober 1903), därvid äfven förordnats, att anstalterna skulle vara förenade med gästgifverihållning under därför stadgade förutsättningar. För entreprenadperioden 1903—1907 hafva af dessa anstalter dock endast kommit till stånd skjutsstationer i Grundsund, Bovallstrand och Sannäs samt gästgifvaregård å Hunnebostrand.

Taxor enl. 7 § i skjutsstadgan hafva fastställts för Groheds, Asens samt Akers eller Ljungskile gästgifvaregårdar i Inlands Fräkne härad, och skjutshållen hafva vid en del anstalter förändrats.

Färj- och båtskjutsinrättningarna åter hafva undergått följande förändringar:

Båtskjutsanstalterna Alsbäck i Stångenäs härad samt Näset, Tången, Hunnebostrand och Bovallstrand i Sotenäs härad hafva indragits (utslag den 7 mars, 13 juni och 11 november 1902), hvarjämte utredning vunnits, att båtskjutsanstalterna Slussen i Orusts Östra härad och Florön i Kville härad blifvit indragna redan före den tid, denna berättelse omfattar.

Färjinrättningen i Röd uti Foss socken, Tunge härad har förvandlats till båtskjutsanstalt (utslag den 4 december 1902), med taxa å avgifterna fastställd enligt kungl. bref den 27 november 1903.

Afgiftstaxorna hafva i öfrigt blifvit ändrade för båtskjutsanstalterna i Orusts och Tjörns fögderi (utslag den 29 november 1902 och kungl. bref den 27 november 1903) samt vid färj- och båtskjutsinrättningarna i Sunnervikens fögderi (utslag den 7 mars, 29 november och 4 december 1902 samt kungl. bref den 1 maj, 27 november och 31 december 1903 samt den 12 augusti 1904); och har den för Lunneviks färja emellan Skaftöland och Dragsmark förut gällande särskilda taxa upphört att gälla enligt kungl. bref den 3 oktober 1903.

Den från Sämstads båtskjutsanstalt i Stångenäs härad till Ferlef i Bro socken utgående båtskjutsen har med 1902

års utgång indragits, men utgöres sådan skjuts från Sämstad utom till Gunnarby i Skredsviks socken äfven till Röd i Foss socken (utslag den 7 mars 1903) enligt fastställd taxa (kungl. bref den 1 maj 1903).

Nya båtskjutsanstalter hafva slutligen, under förutsättning att skjutsentreprenader kunde åvägbringas, anordnats å Malmön, Smögen, Sandbogen eller eventuellt Grafvarne och i Örn i Sotenäs härad (utslag den 13 juni 1902 och den 4 april 1903), å hvilka platser efter vunnen utredning någon skjutsskyldighet icke vidare fullgjordes, samt vid Fjällbacka och Hamburgsund i Kville härad (utslag den 29 november 1902) äfvensom vid Hafstenssund och Sannäs i Tanums härad (utslag den 13 oktober 1903); varande taxor å skjutsafgifterna fastställda enligt kungl. bref den 27 november 1903 för de fyra förstnämnda anstalterna samt för anstalterna i Fjällbacka och Hamburgsund och enligt kungl. bref den 26 augusti 1904 för de båda öfriga. Någon entreprenad å båtskjutsningen vid dessa anstalter har dock icke under perioden kommit till stånd.

Skjutsanstalterna inom länet, som vid 1905 års slut voro i verksamhet, utgjorde efter sålunda vidtagna ändringar till antalet 87, däraf 32 gästgifverier och 24 skjutsstationer med entreprenad för skjutsningen samt 11 gästgifverier och 20 skjutsstationer utan entreprenad. Senast fastställda entreprenadtid omfattar, såsom redan angifvits, åren 1903—1907. Entreprenadbidrag från länets landsting till skjutsningens utgörande utgår icke vid någon skjutsanstalt. Beträffande dylikt bidrag i staden Göteborg meddelas närmare här nedan under afdelning, som angår denna stad.

Båtskjutsanstalterna, som vid samma tid voro effektiva, uppgingo till ett antal af 22, däraf 14 voro förenade med landtskjutsanstalter.

Färjinnrättningarna voro efter indragning af färjan vid Röd (mellan Röd och Sämstad) till antalet 11 och finnas angifna i näst föregående femårsberättelse. Beträffande färjinnrättningen vid Sund i Lane härad för öfverfart till Nötesund på Orust har länsstyrelsen genom utslag den 30 april 1904 förordnat, att densamma skulle förläggas till Nötesund och öfvertagas till allmänt underhåll, hvarefter Kammarkollegium meddelat utslag i saken den 6 april 1905. Äfven i fråga om färjan vid Kornhall i Inlands fögderi för färd öfver Nordre älf till Hisingen har beslut meddelats af länsstyrelsen, den 8 november 1901, om dess öfvertagande till allmänt underhåll, hvilket beslut faststälts af Kammarkollegium den 5 februari 1903. Likaså har färjinnrättningen vid Jordfallet för öfverfart från Hisingen till andra stranden af Göta älf öfverflyttats till allmänt underhåll genom länsstyrelsens i detta län och länsstyrelsens i Älfsborgs län den 18 och 11 juli 1903 gemensamt meddelade, af Kammarkollegium den 31 mars 1904 fastställda utslag.

Någon *kungsskjuts* har icke under perioden förekommit. Den *kronoskjuts*, som enligt tab. 2 ägt rum, har tagits i anspråk för fortskaffande af båtsmän vid deras inställelse till tjänstgöring och hemfärd därifrån samt vid försling af persedlar och effekter till mötesplatsen Backamo för Bohusläns regementes räkning. Behovet af kronoskjuts för länets norra delar har naturligtvis aftagit, efter det järn-

vägsförbindelse kommit till stånd mellan Strömstad och Uddevalla, hvarom meddelas närmare här nedan.

Fångforslingen från länets norra delar har efter tillkomsten af nämnda järnvägsförbindelse också verkställts med anlitande däraf, och har därigenom rätt afsevärd besparing uppkommit i kostnaderna för dylik försling. I öfrigt har någon ändring icke inträdd i fråga om fångforslingen.

Den under föregående period påbörjade *statsbanan genom länet* har, hvad delen Uddevalla—Skee med en längd af 78 kilometer beträffar, fullbordats och öppnades densamma i december 1903 för allmänt begagnande. För att upptaga trafik från de af banan genomlöpta orterna hafva, utom vid Uddevalla och Skee, stationer anordnats vid Hogstorp, Munkedal, Dingle, Hällevadsholm, Rabbalshede, Orrkläpp, Tanum, Kragenäs och Öfverby. År 1902 verkställdes renstakning af bandelen Uddevalla—Göteborg, hvarest arbetena efter sommaren 1903 påbörjades. Till följd af »lockout» inom verkstadsindustrien år 1905 har uppsättningen af byggnaden till bro öfver Nordre älf blifvit betydligt fördröjd och med anledning däraf har räslägnings- och ballastningsarbetet ej kunnat, som ämnadt varit, i hufvudsak utföras före periodens slut. Genom af Kungl. Maj:t stadfäst öfverenskommelse mellan Uddevalla stad, Uddevalla—Vänernsberg—Herrljunga järnväg och nämnda statsbana skall Uddevalla—Vänernsberg—Herrljunga järnväg ledas genom statsbanans station i Uddevalla, då dessa båda banor därigenom kunna komma i samtrafik, lämnande för Uddevalla stad genom borttagande af den bank, på hvilken Uddevalla—Vänernsberg—Herrljunga järnväg nu löper in, en afsevärdt större möjlighet till utvidgning. De medel, som genom riksdagen blifvit anvisade för statsbanan i fråga äro för år 1902, 2,000,000 kronor, 1903 3,000,000 kronor, 1904 3,000,000 kronor, 1905 3,000,000 kronor och för år 1906 1,475,600 kronor, och beräknas densamma härför kunna fullbordas. Den summa, som skulle åtgå härtill efter denna beräkning, blir således 17,225,600 kronor i stället för den förut uppgifna eller 13,091,000 kronor. Orsaken till den stora kostnadsökningen ligger i hufvudsak däri, att kostnadsförslagen upprättades år 1896, d. v. s. innan den stora prisstegringen inträffade. Dessutom hafva vid arbetets utförande yppat sig svårigheter, hvilka från början ej ens gärna varit möjliga att förutse, och som den förnämsta däraf kan framhållas, att spårplanet i de djupare skärningarna ej kunnat bildas utan betydande markafkastningar och anordnande af dyrbara stödmurar, kommande därtill den utschaktade jordens mindre användbarhet till fyllande af bankar, på grund af dess lätthet att flyta. Den arbetsstyrka, som i medeltal användts under åren 1901—1905, utgör 1,213 man, hvaraf omkring 320 varit skrifna i Göteborgs och Bohus län. Några större ordningar bland dem hafva ej under perioden förekommit, utan har deras uppförande i allmänhet varit godt.

Arbetet å *Strömstad—Skee järnväg* fortsattes efter förra periodens slut och fullbordades år 1903, då järnvägen samtidigt med statsbanan mellan Uddevalla och Skee i december månad uppläts för allmän trafik. Denna bana har en längd af 7½ kilometer. Station finnes inrättad endast i Strömstad, och trafiken omhänderhades af statens järnvägsförvaltning.

Sedan koncession af Kungl. Maj:t beviljats för anläggning af *järnväg* med normal spårvidd mellan *Göteborg och badorten Särö* i Släps socken af Hallands län och ett aktiebolag för ändamålet bildats, började arbetet med denna anläggning år 1902, och öppnades den mellan Göteborg och Släps station belägna delen däraf med en längd af 22½ kilometer påföljande år för allmän trafik. Återstoden af banan med en längd af 1½ km. uppläts till allmänt begagnande år 1904. Utom i Göteborg, Släp och Särö, äro stationer anlagda i Järnbrott, Askim, Billdal och Kullen på den först fullbordade delen samt anhaltsstationer dessutom inrättade i Högsbo, Hofås, Brottskär, Amundön, Heden, Malsvik och Budskär på denna del och i Munkekullen emellan stationerna i Släp och Särö.

Fråga har under perioden uppstått om anläggning af *elektrisk spårvägsförbindelse mellan Göteborg och Mölndals by* i Fässbergs socken äfvensom af *järnväg för elektrisk drift från Göteborg till Saltholmen invid badorten Långedrag* i Västra Frölunda socken, och har koncession beviljats under år 1905 för Göteborgs stad å den förra anläggningen och å den senare för enskilda personer.

Rörande *spårvägarne* i Göteborg lämnas upplysningar i redogörelsen för denna stad.

Beträffande *post- och telegrafväsendet* tillåter sig Konungens Befallningshafvande hänvisa till innehållet i vederbörande centrala ämbetsverks berättelser i hvad de afse länets förhållanden.

För *telefonväsendet* i länet, som redan före periodens början nått en betydande utveckling och än ytterligare under perioden gått framåt, så att länet i fråga därom intager en framstående ställning, anser sig Konungens Befallningshafvande böra lämna en närmare redogörelse.

Följande interurbanledningar hafva tillkommit:

Gräbbestad—Strömstad, Gräbbestad—Fjällbacka, Uddevalla—Fiskebäckskil, Strömstad—Svanesund, Göteborg—Lysekil och Uddevalla—Vänersborg med en sammanlagd längd af 260½ km. Förut funnos dylika ledningar till en längd af 1,321 km. Hela längden af interurbana ledningar utgjorde således vid 1905 års slut 1,581½ km.

Förbindelseledningarne hafva under perioden ökat med följande:

Varekil—Klefva, Styrsö—Brännö, Uddevalla—Ljungkile, Lysekil—Tossene (2 ledningar), Göteborg—Arendal, Lilla Edet—Sollum, Strömstad—Öfverby och Göteborg—Järnbrott med en sammanlagd längd af 129½ km. Förbindelseledningar hade redan förut inrättats till en längd af tillhoppa 60½ km. Alla förbindelseledningar vid periodens slut omfattade sålunda en längd af 734½ km.

Utom nämnda ledningar har under perioden också tillkommit ett betydande antal abonnentledningar af icke ringa längd, och funnos redan förut sådana i stor omfattning. Bland nya sådana af större utsträckning må här nämnas en ledning Strömstad—Koster, för hvilken ledning måste utläggas 4 km. vattenkabel; en ledning om 20 km. från Strömstad till Boråsgården vid Idefjorden samt en ledning på 13 km. från Östad till Grimmeland och Ulseröd vid sjön Bullaren.

Inom länet finnes endast en enkeltrådig, staten tillhörig telefonledning kvar, nämligen Varekil—Svanesund—Stenungsund.

Förutom ett betydande antal abonnentstationer, af hvilka en stor del äro mot stadgade afgifter tillgängliga för allmänheten för såväl telefonsamtal som telegrambefordring, funnos vid 1905 års slut följande telefonstationer, nämligen:

Centralstationer: Fjällbacka, Gräbbestad, Göteborg, Lysekil, Marstrand, Munkedals bruk, Smögen, Strömstad, Uddevalla och Varekil eller tillhoppa 10 stycken, hvar och en med sina underlydande växelstationer.

Växelstationer: Arendal, Billdal, Bovallstrand, Brastad, Brodalen, Brännö, Ellös, Fiskebäckskil, Grafvarne, Grund-sund, Gullbringa, Gullholmen, Hafstenssund, Hamburgsund, Hälleviksstrand, Hisingen, Hunnebostrand, Hättan, Högså, Ileberg, Järnbrott, Jörlanda, Kalfsund, Klefva—Orust, Klädesholmen, Kollekärr, Kornhall, Kungälf, Kårehogen, Kåringön, Ljungkile, Lycke, Lyse, Långedrag, Malmö, Möllösund, Mölndal, Nösund, Partilled, Kville, Rönnäng, Råssö, Sannäs, Skredsvik, Sollum, Stenungsund, Stockevik, Styrsö, Svanesund, Säm, Tanumshede, Tossene, Ucklum, Odsmål, Öfverby, Örn och Östad eller tillhoppa 57. Af dessa hafva under perioden inrättats Arendal, Järnbrott, Sollum och Öfverby.

Telefonapparaternas antal har under perioden ökat med 276, hvilka sålunda fördela sig på de olika centralstationerna, nämligen Fjällbacka 3, Gräbbestad 11, Lysekil 47, Marstrand 20, Munkedals bruk 9, Smögen 11, Strömstad 62, Uddevalla 108, Varekil 5; och uppgick vid 1905 års slut antalet apparater i de olika områdena till i Fjällbackas 17, i Gräbbestads 45, i Lysekils 230, i Marstrands 46, i Munkedals bruks 30, i Smögens 23, i Strömstads 124, i Uddevallas 329 och i Varekils 108 eller tillhoppa 952.

Att telefonväsendet i länet kunnat nå den sålunda vunna stora utvecklingen, måste till stor del tillskrifvas det intresse, hvarmed länets landsting och hushållningssällskap omfattat denna viktiga länsangelägenhet, och som tagit sig uttryck i betydande penningebidrag, som från dessa korporationers sida för ändamålet beviljats.

För telefonväsendet inom staden Göteborg lämnas särskild redogörelse i den afdelning af berättelsen, som angår nämnda stad.

Någon större förändring i afseende å *ångbåtstrafiken* har icke förekommit. Dock kan här meddelas, att år 1905 en motorbåt började trafikera Södra Bullarsjön för befordrande af passagerare och gods från Långevall å näset mellan de båda Bullarsjöarne samt mellanliggande stationer till Karholm i Svarteborgs socken för vidare befordran med vanliga fordon till den en half mil därifrån belägna stationen Hällevadsholm å statsbanan, samt att ångbåtsförbindelse varit anordnad mellan Lysekil och Skree hamnplats vid Saltkällan i Foss socken, därifrån passagerare och post kunnat med anlitande af Munkedals bruks järnväg nå statsbanan vid Munkedals station.

Tvenne *kanaler* finnas fortfarande i länet, Ströms kanal, som leder förbi Göta älfs fall vid Lilla Edet, och Albrekt-

sunds kanal emellan Klöfverön och Koön vid Marstrand. Den i förra femårsberättelsen omnämnda undersökningen rörande upprensning af den senare kanalen har under perioden blifvit verkställd, och har därefter framställning gjorts hos Kungl. Maj:t om upprensningsarbetets utförande på statens bekostnad i enlighet med upprättadt förslag.

Sedan Marstrands stad åtagit sig det framtida underhållet af kanalen efter upprensningsarbetets fullbordande, beviljade 1904 års riksdag till kanalens upprensning till ett djup af 3,6 meter under hafvets medelvattenstånd ett anslag af 182,000 kronor. Utförandet af arbetet har därpå ombesörjts af Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen genom entreprenad, därvid kanalen efter därom vederbörligen fattadt beslut erhållit ett djup af 4 meter under hafvets medelvattenyta, men arbetet var vid periodens slut icke ännu färdigt. — 1905 års landsting har anslagit medel till utarbetande af plan och kostnadsförslag till kanal med sluss mellan Bullarsjöarne, och i en framtid är således antagligen att emotse en ny kanal inom länet.

Hvad *farlederna i bohuslänska skärgården* beträffar, är först att märka, att de för åstadkommande af inomskärsfarled utefter kusten under förra femårsperioden verkställda och i berättelsen för den perioden omnämnda upprensningsarbetena under denna period blifvit afsynade och godkända; och har Konungens Befallningshafvande sedermera enligt beslut den 20 maj 1901 och den 11 februari 1903 för arbetenas skyddande fastställt visst vite för farledernas trafikerande med ångfartyg med större fart än viss angifven.

Hvad vidare angår den i förra berättelsen äfven omnämnda upprensningen af de s. k. Nordströmmarne mellan Koljö- och Gullmarsfjordarne, så har frågan därom icke heller under denna period fått sin lösning. Under ärendets handläggning hos Kungl. Maj:t uppstod nämligen fråga, om icke i stället för eller jämte nämnda upprensning borde komma till stånd en förbättring af farleden genom Malösund emellan Björnsunds- och Ellösfjordarne. Sedan Kungl. Maj:t i anledning däraf låtit Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen ombesörja undersökning och förslags upprättande rörande fördjupning och utvidgning af denna senare farled, har ärendet vidare utgjort föremål för närmare utredning från Konungens Befallningshafvandes sida efter landstingets och intresserade kommuners och rederiers hörande, och har Konungens Befallningshafvande afgifvit underdånigt utlåtande i saken den 15 september 1905. Vid periodens slut var ärendet ännu oafgjordt.

Frågan om upprensning af farleden emellan Hasselösund och Grindholmen och af det s. k. Smyghålet vid Smögen har under perioden icke heller vunnit sin lösning. Landstinget har emellertid den 7 mars 1904 hos Kungl. Maj:t gjort framställning om arbetenas utförande, och ärendet var vid 1905 års slut efter nådig remiss beroende på närmare utredning från länsstyrelsens sida.

Då det visat sig, att den i senaste femårsberättelsen omnämnda upprensningen af Hjärtösundet och Toftösundet för beredande af inomskärsfarled till undvikande af Hjärtöfjorden vore ofullständig och mindre tillfredsställande, och då icke något åtgjorts för åstadkommande af tryggad farled innanför Sotefjorden och den s. k. Tjurpannan, väcktes vid

1901 års landsting motion om fullständiga undersökningar för upptagande af förbättrad farled innanför Hjärtön och Toftön samt af ny farled från Kungshamn öfver Alstenshamn och Skuteviken till Ramsviksfjorden för undvikande af Sotefjorden äfvensom från Isvikskilen till Sannäsfjorden innanför »Tjurpannan» samt om anslag till handräkningskostnaderna vid dessa arbeten. Motion framlades äfven vid samma landsting om anslag till undersökning och kostnadsförslag rörande upprensning af sundet emellan Styrsö och Öddö i Tjärnö socken, hvilket sund förut kunnat trafikerast af rätt stora fartyg, som kunnat finna skydd i därinnanför belägna Styrsöhamn, men på senare tid mer och mer uppgrundats. Landstinget beslöt ock med bifall till motionerna att vidtaga åtgärder för undersökningarnas åvägbringande och anslog för ändamålet ett visst reservationsanslag till handtlangningskostnader. Vederbörande distriktschef blef sedermera af Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen förordnad att förrätta undersökningarna, och sedan ytterligare nödiga medel till handtlangningskostnader erhållits dels genom bidrag af intresserade ångbåtsbolag och dels genom ännu ett anslag från 1904 års landsting, hafva undersökningarna tagit sin början men icke vunnit sin afslutning före 1905 års utgång.

Den *hamnanläggning på Stora Dyrön*, hvartill, enligt hvad i förra berättelsen meddelats, Kungl. Maj:t på ansökning af Stenkyrka kommun anvisat anslag af 24,200 kronor utan återbetalningsskyldighet, har under perioden kommit till stånd samt år 1903 vederbörligen afsynats och godkänts.

Rörande *lots- och fyrväsendet* samt *lifräddningsstationerna* inom länet har Konungens Befallningshafvande blifvit satt i tillfälle att meddela följande:

Under femårsperioden har den vid lotsverket inom länet anställda personal ökats med 1 lotslöjtnant, stationerad i Göteborg, 1 öfverlots, 3 lotsar, 6 fyrvaktare, 5 fyrbiträden, 4 fyrvaktare vid ledfyar eller tillhopa 20 personer, men minskats med en öfverlots af 1:a grad, 7 mästerlotsar, 9 extra lotsar, 9 lotslärlingar, 1 uppsyningsman, 1 båtstyrare och 9 roddare eller tillhopa 37 personer, hvadan personalen i sin helhet minskats med 17 personer och utgjorde vid 1905 års utgång: 1 lotskapten, 1 lotslöjtnant, 2 öfverlotsar, 42 mästerlotsar, 43 lotsar, 36 lotslärlingar, 11 fyrmästare, 16 fyrvaktare, 18 fyrbiträden, 23 fyrvaktare vid ledfyar, 3 uppsyningsmän, 2 båtstyrare, 21 roddare, 4 biträden eller tillhopa 223 personer. Som emellertid af dessa personer 10 innehade 2 eller flera befattningar inom lotsverket, utgjordes personalen i verkligheten af 213 personer, fördelade på 16 lotsplatser, 11 fyrplatser, 1 fyrskepp, 55 smärre ledfyar och 2 lifräddningsstationer.

Antalet lotsplatser har sålunda minskats med 5 och lifräddningsstationerna med 2 men antalet ledfyar utan ständig bevakning ökats med 4.

De lotsplatser och lifräddningsstationer, hvilka befunnits öfverflödiga och antingen indragits eller sammanslagits med annan plats äro:

Hättans lotsplats, som år 1902 sammanslogs med Marstrands lotsplats, hvilken sistnämnda samtidigt flyttades från Ärholmen till Marstrands stad; Klädesholmens lotsplats, som

samma år indrogs, och hvars personal öfverflyttades till Marstrands lotsplats; Grönskärens lotsplats, som indrogs 1903, därvid personalen öfverflyttades på öfvergångsstat; Rösö tillfälliga lotsplats, som indrogs år 1902; och Sydkosters lotsplats, som indrogs år 1903, därvid personalen öfverflyttades dels till Hafstenssunds lotsplats, hvilken plats öfvertog den indragna lotsplatsens lotsningsskyldighet, dels på öfvergångsstat. Samtidigt med indragningen af Grönskärens lotsplats indrogs äfven därvarande lifräddningsstation. Käringsöns lifräddningsstation indrogs äfven år 1903. Båda dessa lifräddningsstationer hade under den tid de existerat varit till föga eller ingen nytta, hvadan något skäl för deras bibehållande ej förefanns.

I fråga om fyrrar samt sjömärken o. d. inom länet hafva vidtagits följande förändringar. År 1901 uppfördes och tändes en ledfyrr på Hafstensön norr om Hafstenssund, hvilken fyrr, hållen öfverens med den förut å östra landet vid Hafstenssund befintliga fyren, leder klart in till södra inloppet till detta sund. År 1905 uppfördes och tändes 3 fyrrar utan ständig bevakning för att underlätta navigeringen nattetid öfver Hjärtöfjorden, nämligen: Äggskår, en fyrr på ett betongkummel, hvilken fyrr leder från farleden söder om Klädesholmen ut å Hjärtöfjorden mellan Bratten och Äggskår, en fyrr å Svartskår söder om Kyrkesund samt en fyrr uppe å berget öster om Kyrkesund vid St Olofs Valar, hvilka fyrrar hållna öfverens leda klart öfver Hjärtöfjorden in mot södra inloppet till Kyrkesund. Under år 1905 påbörjades byggandet af en ny fyrr å Yttre Tistlarne i Göteborgs södra skärgård. År 1902 utlade Göteborgs stad 3:e lysbojar å Älfsborgsfjorden. År 1904 indrogs fiskefyren å Benö i Göteborgs norra skärgård, men inrättades en ny sådan samma år å Hönöhufvud i samma skärgårdsområde. År 1901 ombyggdes delvis och ändrades Marstrands fyrr till belysning med acetylgas. År 1901 ändrades Stängeskårs fyrr till linsfyrr af 4:e ordningen. År 1904 nedbrann Kåbblingarnes och år 1905 Likhholmens fyrr utanför Strömstad, hvarefter å båda platser uppförts fyrrhus af järn som ersättning för de nedbrunna trähusen. År 1903 ändrades Buskärs fyrr utanför Göteborg så, att fyren, som förut visat fast rött sken, efter ändringen visar röd treklipp söder öfver och grön treklipp öfver grunden norr om fyren. År 1905 nedrefs Yttertistlarnes stenkummel för att lämna plats för en ny fyrr, som där är under byggnad. År 1904 ändrades mist-signaleringen vid Pater Nosters fyrrplats så, att i stället för med kanonskott eller knallraket den nu sker medelst affyring på elektrisk väg af knallpatroner från en järnställning utanpå toppen af fyrtornet. År 1901 ombyggdes delvis fyrrhuset vid Marstrands fyrrplats för införande af acetylgasbelysning. År 1902 om- och tillbyggdes en brygga vid Vinga fyrrplats och flyttades lotsutkiksstugan å Ärholmen vid Marstrand öfver till plats å Marstrandsön. År 1903 uppfördes vid Ursholmens fyrrplats en ny förrådsbod; år 1904 erhöi Hafstenssunds lotsplats ny utkiksstuga. Samma år erhöi Käringsö lotsplats ny lotsutkik, och år 1905 öfverflyttades från Grönskärens f. d. lotsplats en utkiksstuga. En ny större däckad tjänstebåt byggdes år 1901 för lotsfördelningen och öfverlämnades år 1905 till Nordkosters lotsplats. År 1905 sjönk i Kattegatt efter kollision med en ångare

en Brännö lotsplats tillhörig kutter. Följande fyrrplatser hafva erhöiit nya tjänstebåtar: Malö 1901, Måseskår 1901, Islandsberg 1901, Ursholmen 1902, Nidingen och Pater Noster 1904.

Antalet verkställda lotsningar samt influtna lotspenningar utgjorde:

År.	Antal.	Kronor.
1901	6,114	136,424 89
1902	6,391	141,490 96
1903	6,630	153,649 08
1904	6,402	147,849 06
1905	6,166	166,754 00
Summa	31,706	746,167 99

Rörande antalet *strandnings-* och *olyckshändelser*, som under femårsperioden drabbat fartyg å länets kuster, meddelas följande sammanställning:

Skadornas omfattning.	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.	Summa.
Skadan okänd eller ringa	14	19	12	12	14	71
Fartyget kommit af grund med betydlig skada	6	7	7	8	6	34
Fartyget blifvit vrak	5	4	10	6	4	29
Summa	25	30	29	26	24	134
Förlorade människolif	2	—	—	2	5	9

Flottning har under perioden förekommit i Bullarsjöarne, Vettelandaälven och dess fortsättning Strömsvattnet vid Strömstad samt i Örekilsälven, som mynnar ut i Saltkällelfjorden, och i Munkedalsälven, som är ett tillopp till Örekilsälven.

Rörande *handeln* får Konungens Befallningshafvande, liksom förut, här åberopa hvad Kommerskollegii officiella berättelser för periodens skilda år innehålla beträffande länet.

Tillståndsbref till idkande af *gårdfarihandel* har Konungens Befallningshafvande utfärdat till ett antal af 49 år 1901, 48 år 1902, 66 år 1903, 52 år 1904 och 67 år 1905.

Under perioden har genom Kommerskollegii utslag den 4 november 1904 inrättats tvenne årliga *marknader* att hållas i närheten af Rabbalshede järnvägsstation i slutet af april och i slutet af augusti för försäljning af häst kreatur.

Torgdagar hafva fortfarande förekommit i städerna, hvarjämte så kallade stortorgdagar hållits för försäljning af fiskevaror i Göteborg hvarje vår och höst samt hvarje höst i Uddevalla och för afyttring af väfnader under augusti månad i Göteborg. Hvarje höst har fortfarande vid Saltkällan i Foss socken hållits stortorgdag för fiskförsäljning, och torgdagar hafva förekommit i Ljungskile uti Ljungs socken och i Ellös uti Morlanda socken hvarje månad samt i Svanesund uti Långelanda socken två gånger om året.

I afseende på den *minuthandel med och utskänkning af brännvin* och andra spirituösa drycker, som under perioden utöfvats samt beloppet af de afgifter, som för rättighet till sådan försäljningsrörelse blifvit erlagda, meddelas upplysning i *tabell F* (sid. 31).

Försäljningsavgifterna hafva disponerats på följande sätt:

Försäljningsår.	Lands- tinget. Kronor.	Hushåll- nings- säll- skapet. Kronor.	Städerna. Kronor.	Lands- bygden. Kronor.	Stats- kontoret. Kronor.	Provi- sioner. Kronor.	Summa. Kronor.
1900—1901	70,875	127,674	802,703	28,192	247,292	1,964	1,278,700
1901—1902	63,210	124,921	799,528	16,390	245,159	1,956	1,251,164
1902—1903	64,301	128,037	817,964	19,594	250,476	2,015	1,282,387
1903—1904	64,688	146,843	953,506	13,587	289,804	2,372	1,470,800
1904—1905	64,014	163,930	1,074,422	12,703	324,230	2,717	1,642,016
Summa	327,088	691,405	4,448,123	90,466	1,356,961	11,024	6,925,067

Den länets landstingsområde tillkommande andelen af

de i Statskontoret från rikets skilda delar influtna brännvinsförsäljningsmedlen har för de olika försäljningsåren under perioden uppgått till nedannämnda belopp och fördelats sålunda:

Försäljningsår.	Landstinget. Kronor.	Hushållnings- sällskapet. Kronor.	Lands- kommunerna. Kronor.	Summa. Kronor.
1900—1901	27,167.13	27,167.13	54,334.24	108,668.50
1901—1902	26,974.52	26,974.52	53,949.04	107,898.08
1902—1903	21,907.36	21,907.35	43,814.69	87,629.40
1903—1904	29,215.98	29,215.98	58,431.95	116,863.91
1904—1905	26,534.89	26,534.89	53,069.76	106,139.54
Summa	131,799.88	131,799.87	263,599.68	527,199.43

5. Kameralförhållanden.

I tabell 3 lämnas summarisk redogörelse för hemman och jordlägenheter samt stadsjordar m. m. år 1905.

Till skatte hafva försålts förutom 1 lägenhet tillhopa 1 ¹¹⁵/₁₄₄ mantal.

Följande hemman hafva blifvit för kronans räkning försålda i enlighet med därom meddelade nådiga beslut.

	Taxeringsvärde. Kronor.	Köpesumma. Kronor.
Välseröd n:r 1, om ¹ / ₄ mtl, f. d. trumslagareboställe . .	1,500	3,000
Kvarndal n:r 1, om ¹ / ₂ mtl, f. d. furirsboställe	7,500	7,470
Lyeke n:r 1, om ¹ / ₂ mtl, f. d. kronolänsmansboställe . .	9,000	8,450
Jortorp n:r 1, om 1 mtl, ,	5,000	5,700
Marteröd n:r 1, om 1 mtl, f. d. fanjunkareboställe . .	8,600	7,800
Kville n:r 1, om ¹ / ₂ mtl, f. d. kronolänsmansboställe . .	10,000	13,510
Summa	41,600	45,930

Dessutom hafva försålts följande, kronan tillhörande lägenheter, nämligen:

	Taxeringsvärde. Kronor.	Köpesumma. Kronor.
f. hospitalslägenheten »21 stycken åkrar» vid staden Kungälf jämte vassbotten i Göta älf	6,000	6,050.00
lägenheten Storehagen under 1 mtl Marteröd n:r 1 . . .	—	800.00
, Hagen , , , ,	—	600.00
, Halvareklefven under ¹ / ₄ mtl Välseröd n:r 1 . . .	—	150.00
ett område om 55.2 ar af torplägenheten Högen under f. d. öfverstebostället Kastellegården n:r 1	—	150.00
en lägenhet från f. d. militiebostället ¹ / ₂ mtl Underslös n:r 1	—	105.85
åtskilliga tomter, afsöndrade från dels ¹ / ₂ mtl Fintorp n:r 1 och dels 1 mtl Hunbo n:r 1 samt bildande fisklägena Bovallstrand och Hunnebostrand	—	17,635.00
Summa	—	25,490.85

Tab. F. Minuthandel med och utskänkning af spirituösa drycker i Göteborgs och Bohus län åren 1901—1905.

Försäljningsår.	Antal rättigheter.									Försäljningsavgifternas belopp, i kronor.					
	Ständiga i städerna.				Tillfälliga i städerna.	Ständiga å landsbygden.			Tillfälliga å landsbygden.	Af bolag i städerna.		Af andra rättighetsinnehafvare i städerna.	Summa i städerna.	Å landsbygden.	Summa.
	Minut- hans- dels-.	Utskännings-.		Summa		Utskännings-.		Summa.		Betingade avgifter.	Vinstmedel och avgifter för upplåtna rättigheter.				
		Öfverlämna åt bolag.	Öfverlämna åt bolag.			Med bar- skap eller privilegium.	Inropade på auktion.								
1900—1901	39	76	2	117	23	—	4	4	9	53,100.00	1,177,006.52	8,240.00	1,238,346.52	40,353.90	1,278,700.42
1901—1902	42	77	2	121	34	—	4	4	8	55,800.00	1,163,574.93	8,328.75	1,227,703.68	23,460.75	1,251,164.43
1902—1903	42	76	2	120	26	—	4	4	7	55,800.00	1,191,039.43	7,501.20	1,254,340.63	28,046.25	1,282,386.88
1903—1904	42	75	2	119	31	—	4	4	11	55,800.00	1,386,759.47	8,791.25	1,451,350.72	19,449.00	1,470,799.72
1904—1905	42	76	2	120	39	—	4	4	11	54,900.00	1,559,559.37	9,373.75	1,623,833.12	18,182.50	1,642,015.62
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	275,400.00	6,477,939.72	42,234.95	6,795,574.67	129,492.40	6,925,067.07

Nedannämnda *boställen*, hvilka varit på lön anslagna, hafva blifvit till statsverket indragna och för dess räkning utarrenderade, nämligen: länsmansbostället 1 $\frac{1}{2}$ mtl. Kärra n:r 1 Norra i Tanums socken och härad samt länsmansbostället $\frac{1}{2}$ mtl Kville n:r 1 Mellangården i Kville socken och härad, hvilket, såsom ofvan nämnts, jämväl för kronans räkning sålts.

Antalet *afsöndringar*, som varit föremål för Konungens Befallningshafvandes åtgärd under femårsperioden, har utgjort 2,644, sålunda fördelade: 282 år 1901, 244 år 1902, 281 år 1903, 250 år 1904 och 1,587 år 1905.

Sammanräknade *fastighetstaxeringsvärdet* i länet utgjorde enligt bevillningssammandragen:

År 1901	405,996,500 kr.,	hvaraf bevillningsfria	42,765,800 kr.
» 1902	416,488,200 »	»	43,761,200 »
» 1903	461,258,300 »	»	47,640,800 »
» 1904	478,870,000 »	»	50,642,400 »
» 1905	494,049,500 »	»	52,286,700 »

Taxeringsvärdena uppgingo sammanräknade till följande belopp:

År.	Jordbruks- fastighet.	Annan fastighet.	Statens, kommuners och menigheters m. fl. fastigheter.
1900	79,461,500 kr.	277,767,200 kr.	41,600,200 kr.
1905	87,604,400 »	354,158,400 »	52,286,700 »

Under femårsperioden har alltså jordbruksfastigheternas taxeringsvärde ökat med 8,142,900 kronor, värdet å annan fastighet med 76,391,200 kronor och värdet å fast egendom tillhörig staten, kommuner, menigheter m. fl. med 10,686,500 kronor.

Rörande egendomar af *fideikommissnatur* samt egendomar, *tillhörande inhemska aktiebolag* och *främmande maktors undersåtar* lämnas upplysningar i tabellerna 4, 5 och 6.

Följande hemman hafva undergått *ny ordinarie rotering*, nämligen: $\frac{1}{4}$ mtl Vålseröd n:r 1 i Berfendals socken, 1 mtl Getlycke n:r 1 i Hjærtums socken, $\frac{1}{2}$ mtl Resteröd Västra n:r 1 i Resteröds socken, $\frac{3}{8}$ mtl Möllebacka n:r 1 i Hede socken samt $\frac{1}{2}$ mtl Ramsvik n:r 1 Öfverg. med $\frac{1}{2}$ mtl Ramsvik n:r 2 Nederg. i Askums socken samt 1 mtl Lerberg i Håby socken.

För den verksamhet, som under perioden utvecklats i och för bestyret med lokalförvaltningen af länets *kronodomäner*, lämnas följande redogörelse:

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
Optionsrätt begagnad å egendomar	—	1	—	3	1
Auktioner hållits för utarrendering af	7	—	4	2	1
Frågor om öfverlåtelse af arrenderätt hafva handlagts beträffande . . .	14	9	11	12	6
Laga af- och tillträdes synner samt laga synner hafva hållits å . . .	23	13	16	14	9
Besiktningar hafva hållits å . . .	20	29	18	28	38
Arrendeförslag hafva upprättats för	2	1	2	2	1
Arrende- och saluvärderingar hafva hållits å	—	1	2	3	1

Under femårsperioden har arrenderätten till 1 egendom förverkats.

Kronans inkomst af utarrenderade kronodomäner inom länet uppgick enligt landsboksräkenskaperna år 1901 till 133,343 kronor 95 öre och år 1905 till 131,528 kronor 2 öre.

Under femårsperioden hafva följande antal Kronan tillhöriga tomter å den s. k. Kommendantsängen i Majornas 7:e rote i Göteborg försålts för sammanlagdt nedannämnda belopp:

År 1902	9 st. för tillhopa kronor	233,134.60
» 1903	21 » » » »	606,495.04
» 1904	5 » » » »	120,973.94
» 1905	2 » » » »	81,729.00
Summa 37 st.		Kronor 1,042,332.58

För förvaltningen af *Kungl. och Hvitfeldtska stipendieinrättningen* och dess fasta egendomar har fortfarande gällt till efterrättelse nådiga instruktionen den 2 juni 1876. Efterföljande öfversikt utvisar ej mindre, huru många af inrättningen tillhörande hemman under perioden öfvergått till nyantagna åbor, särskildt genom öfverlåtelse af åborätten och särskildt genom arf därpå, än äfven dessa gårdars sammanlagda hemmantal och köpeskillingsbeloppen för åborätten till de hemman, som mot särskild köpeskillning öfvertagits:

År, då ny åbo antagits.	Genom försäljning öfvergångna.			Genom öfverlåtelse upplåtna.		Genom arf öfvergångna.	
	Hemmans- delar.	Mantal.	Köpeskillning. Kronor.	Hemmans- delar.	Mantal.	Hemmans- delar.	Mantal.
1901 . .	23	5 $\frac{5}{8}$	110,450	4	1 $\frac{3}{8}$	8	2 $\frac{1}{4}$
1902 . .	16	3 $\frac{7}{8}$	68,200	5	1 $\frac{1}{8}$	6	1 $\frac{3}{8}$
1903 . .	24	6 $\frac{3}{4}$	124,065	5	1 $\frac{1}{4}$	—	—
1904 . .	24	5 $\frac{1}{2}$	109,715	1	$\frac{1}{2}$	2	$\frac{1}{4}$
1905 . .	6	1 $\frac{1}{8}$	35,036	3	$\frac{1}{2}$	3	$\frac{5}{8}$

Utom köpeskillingen hafva för en del af de hemman, hvilka genom åborättens försäljning öfvergått till nya åbor, undantagsförmåner betingats att af köparen utgöras.

Därjämte hafva 13 under stipendieinrättningen särskildt skattlagda torp öfvergått till nya åbor, 1 genom arf och de öfriga genom åborättens öfverlåtande, därvid betingats undantags utgörande och för 10 torp dessutom kontant godtgörelse med sammanlagdt 11,740 kronor 50 öre.

Exekutiv försäljning af åborätt har under perioden icke förekommit, men för konkursmassas räkning har åborätten till en hemmansdel afyttrats å auktion.

Innehafvaren af en hemmansdel har under perioden blifvit på grund af olaga skögsafverkning dömd åborätten förlustig, hvarvid dock åborätten öfvergått till äldste sonen.

Såsom här ofvan meddelats, har enligt nådigt bref den 2 december 1904 medgifvits, att, utan hinder af bestämmelserna uti det af Margareta Hvitfeldt den 22 januari 1664 upprättade testamente och de särskilda angående stipendieinrättningen meddelade stadganden, inrättningen tillhörande fastigheter med angifna undantag finge under vissa förutsättningar försäljas; hvarjämte kuratorerne öfver stipendiein-

rättningen anbefallts att till Kungl. Maj:t inkomma med förslag dels till villkor och bestämmelser för fastigheternas försäljning och dels framdeles till ändring i gällande bestämmelser om användandet af stipendieinrättningens inkomster äfvensom beträffande densammas förvaltning i dess helhet.

Med anledning häraf hafva kuratorerne, såsom äfven redan nämnts, i underdånig skrifvelse den 2 december 1905 afgifvit förslag till försäljning af samtliga inrättningen tillhöriga skärgårdslägenheter, hvilken fråga emellertid var vid periodens utgång beroende på nädig pröfning.

6. Politi.

Af den länet tilldelade andelen af statsanslaget till aflöning åt *särskild polisstyrka på landet* för de olika åren under perioden hafva i enlighet med nädigst meddelade föreskrifter utgått särskilda understöd för hvarje år, utgörande understöden för åren 1901 och 1905 följande:

	År 1901.	År 1905.
Till Örgryte socken	kr. 3,000	3,000
» Fässbergs socken	» 2,000	2,000
» Nya Varfvet socken	» 100	100
» Lundby socken	» 1,600	2,150
» Råda socken	» 150	150
» Ljungs socken	» 400	500
» Lysekils köping	» 650	—
» Kungshamn kapellförsamling	» 600	—
» Granitaktiebolaget C. A. Kullgrens änka för polisbevakning på Malmö	» 200	—
» Gräbbestads municipalsamhälle	» 600	700
» Hjärtums socken	» 300	300
» Smögens municipalsamhälle	» —	400
» Grafvarne och Bäckeriks municipalsamhälle	» —	325
Summa kronor	9,600	9,625

Sedan beslut i vederbörlig ordning fattats om byggandet af en *fästning för skyddandet af inloppet till Göteborg* i de så kallade Väster- och Kärningbergen, belägna på södra stranden af Göta älfs mynning i Västra Frölunda socken, samt Riksdagen för ändamålet anvisat medel och för fästningsanläggningen nödigt område blifvit till Kungl. Maj:t och Kronan öfverlämnadt genom enskilda donationer, togo fästningsarbetena den 24 augusti 1899 sin början och hafva sedermera oafbrutet fortgått, men hade vid periodens slut ännu icke nått sin fullbordan. För att bereda plats för en första för den nya fästningen, benämnd Älfsborgs fästning, afsedd fredsbesättning från Karlskrona kustartilleriregemente bestämdes enligt nädigt bref den 9 maj 1902, att en del af det Kronan tillhöriga så kallade Nya Varfvet område, som allt sedan 1869 disponerats för fångvårdens behof, skulle ställas till sjöförsvarets disposition, och den 1 oktober samma år togs denna del af Nya Varfvet i besittning af Älfsborgs kustartilleridetachment. Enligt bestämmelse i återopade nädiga bref skall framdeles äfven återstoden af Nya Varfvet område återgå till sjöförsvarets disposition.

För *folkskoleväsendets* öfvervakande var länet vid periodens början deladt i två inspektionsområden: det norra, om-

fattande Vikornas norra kontrakt jämte Kville pastorat eller Norrvikens fögderi, och det södra, omfattande länet i öfrigt. Från och med år 1905 utgör hela länet ett enda inspektionsområde.

Rörande Göteborgs stads folkskoleväsende lämnas redogörelse i uppgifterna för sagda stad.

Utom Göteborgs skoldistrikt, som omfattar stadens alla församlingar, var *skoldistriktens* antal 93, innefattande hvartdera en församling med undantag af fyra, som bestodo af endast en del af församling, i det att Tanums och Björlanda församlingar hvardera voro delade i två skoldistrikt, den förra i Tanums och Gräbbestads och den senare i Björlanda och Vikens skoldistrikt. Med periodens utgång upphörde Lundby att vara eget skoldistrikt på grund af införlifning med Göteborgs stad.

Inom länet funnos vid 1905 års slut följande anstalter för folkundervisningen:

1. *Småskolor* till ett antal af 266, däraf 183 fasta och 83 flyttande, med 336 lärarekrafter, bestående af 1 lärare och 335 lärarinnor. Antalet småskolor var sålunda nominellt oförändradt genom fortsatt reform af redogörelsesättet, att såsom en skola upptaga, hvad som naturligen hör samman såsom en anstalt med flera lärarinnor. Småskoleväsendets utveckling under perioden framgår emellertid dels af lärarepersonalens ökning med 26 nya lärarekrafter, dels ock af småskolornas ombildning från flyttande till fasta med 33 sådana. Af ännu återstående 83 flyttande småskolor tillhörde icke mindre än 36 Norrviken.

2. *Mindre folkskolor* till ett antal af 78 med lika många lärarekrafter. Dessa skolor hafva således ökats med 12, däraf 11 fasta och 1 flyttande och lärareantalet likaledes med 12.

3. *Folkskolor* till ett antal af 201, däraf 176 fasta och 25 flyttande, med 319 lärarekrafter, af hvilka 178 lärare och 141 lärarinnor. Antalet folkskolor har sålunda nominellt ökats med 15 och samtidigt har lärarekrafternas antal ökats med 49. Bland de fasta folkskolorna funnos 51, som hvardera ägde flere lärarekrafter. Den på tre stationer flyttande folkskolan har ersatts med fasta skolor, och de på två stationer flyttande folkskolorna hafva minskats med 16 och utgjorde vid periodens slut 25, däraf icke mindre än 10 i Norrviken.

4. *Fortsättningsskolor*. Deras antal har ökats från 24 år 1900 till 62 år 1905, och frekvensen till dessa skolor har visat betydande stegring inom länet i allmänhet. På tätare befolkade platser hafva fortsättningsskolorna mer och mer ombildats till aftonskolor. De härmed jämförliga s. k.

ersättningsskolorna för barn, hvilka fått afgå från folkskolan med inskränkt kunskapsmått, hafva dess bättre icke visat någon tendens till ökning utan snarare tvärtom.

5. *Slöjdskolor.* Slöjdundervisningen har under perioden haft att kämpa med ökade svårigheter, emedan landstinget därunder helt och hållet indragit de betydande anslag, hvilka under flera år utgått till premier för denna undervisning. Icke blott det mistade ekonomiska understödet på landsbygden, ofta den enda aflöningen, har härvid verkat hämmande, utan äfven det moraliska stöd och uppmuntran, som anslaget på sin tid innefattat, har härvid gått förloradt. Men skolan har dock med heder genomgått detta prof, antalet slöjdskolor för gossar har detta oaktadt ökat, och ehuru antalet slöjdskolor för flickor nedgått, har dock denna undervisning vunnit genom förbättrad anordning till ökad undervisningstid och större barnantal i och för ernående af statsbidrag.

a) Slöjdskolor för gossar eller därmed jämförliga afdelningar hafva under perioden ökat med 14 från 143 vid dess början till 157 vid dess slut. Undervisning har öfvats i träslöjd enligt Nääsmetoden och bestridts af folkskolans lärarepersonal utom i Askims, Örgryte, Fässbergs, Uddevalla, Skredsviks och Valla skoldistrikt, där särskilda yrkeslärare jämväl förekommit.

b) Slöjdskolor för flickor eller därmed jämförliga afdelningar förefunnos vid periodens början till ett antal af 285, mer än hälften arbetande med understöd af landstingets anslag under kortare tid af året, med mindre timantal i veckan och ofta för mycket få lärjungar. År 1905 utgjorde samma antal 201, arbetande under sådan tid och för sådant lärjungeantal, som erfordras för ernående af statsbidrag. Undervisning har öfvats i stickning, stoppning, sömnad och tillklippning samt i allmänhet bestridts af småskolans lärarepersonal eller af folkskollärarinnor och folkskollärares hustrur men i Örgryte uteslutande af yrkeslärarinnor. Inom Partille skoldistrikt hafva äfven gossar fått deltaga i denna undervisning.

6. *Högre folkskolor.* Två sådana skolor förefinnas fortfarande inom länet, nämligen i Lysekil och i Mölndal uti Fässbergs socken. Den förra har under år 1902 åter upptagit sin verksamhet efter nådigt fastställande af förnyadt reglemente och har fortfarande ett för den tvååriga kursen med en ämneslärare tillräckligt lärjungeantal af både gossar och flickor. Den senare har efter ombildning till samskola vunnit sådan utveckling, att två ämneslärare måst anställas, hvarvid skolan kommit i åtnjutande af dubbelt anslag af statsmedel och undervisningen kunnat meddelas i två klasser. Vid båda skolorna undervisas i slöjd för såväl gossar som flickor.

7. *Skyddshem och barnhem.* Landstingsområdet är fortfarande i saknad af sådana anstalter, ehuru lagen härom af den 13 juni 1902 under perioden trädte i kraft, och fastän upprepade undersökningar gifvit vid handen en oroväckande stegring i antalet vanartade och i sedligt afseende försummade barn. Förslag af enskilda om inrättande af dylika hem och framställning af landstingets folkskolestyrelse hafva icke medfört något resultat hvad länets landstingsområde beträffar, och framtiden får utvisa, om nu föreliggande utredning

kan bringa bättre framgång åt frågan. I Göteborg har däremot förevarande angelägenhet ordnats, såsom närmare meddelas här nedan i berättelsens afdelning för denna stad. Emellertid har enskild person på egen bekostnad inrättat skyddshem för flickor på Kragenäs i Tanums socken, afsedt för ett mindre antal i främsta rummet från Göteborgs stad. Reglemente för skyddshemmet har dock ej fastställts af Kungl. Maj:t före periodens utgång.

Något *landstingets småskollärarinneseminarium* har icke under perioden varit i verksamhet.

Antalet vid länets folkskolor, mindre folkskolor och småskolor anställda *lärare* och *lärarinnor* var åren 1905 och 1900, skolorna i staden Göteborg oberäknade, följande:

	Ordinarie.	Extra ordinarie.	Biträdande.	Summa. År 1905.	År 1900.
Lärare i folkskolorna . . .	176	2	—	178	168
Lärarinnor i d:o . . .	100	6	35	141	102
Lärare i mindre folkskolor .	—	—	—	2	2
Lärarinnor i d:o . . .	—	—	—	76	64
Lärare i småskolor	—	—	—	1	2
Lärarinnor i d:o	—	—	—	335	303
Summa	733	646			

Barn i skollåldern (7—14 år) voro vid 1905 års slut 36,188, däraf 18,414 gossar och 17,774 flickor. Af dessa undervisades:

	År 1905.	År 1900.
I fasta folkskolor	18,023	15,052
I flyttande folkskolor	1,848	3,425
I fasta mindre folkskolor	2,781	2,566
I flyttande mindre folkskolor	462	437
I fasta småskolor	7,509	5,911
I flyttande småskolor	2,819	4,184
I folkskolor, mindre folkskolor och småskolor utom egna distrikt	328	316
I högre folkskolor	50	31
I allmänna läroverk och fackskolor	228	235
I skolor för abnorma barn	53	56
I enskilda skolor	418	439
I hemmen	173	189
Summa	34,692	32,841

De icke undervisade barnen fördelas sålunda:

	År 1905.	År 1900.
Afgångna efter inhämtande af folkskolans minimikurs	208	435
» » godkänd afgångspröfning	1,001	739
Frånvarande till följd af sjukdom eller naturfel	84	95
» » af annan anledning	111	125
Uppgift saknas rörande	92	106
Summa	1,496	1,500

Skolhus. Antalet egna skolhus, som vid periodens början utgjorde 350 (utom i Göteborg), har ökat med 55 och utgjorde vid dess slut 405. Denna betydande ökning af de egna skolhusens antal skulle blifva minst dubbel, om man toge i betraktande, att många äldre skolhus ombyggts eller

undergått med ombyggnad jämförlig nydaning, eller om man med antalet skolhus hade att uppgifva, hvad som därmed i allmänhet förstås, nämligen antalet lärosalar, hvilka med skolväsendets utveckling ofta inrymmas till ett antal af två eller flera i samma skolhus. Till ledning för bedömandet af ökningen i afseende på nya lärosalar kan återopas den utredning, som föreligger för inspektionsperioden 1899—1904, enligt hvilken antalet egna lärosalar ökats med 138 inom södra och 21 inom norra inspektionsområdet eller med tillsammans 159 inom hela länet. De egna skolhusen äro lämpliga för sitt ändamål och äro uppförda i enlighet med gällande normalritningar, hvaremot de förhyrda eller hyresfritt upplåtna, hvilka nästan uteslutande användas för de flyttande småskolorna, blifva mer olämpliga, ju svårare det blifver att kunna få hyra lokaler annorstädes än i utrymda eller förfallna boningshus.

Tabell G (sid. 36) innehåller sammandrag af samtliga inkomster och utgifter inom inspektionsområdet, med undantag af Göteborgs stad, för år 1905.

De båda i länet inrättade *folkhögskolorna*, Göteborgs och Bohus läns folkhögskola i Gräbbestad och Billströmska folkhögskolan på Tjörn, hafva under perioden oafbrutet fortsatt sin verksamhet. Beträffande skolornas undervisningsplan återopas hvad därom meddelats i förra femårsberättelsen. Här må dock tilläggas, att undervisningen vid länets folkhögskola äfven omfattat landthushållning, vid den manliga afdelningen genom anordnade landtmannakurser för andra årets elever under de tre sista vintrarne under perioden och småbrukarekurser under somrarne 1904 och 1905 och vid den kvinnliga afdelningen genom mejeriundervisning i husmoderskursen för andra årets elever under somrarne åren 1902—1905.

Såväl hvad den egentliga folkhögskoleverksamheten angår som i afseende å undervisningen i finare och gröfre manlig och kvinnlig slöjd hafva skolorna gjort sig förtjänta af ett godt vitsord, hvilket ock bekräftas af det förtroende från allmänhetens sida, som det stora antalet elever ådagalägger. Skolkörskurserna hafva fortfarande omfattats med intresse och visat sig medföra goda resultat.

Vid landtbruks- och industriutställningen i Gäfle år 1901 hade länets folkhögskola anordnat en utställning af slöjdealster i trä och järn och erhöill silfvermedalj för »synnerligen goda elevarbeten». Samma sorts pris tillerkändes, å allmänna svenska trädgårdsutställningen i Göteborg 1904 en utställning af frukt från Billströmska folkhögskolans trädgård, och vid 1905 års industriutställning i Skara betecknades skolans där utställda modellserie för smidesslöjd såsom »synnerligen förtjänstfull och prisvärd».

Till skolorna hafva utgått följande anslag, nämligen till länets folkhögskola: af staten från hösten 1900 till hösten 1905 tillhoppa 32,532 kronor, af länets hushållningssällskap årligen till sjäfvä skolverksamheten 2,000 kronor och till undervisning i grofslöjd 1,000 kronor samt under hvart och ett af åren 1904 och 1905 till mejeriundervisning 200 kronor och af länets landsting årligen 1,500 kronor till skolverksamheten och 200 kronor till s. k. skolköket; samt till folkhögskolan på Tjörn: af staten för läsåret 1900—1901 3,000 kronor och sedermera årligen 5,700 kronor, af länets lands-

ting årligen 500 kronor till den egentliga folkhögskolan och 200 kronor till ett med densamma förenadt s. k. skolkök och af länets hushållningssällskap likaledes årligen 500 kronor till folkhögskolan och 1,000 kronor till undervisning i grofslöjd samt år 1901 ett extra anslag af 1,000 kronor för uppförande af en badstuga, hvilken redan året därpå uppförts för en kostnad af c:a 3,000 kronor, innehållande s. k. finsk badstu, varmbadrum med duschapparater och tvenne afklädningsrum, och allt sedan varit i användning samt visat sig i hygieniskt hänseende vara mycket gagnelig.

Under läsåren 1900—1905 har i länets folkhögskola elevantalet varit 114 i den manliga afdelningen och 151 i den kvinnliga, i andra årskursen hafva deltagit 15 män och 41 kvinnor, i slöjdskolan, för män, 61 och i skolköket, för kvinnor, 96, i skolkök och mejeri (husmoderskurs) 129 och i småbrukarskolan 28.

Vid folkhögskolan på Tjörn hafva eleverna under samma tid tillhoppa varit 467. Af dessa hafva 342 tillhört den egentliga folkhögskolan, 171 den manliga och likaledes 171 den kvinnliga afdelningen. Af de förra hafva 16 och af de senare 11 bevistat tvenne årskurser. Af öfriga 125 elever hafva 49 tillhört slöjddkurserna och 76 skolkörskurserna.

Boksamlingen vid sistnämnda skola omfattade vid 1905 års slut 1,877 band, oberäknadt hvad som tillhörde det där förvarade Stenkyrka sockens med tillhörande kapellförsamlingars sockenbibliotek.

Till *skolan för döfstummas undervisning* i fjärde distriktet i Vänersborg har länets landsting för sin del för de olika åren af perioden anslagit förslagsanslag af

kronor 12,094.53	för år 1901.
» 12,504.51	» » 1902.
» 12,497.46	» » 1903.
» 12,202.62	» » 1904.
» 12,315.25	» » 1905.

Lärarepersonalen vid skolan bestod år 1905 af 6 ordinarie lärare och 9 ordinarie lärarinnor samt 9 slöjdlärare och -lärarinnor. Dessutom voro vid skolan anställda en husmoder och nödig betjäning. Elevantalet från detta läns landstingsområde, som år 1900 utgjorde 35, har under perioden nedgått och uppgick år 1905 till endast 19. Föräldrar och målsmän till döfstumma barn, som i skolan eller på dess bekostnad åtnjuta underhåll, hafva för en del af detta underhåll fått lämna ersättning till landstinget med 50 kronor årligen för hvarje barn.

År 1901 afgjordes, att Hallands län icke, såsom ifrågasatt varit, skulle förena sig med detta län och Göteborgs stad om gemensam *undervisningsanstalt för sinnesslöa barn*, och hafva länets landsting och stadsfullmäktige i Göteborg fortfarande under perioden genom utsedd gemensam styrelse omhänderhaft den för länet och staden gemensamma undervisningsanstalten för sådana barn å Stretered i Kållereds socken. Visserligen föreslog landstinget år 1903 stadsfullmäktige i Göteborg, att gemensamheten i fråga om denna anstalt skulle upphöra, men stadsfullmäktige afböjde detta förslag, och därvid lät landstinget bero. Reglemente för anstaltens verksamhet har under perioden kommit till stånd och

beslut fattats om uppförande af nya byggnader för anstaltens räkning till beräknad kostnad enligt uppgjortt förslag af 165,000 kronor. Landstinget har för sin del till anstaltens verksamhet beviljat förslagsanslag af:

kronor 5,604.93	för år 1901.
» 6,912.05	» » 1902.
» 8,750.42	» » 1903.
» 9,807.46	» » 1904.
» 9,058.01	» » 1905.

Statsanslag har årligen erhållits i öfverensstämmelse med gällande bestämmelser. Under hvar och ett af periodens fyra första år undervisades i anstalten 62 elever. År 1905 utgjorde elevantalet 66. För elevernas undervisning och vård år 1905 voro anställda föreståndare, 5 lärarinnor, 2 slöjdlärare och 1 biträdande slöjdlärare samt husmoder, 6 sköterskor och nödig betjäning.

I länet hafva fortfarande funnits tre af landstinget underhållna allmänna *sjukvårdsanstalter*, nämligen i Uddevalla, Kungälf och Strömstad, hvarjämte sjukstugan i Mölndal, som fortfarande disponerats af landstinget, fortsatt sin verksamhet.

Sedan fråga uppstått om fullständigande och förbättrande af lasarettets i Uddevalla lokaler, beslöt efter föregående utredning 1902 års landsting till en början att låta påbygga och förändra dårstugan vid lasarettet, i enlighet med upprättadt förslag, hvilket arbete sedermera utfördes, så att byggnaden i sitt förändrade skick kunde tagas i fullständigt bruk den 1 december 1904. Till ändamålet utgick af landstingets sjukhusbyggnadsfond 28,000 kronor. Efter fortsatt utredning beslöt slutligen 1905 års landsting, att i hufvudsaklig öfverensstämmelse med upprättade ritningar

och kostnadsförslag skulle under vissa förutsättningar verkställas om- och tillbyggnad af lasarettet i öfrigt, dock med uteslutande af läkarebostaden, samt uppdrog åt en särskild kommitté att omhänderhafva byggnadsarbetet och ställde för arbetets påbörjande ett belopp af 185,000 kronor till kommitténs förfogande under år 1906, att utgå af sjukhusbyggnadsfonden.

Antalet under perioden vårdade sjuka vid länets sjukvårdsinrättningar äfvensom utgifterna för sjukvården under samma tid synes af följande öfversikt:

År.	Länslasarettet och kurbuset i Uddevalla.		Sjukhuset i Kungälf.		Sjukhuset i Strömstad.		Sjukstugan i Mölndal.	
	Antal vårdade.	Utgifter, kronor.	Antal vårdade.	Utgifter, kronor.	Antal vårdade.	Utgifter, kronor.	Antal vårdade.	Utgifter, kronor.
1901 . .	748	1) 50,192	330	17,820	354	2) 20,278	326	17,005
1902 . .	775	2) 49,276	340	18,329	514	3) 26,178	329	17,656
1903 . .	818	4) 54,665	347	18,468	378	5) 26,292	286	18,360
1904 . .	9) 918	6) 66,407	351	19,690	395	7) 23,799	340	18,299
1905 . .	7) 993	8) 70,832	348	20,194	467	3) 25,999	336	21,358

Vid hvar och en af dessa sjukvårdsinrättningar funnos jämte nödig betjäning anställda 1 läkare, 1 syssloman och 1 predikant, hvarjämte vid länslasarettet i Uddevalla funnos 1 biträdande läkare, 1 öfversköterska och till och med 1904 3 undersköterskor men 1905 5 afdelningssköterskor jämte 1 föreståndarinna för sinnessjukafdelningen, samt vid hvar-

1) Dessutom en pension å 150 kr. — 2) D:o å 275 kr. — 3) D:o å 200 kr — 4) D:o å 250 kr. — 5) Däraf 28 på sinnessjukafdelningen. — 6) Däraf 5,421 kr. för sinnessjukafdelningen. Dessutom en pension å 208 kr. 33 öre. — 7) Däraf 41 på sinnessjukafdelningen. — 8) Däraf 13,376 kr. för sinnessjukafdelningen.

Tab. G. Inkomster och utgifter för folkskoleväsendet inom Göteborgs och Bohus län utom Göteborgs stad år 1905.

Områdets namn.	Till- gångar vid årets början.	I n k o m s t e r .							Skuld vid årets slut.	Summa Kronor.	Skuld vid årets början.	U t g i f t e r .						Till- gångar vid årets slut.	Summa Kronor.	Beloppet vid årets slut af do- nationer för folkskoleväsendet. Kronor.
		Rän- tor, arren- den, af- komst af dona- tioner o. d.	B i d r a g a f :				Öf- riga in- kom- ster.	För lärarens och lärarinnors aflöning.				För skol- byggnader, skol- platser och inven- tarier.	För under- vis- nings- materiel.	Öfriga ut- gifter.						
			S k o l d i s t r i k t e t .		Lands- ting, hush- skap, andra skoldis- trikt.															
			Kon- tant.	Värdet af natura- presta- tioner.		Staten.														
Domprosteriets Södra kontrakt .	92,506	4,760	239,113	8,470	91,576	525	17,012	587,228	1,041,190	543,615	204,952	13,963	83,076	9,556	85,274	100,754	1,041,190	67,165		
Älfsyssels Södra kontrakt . . .	51,156	2,460	77,921	6,818	45,209	—	3,561	94,734	281,859	100,771	75,209	10,167	15,174	2,025	21,936	56,577	281,859	35,747		
Älfsyssels Norra kontrakt . . .	18,333	972	64,097	4,100	38,530	—	3,607	54,939	184,578	24,680	76,940	5,488	14,089	3,396	18,068	41,917	184,578	11,276		
Orusts och Tjörns kontrakt . . .	31,616	1,325	41,661	5,078	35,200	97	3,723	75,124	193,824	53,018	56,964	6,365	37,811	1,498	12,084	26,084	193,824	13,050		
Vikornas Södra kontrakt . . .	28,567	1,320	91,383	7,109	53,943	200	6,303	170,016	358,841	166,613	94,629	7,425	34,135	3,364	24,584	28,091	358,841	7,263		
Vikornas Norra kontrakt . . .	31,425	1,177	61,400	2,556	34,608	—	3,548	135,252	269,966	134,220	61,157	3,203	19,776	1,717	17,518	32,375	269,966	10,130		
Summa	253,603	12,014	575,575	34,131	299,066	822	37,754	1,117,293	2,330,258	1,022,917	569,851	46,611	204,061	21,556	179,464	285,798	2,330,258	144,631		

dera af sjukhusen i Strömstad och Kungälf 1 öfversköterska och 1 undersköterska. Vid sjukstugan i Mölndal funnos 1 öfversköterska och till 1903 1 undersköterska men sedermera 2 undersköterskor.

Hvad sängantalet vid sjukvårdsanstalterna beträffar, så var detsamma vid periodens slut, liksom vid dess början, 45 vid sjukhuset i Kungälf och 37 vid sjukhuset i Strömstad. Vid länslasarettet i Uddevalla inrättades år 1903 en isoleringsafdelning med 10 sängar, och tillökades afdelningen för sinnessjuka år 1904 med 12 sängar. Sängantalet därstädes uppgick således vid periodens slut till 135. Vid sjukstugan i Mölndal var sängantalet vid periodens början 20, men från och med 1903 hafva tillkommit 4 nya sängar.

För legosängsavgifternas beräkning hafva i hufvudsak de bestämmelser gällt,

att för vård å lasarett- och kurhusafdelningarne erlagts 60 öre om dagen af landstingsområdet tillhörande personer, dock med rätt till visst antal fridagar och viss nedläggning i afgiften för tiden därefter för dem, som icke ägde jordbruksfastighet eller annan fastighet och icke brukade jordbruksfastighet med högre taxeringsvärde än 2,000 kronor samt icke blifvit till inkomstbeviljning taxerade, för vård å allmänt rum af främmande inländska personer 1 krona 50 öre till och med 1903 och sedermera 2 kronor och af utlänning 2 kronor om dagen och för vård å enskildt rum af inländske sjuke 2 kronor och af utländske 3 kronor till och med 1903 men sedermera 2 kronor om dagen af person från landstingsområdet men 3 kronor af person från annat sjukvårdsdistrikt och af utlänning;

att för vård å dårhusafdelning erlagts 1 krona om dagen för länets sjuka under åren 1901 och 1902, men sedermera beträffande dem varit för sådan vård gällande samma bestämmelse i afseende å afgifter och fridagar som för vanlig sjukhusvård; och att afgifter för dårhusvård utgått med 2 kronor för sjuke från annat sjukvårdsdistrikt och 3 kronor för utlänning likaledes för dag.

För sjukstugan i Mölndal hafva dock i fråga om legosängsavgifternas beräkning varit gällande i viss mån från dessa bestämmelser afvikande föreskrifter.

De influtna legosängsavgifterna vid de olika sjukvårdsanstalterna hafva för hvarje år af perioden utgjort:

År.	Länslasarettet och kurhuset i Uddevalla. Kronor.	Sjukhuset i Kungälf. Kronor.	Sjukhuset i Strömstad. Kronor.	Sjukstugan i Mölndal. Kronor.
1901	12,527.70	3,372.20	1,914.10	4,282.10
1902	11,481.30	3,069.70	3,067.10	4,002.90
1903	9,854.00	3,245.00	2,569.50	4,751.90
1904	10,773.10	3,450.60	2,389.00	4,391.50
1905	12,782.60	3,746.00	2,356.20	4,824.00

Hvad utöfver legosängsavgifterna erfordrats till bestridande af sjukhusens utgifter har utgått dels af sjukvårdsavgiften, som för periodens olika år varit bestämd till 50 öre för man och 25 öre för kvinna, hvilken erlagt mantalspenningar, dels ock af särskilda af landstinget beviljade anslag.

Landstingets anslag för sjukvårdsinrättningarne för hvarje år under perioden, däri inbegripna de summor, hvilka såsom sjukvårdsavgift ingått till landstingets kassa, hafva utgjort:

År.	Länslasarettet och kurhuset i Uddevalla. Kronor.	Sjukhuset i Kungälf. Kronor.	Sjukhuset i Strömstad. Kronor.	Sjukstugan i Mölndal. Kronor.
1901	37,500.00	16,150.00	18,000.00	13,105.87
1902	37,500.00	15,500.00	23,500.00	13,497.97
1903	45,000.00	15,000.00	24,000.00	14,400.00
1904	55,000.00	16,000.00	22,300.00	15,389.28
1905	60,000.00	17,000.00	22,828.31	15,885.00

Sedan för åstadkommande af lämplig sjukvård på landsbygden 1900 års landsting beslutit, att på landstingets bekostnad skulle anställas dels sex fasta *sjuksköterskor*, en i hvart och ett provinsialläkaredistrikt, och dels tre ambulatoriska för tjänstgöring inom länet, tillsattes år 1902 fasta sköterskor i Tanums, Orusts och Jörlanda distrikt och en ambulatorisk för länets mellersta skärgård med station i Mölösund. Öfriga befattningar i Göteborg, Uddevalla och Håby distrikt samt tvenne ambulatoriska, en för södra skärgården och en för den norra, besattes år 1903. År 1904 beslöt landstinget, att ytterligare en fast sjuksköterska skulle anställas i Tjörns extra provinsialläkaredistrikt, och tillsattes denna befattning följande år. Den nya sjuksköterskeinstitutionen synes hafva fungerat på ett tillfredsställande sätt.

Vid periodens slut funnos för hälsovårdens bestridande på landsbygden anställda följande *läkare*: förste provinsialläkaren i länet, 6 provinsialläkare, 1 biträdande provinsialläkare och 9 extra provinsialläkare. Stadsläkarnes antal utgjorde, bortsett från Göteborg, 2 i Uddevalla, 2 i Lysekil samt 1 i hvardera af städerna Kungälf, Marstrand och Strömstad.

Karantänsinrättningen på Känsö. Under denna period hafva utom underhåll och reparationer, påsynade vid årliga ekonomiska besiktningar, rätt stora förbättringar blifvit vidtagna, till hvilka Riksdagen beviljat ett extra anslag af 65,570 kronor. För karantänsdrängarne har ny bostad blifvit uppförd å berget strax väster om »chefshuset». Bostaden är uppförd af plank i två våningar och på 7 fots hög stenmur och afdelad i 4 lika stora lägenheter, hvarje innehållande 2 rum och kök. Källarvåningen inrymmer bagarestuga och 4 vedbodar. »Magasinet n:r 1» har blifvit inredt till härbärgerande af friska personer från karantänspliktiga fartyg. Genom en utefter husets längd uppförd tegelstensmur och en tvärgående sådan mur har detsamma blifvit afdeladt i 4 lika stora och från hvarandra fullt skilda afdelningar, hvarje bestående af en större sal med plats för 18 å 20 sängar, tékök, klosettrum och förstuga. Ena hälften af vinden är förrådsrum, andra hälften är lagerrum. I sydöstra delen af lasarettet hafva inredts tvenne med särskilda förstugor försedda isoleringsrum. Lägenheten bredvid ångpannerummet i västra gaveln af »Magasinet n:r 2» har blifvit inredt till laboratorium, bestående af laboratorielokal, kök och förstuga. Å

magasinsvinden finnes anbragt en större vattenreservoar med ledningsrör ned till laboratorielokalen. För laboratoriet nödiga apparater m. m. hafva inköpts för ett belopp af 1,500 kronor. Framför »Magasinet nr 2» är utbyggd en träbrygga af 17 meters längd och 3 meters bredd. För ett särskildt extra anslag af 950 kronor har utförts dikning och skogsodling i utmarksområdet på Käsö.

På hösten 1901, då staden Liverpool förklarades smittad af pest, förhrydes extra personer för sjukvården och mathållningen men behöfde likväl ej inkallas. Enahanda var förhållandet hösten 1905, då provinserna Posen, Väst- och Ostpreussen samt regeringsdistriktet Stettin voro förklarade smittade af kolera.

Antalet fartyg, som under perioden inkommit till Käsö för undersökning, har utgjort tillsammans 43, däraf 8 år 1901, 2 under hvarterdera af åren 1902 och 1903, 3 år 1904 och 28 år 1905. På intet af dessa fartyg hafva förhållandena varit sådana, att de föranlett fartygets förläggande i karantän. Af de inkomna fartygen kommo 15 från Tyskland, 14 från England, 11 från Ostindien och 3 från Ryssland. I afseende å nationaliteten tillhörde 14 Sverige, 14 England, 7 Danmark, 4 Tyskland, 3 Norge och 1 Frankrike.

Göteborgs hospital. För utvidgning af Göteborgs hospital anslag 1897 års riksdag ett belopp af 64,865 kronor, och för införande af elektrisk belysning i de äldre sjukpaviljongerna samt värmeledning anvisade Kungl. Maj:t i nådigt bref af den 28 maj 1897 ett belopp af 100,135 kronor af anslaget till hospitalens underhåll. Sedan det visat sig, att, ehuru arbetet upprepade gånger utbjudits på entreprenad, antagligt anbud för utförande häraf icke kunde erhållas, inlämnade Medicinalstyrelsen i underdånig skrifvelse den 28 september 1900 nytt förslag till nybyggnad och ändringsarbeten vid anstalten, enligt hvilket nya cellflyglar, nytt ångpannehus, värmeledning, elektrisk belysning samt vatten- och afloppsledningar skulle utföras och vidare den gamla cellafdelningen förändras till öfvervakningsafdelning. Nybyggnaderna beräknades till en kostnad af 137,300 kronor och förändringen af de ursprungliga sjukpaviljongerna till 139,200 kronor. Enligt nådigt bref den 14 juni 1901 har samma års riksdag beviljat den för nybyggnadsarbetena nödiga tillläggssumman af 72,435 kronor och Kungl. Maj:t anvisat ett fyllnadsanslag af 39,065 kronor ur förslagsanslaget till hospitalens underhåll. Sedan därefter entreprenadanbud i vederbörlig ordning infordrats, afslutade Medicinalstyrelsen den 9 april 1902 kontrakt med viss man att mot en ersättning af 170,000 kronor verkställa de beslutade byggnadsarbetena, hvilka omedelbart därpå påbörjades och, oaktadt anstaltens beläggning under hela tiden kunnat hållas oförändrad, bedrefvos så, att isoleringsafdelningarne kunde tagas i bruk i oktober 1903 och de öfriga arbetena fullbordas år 1904. Vidare afslutade Medicinalstyrelsen kontrakt den 19 januari 1903 med en mekanisk verkstad beträffande rörledningsarbetena (kallt och varmt vatten och aflopp) för en summa af 15,006 kronor 3 öre, den 6 april 1903 med annan sådan verkstad beträffande värmeledningen och ångpanneanläggningen för en summa af 51,500 kronor och den 23 september 1903 med ett elektriskt aktiebolag beträffande den elektriska belysningsanläggningen, hvilken från egen kraftstation förser

hela byggnadskomplexet med ljus och betingat en utgift af 35,035 kronor. Slutlig afsyning har under år 1904 förrättats, den 10 och 11 maj af belysningsanläggningen, den 27 juli af byggnads- och rörledningsarbetena samt den 22 augusti af värmeledningen och ångpanneanläggningen. Genom ofvan berörda arbeten har anstalten vunnit 55 nya platser (från 175 till 230).

Under år 1905 har för en summa af 4,145 kronor uppförts en byggnad, inrymmande smedja och mekanisk reparationsverkstad. De här befintliga verktygsmaskinerna drifvas med elektrisk motor.

Ekonomihuset har jämväl under femårsperioden undergått genomgripande förändringar i ändamål att på ett med tidens fordringar öfverensstämmande sätt fylla de ökade anspråk, hvilka utvidgningen ställer på kök, bageri och tvätt. Bland annat har det gamla bageriet förändrats till ångbageri med modernaste anordningar och maskiner, drifna af elektrisk motor.

Antalet vårdade sjuka, sjukplatser och underhållsdagar, antalet sjuka för dag och totalkostnaden för sjukvården vid hospitalet framgå af *tabell H*. För hospitalets inkomster och utgifter redogöres i *tabell I*.

Antalet *barnmorskor*, utom i Göteborg, uppgick år 1905 till 98, af hvilka 86 voro bosatta på landsbygden och 12 i städerna.

Vaccinatörer funnos i länet, Göteborgs stad undantagen, till ett antal af 102 vid periodens slut, fördelade med 92 på landsbygden och 10 i städerna.

Apoteksinrättningarnes antal, apoteken i Göteborg oberoende, uppgick år 1905 till 14, nämligen 12 själfständiga apotek i Kungälf, Marstrand, Uddevalla, Strömstad, Lysekil, Mölndal, Jörlanda, Orust, Håby, Tanum, Tjörn och Fjällbacka, de två sistnämnda tillkomna under åren 1902 och 1903, enligt kungl. bref den 22 december 1899 och den 30 december 1901, samt 2 medikamentsförråd i Kungshamn och i Ljungskile, det senare inrättadt år 1904 enligt kungl. bref den 17 juli 1903. Dessutom har enligt kungl. bref den 3 mars 1905 förordnats, att ett själfständigt apotek skulle inrättas i Lundby församling, men detta apotek hade icke före periodens slut kommit till stånd.

Badorter med tillgång på läkarevård funnos under perioden till ett antal af 12, nämligen: Marstrand, Lysekil, Gustafsberg, Strömstad, Fiskebäckskil, Ljungskile, Lyckorna, Stenungsön, Långedrag, Styrsö, Gräbbestad och Smögen, af hvilka Marstrand, Lysekil och Strömstad voro de mest besökta. Mindre badinrättningar funnos dessutom på flere andra ställen i länet, af hvilka må nämnas: Stjärnvik i Göteborgs fögderi, Arvidsvik på Koön vid Marstrand, Henån, Stillingsön, Ellös och Karingön i Orusts och Tjörns fögderi, Alsbäck i Sunnervikens fögderi och Hamburgsund i Norrvikens fögderi.

Endast en *hälsobrunn* finnes i länet, nämligen vid Gustafsberg, hvilken dock är af mindre betydelse.

För tillgodoseende af behofvet af hälsovård bland hushjuren funnos vid periodens slut, förutom *länsveterinären*, inom länet anställda 8 af hushållningssällskapet aflönade *distriktsveterinärer*.

Sedan fråga uppstått, huruvida icke *särskilda ordningsföreskrifter* borde meddelas för dem, hvilka i vissa närmast Göteborg belägna socknar idkade *slakteri* eller tillverkning af korf, så kallad sylta och dylika födoämnen, har länsstyrelsen åvägabragt utredning ej blott beträffande dessa socknar utan äfven i fråga om länets socknar i öfrigt om behovet af dylika föreskrifter och efter beslut af vederbörande kommunalstämmor fastställt ordningsstadga för utfölvande af förenämnda yrke inom Rödbo, Backa, Askims, Råda, Nya Varfvets, Härryda och Öckerö socknar i Göteborgs fögderi (utslag den 25 oktober 1901), Torsby (utslag den 22 april 1902) och Ytterby (utslag den 14 januari 1902) socknar i Inlands fögderi, Myckleby, Torps, Långelanda, Stala, Klöfvedals (utslag den 9 september 1902), Stenkyrka (utslag den 29 januari 1904) och Klädesholmens (utslag den 4 december 1903) socknar i Orusts och Tjörns fögderi, Bäfve (utslag den 25 april 1904) och Svarteborgs (utslag den 9 april 1902) socknar i Sunnervikens fögderi samt inom Tanums socken (utslag den 4 april 1902) i Norrvikens fögderi.

De anstalter till försäkring mot brandskada, som omnämnas i senaste femårsberättelse (sid. 33), hafva under perioden fortsatt sin verksamhet. För dessa anstalter lämnas numera redogörelse i Försäkringsinspektionens publikation »Försäkringsväsendet i riket», och Konungens Befallningshafvande inskränker sig därför här till att meddela, att försäkringssumman utgjorde vid försäkringsårets slut den 13 mars 1906 för Göteborgs och Bohus läns brandstodsbolag 12,638,100 kronor och vid 1905 års slut för:

Köpmännens på landet inom Bohuslän enskilda assuransbolag .	2,064,955	kronor.
Västra och Östra Hisinges härads samt Norra Surte och Skårdals enskilda brandstodsförening	10,942,925	»
Landvetters sockens brandstodsbolag	703,110	»
Härreda sockens	416,770	»
Askims och Säffedals härads enskilda brandstodsbolag	3,665,880	»
Frölunda och Askims sockens enskilda	3,736,620	»
Inlands Södra härads	5,690,010	»
» Nordre »	7,648,740	»
» Fräkne och Inlands Torpe härads	6,859,140	»
Orusts Östra härads	3,805,240	»
» Västra »	4,866,270	»
Tjörns	4,700,000	»
Laue-Ryrs och Bäfve socknars	1,528,920	»
Skredsviks och Bokenäs pastorats	2,773,880	»
Tunge härads	2,855,410	»
Stångens härads	4,438,880	»
Sörbygdens härads	1,832,550	»
Sotenäs härads	4,291,640	»
Bohuslänska strandlägenas brandstodsbolag (som från och med 1902 träd i stället för Kungshamn sockens)	2,686,260	»
Tanums härads brandstodsbolag	5,655,410	»
Vette härads	7,291,520	»
Bullarens härads	1,605,450	»
Kville härads	4,335,130	»

För *kreatursförsäkring* har fortfarande Älfsborgs, Bohus och Hallands läns hästförsäkringsbolag verkat i länet. Äfven Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget har under perioden här bedrifvit verksamhet. Dessutom funnos för krea-

Tab. H. *Antalet vårdade, sjukplatser, underhållsdagar och kostnader vid Göteborgs hospital åren 1901—1905.*

År.	Kvarliggande sjuka från föregående år.			Intagna under året.			Vårdade under året.			Afförda under året.			Kvarliggande sjuka till nästa år.			Sjukplatser vid anstalten.	Antal underhållsdagar.	Medeltal sjuka för dag.	Totalkostnad. Kronor.	Medelkostnad för hvar person i kr.	
	M.	Kv.	S.a.	M.	Kv.	S.a.	M.	Kv.	S.a.	M.	Kv.	S.a.	M.	Kv.	S.a.					För dag.	För år.
1901 . .	86	84	170	27	26	53	113	110	223	25	20	45	88	90	178	175	64,168	175	110,678·12	1·72	629·55
1902 . .	88	90	178	20	15	35	108	105	213	20	15	35	88	90	178	175	65,001	177	110,191·53	1·70	618·47
1903 . .	88	90	178	7	5	12	95	95	190	6	8	14	89	87	176	175	64,173	176	120,790·02	1·88	686·30
1904 . .	89	87	176	35	29	64	124	116	240	10	17	27	114	99	213	230	66,247	181	127,880·65	1·93	706·52
1905 . .	114	99	213	27	51	78	141	150	291	24	35	59	117	115	232	230	83,577	228	151,533·09	1·81	661·78

Tab. I. *Inkomster och utgifter vid Göteborgs hospital åren 1901—1905.*

År.	Inkomster i kronor.						Utgifter i kronor.													
	Patient- avgifter.	Patient- avgifter.	Ränta å patient- avgifter.	Erstatna be- gravnings- kostnader.	Trädgård och jord- bruk.	Diverse.	Summa.	Afönning.	Urepsning.	Linne, gång- och säng- kläder.	Eldning och lyshållning.	Tvätt och renhållning.	Medika- menter.	Inventarier.	Byggnader och gårdar.	Skrifvare- riäter m. m.	Utskylder.	Trädgård och jordbruk.	Diverse utgifter.	Indrag- ningsstat.
1901 . .	32,331	35	115	4,338	2,469	39,288	30,697	38,772	7,972	18,205	2,085	1,356	5,392	21,098	741	675	6,376	6,595	734	140,698
1902 . .	32,126	5	30	4,876	1,555	38,592	30,914	39,497	7,074	18,518	1,844	1,287	3,947	6,384	864	336	6,007	5,396	850	122,918
1903 . .	31,493	11	—	2,928	2,554	36,986	31,252	43,876	7,533	22,884	1,806	1,128	3,829	20,267	1,081	265	6,519	6,551	850	147,841
1904 . .	32,963	67	30	3,493	3,489	40,042	33,757	42,570	20,377	22,150	2,159	1,170	*) 19,627	31,304	1,300	425	7,355	7,413	1,475	191,082
1905 . .	45,603	27	181	4,650	1,533	51,994	40,719	51,512	10,847	25,395	3,084	1,975	6,812	23,175	1,753	260	7,789	7,280	2,425	183,026

¹⁾ Härin ingå utredningskostnader för den utvidgade anstalten med 9,500 kronor.

[illegible]

tursförsäkring åtskilliga socken- eller andra kretsföreningar inrättade i länet, dels med och dels utan fastställt reglemente.

De i länet inrättade *sjöförsäkringsanstalterna* hafva nämnts här ofvan i redogörelsen för hafs fisket. De voro: Bohusläns fiskareförening för sjöförsäkring, med ansvarighetssumma af 1,544,268 kronor vid 1905 års slut; Bohus sjöassuransförening i Uddevalla med en ansvarighetssumma vid samma tid af 736,000 kronor; Öckerö sockens assuransförening, Kalfsund, med en ansvarighetssumma af 223,800 kronor; Styrsö enskilda assuransförening, Styrsö, med en ansvarighetssumma af 320,900 kronor och Sotenäs härads assuransförening, Grafvarne, med en försäkringssumma af 601,703 kronor.

Göteborgs och Bohus läns *mjältbrandsförsäkringsförening*, som lämnar försäkring mot skada genom kreaturs dödsfall i följd af mjältbrand eller annan direkt skada af samma orsak, har fortsatt sin verksamhet, och var dess ansvarighetssumma vid periodens slut 248,300 kronor.

Sockenmagasinens antal uppgick vid periodens slut till 30 och funnos i följande socknar: Askim, Härryda, Partilled, Kareby, Romelanda, Ytterby, Torsby, Lycke, Håltå, Spekeröd, Ucklum, Odsmål, Hjærtum, Västerlanda, Forshälla, Resteröd, Ljung, Grinneröd, Myckleby, Långelanda, Tegneby, Stala, Stenkyrka, Klöfvedal, Valla, Bäfve, Skredsvik, Krokstad, Skee och Tanum.

Sparbankerna i länet hafva under perioden fortfarande varit 11. Göteborgs och Bohus läns sparbanks afdelningskontor eller sparbankskommittéer uppgingo, efter inrättandet af en kommitté i Myckleby socken i Orusts Östra härad, vid periodens slut till ett antal af 21 och funnos inrättade, utom i nämnda socken, i staden Kungälf och Ytterby socken af Inlands Södra härad, i Jörlanda, Solberga, Ucklums, Odsmåls och Norums socknar af Inlands Nordre härad, i Grinneröds socken af Inlands Fräkne härad, Hjærtums och Västerlanda socknar af Inlands Torpe härad, Långelanda och Stala socknar af Orusts Östra härad, Morlanda och Röra socknar af Orusts Västra härad, Stenkyrka, Klöfvedals och Valla socknar af Tjörns härad, Krokstads socken af Sörbygdens härad, Bottna socken i Kville härad och Mo socken af Bullarens härad. Under perioden har icke någon af sparbankens kommittéer indragits. För antalet delägare i sparbankerna, deras innestående behållningar, räntan därpå, sparbankernas egna fonder och sättet, hvarpå de af dem förvaltade medel göras fruktbara, lämnas årligen redogörelse i den af Statistiska Centralbyrån utarbetade sparbanksstatistiken.

Jämlikt gällande föreskrift har Konungens Befallningshafvande årligen låtit genom ombud granska samtliga sparbankernas tillstånd och förvaltning, och har därvid icke förekommit skäl till väsentliga anmärkningar.

Under perioden har i enlighet med lagen den 18 september 1903 angående penningeinträttningar utan af Kungl. Maj:ts stadfäst reglemente tillkommit *Orusts lån- och sparkassa*, hvars styrelse den 20 september 1905 inkom till Konungens Befallningshafvande med anmälan, att kassans rörelse komme att taga sin början den 2 påföljande oktober i öfverensstämmelse med antaget reglemente. Kassan har till ändamål att inom Orust och angränsande orter emottaga befolkningens

besparingar till förräntning och bedrifva utlåning af tillgängliga medel, med en grundfond af 2,450 kronor. Denna kassa underkastades år 1905 inspektion af Konungens Befallningshafvande genom utsedt ombud, som icke fann något vara att erinra beträffande kassans verksamhet.

Hvad länets *fattigvård* beträffar hänvisas till Statistiska Centralbyråns årligen offentliggjorda berättelse i detta ämne i hvad den angår detta län.

Tabell 7 innefattar uppgift rörande de inom länet befintliga *fromma stiftelser*, stipendiefonder, pensionsanstalter,

Tab. K. Göteborgs och Bohus läns landstings inkomster och utgifter åren 1901 - 1905.

(Enligt räkenskaper nas vinst- och förlustkonto.)

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.	Summa.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
<i>Inkomster.</i>						
Landstingsmedel	93,929	96,056	142,513	168,221	170,943	671,662
Sjukvårdsafgift	34,263	35,836	35,646	36,346	36,737	178,828
Brännvinsmedel	83,004	98,260	80,289	88,861	91,727	442,141
Räntor	3,182	5,737	8,778	9,751	—	27,448
Skogsvårdsafgift	—	—	—	—	161	161
Bötesmedel	—	—	2	—	—	2
Summa	214,378	235,889	267,228	303,179	299,568	1,320,242
<i>Utgifter.</i>						
Sjukvård	84,756	89,998	102,160	111,689	117,141	505,744
Sjukhusbyggnader	13,600	11,044	30,000	30,000	30,000	114,644
Sinnesslöa barns undervisning	15,214	9,523	10,990	10,207	9,858	55,792
Blinda barns d:o	1,107	1,391	1,261	1,241	1,076	6,076
Döfstumma barns d:o	13,094	13,655	13,697	13,502	13,907	67,855
Blinda döfstumma barns d:o	800	800	400	—	1,000	3,000
Vanföres d:o	—	—	—	383	880	1,263
Vanartade barns d:o	350	300	613	700	730	2,693
Folkskolorna	1,800	1,800	1,800	1,200	660	7,260
Folkhögskolorna	2,000	2,000	2,000	2,000	2,000	10,000
Skolkök	600	800	400	400	600	2,800
Fiskares undervisning i navigation	—	1,000	1,000	945	955	3,900
Barnmorskelevers understöd	—	200	1,050	1,350	1,600	4,200
Undervisning i skogssådd	1,200	1,195	1,255	1,280	1,130	6,060
Extra provinsialläkares aflöning	3,000	3,312	3,500	3,500	3,500	16,812
Sjuksköterskors aflöning	—	2,150	6,186	5,615	5,935	19,886
Sjuksköterskelevers understöd	100	400	100	100	—	700
Järnvägsbyggnadsomkostnader	50,657	42,000	50,000	50,000	42,180	234,837
Farledsrensningar	1,700	2,000	—	—	6,150	9,850
Telefonväsendet	5,000	4,000	5,000	5,000	5,000	24,000
Skottpenningar för räf	1,503	1,578	1,629	1,491	1,443	7,644
d:o för gräfning	—	1,594	666	750	614	3,624
Resekostnader	3,783	4,166	4,186	2,811	3,380	18,326
Förvaltningskostnader m.m.	8,321	7,910	8,304	8,948	8,953	42,436
Summa	208,585	202,816	246,197	253,112	258,692	1,169,402

sjukassor och därmed jämförliga inrättningar. Förutom i tabellen redovisade sjukassor fanns år 1905 ett antal af 221 inregistrerade, och utbetalades till 203 af dessa sjukassor under samma år förvaltningsbidrag med tillhoppa 25,047 kronor 35 öre.

I afseende å den i tabellen under afdelning 4 »stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning» upptagna stiftelsen Simmersröds barnhus återopas hvad som meddelats i förra berättelsen. Barnhusets verksamhet har icke ännu vid periodens slut kunnat återupptagas.

Beträffande landstingets inkomster och utgifter hänvisas till tabell K. Det af landstinget till Statistiska Centralbyrån ingifna sammandrag af 1905 års räkenskaper utvisar, att dess tillgångar vid samma års slut utgjorde:

Fastigheter och inventarier: Landstingets egna	129,287.59 kronor.
Länslasarettens	285,138.45 »
Fordringar, värdepapper och kontant: Landstingets egna	1,175,479.47 »
Länslasarettens	4,117.44 »
Summa	1,594,022.95 kronor.

Häri ingå landstingets järnvägsfond med 55.30 kronor och sjukhusbyggnadsfond med 231,509.82 kronor samt järnvägsaktier till ett belopp af 260,000 kronor (i Göteborg—Borås järnvägsaktiebolag 50,000 kronor, i Uddevalla—Lelångens 60,000 kronor och i Strömstad—Skee 150,000 kronor). Däremot äro under landstingets förvaltning stående fonder icke inberäknade, nämligen:

Tab. L. Hushållningssällskapets i Göteborgs och Bohus län inkomster och utgifter åren 1901—1905.

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.	Summa.		År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.	Summa
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.		Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
<i>Inkomster.</i>							Sveriges utsädesförening	500	500	500	500	500	2,500
Brännvinsmedel	147,800	150,000	153,000	172,000	191,400	814,200	Svenska mosskulturföreningen	500	500	500	500	500	2,500
Intressemedel	8,684	7,957	10,507	8,130	3,076	38,354	20:e allm. landbruksmötet	—	—	1,500	1,530	1,720	4,750
Skogsmedel	1,748	1,131	—	—	—	2,879	Rörbrunnsanläggningar	6,594	4,755	4,727	4,660	3,487	24,223
Inträdessafgifter	410	190	640	110	480	1,830	Fiskeriställningen i Marstrand	—	—	2,395	3,605	1,500	7,500
Egendomen Stora Vrem	6,299	5,964	5,404	6,398	3,737	27,802	Skottpenningar för räff	528	804	582	1,352	969	4,235
Statsanslag	9,443	15,226	16,194	16,348	12,950	70,161	Observationer å Måseskär	300	300	300	300	300	1,500
Summa	174,384	180,468	185,745	202,936	211,643	955,226	Analys af gödningsämnen	500	500	500	—	—	1,500
<i>Utgifter.</i>							Svenska ayrshireföreningen	500	500	500	500	500	2,500
Aflöningar	23,200	22,844	21,983	22,250	22,750	113,027	Föreningen för rödbrokig svensk boskap	100	100	100	100	100	500
Landbruksskolor	7,300	7,300	7,300	7,800	6,500	36,200	Industriutställningen i Gäfve	1,500	—	—	—	—	1,500
Kretsafdelningarna	12,000	12,000	12,000	12,000	12,000	60,000	Reparationer å Stora Vrem	706	380	—	—	—	1,086
Landbruksmöten inom länet	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	5,000	Premiering af småbruk	—	3,168	4,266	2,900	2,761	13,155
Förbättring af kreatursafveln	17,931	24,714	28,631	31,269	30,082	132,627	Stambok öfver sv. ardennerhästar	—	300	300	300	300	1,200
Skogsskötelsen	24,501	25,368	28,355	25,413	21,000	124,637	Karantänanstalt i Göteborg	—	5,000	—	—	—	5,000
Trädgårdsskötelsen	7,391	7,256	8,262	7,785	7,617	38,311	Kontrollföreningen	—	—	400	950	1,750	3,100
Fiskerinäringen i allmänhet	5,500	4,000	3,000	3,500	3,500	19,500	Fjäderfäafvelsföreningen	—	—	1,500	1,700	1,500	4,700
Folkhögskolorna	2,500	2,500	2,500	2,500	2,500	12,500	Gratifikationer	—	—	800	—	—	800
Undervisning i slöjd	2,800	2,800	2,800	2,800	2,800	14,000	4:de allm. ostutställningen	—	—	500	—	—	500
d:o i mejerihandtering	2,700	2,474	2,937	3,184	3,320	14,615	Trädgårdsutställningen i Göteborg	—	—	1,000	200	—	1,200
Elever vid hofbeslagsskolan	460	645	645	645	645	3,040	Bohuslänska fiskarefonden	—	—	5,000	—	—	5,000
d:o vid biskötareskola	750	600	600	600	900	3,450	Ambulerande skolkök	—	—	250	250	250	750
Studieresor till Skåne och Danmark	1,500	2,095	2,876	4,126	2,265	12,862	Årsväxt- och skörderapporter	—	200	200	200	200	800
Frökontrollanstalten	1,492	1,350	1,350	1,350	1,350	6,892	Bohusläns fiskareförening för ejöförsäkring	6,000	6,000	6,000	6,000	6,000	30,000
Sällskapets kvartalsskrift	2,000	2,000	2,000	2,000	2,000	10,000	Navigationsskurer	—	1,000	1,000	1,000	1,000	4,000
Svenska smörprofningarna	1,090	1,090	1,050	1,050	1,000	5,280	Undersökningar för ostronodling	—	1,000	1,000	1,000	1,000	4,000
Järnvägsfonden	23,827	18,063	—	—	—	41,890	Bidrag till fiskare för förlorad redskap	—	—	—	—	2,500	2,500
Jordbruksstatistiken	—	500	500	588	500	2,088	Pris för landtmannarinningar	—	—	—	—	1,000	1,000
Dikningsförmännen	1,264	1,292	2,227	2,650	2,806	10,239	Summa	175,881	179,847	176,208	178,393	170,120	880,449
Länets fornminnesförening	500	500	500	500	500	2,500							
Telefonledning	4,000	—	—	555	5,000	9,555							
Expenser	10,777	9,987	10,226	13,228	10,311	54,529							
Till förvaltningsutskottets förfogande	3,670	4,462	1,646	3,993	1,937	15,708							

Forslundiska donationen (numera disponerad till premier åt döfstumma barn vid skolan i Vänersborg)	1,042.62 kronor.
F. d. Tysta skolans donationsmedel (till d:o d:o)	5,215.11 ,
Makarne Öhman donation (till d:o d:o)	521.04 ,
Bexellska donationen (till d:o d:o)	312.43 ,
Lars Ludvig Kullbergs donationsfond (till d:o d:o)	2,996.89 ,
Kyrkoherden J. P. Magnussons donationsfond	41,377.84 ,
Stora Dyröns hamnfond	5,867.65 ,
Kronofogden Herman Julius Nordbergs stiftelse för beredande af undervisning i slöjd	135,642.55 ,
Summa	192,976.18 kronor.

Under femårsperioden har landstingsskatten utgått med följande belopp för hvarje krona bevillning af samtliga beskattningsföremål, nämligen: 50 öre åren 1901 och 1902 samt 75 öre åren 1903, 1904 och 1905.

Hushållningssällskapets inkomster och utgifter under perioden framgå af *tabell L* (sid. 41).

Hushållningssällskapets järnvägsfond, afsedd till aktie-teckning för åstadkommande af bibanor i länet till statens längdbana, uppgick vid 1905 års slut till kronor 98,066.67.

7. Länets städer.

Göteborg.

Läge och indelning. Angående stadens *läge* hänvisas till de uppgifter därom, som i föregående femårsberättelser meddelats och här nedan i samband med uppgifterna om tillökningen i stadsområdet upptagas.

Beträffande *stadsområdet* hafva de i senaste berättelsen omförmälda, på Kungl. Maj:ts pröfning då beroende frågor om införlifvande med staden dels af vissa delar af hemmanet Änggården i Örgryte socken och Säfvedals härad och dels af Lundby socken i Östra Hisingrs härad numera blifvit af Kungl. Maj:t slutligen afgjorda, på sätt ofvan redan nämnts och här nedan närmare förmäles.

Sedan stadsfullmäktige, jämlikt beslut den 15 september 1892, i hufvudsakligt syfte att erhålla lämplig och tillräckligt rymlig plats för de i sista berättelsen omnämnda nybyggnaderna för Allmänna och Sahlgrenska sjukhuset, den 13 december samma år inköpt delar af den vid stadens södra gräns belägna egendomen Stora och Lilla Änggården samt därefter hos Kungl. Maj:t i underdånighet anhållit, att de sålunda af staden inköpta fastigheterna äfvensom en del af Lilla Änggården, som förblifvit i säljarnes ägo, måtte införlifvas med Göteborgs stad, förordnade Kungl. Maj:t, efter vederbörandes hörande och med bifall till den underdåniga ansökningen, genom nådigt bref af den 30 maj 1902, att dels den del af hemmanet Stora Änggården, hvilken vid ägostyckning, fastställd den 10 september 1898, betecknats såsom Litt. Ba och fått sig åsatt $\frac{2}{5}$ mantal jämte de inom denna hemmansdels område belägna, vid ägostyckningen för gemensamt behof afsatta vägar, äfvensom det område, som vid det den 7 november 1891 fastställda ägoutbytet emellan den staden tillhöriga egendomen Margreteberg, å ena, samt Stora Änggården, å andra sidan, tillagts Stora Änggården, dels det apotekaren A. H. Gréns stärbhusdelägare tillhöriga $\frac{1}{60}$ mantal Lilla Änggården, dels ock det Göteborgs stad tillhöriga $\frac{1}{60}$ mantal Lilla Änggården, med undantag af ett därtill hörande, med öfriga ägor icke sammanhängande torfmosseskifte, skulle i ecklesiastikt, kommunalt, administrativt och judiciellt hänseende öfverflyttas från Örgryte socken och Säfvedals härad till Göteborgs stad samt tilläggas Haga församling därstädes från den tid Kungl. Maj:t framdeles, sedan visadt blifvit, att nämnda torfmosse-

skifte blifvit genom stadens försorg och på dess bekostnad i behörig ordning utbrutet från stamhemmanet, kunde finna skäligheten i nåder bestämma; och förordnade därefter Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 21 augusti 1903, att den genom förenämnda nådiga bref den 30 maj 1902 föreskrifna införlifningen med Göteborgs stad af vissa delar af hemmanet Stora och Lilla Änggården skulle träda i verket med 1904 års början.

Redan år 1889 väcktes fråga om avvägbringande af en närmare förbindelse mellan stadsområdena å ömse sidor om älven, i det stadsfullmäktige, efter framställning därom af drätselkammaren i skrifvelse den 19 november sagda år, jämlikt beslut den 5 nästpåföljande december, tillsatte en beredning för utredning och yttrande i anledning af drätselkammarens berörda framställning. Inom denna beredning väcktes förslag om införlifning af Lundby socken med Göteborgs stad; och sedan detta förslag varit föremål för handläggning såväl af särskilda utaf de båda kommunerna tillsatta kommittéer, som ock af en samfällad beredning, hvilken sistnämnda i afgifvet yttrande i februari 1896 tillstyrkte den föreslagna införlifningen, anhöllo stadsfullmäktige, jämlikt beslut den 29 mars 1899, i underdånig ansökning af april samma år, att Kungl. Maj:t måtte förordna om Lundbys införlifvande med staden. Sedan alla vederbörande blifvit hörda samt stadsfullmäktige jämte Lundby sockens kommunalstämma och kommunalfullmäktige äfvensom Lundby församlings kyrkostämma, på grund af nådig remiss den 28 april 1903, afgifvit yttranden i anledning af de i ärendet hörda myndigheternas framställningar och yrkanden, förordnade Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 3 mars 1905, att Lundby kommuns hela dåvarande område skulle från och med ingången af år 1906 i administrativt, kommunalt och judiciellt hänseende införlifvas med Göteborgs stad och sålunda uteslutas ur landets jordebok; hvarjämte i det nådiga brefvet dels stadgades de bestämmelser, hvilka i fråga om införlifningen skulle lända till efterrättelse, och dels anbefalldes domkapitlet i Göteborg att, efter vederbörandes hörande, inkomma med yttrande, huruvida samt i så fall på hvad sätt Tufve församling skulle kunna skiljas från Lundby och Tufve församlingars pastorat och i samband

därmed Lundby församling jämväl i ecklesiastikt afseende förenas med Göteborg.

Genom införlifningen af förenämnda områden med stadsområdet, har detta senare, enligt uppgifter af stadsingenjören, ökats med 115 hektar af egendomen Änggården och med 2,787 hektar i följd af föreningen med Lundby, hvadan hela stadsområdet, som vid slutet af senaste femårsperioden hade en areal af 2,534 hektar, vid 1906 års början utgjorde 5,436 hektar; och består stadsområdet vid sagda tid dels af det söder om Göta älf belägna område, som begränsas af älven, Angereds socken i Vätö härad, Partille och Örgryte socknar i Säfvedals härad samt Fässbergs och Västra Frölunda socknar jämte Kungl. Maj:t och Kronan tillhöriga Nya Varvet i Askims härad, och dels af två genom en flik af Björlanda socken i Östra Hisings härad skilda norr om älven belägna delar, nämligen den västra, som begränsas af älven samt Torslanda och Björlanda socknar i sistnämnda härad, och den östra, hvilken begränsas af Björlanda och Tufve socknar i samma härad samt Backa socken i Västra Hisings härad och älven.

Den kyrkliga indelningen har under ifrågavarande fem år icke undergått annan förändring, än att, såsom ofvan nämnts, de genom kungl. brefven den 30 maj 1902 och den 21 augusti 1903 med staden införlifvade delarne af egendomen Stora och Lilla Änggården från och med år 1904 tillagts Haga församling.

Sedan kyrkofullmäktige, på sätt omnämnts i förra femårsberättelsen, den 26 september 1900 fattat beslut om uppförande af en ny kyrka för södra delen af domkyrkoförsamlingen, eller den del, som föreslagits bilda egen församling under benämning Vasaförsamlingen, hafva efter anställd pristäflan, ritningar, ursprungligen uppgjorda af arkitekten Emil Hagberg, men väsentligen omarbetade af arkitekten Yngve Rasmussen, blifvit fastställda och byggnadsarbetet tagit sin början. Den 5 oktober 1905 lades under öfliga ceremonier sista stenen i grunden till kyrkan, hvilken, enligt beslut af domkyrkorådet, skall benämnas Vasakyrkan.

Som uti kyrkofullmäktiges nedan omförmälda beslut om förändring i församlingsindelningen äfven ingått bildandet af en församling, bestående af stadsdelen Annedal och Majornas 7:e rote samt benämnd Annedalsförsamlingen, hafva kyrkofullmäktige den 31 januari 1905 beslutat uppförande för denna församling af en ny kyrka å därför af stadsfullmäktige upplåten plats å den till lägenheten Karlsro hörande bergskullen midt för Särö-järnvägens stationshus vid Slottsskogen; och var vid utgången af år 1905 en för ändamålet utsedd beredning sysselsatt med anskaffande af ritningar till denna kyrka.

Med afseende å stadens äldre kyrkor märkes — fränsett smärre arbeten, såsom införande af elektrisk belysning i Haga och Oskar Fredriks kyrkor samt beviljandet af anslag för utförande af en ny trappa af granit mellan Norra Hamngatan och Kristine kyrka — att stadens domkyrka, jämlikt beslut af kyrkofullmäktige den 10 mars 1903, genomgått en grundlig reparation, som jämväl innefattat ganska väsentliga förändringar. I det yttre, med undantag af tillbyggnad af en sakristia på norra långsidan, hufvudsak-

ligen oförändrad, har, med anledning af uppkomna farhågor, att kyrkans bestånd hotades af fortgående sättningar i grund och murar, hvilka farhågor likväl visade sig vara öfverdrifna, kyrkans takkonstruktion förstärkts; ett grafkapell har inredts, trappuppgångarne förbättrats och omfattande invändiga målnings- och snickeriarbeten utförts, hvaribland märkas förändring af orgelläktaren och fullständigt ny bänkinredning, hvarförutom nytt golf inlagts i skeppet. Kyrkan har därjämte erhållit centraluppvärmning med ventilationsanordningar och elektrisk belysning; och har för ett belopp af omkring 16,000 kronor ur G. F. Engblads donationsfond uppsatts en större och två mindre ljuskronor af mässing enligt ritningar af arkitekten Axel Lindegren. Orgeln har genomgått en särdeles genomgripande förändring och modernisering, därvid densamma blifvit försedd med pneumatiskt rörsystem och elektrisk drifkraft, efter hvilket arbete, som utförts af orgelbyggaren Eskil Lundén, orgeln nu framstår såsom ett utmärkt instrument, fullt motsvarande den moderna teknikens fordringar. Kostnaderna för dessa reparationsarbeten, fränsett ljuskronorna, hafva uppgått till 140,545 kronor 14 öre, däraf för orgeln 18,950 kronor.

Genom nådigt bref den 29 september 1905 har Kungl. Maj:t medgifvit kyrkoinstitutionen att till bestridande af kostnaderna för Vasakyrkans uppförande och domkyrkans reparation upptaga ett amorteringslån af högst 600,000 kronor.

Sedan den i förra femårsberättelsen omnämnda beredning för ärenden angående hufvudsakligen ändringar i författningen om kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg samt förändrad indelning af staden i territoriella församlingar afgifvit betänkande, hafva kyrkofullmäktige den 14 december 1903 i dessa ärenden fattat och Kungl. Maj:t underställt beslut, som vid utgången af år 1905 ännu var på nådig pröfning beroende.

Stadens indelning i valkretsar för val af stadsfullmäktige har under perioden varit oförändrad, med undantag af att Änggården från och med år 1904 ingått i andra valkretsen. På förslag af magistraten och efter yttrande af tillsatt beredning beslutade emellertid stadsfullmäktige vid sammanträde den 9 november 1905, med särskild hänsyn till då förestående förening af Lundby kommun med staden, sådan förändring i valkretsindelningen från och med år 1906, att första valkretsen skulle omfatta stadens 1—10 rotar, Magasinskvarteret, Tingstadsvassen, 12 roten, 15—20 rotarne samt stadens 6—10 kvarter, andra valkretsen: 13 och 14 rotarne, Västra Brandtdala, Landala, Gibraltar, Östra och Nya Haga, Annedal och Änggården, samt tredje valkretsen: Västra Haga, 11 roten, Majorna och Lundby, äfvensom att i första valkretsen skulle väljas 20, i andra 22 och i tredje 18 fullmäktige.

De särskilda distrikt, i hvilka staden med afseende å mantalsskrifning, skatteuppbörd, fattigvård, polisbevakning, allmän läkarevård, folkskoleundervisning, renhållning och vattenledning m. m. är indelad, hafva under perioden undergått de förändringar, som betingats dels af Änggårdens år 1904 inträffade införlifning med staden och dels af folkmängdens ökning inom stadsområdet i dess helhet eller särskilda delar däraf; och kommer Lundbys förening med staden

att från och med år 1906 medföra än ytterligare förändringar härutinnan.

Lagskipningen och administrationen. Göteborgs magistrat och rådstufvurätt. Sedan stadsfullmäktige, i anledning af framställning af magistraten den 8 december 1902 om vidtagande af de åtgärder för åstadkommande af erforderlig ökning i arbetskrafterna hos stadens verk och styrelser samt de anordningar i öfrigt i judiciellt och administrativt hänseende, hvilka Lundby kommuns då väntade införlifning med Göteborgs stad och stadens utveckling i allmänhet syntes påkalla; den 18 i samma månad och år, med bifall till därom af magistraten väckt förslag, beslutat att åt en af fullmäktige och magistraten gemensamt utsedd beredning uppdraga att afgifva fullständigt förslag till de på stadsfullmäktige ankommande åtgärder i förenämnda hänseenden samt beredningen därefter den 27 maj 1903 till fullmäktige inkommit med utredning och yttrande, innefattande, bland annat, förslag till omorganisation af magistraten och rådstufvurätten samt förbättrade aflönings- och pensionsförmåner för rättens ledamöter och tjänstemän, fattade stadsfullmäktige härom beslut den 19 november 1903 i hufvudsaklig öfverensstämmelse med beredningens förslag samt underställde beslutet i de delar, där sådant erfordrades, Kungl. Maj:ts pröfning genom underdånig ansökning, som med underdånig skrifvelse af den 18 nästföljande december af Konungens Befallningshafvande till Kungl. Maj:t öfverlämnades. Efter det vederbörande blifvit hörda samt stadsfullmäktige och magistraten angående därvid gjorda anmärkningar inkommit med ytterligare underdåniga utlåtanden, utfärdades nådigt bref den 23 september 1904, hvarigenom Kungl. Maj:t dels fastställde ny »stadga för Göteborgs magistrat och rådstufvurätt», dels förordnade, att den sålunda fastställda nya stadgan skulle träda i kraft den 1 januari 1905, dels stadgade de förändringar i förut gällande aflönings- och pensionsstater för magistratens och rådstufvurättens ledamöter och tjänstemän, hvilka framgå af bilagda tabell M, jämförd med den i förra berättelsen å sidan 37 intagna tabell M, och dels meddelade häraf föranledda verkställighets- och öfvergångsbestämmelser. De väsentligaste ändringarne i magistratens och rådstufvurättens förutvarande organisation, som den nya stadgan medfört, äro: att magistraten skall bestå af en justitieborgmästare, en handels- och politiborgmästare och sju rådmän, hvilka samtliga befattningshafvare skola vara lagfarne, hvadan de två rådmansämbetena af den borgerliga klassen, hvilkas innehafvare förut varit ledamöter af magistraten, komma att vid dessas afgang indragas; att magistraten såsom förut skall arbeta dels samfällt och dels på en särskild afdelning, bestående af handels- och politiborgmästaren och de rådmän, som icke äro ordförande å rådstufvurättens afdelningar, med hufvudsakligen enahanda fördelning af göromålen emellan afdelningarne, som förut varit gällande; att den magistraten tillkommande kontrollen öfver mantals-, kronouppbörds-, stadsfogde- och stärbhusnotariekontoren samt rådhuskansliet skall närmast utföras af handels- och politiborgmästaren, hvilken tillika skall vara öfverexekutor i stället för de ledamöter af magistraten, hvilka jämte en stadsnotarie tillförene, enligt kungl. brefvet den 29 november 1878, utfövat

nämnda befattning; att rådstufvurätten skall bestå af justitieborgmästaren och rådmännen jämte en magistratssekreterare, som tillika är notarius publicus, och nio stadsnotarier samt arbeta dels samfällt, då den utgöres af justitieborgmästaren och rådmännen, och dels på fyra afdelningar, hvilka skola bestå: den första af justitieborgmästaren såsom ordförande, en rådmän såsom vice ordförande, magistratssekreteraren och tre stadsnotarier, samt en hvar af andra, tredje och fjärde afdelningarne af två rådmän, däraf en ordförande och en vice ordförande, samt två stadsnotarier, i följd af hvilka stadgan-

Tab. M. Göteborgs magistrats och rådstufvurätts ämbets- och tjänstemän samt betjante jämte årliga aflöningar enligt år 1905 gällande stater.

Befattningar.	Aflö- ning. Kr.	Sport- ler. ¹⁾ Kr.	Fall pen- sion. Kr.	Befattningar.	Aflö- ning. Kr.	Sport- ler. ¹⁾ Kr.	Fall pen- sion. Kr.
<i>Magistraten.</i>				1 kronouppbörds- kassör	4,000	—	2,800
1 justitieborgmästare	10,000	—	6,000	<i>Exekutionsverket.</i>			
1 handels- och politiborgmästare	10,000	—	6,000	1 förste stadsfogde ⁶⁾	3,500	500	3,500
7 lagfarne rådmän, hvardera ²⁾	7,500	—	5,600	1 andre d:o ⁶⁾	4,000	—	3,500
1 magistratssekreterare ³⁾	3,000	4,000	4,900	1 tredje d:o ⁶⁾	4,000	—	3,500
1 förste rådhuskanslist	1,600	2,400	2,800	8 skatteexekutorer, hvardera ⁸⁾	1,800	300	1,890
1 andre d:o	1,600	1,400	2,100	8 stadstjänare för skatteindrifning, hvardera	1,000	—	700
1 tredje d:o	1,800	—	1,260	<i>Mantalsverket.</i>			
3 stadsnotarier, hvardera	2,000	3,500	3,850	1 mantalskommisarie	4,500	500	3,500
6 stadsnotarier, hvardera ⁴⁾	4,500	500	3,850	7 mantalsskrifvare, hvardera ⁹⁾	2,400	—	2,310
1 stadsaktuarie	2,500	2,500	3,500	1 kontorskriver ¹⁰⁾	1,200	—	1,260
2 kanslister hos stadsaktuarien, hvardera	1,500	—	1,050	1 vaktmästare	1,200	—	840
1 stadsfiskal	3,000	—	2,100	<i>Auktionsverket.</i>			
1 förstestadtjänare	1,400	—	980	1 auktionskommisarie ⁷⁾	4,500	—	3,000
18 ordinarie stadstjänare, hvardera	1,200	—	840	1 auktionskassör ⁷⁾	3,000	—	2,450
1 stadskamrerare	6,500	—	4,550	1 auktionsnotarie ⁷⁾	2,500	—	2,100
1 stadsarkitekt ⁵⁾	3,000	1,000	3,500	2 kammar-skrifvare, hvardera ²⁾	2,000	—	1,750
1 stadsingeniör	2,000	3,000	3,500	1 utropare ¹¹⁾	1,500	—	1,260
1 förste stadsläkare ⁶⁾	9,000	—	6,000	1 vaktmästare, tillika utropare ¹¹⁾	1,200	—	1,050
1 andre d:o	2,000	—	1,400	1 vaktmästare ¹¹⁾ ¹²⁾	1,000	—	1,050
1 hamnkaptän ⁶⁾	6,000	—	4,900	2 vaktmästare, hvardera ¹¹⁾	1,000	—	910
1 stärbhusnotarie ⁶⁾	3,600	600	3,500	1 kammar-dräng ¹¹⁾ ¹²⁾	800	—	910
1 kontorskriver å stärbhuskontoret ⁴⁾	1,300	—	1,260				

¹⁾ Upptagna med det belopp, hvartill de beräknats med hänsyn till pension. — ²⁾ Ålderstillägg af 500 kr. för hvardera; de tre rådmän, hvilka fungera såsom ordförande å andra, tredje och fjärde afdelningarne åtnjuta därjämte tjänstgöringspenningar med 900 kr. hvardera. — ³⁾ Tillika notarius publicus. — ⁴⁾ Jämte ålderstillägg af 500 kr. — ⁵⁾ Jämte ålderstillägg af tillhoppa 1,000 kr. — ⁶⁾ Jämte ålderstillägg af 800 kr. — ⁷⁾ Jämte ålderstillägg af 500 kr. — ⁸⁾ Jämte ålderstillägg af 600 kr. — ⁹⁾ Jämte ålderstillägg af 900 kr. — ¹⁰⁾ Jämte ålderstillägg af 600 kr. — ¹¹⁾ Jämte ålderstillägg af 300 kr. — ¹²⁾ Jämte fri bostad beräknad till 200 kr.

den en ny afdelning af rådstufvurätten tillkommit samt två nya rådmansämbeten och två nya stadsnotariebefattningar komme att tillsättas; att dessutom hos rådstufvurätten skola anställas en stadsaktuarie, som tillika är arkivarie, och fem kanslisters äfvensom extra tjänstemän att biträda stadsnotarierna vid protokoll och expedition; samt att ordförandena å andra, tredje och fjärde afdelningarna skola förordnas af Kungl. Maj:t efter rådstufvurättens anmälan och hofrättens förslag; innefattande därjämte den nya stadgan bestämmelser dels om de göromål, hvilka tillkomma samfällda rådstufvurätten, och dels om fördelning af målen emellan rådstufvurättens fyra afdelningar.

Med föranledande af förenämnda nya organisationsstadga, har magistraten den 14 april 1905 antagit »arbetsordning för Göteborgs magistrat» och rådstufvurätten den 5 maj samma år »arbetsordning för Göteborgs rådstufvurätt», hvarjämte magistraten förstnämnda dag utfärdat »instruktion för rådhuskansliet i Göteborg» och den 27 april 1905 för »stadsaktuariekontoret i Göteborg».

Genom nådigt bref, äfvenledes af den 23 september 1904, har Kungl. Maj:t fastställt stadsfullmäktiges den 10 juni samma år fattade beslut, hvarigenom fullmäktige, på förslag af magistraten, för sin del beslutat inrättandet för staden af en tredje stadsfogdetjänst samt, med tillämpning af detta beslut, antagit ändrade bestämmelser för *stadens exekutions- och utsökningsväsende*; och stadgas i förenämnda nådiga bref, bland annat, att statsfogdarne i Göteborg från och med år 1905 skulle vara tre, nämligen en förste, en andre och en tredje stadsfogde, hvarjämte bestämmelser meddelats beträffande deras löne- och pensionsförmåner på sätt inhämtas af förenämnda tabell M, af hvilken jämväl framgår, att skatteexekutorernas antal ökats med två. I anledning af samma nådiga bref antog därefter magistraten den 28 april 1905 särskilda instruktioner för andre och tredje stadsfogdarne samt utfärdade stadga angående stadens uppdelning i upp- bördsdistrikt samt instruktion för skatteexekutorerna.

Mantalsverket har under åren 1901—1905 icke undergått någon förändring; men genom den med 1906 års ingång i kraft trädande kungl. förordningen om mantalsskrifning i Göteborg den 17 november 1905 har den äldre mantalsskrifningsförordningen för Göteborg af den 14 december 1883 blifvit upphäfd och alltså upphört att gälla vid 1905 års slut. Med tillämpning af stadgandena i den nya förordningen har magistraten den 15 december 1905 uppgjort förslag till förändrad organisation af mantalskontoret i Göteborg, hvilket förslag vid årets utgång var på stadsfullmäktiges pröfning beroende.

Stadens *auktionsverk* har icke heller sedan år 1900 undergått någon förändring, som är ägnad att här antecknas.

Polisverket. Såsom i förra berättelsen omnämndes, har, jämlikt kungl. brefvet den 15 juni 1900, från och med år 1901 blifvit hos polisverket anställd en af Konungens Befallningshafvande tillsatt polisintendent, med åliggande som i sagda berättelse angifvits, samt med aflöning af 5,000 kronor vid 1905 års slut.

Den ordinarie polisstyrkan, som år 1900 utgjorde 6 kommissarier, 25 öfverkonstaplar samt 228 konstaplar, har under femårsperioden 1901—1905 minskats med 1 kommissarie och

ökats med 18 konstaplar och utgjorde alltså vid 1905 års slut 5 kommissarier, 25 öfverkonstaplar och 246 konstaplar, af hvilka sistnämnde 19 tillhörde detektiva afdelningen, 30 centralafdelningen och 197 polisdistrikten. Under år 1901 tillsattes en inspektör öfver stadens utskänkingsställen och en inspektör till biträde åt poliskammaren vid handläggning af ärenden rörande elektriska anläggningar samt för utfövan- de af tillsyn och kontroll å sådana.

Samtlige vid polisverket under år 1905 anställde ämbets- och tjänstemän samt betjante uppgingo till det antal, som framgår af bifogade *tabell N*, hvilken jämväl upptager personalens aflöningar och öfriga utgifter för polisverket, äfvensom en jämförelse med förhållandena i dessa afseenden år 1900. Anslaget till polisverket, efter adrag för beräknade besparingar vid sjukdomsfall, vakanser m. m., utgjorde år 1901 450,690 kronor, år 1902 458,984 kronor, år 1903 483,010 kronor, år 1904 504,015 kronor och år 1905 530,452 kronor.

Göteborgs hamnstyrelse. För denna styrelse gäller fortfarande det af Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 30 juli 1897 fastställda reglemente, hvadan beträffande styrelsens

Tab. N. Göteborgs poliskår jämte dess aflöning åren 1900 och 1905.

	År 1900.			År 1905.		
	Antal.	Aflöning i kronor.		Antal.	Aflöning i kronor.	
		För hvarje.	Summa.		För hvarje.	Summa.
Ämbets- och tjänstemän	6	—	25,500	6	—	29,400
Kommissarier	2	3,000	6,000	1	3,000	14,200
D:o	4	2,400	9,600	4	2,800	
Ålderstillägg	—	—	3,000	—	—	1,400
Öfverkonstaplar	6	1,800	10,800	25	1,600	40,000
D:o	6	1,700	10,200	—	—	—
D:o	6	1,600	9,600	—	—	—
D:o	7	1,500	10,500	—	—	—
Ålderstillägg	—	—	—	—	—	5,800
Konstaplar	20	1,300	26,000	46	1,200	55,200
D:o	48	1,200	57,600	200	1,100	220,000
D:o	60	1,100	66,000	—	—	—
D:o	60	1,000	60,000	—	—	—
D:o	40	900	36,000	—	—	—
Ålderstillägg	—	—	—	—	—	38,700
Vaktmästare	1	1,100	1,100	2	1,100	2,200
D:o	1	1,000	1,000	—	—	—
Ålderstillägg	—	—	—	—	—	600
Ordonnans	1	900	900	1	1,100	1,100
Summa	268	—	333,800	285	—	408,600

¹⁾ Öfriga utgifter utgjorde: till reservkonstaplar 7,000 kr. år 1900 och 12,040 kr. år 1905; beklädnad och beväpning resp. 33,060 kr. och 34,970 kr.; hyror resp. 11,100 kr. och 11,400 kr.; pensioner resp. 5,450 kr. och 31,451 kr. 33 öre; underhåll af hästar m. m. resp. 8,000 kr. och 13,000 kr.; öfriga utgifter resp. 21,650 kr. och 23,432 kr.; dyrtidstillägg för öfverkonstaplar och konstaplar m. fl. 25,600 kr. för år 1900; inspektion öfver ölskänkingsställen 1,500 kr. för år 1903; inspektion öfver elektriska ledningar 1,200 kr. för år 1905, eller tillsammans 111,860 kr. för år 1900 och 128,993 kr. 33 öre för år 1905.

sammansättning och befogenhet återopas hvad därom i förra berättelsen meddelats. För styrelsens tjänstemän och betjante jämte deras aflöning år 1905 redogöres i bilagda *tabell O*.

Af de i tabellen upptagna befattningarna hafva efter år 1900 tillkommit 1 hamnmästare, 2 hamnlotsar och 1 hamnserviskarl, 2 afdelningschefer samt för hamnstyrelsen, gatu- och vägförvaltningen och vattenverksstyrelsen gemensamt 1 kamrerare, 1 räkenskapsförare och materialförvaltare, 2 räkenskapsförare, 1 bokhållare och 1 bokhållare för diverse kontorsgöromål, till hvilka gemensamme tjänstemäns aflöningar hamnstyrelsen bidrager med 40 procent samt hvardera af de två andra styrelserna med 30 procent; och hafva därjämte tillkommit 1 tillsyningsman för de flyttbara lyftkranarne, 1 verkställare och 1 biträdande verkställare. Konstruktörsbefattningen tillkom redan år 1898 och hamnkassörens aflöning har öfverförts från drätselkammarens stat till hamnstyrelsens. Byggnadschefens aflöning utgör 9,000 kronor, hvaraf 4,500 kronor å hamnstyrelsens samt 1,500 kronor å hvardera af drätselkammarens, gatu- och vägförvaltningens samt vattenverksstyrelsens stater. Den vid bogseringsanstalten i Göta älf mellan Ivarslund och Ströms kanal anställda personal utgöres af befälhafvaren och besättningen å anstaltens ångare »Edv. Melin».

Byggnadsnämnden har sedan år 1900 icke undergått någon förändring. Enahanda är förhållandet med de hos nämnden anställde tjänstemän och deras aflöning, med undantag endast att byggnadsfiskalens aflöning vid 1905 års utgång uppgick till 1,800 kronor. Den 17 februari 1905 har Konungens Befallningshafvande fastställt tillägg i den för staden gällande byggnadsordning, hvilka tillägg afse bestämmelser för inrättande och användande af hissinnättningar, hvarjämte den 28 februari 1903 faststälts ändringar i och tillägg till gällande taxa för stadsarkitekten samt nämndens besiktningsman och tekniska biträde.

Hälsovårdsnämnden. Den af Konungens Befallningshafvande den 19 november 1898 fastställda instruktion för nämnden är fortfarande gällande. Beträffande de hos nämnden anställde tjänstemän och betjante samt deras löner och arfvoden hafva endast följande förändringar ägt rum, nämligen: att läkarens vid epidemisjukhuset aflöning höjts med 500 kronor till 3,500 kronor; att sundhetsinspektören och sundhetskonsstaplarne numera benämnas hälsovårdsinspektör och hälsovårdstillsyningsmän; att i stället för två extra sundhetskonsstaplar med arfvode af tillhopa 2,000 kronor antagits 2 ordinarie hälsovårdstillsyningsmän med lön af tillsammans 2,600 kronor; samt att nämndens aflöningsstat alltså under tiden ökats med 1,100 kronor och vid 1905 års utgång uppgick till 56,300 kronor.

Den kommunala förvaltningen. Stadsfullmäktige. Dessas antal är fortfarande 60, och är här ej något annat att till förra berättelsens uppgifter tillägga, än att valkretsindelningen blifvit ändrad på sätt ofvan angifvits, att, jämlikt stadsfullmäktiges beslut den 24 oktober 1901, i § 4 af den för fullmäktige gällande arbetsordning intagits bestämmelse om tillsättande för hvarje år af en valkommitté för uppgörande af förslag till de hos fullmäktige förekommande val, samt att stadsfullmäktiges sekreterares aflöning blifvit höjd till 7,000 kronor.

Drätselkammaren. Någon förändring i afseende på drätselkammarens sammansättning har, sedan förra berättelsen afgafs, ej inträffat, utan gäller för densamma fortfarande reglementet af den 8 maj 1899. I fråga om tjänstemännen har den förändring vidtagits, att, jämlikt stadsfullmäktiges beslut den 1 oktober 1903, tillkommit dels, i stället för sekreterarebefattningen, sekreterare- och ombudsmans-tjänsten med lön af 5,500 kronor och två ålderstillägg, hvardera å 500 kronor, och dels 2 kammarskrifvarebefattningar, hvardera med lön af 1,600 kronor och två ålderstillägg å 200 kronor hvardera.¹⁾

¹⁾ I förra berättelsen sid. 39, 9:de raden nedifrån står: »den 6 juni 1895», hvilket härmed rättas till: »den 30 juli 1897».

Tab. O. Göteborgs hamnstyrelsens tjänstemän och betjante jämte deras aflöning år 1905.

Befattning.	Årlig aflöning. Kr.	Ålders-tillägg. Kr.	Befattning.	Årlig aflöning. Kr.	Ålders-tillägg. Kr.
1 hamnkaptän ¹⁾ . . .	6,000	2 å 500	1 d:o ⁷⁾	600	—
1 hamnmästare . . .	3,500	2 å 500	1 bokhållare för diverse kontorsgöromål ⁷⁾	600	—
2 hamnfogdar, hvar- dera	2,500	2 å 500	1 arbetsinspektör . .	2,700	—
1 hamnfogde ²⁾ . . .	2,000	2 å 500	1 inspektör vid muddringen	2,400	—
3 hamnserviskarlar, hvardera	1,000	—	1 mudderverksbefälhafvare	2,100	—
1 bokhållare å hamnkontoret	2,000	2 å 300	1 arbetsinspektör . .	2,400	—
1 vaktmästare å d:o .	900	—	1 verkställare	2,700	—
8 hamnlotsar, hvar- dera ³⁾	650	—	1 underverkstälare . .	2,100	—
1 tillsyningsman å stadens båk och ledfyrrar	600	—	2 arbetsinspektörer, hvardera	1,800	—
3 fyrvaktare, hvar- dera ⁴⁾	1,200	—	1 vaktmästare	1,100	—
1 fyrvaktare ⁵⁾ . . .	1,200	—	1 öfvermaskinist å isbrytare	2,400	—
1 fyrvaktare ⁶⁾ . . .	1,700	—	4 brovaktare, hvardera .	960	—
—	—	—	1 tillsyningsman å de fasta lyftkranarne .	1,500	—
1 byggnadschef ⁷⁾ . .	4,500	—	1 d:o å de flyttbara d:o	2,400	—
1 sekreterare	1,500	—	3 vaktare vid varuskjulen, hvardera .	900	—
1 afdelningschef . .	6,000	2 å 500	1 slussvakt	1,200	—
1 d:o	5,500	2 å 500	1 slussdräng	900	—
1 konstruktör	4,000	2 å 500	1 hamnuppbörds-kassör ⁸⁾	4,000	2 å 250
1 arbetschef	4,000	2 å 500	—	—	—
1 kamrerare ⁷⁾	2,000	2 å 200	1 befälhafvare å ångf. »Edv. Melin»	2,280	—
1 kassör ⁷⁾	1,600	2 å 160	1 maskinist å d:o . .	1,920	—
1 materialförvaltare ⁷⁾ ⁸⁾	1,360	—	1 rorgångare å d:o .	850	—
1 räkenskapsförare och materialförvaltare ⁷⁾	800	2 å 120	1 eldare å d:o	935	—
2 räkenskapsförare, hvardera ⁷⁾	800	2 å 120	1 matros å d:o . . .	700	—
1 bokhållare ⁷⁾	680	—			
1 förrädsbokhållare ⁷⁾	720	1 å 120			

¹⁾ Jämte 500 kr. för tilläyn å isbrytare. — ²⁾ Jämte sportelersättning 1,000 kr. — ³⁾ Jämte sportler beräknade till 1,350 kr. för hvardera. — ⁴⁾ Jämte fri bostad för samtliga fyrvaktare. — ⁵⁾ Jämte 300 kr. för klämtning i mistklocka. — ⁶⁾ Hvaraf 600 kr. till fyrbiträde. — ⁷⁾ Ofvan upptagna belopp utgör andel af lön å hamnstyrelsens stat. — ⁸⁾ Jämte fri bostad och vedbrand. — ⁹⁾ Jämte anslag till skrifbiträde 1,000 kr. samt såsom uppbördsman vid lyftkranarne 150 kr.

Gatu- och vägförvaltningen. I bestämmelserna angående förvaltningens sammansättning och verksamhet har under perioden ingen ändring skett. Vid 1905 års slut voro hos förvaltningen anställda följande tjänstemän, nämligen: stadens byggnadschef, till hvars aflöning förvaltningen bidrager med 1,500 kronor, 1 afdelningschef med lön af 6,000 kronor och två ålderstillägg å 500 kronor hvarterda, 1 arbetschef med 4,000 kronor, 1 sekreterare med 900 kronor, 1 kamrerare med lön å förvaltningens stat af 1,500 kronor, 1 materialförvaltare med lön likaledes å förvaltningens stat af 1,020 kronor, 1 kassör med lön å samma stat af 1,200 kronor, 1 räkenskapsförare och materialförvaltare med 600 kronor, 2 räkenskapsförare hvardera med 600 kronor, 1 bokhållare med 510 kronor, 1 förrådsbokhållare med 540 kronor, 1 förrådsbokhållare med 450 kronor och 1 bokhållare för diverse kontorsgöromål med 450 kronor. Såsom ofvan nämnts vid redogörelsen för hamnstyrelsens tjänstemän, äro de tio sist nämnda befattningshafvarne gemensamma för hamnstyrelsen, förvaltningen och vattenverksstyrelsen. Hos förvaltningen äro därjämte anställda trädgårdsmästare, arbets-, gatu- och väginsektor, maskinister och ritare.

Styrelsen för Slottsskogsparken. I afseende å denna styrelses uppdrag och sammansättning återopas hvad därom i förra berättelsen meddelats. Hos styrelsen äro anställda: 1 öfverträdgårdsmästare med lön af 1,500 kronor, 1 underträdgårdsmästare med 940 kronor, 1 kontorsbiträde med 800 kronor och 1 djurvårdare med 940 kronor. Sedan stadens polis från och med 1905 öfvertagit polisbevakningen i parken, hafva parkvakter därstädes icke af styrelsen anställts.

Vattenverksstyrelsen. För denna styrelse gäller fortfarande reglementet af den 19 april 1894 med däri den 11 november 1897 af stadsfullmäktige beslutade ändringar, hvadan beträffande styrelsens sammansättning och åligganden hänvisas till förra berättelsen. Vid 1905 års slut voro hos styrelsen anställda, utom stadens byggnadschef, af hvars aflöning å styrelsens stat utgick 1,500 kronor, 1 afdelningschef med lön af 6,000 kronor och 500 kronor i ålderstillägg, 1 rönnätsingenjör med 3,000 kronor och 1 sekreterare med 600 kronor samt med hamnstyrelsen och gatu- och vägförvaltningen gemensam kontorspersonal, för hvilken aflöningarne å styrelsens stat utgingo med samma belopp som å gatu- och vägförvaltningens, hvadan angående denna personal och dess aflöning återopas de vid redogörelsen för sistnämnda styrelse här ofvan meddelade uppgifter. Därjämte voro år 1905 vid stadens vattenverk anställda 5 maskinister samt eldare och distriktsvakter.

Allmänna folkskolestyrelsen. Beträffande folkskolestyrelsens sammansättning, organisation och förvaltning af folkskoleväsendet samt därför gällande reglemente har under nu ifrågavarande femårsperiod ingen ändring ägt rum. År 1905 voro hos styrelsen, utom lärarepersonalen samt erforderligt antal vaktmästare, städerskor och eldare, anställda: 1 skolinspektör med lön af 6,500 kronor, 1 kamrerare med 4,500 kronor, 1 biträde i kamrerarekontoret med 1,200 kronor, 1 sekreterare med 1,500 kronor, 1 slöjdinspektör med 4,000 kronor och 1 byggnadsinspektör med 2,200 kronor, hvarjämte 1 föreståndare för Göteborgs folkskolors barnhem och 6 öfverlärare samt 8 tillsyningslärare, utom dem tillkom-

mande ordinarie lärareaflöning, åtnjöto, de förre tillhoppa 7,200 kronor och tillsyningslärarne tillhoppa 1,600 kronor.

Fattigvårdsstyrelsen. I det för denna styrelse af stadsfullmäktige den 29 mars 1900 fastställda reglemente hafva fullmäktige den 14 september 1905 beslutat ändringar, innefattande, att staden i afseende å den yttre vården skulle indelas i sju fattigvårdsdistrikt, ett för hvardera af stadens territoriella församlingar och ett för Lundby, samt att fattigvårdsstyrelsen, som förut utgjorts af 12 ledamöter, skulle bestå af stadens polismästare och 14 af fullmäktige valde ledamöter. Därjämte har beträffande fattigvårdens administration högst väsentliga förändringar vidtagits, i det stadsfullmäktige, på förslag af styrelsen och sedan i ärendet tillsatt särskild beredning därom afgifvit yttrande, vid sammanträde den 2 mars 1905 beslutat, att, med indragning af kamrerare- och biträdande kamrerarebefattningarne, vid stadens fattigvård skulle anställas *dels* en fattigvårdsdirektör, som hade att närmast under styrelsen utöfva ledningen af stadens fattigvård samt förty ägna sorgfällig uppmärksamhet åt allt, som anginge den allmänna fattigvården inom samhället, verka för dess foljdriktiga handhavande och sunda utveckling, vaka däröfver att fattigvårdens rätt och bästa iakttoges, bringa fattigvårdsstyrelsens beslut i verkställighet, där detta ej enligt gällande föreskrifter och styrelsens beslut tillkomme annan, samt tillse, att såväl tjänstemän som betjante fullgjorde sina skyldigheter, *dels* ock en sysselman vid fattigvårdsanstalterna, äfvensom att en fattigvårdsbyrå, för hvilken direktören skulle vara föreståndare, skulle inrättas i ändamål att i ett centralregister sammanföra och kontrollera alla utgående understöd samt ombesörja förandet af fattigvårdens hufvudböcker och kassaräkenskaper; och meddelades tillika de förändrade bestämmelser angående fattigvårdens tjänstemän samt deras löneförmåner, som påkallades af den nya organisationen och därför redogörelse här nedan intages.

Den sålunda beslutade förändrade organisationen skulle träda i kraft vid 1906 års början, men fattigvårdsdirektören och en kanslist å fattigvårdsbyrån tillsattes så tidigt, att byrån redan den 1 oktober 1905 kunde börja sin verksamhet med förberedande arbeten i och för den nya organisationens genomförande.

I följd af denna organisation komma fattigvårdens tjänstemän att från och med år 1906 utgöras af följande befattningshafvare: 1 direktör med lön af 6,000 kronor, 1 sysselman med 3,500 kronor jämte bostad, bränsle, lyse och tvätt, en sekreterare med arfvode af 1,800 kronor, 1 predikant med arfvode af 1,200 kronor jämte personligt tillägg af 600 kronor för nuvarande predikanten, 1 förste läkare med lön af 3,000 kronor samt 2,000 i ersättning för bostad m. m., 1 förste biträdande läkare med arfvode af 2,500 kronor, kostpenningar 500 kronor samt fri bostad med lyse och ved jämte tvätt, 1 andre biträdande läkare med arfvode af 2,000 kronor, kostpenningar 500 kronor samt fri bostad med lyse och ved jämte tvätt, 1 förste assistent med lön med ålderstillägg 3,200 kronor jämte 100 kronor i felräkningspennningar, 1 andre assistent med lön och ålderstillägg af 2,600 kronor jämte 50 kronor i felräkningspennningar, 1 tredje assistent med lön af 2,000 kronor samt 50 kronor i felräkningspen-

ningar, 1 hufvudbokförare med lön och ålderstillägg af 3,500 kronor, 1 kassabokhållare med lön af 2,500 kronor, 1 kanslist med 2,000 kronor, 1 bokhållare i sysslomanskontoret med 2,000 kronor, 1 inspektor och förrådsförvaltare vid fattigvårdsanstalten Gibraltar med 1,800 kronor jämte fri bostad, beklädnad, lyse, ved och tvätt, 1 arbetsföreståndare vid Gibraltar med 1,600 kronor jämte fri bostad, beklädnad, lyse, ved och tvätt och 1 inspektor vid barnhemmet i Majorna med 1,200 kronor samt likaledes med fri bostad, beklädnad, lyse, ved och tvätt.

Beträffande styrelserna för *Allmänna och Sahlgrenska sjukhuset* och *Majornas sjukhus, direktionen för Holtermanska sjukhuset* samt styrelserna för *barnbördshuset* och *gymnastik- och exercishuset* hänvisas till uppgifterna i förra femårsberättelsen, med anmärkning endast: att den förstnämnda sjukvårdsanstaltens i sagda berättelse omnämnde kamrerare numera benämnes kommissarie, med lön, såsom förut, af 3,200 kronor, men med personligt lönetillägg af 400 kronor, att lönen till anstaltens bokhållare, som nu benämnes kommissariens biträde, blifvit höjd till 1,200 kronor, och att lönen till organisten utgör 200 kronor; att aflöningen till sysslomannen vid Holtermanska sjukhuset vid 1905 års utgång utgjorde 1,500 kronor och alltså blifvit höjd med 300 kronor; att jämlikt stadsfullmäktiges beslut den 28 augusti 1902, från och med år 1903 å barnbördshusets stat årligen utgå arvoden till öfverläkaren, förut benämnd läkaren eller direktören, och till underläkaren, förut benämnd andre läkaren eller adjunkten, med 1,200 kronor till den förre och 800 kronor till den senare; samt att vaktmästaren vid gymnastik- och exercishuset under åren 1901—1905 åtnjutit lön af 720 kronor jämte bostad, ved och gasbelysning.

Renhållningsstyrelsen. Det för denna styrelse gällande reglemente af den 11 september 1884 har ej undergått någon förändring, hvadan i fråga om styrelsens sammansättning och åligganden hänvisas till förra berättelsen. Vid 1905 års slut voro, enligt styrelsens stat, vid renhållningsverket anställda: 1 föreståndare med lön, såsom förut, af 5,500 kronor, hvaraf 500 kronor personligt ålderstillägg, 1 sekreterare och ombudsman med 600 kronor, 1 kassör och bokförare med 4,000 kronor, hvaraf 500 personligt ålderstillägg, 1 bokhållare med 1,800 kronor och 700 kronor i personligt ålderstillägg, 1 inspektor å Gullbergsvass med 2,000 kronor och 200 kronor personligt ålderstillägg, 1 biträde till denne med 1,000 kronor, 1 inspektor å Skräppekärr med 1,700 samt 6 tillsyningsmän med 1,400 kronor hvardera och 100 kronor i ålderstillägg åt tre af dem hvar.

Gasverksstyrelsen. Styrelsens reglemente och organisation äro oförändrade. De vid gasverket anställde tjänstemän och betjante utgjordes vid 1905 års slut af följande befattningshafvare, nämligen: 1 sekreterare med lön af 600 kronor, gasverkets direktör med 7,000 kronor, hvaraf 1,000 kronor ålderstillägg, jämte bostad, bränsle och lyse, 1 driftingenjör med 3,100 kronor jämte 1,000 kronor i ålderstillägg samt bostad, bränsle och lyse, 1 distributionsingenjör med 4,000 kronor och 1,000 kronor ålderstillägg, 1 kamrer med 4,250 kronor och 500 kronor ålderstillägg, 1 kassör med 3,000 kronor och 600 kronor ålderstillägg, 1 förste gasbokhållare med 1,800 kronor och 300 kronor ålderstillägg, 1

andre gasbokhållare med 1,700 kronor och 400 kronor ålderstillägg, 1 koksbokhållare med 1,500 kronor och 300 kronor ålderstillägg, 1 materialbokhållare med 1,500 kronor och 300 kronor ålderstillägg, 2 förste gasmästare, hvardera med 2,100 kronor och 900 kronor ålderstillägg, 1 andre gasmästare med 1,800 kronor och 900 kronor ålderstillägg, samt därjämte åt hvardera af de tre gasmästarne bostad, bränsle och lyse, 1 arbetsinspektor med lön af 1,800 kronor, 1 förste inkasserare med 1,800 kronor och 100 kronor ålderstillägg, 2 andre inkasserare, hvardera med 1,440 kronor och 240 kronor ålderstillägg och 1 vaktmästare med 1,200 kronor och 240 kronor ålderstillägg.

Styrelsen för stadens saluhallar. Icke heller beträffande denna styrelse äro andra förändringar att här anteckna än i fråga om den vid saluhallen anställda betjäning, hvilken vid 1905 års slut utgjordes af 1 vice värd och uppbördsman med arvode af 1,800 kronor, 1 vaktmästare med 1,620 kronor och 1 vaktmästare med 480 kronor. Såsom jämväl i förra berättelsen anmärkts, står den för medel af Renströmska fonden uppförda fiskhallen under förvaltning af en särskild styrelse.

Styrelsen öfver stadens spårvägar. För denna styrelse gäller fortfarande det af stadsfullmäktige den 27 september 1900 antagna reglemente, för hvars hufvudsakliga innehåll redogjordes i förra berättelsen. Hos styrelsen, hvilken alltså, såsom förut, utgöres af fem ledamöter med tre suppleanter, voro vid 1905 års slut anställda följande tjänstemän, nämligen: 1 direktör med lön af 6,000 kronor, 1 trafikassistent med 3,800 kronor, 1 verkstadsassistent med 3,000 kronor, bostad, värme och belysning, 1 sekreterare med 1,000 kronor, 1 kamrerare med 3,000 kronor, 1 bokhållare med 2,000 kronor och 1 bokhållare med 1,800 kronor, 2 kassörskor, hvardera med 1,175 kronor, 1 extra kassörska med 900 kronor samt 1 skrifbiträde med 1,200 kronor.

Under nu ifrågavarande femårsperiod hafva tillkommit nedan omförmälda två kommunala styrelser, nämligen styrelsen för Göteborgs arbetsförmedlingsanstalt och slakthusstyrelsen.

Styrelsen för Göteborgs arbetsförmedlingsanstalt. Hos stadsfullmäktige väcktes den 12 september 1901 förslag om vidtagande af nödiga åtgärder för inrättande i staden af en kommunal arbetsanvisningsanstalt, och sedan frågan härom, för utredning och yttrande, öfverlämnats till en särskild beredning, som den 24 mars 1902 inkom med betänkande, beslutade stadsfullmäktige, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med beredningens förslag, att en sådan anstalt skulle upprättas under benämning »Göteborgs arbetsförmedlingsanstalt», samt antog för densamma reglemente, enligt hvilket anstalten skulle hafva till uppgift att genom arbetsanvisning och beredande af mötesplats för arbetsgifvare och arbetare afgiftsfritt förmedla allt slags arbete för såväl män som kvinnor, därvid i främsta rummet borde tillses, att arbetsgifvarne erhöles den bästa möjliga arbetskraft och arbetare det arbete, hvartill de bäst ägnade sig. Anstaltens förvaltning skulle, enligt reglementet, ombesörjas af en utaf stadsfullmäktige vald styrelse, bestående af en ordförande med suppleant samt fyra ledamöter, af hvilka två ledamöter och två suppleanter skulle vara arbetsgifvare samt två leda-

möter och två suppleanter arbetare. Vid anstaltens expedition, som öppnades den 11 november 1902 och för närvarande är inrymd i lokaler i förra Sahlgrenska sjukhusbyggnaden, äro anställda 1 föreståndare med lön af 3,000 kronor och två ålderstillägg, hvarterdera af 250 kronor, 1 manligt biträde med 1,800 kronor och två ålderstillägg, hvarterdera af 250 kronor, 1 kvinnligt biträde med 1,200 kronor och två ålderstillägg af 150 kronor samt 1 vaktmästare med 1,000 kronor.

Slakthusstyrelsen. Sedan, på sätt här nedan under rubriken »hälsovården» närmare omförmäles, stadsfullmäktige år 1901 beslutat, att i staden skulle uppföras ett nytt tidsenligt offentligt slakthus och i samband därmed stående anordningar vidtagas beträffande kreaturshandeln m. m., samt fullmäktige därefter den 30 oktober 1902, på framställning af tillsatt byggnadskommitté, fattat beslut om tillsättande af en styrelse, benämnd »Slakthusstyrelsen i Göteborg», antogo stadsfullmäktige den 7 maj 1903 reglemente för sagda styrelse. Enligt detta reglemente består styrelsen af sju utaf stadsfullmäktige för tre år i sänder valde ledamöter jämte två för ett år utsedde suppleanter; och har styrelsen, som inom sig väljer ordförande och vice ordförande, till åliggande att vårda och förvalta stadens slakthus och marknadsplats för kreaturshandeln med tillhörande inrättningar samt att handhafva till slakt och köttbesiktning hörande anstalter. Från och med den 1 juli 1904 har hos styrelsen varit anställd en direktör, som, enligt den för honom af styrelsen utfärdade instruktion, skall vara legitimerad veterinär samt föreståndare och närmast under styrelsen ansvarig för ifrågavarande inrättningar. Innan slakthusbyggnaderna med tillhörande anläggningar i november 1905 blifvit öfverlämnade till styrelsen, hade öfriga befattningshavare blifvit tillsatte; och voro vid slutet af sagda år, oberäknadt arbetspersonal och erforderlig betjäning, hos styrelsen anställda följande tjänstemän, nämligen: 1 direktör med lön af 6,000 kronor och fri bostad, 1 sanitetsveterinär med 4,500 kronor och fri bostad, 1 assistentveterinär med 4,000 kronor, 1 assistentveterinär med 3,000 kronor och fri bostad, 1 kamrerare med 4,000 kronor, 2 bokhållare med 1,600 kronor hvardera, 1 maskinist med 1,800 kronor och 1 sekreterare med 700 kronor.

Därjämte åtnjuta följande inrättningar anslag ur stadskassan, hvilka anslag årligen beviljas af stadsfullmäktige, som alltså i större eller mindre omfång deltaga i dessa inrättningars styrelse och revision, nämligen Göteborgs museum, Göteborgs stadsbibliotek, Slöjdföreningens skola, småbarnsskolorna, Förlikningsnämnden, Göteborgs barnsjukhus, Robert Dicksons stiftelse till folkbiblioteken i Redbergslid och Majorna samt Sällskapet för friluftsslekar.

För stadens *revision* gäller fortfarande den af stadsfullmäktige den 19 november 1896 antagna instruktion.

Såsom tillägg till förra berättelsens uppgifter angående *pensionering af stadens ämbets- och tjänstemän samt betjante* meddelas: att Kungl. Maj:t, på förslag af stadsfullmäktige den 29 december 1898, genom nådig resolution den 10 november 1899 fastställt reglemente för änke- och pupillkassan för Göteborgs stads ämbets- och tjänstemän samt betjante, angående hvilken pensionskassa föreskrifna uppgifter meddelas

under vederbörande rubrik i den till denna berättelse hörande tabell 7, äfvensom att stadsfullmäktige vid sammanträde den 29 december 1899 antagit, att gälla från och med ingången af år 1900, stadga rörande pensionering m. m. af förmän, arbetare och betjäning hos Göteborgs stads styrelser. Enligt denna stadga må de personer, hvilka, utan att vara berättigade till pension enligt pensionsstaten för stadens tjänstemän, i egenskap af förmän, arbetare, betjante och tjänare eller i annan motsvarande befattning under längre tid varit anställda vid stadens allmänna arbeten eller eljest i stadens tjänst, men på grund af ålder och minskad arbetsduglighet icke längre anses böra i tjänsten bibehållas, jämväl tilldelas pensioner att utgå af stadens medel. För pensions erhållande erfordras, utom väl vitsordad tjänstgöring, att den pensionssökande uppnått 65 års ålder och under 30 år varit i stadens tjänst anställd, dock må undantagsvis och då särdeles ömmande omständigheter därtill föranleda pension tilldelas den, som uppnått 60 år och under 25 år varit anställd vid stadens allmänna arbeten eller eljest i stadens tjänst. Pensionerna utgå i 5 klasser med ett årligt belopp af resp. 1,080, 720, 540, 360 och 300 kronor; och fordras för rätt till pension, att pensionstagaren under hvarterdera af de fem senaste åren före afskedstagandet af staden uppburit en årlig aflöning af minst resp. 1,800, 1,200, 900, 600 och lägre belopp än 600 kronor. Beslutanderätten angående pensioners utdelande och bestämmande af den klass, enligt hvilken pensionen skall utgå, utfövas af en särskild styrelse, benämnd Styrelsen för pensionering af Göteborgs stads arbetare och betjäning, hvilken, utom stadens byggnadschef såsom själfskrifven ledamot, består af fyra utaf stadsfullmäktige för två år valde ledamöter, af hvilka halfva antalet årligen afgår. Utbetalningen af pension sker genom den styrelse under hvars lydno pensionstagaren stått vid afskedstagandet, hvadan någon särskild pensionskassa icke anordnats. Enligt pensionsstyrelsens berättelse var antalet pensionstagare vid 1905 års slut 68, och utbetaltes under samma år i pensioner 25,959 kronor.

Invånare. Uppgifter angående stadens *folk-mängd* meddelas i tabell 1, hvilken upptager folk-mängden under hvar år af perioden och utvisar, att befolkningen, som enligt mantalslängden år 1900 utgjorde 128,835 personer, under de därpå följande fem åren ökats till 152,850 personer eller med icke mindre än 24,015 personer. Då emellertid uppgiften för år 1905 i tabellen grundats på mantalsskrifningen i januari 1906 och däri således inräknats den i Göteborg då mantalsskrifna befolkningen inom den med staden från och med år 1906 införlifvade Lundby församling, hvilkens befolkning uppgått till 12,379 personer, måste man från hela antalet mantalsskrifna afdraga befolkningen i Lundby för att erhålla den vid 1905 års utgång i Göteborg mantalsskrifna befolkningens antal, hvilket, efter sådant afdrag, uppgick till 140,471, hvadan tillväxten under åren 1901—1905 rätteligen utgjorde 11,636 personer mot 13,568 personer under nästföregående femårsperiod. Enligt prästerskapets uppgifter uppgick däremot befolkningens antal vid 1900 års slut till 130,619 personer och vid utgången af år 1905 till 140,851, utvisande alltså en tillväxt af endast 10,232 personer mot 16,092 under åren 1896—1900.

Anledningen till den stora minskningen i befolkningens *tillväxt* under åren 1901—1905, jämförd med samma tillväxt under näst föregående period, torde, åtminstone till en del, vara att söka i den omständigheten, att i följd af de under senare åren tillkomna lätta och bekväma kommunikationerna emellan staden och kringliggande landsbygd ett ej obetydligt antal personer, som haft och har sin verksamhet i staden och förut där varit boende, skaffat sig bostäder inom staden tillgränsande landskommuner och sedan blifvit därstädes mantals- och kyrkoskrifna.

Såsom af tabellen framgår, har äfven under nu ifrågavarande period skiljaktighet förefunnits emellan de mantalskrifnes och de kyrkoskrifnes antal, i det att de senares antal öfversteg de förras, år 1901 med 1,409 personer, år 1902 med 1,610, år 1903 med 1,025, år 1904 med 1,146 och år 1905 med 380 personer. Äfven om de omständigheter, hvilka i föregående berättelser angifvits såsom orsaken till ifrågavarande skiljaktighet, äga giltighet i afseende på förhållandena under de fyra första åren af perioden, kunna dock dessa omständigheter ensamt för sig icke förklara den hastiga och betydande minskningen i öfverskottet å de kyrkoskrifnes sida under år 1905, då detta öfverskott utgjorde endast 380 personer mot 1,146 under näst föregående år. En bidragande orsak till den anmärkta stora minskningen har man för den skull, oafsedt hvad som möjligen kan tillskrifvas en tillfällighet, trott sig finna i den förutsatta omständigheten, att allmänheten under den senaste tiden torde hafva vant sig vid att noggrannare än förut dels iakttaga skyldigheten att lämna uppgifter till mantalskrifningen och dels att vid utflyttning från staden uttaga sina prästbetyg före slutet af det år, utflyttningen ägt rum.

Den mantalskrifna befolkningens *fördelning* år 1905 emellan stadens territoriella församlingar äfvensom folk-mängdens tillväxt eller minskning inom de särskilda församlingarne framgår af efterföljande, enligt uppgifter från mantalskontoret, upprättade öfversikt.

F ö r s a m l i n g .	Folk-mängd år 1900.	Folk-mängd år 1905.	Tillväxt (+) eller minsk- ning (—).
Domkyrko	37,035	39,462	+ 2,427
Kristine	11,307	11,299	— 8
Gamlestads-	10,215	12,065	+ 1,850
Haga	17,755	16,861	— 894
Masthuggs-	33,986	41,775	+ 7,789
Karl Johans	18,537	19,009	+ 472
Summa	128,835	140,471	+ 11,636

Dödligheten under perioden 1901—1905 har, enligt uppgifter från förste stadsläkaren, varit: 14⁶ år 1901, 14⁸ år 1902, 15² år 1903, 14⁶ år 1904 och 14⁷ år 1905, allt på 1,000 personer. Af *farsoter* hafva varit gängse: influensa och kikhosta år 1901, scharlakansfeber, kikhosta och influensa år 1902, mässling och scharlakansfeber år 1903, influensa år 1904 samt nervfeber och influensa år 1905.

Enligt uppgifter från stadens poliskammare, hafva under hvart af periodens fem år öfver Göteborg till främmande

världsdel befordrats *emigranter* till det antal här nedan uppgifves, nämligen:

År.	Män	Kvinnor.	Summa.	Hvaraf utlänningar.
1901	11,799	8,988	20,782	6,846
1902	18,634	12,031	30,665	7,631
1903	19,023	12,497	31,520	7,601
1904	9,432	9,439	18,871	7,639
1905	12,398	9,030	21,428	7,699

Då officiella anteckningar ej föras angående de öfver Göteborg till hemlandet återvända emigranterna, kunna uppgifter därom icke här meddelas.

Angående *sedligheten* inom staden åberopas dels *tabell P*, upptagande *anmälda* och *upptäckta brott* samt af polismyndighet handlagda mål åren 1901—1905, och dels från poliskammarens meddelanden angående *prostitutionen* hämtade uppgifter om det antal kvinnor, som under hvart och ett af nämnda år undergått sundhetsbesiktning, och hvilket antal utgjorde: 207 år 1901, 196 år 1902, 209 år 1903, 201 år 1904 och 173 år 1905.

Äfven under nu ifrågavarande femårsperiod har *nykterhetsrörelsen* varit af stor lifaktighet, i det samtliga nykterhetsorganisationerna ökat sitt medlemsantal. Sålunda räknade de olika nykterhetssällskapen inom staden enligt tillgängliga uppgifter vid periodens slut följande loger (tempel eller föreningar) med nedan antecknade antal medlemmar, nämligen: Göteborgs distriktsloge af Världsgoodtemplarorden (I. O. G. T.) 31 loger med omkring 2,650 medlemmar, Nationalgoodtemplarorden (N. G. T. O.) 33 loger med omkring 2,350 medlemmar, Templarorden (T. O.) 18 »tempel» med omkring 1,250 medlemmar, Västra Sveriges Blåbandsförbund (B. B.) 3 lokalföreningar med omkring 1,500 medlemmar, Karl Johans församlings nykterhetsförening 1 förening med omkring 1,300 medlemmar, nykterhetsorden Verdandi (N. O. V.) 8 loger med omkring 600 medlemmar, Masthuggets nykterhetsförening 1 förening med omkring 500 medlemmar, Göteborgs nykterhetsförbund 1 förening med omkring 500 medlemmar, föreningen Emanuel 1 förening med omkring 400 medlemmar, Sveriges studerande ungdoms helynykterhetsförbund 8 lokalföreningar med omkring 350 medlemmar, Järnvägsmännens helynykterhetsförbund 1 förening med omkring 300 medlemmar och föreningen Hvita bandet 1 förening med omkring 80 medlemmar. För olika nykterhetsgrupper finnas numera särskilda nykterhetsföreningar, såsom den förut nämnda Järnvägsmännens helynykterhetsförbund, den med föreningen Blå bandet här ofvan sammanräknade Spårvägspersonalens blåbandsförening, postpersonalens och skollärarynes föreningar m. fl. För att tillvarata gemensamma intressen har flertalet af de större nykterhetsföreningarne genom valda ombud bildat centralkommittén Göteborgs nykterhetsorganisationer.

Frälsningsarmén har jämväl under perioden fortfarit med sin verksamhet, hvilken utmynnar i två hufvudgrenar, den sociala och den andliga eller religiösa. Till den förra hänföres slumverksamheten, i och för hvilken de i förra berättelsen omförmälda tre stationerna äro inrättade för att bispringa sjuka och nödställda. I samband med slumstationen å Redbergslid står arméns barnkrubba, för hvars syfte i förra berättelsen redogjorts. Det däri jämväl omnämnda

»härbarge», hvilket numera benämnes »Frälsningsarméns ungkarlsheim», har sedan 1 juli 1903 af staden åtnjutit ett årligt anslag af 1,500 kronor. Under år 1905 härbargerades i detta hem omkring 60,000 hemlösa och under hela perioden öfver 311,000 personer. Därjämte har på Frälsningsarméns förestaltande inom stadsdelen Gotebergsäng i 15:e roten grundats ett hem för fallna kvinnor, för hvilket redogörelse i föreskrifna afscenden lämnas i tabell 7. Med hänsyn till den andra grenen af arméns verksamhet äro numera upprättade sex stationer (kårer) med hvar sin samlingslokal inom olika stadsdelar. Vid de särskilda stationerna hafva bildats »ungdomsföreningar», i syfte, bland annat, »att skydda för den ungdomsrörelse, som går ut på att ingjuta laglöshetens ande och undergräfvat tron på och vördnaden för allt heligt hos de unga». Vid 1905 års slut utgjordes frälsningsarmén af 611 kårmedlemmar (soldater) och hjälptruppsmedlemmar samt 157 medlemmar af ungdomsföreningar.

Konsumtionen af spirituosa samt vin och maltdrycker utgjorde, enligt beräkning af aktiebolaget Göteborgssystemet, på hvar person af den mantalsskrifna befolkningen: år 1901: 16⁰⁵ liter, år 1902: 14⁶² liter, år 1903: 13⁷⁵ liter, 1904: 14²⁵ liter och år 1905: 14⁷⁰ liter.

Antalet af de personer, hvilka jämlikt lagen angående lösdrijfveres behandling den 12 juni 1885 blifvit hos stadens poliskammare varnade för *lösdrijfveri*, utgjorde: 229 år 1901, 174 år 1902, 217 år 1903, 284 år 1904 och 255 år 1905; och blefvo under samma tid till tvångsarbete för dylik förseelse af nämnda myndighet dömda respektive 72, 84, 102, 111 och 73 personer. Därvid är dock att märka, att en stor del af dessa varnade eller till tvångsarbete dömda icke varit i Göteborg hemortsberättigade.

Gator och byggnader. *Eldsläckningsväsendet.* Jämlikt stadsfullmäktiges beslut den 20 december 1900 ökades brandkårens manskapsstyrka vid ingången af år 1901 med 10 ordinarie brandkarlar, af hvilka 1 tillika skulle tjänstgöra såsom undermaskinist och 1 såsom eldare, samt 14 extra brandkarlar, hvarjämte, enligt fullmäktiges beslut den 22 december 1904, manskapsstyrkan den 1 november 1905 ytterligare ökades med 4 ordinarie brandkarlar, af hvilka 1 förman, så att personalen från sistnämnda dag utgöres af: befäl: 1 brandchef och 1 vice brandchef; underbefäl: 3 öfverbrandmästare och 3 brandmästare, af hvilka en tillika är maskinist; och manskap: 66 förmän och ordinarie brandkarlar, af hvilka senare, såsom nämnts, 1 tillika tjänstgör såsom undermaskinist och såsom eldare, samt 30 extra brandkarlar. Personalen samt eldsläcknings- och lifräddningsredskapen äro numera fördelade på fyra stationer, nämligen: hufvudstationen vid Nordhemsgatan, 1 mindre station vid Gustaf Adolfs torg och 1 sådan vid Kusttorget samt 1 nyuppförd mindre station i hörnet af Olskroks- och Hökegatorna, hvilken sistnämnda station togs i bruk den 1 december 1905. För tillkännagifvande af eldsvåda äro i staden uppsatta 94 brandskåp, hvarjämte brandstationerna stå i förbindelse med såväl statens telefonnät som ock sinsemellan genom visartelegraf och telefonledning äfvensom genom telefonledning med polisverket. Eldsläcknings- och lifräddningsredskapen bestå hufvudsakligen af 2 personvagnar, 2 större materialvagnar, 1 mindre sådan, 3 materialkärror, 3 ångspru-

Tab. P. Anmällda och upptäckta brott samt af polismyndigheten handlagda mål i Göteborg åren 1901—1905.

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
<i>Anmällda brott.</i>					
Mord och dråp	—	—	1	—	—
Barnamord	2	1	1	—	—
Fosterfödrifning	—	—	—	—	4
Utsättande af barn	—	—	—	—	1
Mordbrand	—	7	5	1	3
Rån	4	3	1	—	1
Inbrottsstöld	263	292	418	385	418
Fickstöld	53	69	77	81	68
Enkla stöld	277	321	306	305	389
Snatterier	564	508	620	633	796
Förfalskningsbrott	4	7	19	12	60
Bedrägeribrott	15	9	41	86	69
Förskingringsbrott	—	—	—	58	62
Äktenskapsbrott	—	—	—	1	1
Gröfre sedlighetsbrott	1	—	—	4	3
Delaktighet i upplopp	—	17	—	—	—
Summa anmällda brott	1,183	1,234	1,489	1,566	1,875
<i>Upptäckta brott.</i>					
Mord och dråp	—	—	1	—	—
Barnamord	1	1	1	—	—
Fosterfödrifning	—	—	—	—	4
Utsättande af barn	—	—	—	—	1
Mordbrand	—	7	5	1	2
Rån	3	2	—	—	1
Inbrottsstöld	139	154	240	141	205
Fickstöld	16	12	19	17	17
Enkla stöld	150	175	170	125	187
Snatterier	365	319	302	302	336
Förfalskningsbrott	4	7	19	11	60
Bedrägeribrott	14	7	35	73	41
Förskingringsbrott	—	—	—	51	44
Äktenskapsbrott	—	—	—	1	1
Gröfre sedlighetsbrott	1	—	—	4	3
Delaktighet i upplopp	—	17	—	—	—
Summa upptäckta brott	693	701	792	726	902
Procent af anmällda brott	58.58	56.81	53.19	46.36	48.11
Antal tilltalade personer	562	547	621	599	745
<i>Personer pliktfulla för:</i>					
Fylleri	5,293	5,891	6,216	6,054	7,217
Oljud, förargelse m. m. enligt 11 kap. strafflagen	744	874	769	634	885
Misshandel och vållande till kroppsskada	413	552	391	418	561
Djurplågeri	98	112	112	96	135
Öfverträdelse af förordningen om försäljning af spirituosa drycker	1	—	2	2	1
Öfverträdelse af förordningen om försäljning af vin och maltdrycker	35	25	36	31	68
Antal anhängiggjorda brottmål	7,584	8,211	8,521	8,211	9,589
Antal handlagda ordningsmål	5,599	5,501	5,733	5,975	6,608

tor, gifvande resp. 1,500, 2,100 och 2,750 liter vatten i minuten, 9 större sprutor för handkraft, gifvande vardera 420 liter vatten i minuten, 5 mindre sprutor för handkraft, gifvande 160 till 225 liter vatten, 14 pytssprutor, 6,240 meter afloppsslangar, 3 slangkärror, 1 ångsprutbåt, 1 vattenbåt med 2 pumpverk, 6 mekaniska stegar samt skarv- och hakstegar, 2 rökapparater, 6 lifräddningsapparater, 3 lifräddningsslangar, 3 lifräddningssäckar och 4 språngsegel. Antalet brandkåren tillhöriga hästar har efter tillkomsten af brandstationen Olskroken utgjort 18, af hvilka 9 å hufvudstationen och 3 å vardera af de öfriga stationerna.

Stadens utgifter för eldsläckningsväsendet uppgingo år 1905 till 144,469 kronor 71 öre.

I brandskadeersättningar för eldsvådor inom stadsområdet hafva, enligt uppgift af brandchefen, utbetalts 55,435 kronor år 1901, 1,199,494 kronor 55 öre år 1902, 288,291 kronor 98 öre år 1903, 48,370 kronor 44 öre år 1904 och 794,068 kronor 76 öre år 1905.

Med anlitande af lifräddningsredskapen vid de utmed stadens vattendrag anordnade *lifräddningsstationerna* hafva ur vattnet upptagits: 15 personer år 1901, 12 personer år 1902, 10 år 1903, 6 år 1904 och 31 år 1905.

Beträffande *allmänna vägar* och *gator* samt *skjutsning* återopas uppgifterna i **tabell 2** äfvensom i den af gatu- och vägförvaltningen upprättade *tabell Q*.

De i förra berättelsen omnämnda arbetena med Kungsparksbrons ombyggande hafva under nu ifrågavarande femårsperiod afslutats och den nya bron för allmänna trafiken öppnats under år 1901. Enligt Göteborgs hamnstyrelsens årsberättelse för sagda år uppgingo samtliga kostnaderna för brons ombyggande, Östra Hamnkanalens fyllning och i sammanhang därmed stående gatu- och kajbyggnadsarbeten till tillhoppa 440,752 kronor 77 öre.

Sedan förslag i början af år 1902 blifvit hos stadsfullmäktige väckt om fyllande jämväl af Västra Hamnkanalen, hvarför såsom hufvudsakliga skäl anfördes, att sagda

kanal vore obehöflig såsom trafikled, att dess vatten vore af oren och därigenom osund beskaffenhet och att genom fyllningen erforderligt större utrymme skulle beredas för den å Västra Hamngatan alltjämt tilltagande trafiken, samt stadens vederbörande styrelser öfver förslaget afgifvit yttranden och ägare af fastigheter vid nämnda gata förbundit sig att med belopp i förhållande till fastigheternas taxeringsvärden bidra till kostnaderna för kanalens fyllande, beslutade stadsfullmäktige vid sammanträde den 4 juni 1903, dels att Västra Hamnkanalen skulle genom försorg af gatu- och vägförvaltningen och för en beräknad kostnad af 150,000 kronor under åren 1903, 1904 och 1905 igenfyllas och den sålunda fyllda kanalen till gata med ledningar för aflopp anordnas, och dels att en ny bro öfver Vallgrafven i Västra Hamngatans fortsättning skulle anläggas inom tid och på sätt framtiden skulle bestämmas, allt under förutsättning att de fastighetsägare, som åtagit sig att i kostnaderna för kanalens fyllning deltaga, inom viss bestämd tid till drätselkammaren aflämnade skriftliga förbindelser i berörda afseende. Efter det detta villkor blifvit fullgjordt, påbörjades fyllningsarbetena i november 1903 och afslutades med gatans planering och omläggning samt anbringande af gångbanor därstädes under senare hälften af år 1905, vid hvars utgång dock beslutade trädplanteringar utmed gångbanorna samt gatuarbeten vid den tillämnade bron öfver Vallgrafven ännu icke blifvit utförda. Angående nämnda, den 4 juni 1903 beslutade bro öfver Vallgrafven, bestämde stadsfullmäktige vid sammanträde den 29 december 1904, att bron skulle genom hamnstyrelsens försorg utföras i hufvudsaklig öfverensstämmelse med uppgjorda ritningar och arbetet därmed så bedrifvas, att bron blefve för trafik tillgänglig senast under år 1908, att från nämnda bro till Vasaplatsen skulle anläggas en ny gata genom Kungsparken, samt att nädig fastställelse skulle hos Kungl. Maj:t sökas å de ändringar i och tillägg till stadsplanen, som af de fattade besluten påkallades; och har därefter Kungl. Maj:t

Tab. Q.

Gatu- och vägarbeten i Göteborg åren 1901—1905.

	Längd i kilometer.		K o s t n a d e r.					
	Vid periodens slut.	Anlagdt under perioden.	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.	Summa.
			Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Stensatta gator	29.19	3.56	198,848.49	328,931.64	275,941.21	300,976.45	341,537.91	1,446,235.70
Makadamiserade gator och vägar inom bebyggda områden	67.09	4.60						
Mindre vägar inom bebyggda områden	1.48	—	—	—	—	—	—	—
D:o d:o utom d:o d:o	1.78	—	—	—	—	—	—	—
Allmänna vägar, af staden underhållna	6.22	1) 1.37	—	—	—	—	—	—
D:o d:o af landeri-innehafvare underhållna	3.93	1) 1.09	—	—	—	—	—	—
Dränering af gator och vägar	—	—	56,869.77	39,318.18	53,671.44	62,320.73	78,613.33	290,793.45
Underhåll och förbättring af gator och vägar samt diverse arbeten och utgifter	—	—	183,456.13	163,214.21	200,170.48	199,073.81	246,288.25	992,202.88
Underhåll och förbättring af alléer och trädplanteringar	—	—	48,351.20	76,421.27	41,733.16	33,550.47	37,059.03	237,115.13
Summa	1096.9	5.70	487,525.59	607,885.30	571,516.29	595,921.46	703,498.52	2,966,347.16

1) Minskning genom äldre vägars borttagande.

genom nådigt bref den 5 maj 1905 meddelat den sökta fastställelsen i berörda hänseende.

A. Kungssportsplatsen blef under år 1904 uppsatt en *ryttarestaty af konung Karl IX*, hvilken staty högtidligen aftäcktes i närvaro af H. M. Konungen den 7 september sagda år. Kostnaderna för statyen, som är modellerad af professorn J. Börjesson, hade åvägabragts genom enskild insamling, hvaremot statyens postament och grundläggningsarbetena bekostats af staden. Under ifrågavarande femårsperiod har ännu en staty tillkommit, i det den 28 december 1905 aftäcktes en å Lilla Torget rest, medelst enskild insamling åstadkommen *bronsstaty af Jonas Alströmer*, modellerad af bemälda professor Börjesson. Grundläggningen för denna staty samt plantering kring densamma hafva bekostats af staden.

Beträffande stadens *planteringar* meddelas, att under år 1901 dels anlagts en mindre allmän park å tomterna n:r 45—47 i Majornas 6:e rote och dels utvidgats förutvarande planteringar å Stureplatsen och å platsen mellan Hagakyrkan och stadsbiblioteket, å hvilken sistnämnda plats jämväl anordnats en fontän, samt att, jämlikt beslut af stadsfullmäktige den 6 juni 1901, år 1902 en ny allmän park anlagts å oindelade området af 3:e kvarteret i stadens 18:e rote vid Redberget.

Slottsskogsparkens område har under perioden utvidgats dels med ett af styrelsens ordförande, grosshandlanden A. E. Seaton till parken skänkt område af lägenheten n:r 53 i Majornas 6:e rote med en areal af 16,850 kvadratmeter och dels med en del af lägenheten n:r 40 litt. F i Majornas nämnda rote, som, jämlikt stadsfullmäktiges beslut den 21 april 1904, införlivats med parken. Stadsfullmäktige, som vid utdelning den 3 december 1903 från Renströmska fonden tillerkänt Slottsskogsstyrelsen ett belopp af 40,000 kronor att användas till anläggande af nya vägar, idrotts- och lekplatser, nya planteringar, inhägnader m. m. inom parken, beviljade styrelsen vid sammanträde den 13 april 1905 ett extra anslag af 94,483 kronor 66 öre för uppförande i parken af en ny restaurationsbyggnad samt för inköp och iståndsättande af äldre restauranter, planerings-, dränerings- och terrasseringskostnader samt elektriska belysningsanordningar. Därjämte har, enligt bemyndigande af stadsfullmäktige, inom parken upplåtits ett område åt sällskapet Smålands gille i Göteborg, som därstädes under år 1905 låtit uppföra en småländsk ryggåsstuga. Till minne af den om Slottsskogsparkens anläggning och utveckling synnerligen förtjänte handlanden August Kobb har å därför anvisad plats, berghällen ofvanför den s. k. Källgrottan, anordnats ett af artisten Chr. Erikson utfördt, genom privat insamling åstadkommet minnesmärke, som under år 1905 aftäckts.

Såsom ofvan vid redogörelsen för Slottsskogsparkens förvaltning anmärkts, har stadens polismyndighet från och med år 1905 öfvertagit bevakningen inom parken, hvarest i samband därmed på stadens bekostnad uppförts en arrestbyggnad.

Den årliga kostnaden för parkens underhåll jämte aflöning till trädgårdsmästaren med biträden, parkvakter m. m. har, enligt styrelsens uppgift, under åren 1901—1905 i medeltal uppgått till 36,156 kronor, hvaraf 22,980 kronor betäckts med anslag från stadens andel i brännvinsmedlen och

återstoden, 13,176 kronor, med inkomsten af parkens trädskolor samt af hyror.

Genom nådigt bref den 1 februari 1901 biföll Kungl. Maj:t, att det i förra berättelsen omförmälda, för *parkanläggning vid skansen Kronan* afsedda område finge till Göteborgs stad upplåtas under villkor, bland andra, att detsamma användes till parkanläggning, samt att invid skansen uppfördes en byggnad till bostad åt såväl vaktaren af parken som den person, hvilken å Kronans sida kunde förordnas att hafva vård om byggnaderna å skansen och utföra uppsikt öfver det till staden upplåtna parkområdet, hvaremot staden såsom bidrag till kostnaderna för uppförandet och underhållet af berörda byggnad skulle äga uppbära de till verkställande af reparationsarbeten å den inom skansen befintliga kasernen afsedda medel, tillhopa 2,900 kronor, med skyldighet för staden att nedrifva kasernen och afträja platsen, där den varit uppförd. Stadsfullmäktige, som underkastade sig dessa villkor, beslutade vid sammanträde den 6 juni 1901 att genom vederbörande styrelser gå i författning om utförande af parkanläggningen och vakthusets uppförande, hvilka arbeten blefvo under år 1902 afslutade. Inom själfva skansbyggnaden anordnades därefter ett »militärmuseum», som mot en ringa afgift är för allmänheten tillgängligt.

Stadens spårvägar. Sedan, såsom jämväl i förra berättelsen omförmäles, stadsfullmäktige den 22 november 1900 fattat beslut om de elektriska spårvägslinjernas sträckning och därefter tillika bestämt, att spårvidden skulle blifva 1.435 meter, s. k. normalspårvidd, samt upplåtit dels till plats för uppförande af vagnsstallar och reparationsstallar kvarteret mellan Alströmers-, Stamp-, Alingsås- och Norra Agatorna i stället för det förut anvisade området å Gårda, dels till plats för vagnstation i Majorna tomterna litt. F och G i 1:a kvarteret af Majornas 1:a rote, dels till uppförande af vagnsskjul för släpvagnar tomten n:r 13 i 23:e kvarteret af 11:e roten och dels ett område af gamla gasverkstomten till plats för gemensam kontorsbyggnad för gasverks- och spårvägsstyrelserna, utarbetades af spårvägsstyrelsen plan för den elektriska spårvägsanläggningen, hvilken plan af stadsfullmäktige godkändes den 21 februari 1901.

Grundläggningen för den för spårvagnarne erforderliga kraftstationen påbörjades i maj 1901; och var byggnaden, som består af ångpanne-, maskin- och ackumulatorsrum, färdig i augusti 1902. I byggnaden uppsattes från början tre maskinaggregat, hvartera bestående af en stor, med rökförbränningsanordningar och automateldare försedd ångpanna om 200 kvadratmeters eldyta, en ångmaskin med 480 indikerade hästkrafters maxmaleffekt vid 150 hvarf i minuten samt en elektrisk generator, afsedd för en effekt af 275 kilowatt vid en spänning af 600 volt. Under år 1905 insattes ett fjärde dylikt maskinaggregat. Bokförda värdet af kraftstationen, inclusive tomtvärdet, var vid 1905 års slut 768,800 kronor. Vid samma tid voro vid stationen anställda 1 öfvermaskinist och 1 andre maskinist med lön af resp. 2,700 kronor och 1,800 kronor jämte bostad med värme och belysning, 2 hjälpmaskinister hvardera med lön af 1,800 kronor samt eldare.

Vagnsstallarne och reparationsverkstaden vid Stamtan samt den till desamma hörande kontorsbyggnaden blefvo

jämväl färdiga i augusti 1902. Vagnsstellarne, som äro försedda med revisionsgropar, rymma 50 motor- och 20 släpvagnar jämte inspektions- och saltvagnar. Reparationsverkstaden består af mekanisk verkstad, smedja och lagergjuteri samt snickare- och målareverkstäder, hvarjämte i densamma finnes ett större antal verktygsmaskiner af modernaste konstruktion, hvilka drivas med elektriska motorer, samt en lyftkran med 6 tons lyftkraft. I kontorsbyggnaden finnas rum för kassörskor, inspektorer m. fl. samt för trafikpersonalen.

Den i Majorna uppförda vagnhallen, som jämte själfva vagnsutrymmet innehåller en mindre verkstad, magasin och rum för personalen, rymmer 10 vagnar jämte inspektions- och saltvagnar; samt släpvagnsskjulet vid Järntorget 12 vagnar.

Kostnaderna för samtliga nu nämnda byggnader med underhåll uppgå till omkring 1,547,400 kronor; och voro under år 1905 55 personer anställda vid verkstaden och 43 vid vagnhallarne.

Själftva spåranläggningen, som öfverallt var dubbelspårig och omfattade 29 kilometer enkelspår, påbörjades hösten 1901 och bedrefs så, att samtliga linjer kunde öppnas för allmän trafik den 26 oktober 1902. Spårvägsnätet bestod då af dels en linje från Slottsskogsgatan i Majorna till Redbergslid med en bilinje från Brunnsparken till Götterbergsled, dels en dubbel »ringlinje» mellan Drottningtorget och Linnéplatsen med korsning vid Viktoriagatan. Sedermera hafva tillkommit under år 1903 en dubbelspårig linje från Linnéplatsen till sjukhuset å Änggården och under år 1905 en enkelspårig linje från Olskrokstorget till slakthuset å Maricholm och till Kviberg, hvarjämte linjen till Redbergslid under år 1904 utdragits till Östra begravningsplatsen. Vid 1905 års slut var totala längden af utlagdt spår nära 37 kilometer samt bokförda värdet af spåranläggningen 968,400 kronor och af strömledningarne 396,350 kronor. Vid samma tid bestod vagnparken af 52 täckta och 14 öppna motorvagnar, 10 täckta och 20 öppna släpvagnar samt 6 vagnar för kött- och godstransport med ett bokfördt värde af sammanlagdt 701,000 kronor.

Passageraravgiften har under femårsperioden fortfarande utgjort 10 öre för enkel resa å en linje med rätt till erhållande af öfvergångsbiljett till annan linje, men dessutom hafva, jämlikt beslut af stadsfullmäktige, från december 1902 tillhandahållits kupongböcker innehållande 11 biljetter till pris af 1 krona, från den 1 maj 1903 kupongböcker om 10 biljetter till pris af 50 öre häftet, hvilka biljetter dock endast haft giltighet för resa, som påbörjats före klockan ½ 8 på morgonen, samt från den 1 januari 1905 kupongböcker om 10 biljetter för barn under 14 år till pris af 50 öre.

Trafikens utveckling under femårsperioden framgår af följande öfversikt, som af styrelsen meddelats:

År.	Antal passagerare.	Antal öfvergångsbiljetter.	Trafikin-komster. Kr.	Antal förare och konduktörer.	Antal vagnar.
1901	4,228,578	995,000	425,011.71	84	49
1902	5,366,987	1,112,400	548,821.87	149	74
1903	10,629,969	1,711,315	1,056,109.14	195	91
1904	12,274,308	2,291,150	1,214,561.25	224	97
1905	13,954,947	2,831,869	1,354,126.05	271	102

Spårvägarne utgifter, nettobehållning och inbetalningar till stadskassan under samma tid hafva utgjort:

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
Utgifter	206,769.20	289,192.36	667,928.92	722,799.83	783,958.32
Nettobehållning .	100,159.20	62,772.33	179,607.41	156,014.03	367,313.11
Inbetalning till stadskassan . . .	—	61,900.00	185,000.00	375,000.00	380,000.00

Vid utgången af år 1905 utgjorde spårvägarne bokförda värden i runda tal följande: kraftstationen 770,000 kronor, kontorsbyggnaden 130,000 kronor, vagnsstell och verkstadsbyggnad m. m. 650,000 kronor, spåranläggningen 970,000 kronor, strömledningar 405,000 kronor, vagnparken 701,000 kronor, spårvägskoncessionen 600,000 kronor samt inventarier och diverse 20,000 kronor, eller tillhopa 4,246,000 kronor.

Allmänna gatubelysningen har under ifrågavarande femårsperiod, såsom förut, besörjts dels och hufvudsakligen med gas och dels med elektricitet och fotogen, på sätt upptages i efterföljande i enlighet med uppgifter från gasverket upprättade tabell:

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
Äldre gaslyktor	414	269	131	—	—
Gaslyktor med auerbrännare . . .	2,050	2,241	2,454	2,629	2,723
Kandelabrar med intensivbrännare .	28	27	27	27	27
Elektriska bågglampor	64	66	66	66	70
Glödljuslampor	—	—	—	—	17
Oljelampor (i bergiga stadsdelar) .	62	61	61	61	49
Lukaslampor	—	4	—	—	—

Kostnaderna för gasbelysningen hafva varierat mellan 106,800 kronor år 1903 och 119,000 kronor år 1902, för den elektriska belysningen mellan 21,700 kronor år 1901 och 26,600 kronor år 1903 och för oljebelysningen mellan 4,200 kronor och 4,300 kronor.

Den elektriska belysningen har besörjts af aktiebolaget Elektron samt ägt rum uteder Skeppsbron, å Kungssportsplatsen. Lilla Torget och i Masthuggskajens varuskjul; hvarjämte under hösten 1905 tillkommit belysning med 32 normaljus glödlampor å Slakthusvägen, till hvilka ström levererats från slakthusets kraftstation. Elektrisk belysning åtskild har distribuerats af två bolag.

Gasåtgången från Göteborgs stads gasverk har vuxit från 5,056,000 kubikmeter år 1901 till 6,617,000 kubikmeter år 1905, och förbrukningen per år och stadsinvånare från 38.7 kubikmeter år 1901 till 47.9 år 1905. Angående gasförbrukningen har, efter uppgifter från gasverksstyrelsen, upprättats här nedan intagna tablå:

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
Allmän gatubelysning %	14.1	13.1	12.3	11.8	11.8
Enskild förbrukning till arbete . . .	3.0	3.1	3.0	2.9	—
D:o d:o » värme	35.7	37.4	38.5	39.2	82.1
D:o d:o » belysning m. m. »	37.9	37.1	38.6	38.1	—
Gasverkets eget behof	2.3	2.6	2.2	1.9	1.4
Förlorad, ej redovisad gas	7.0	6.7	5.4	6.1	4.7

Gaspriset för belysning sänktes från och med den 1 juli 1905 från 12 till 10 öre pr kubikmeter, och utgår sålunda från och med sagda dag med samma pris som för gas till andra ändamål, s. k. värmegas.

Affärsvinsten af gasverkets rörelse har utgjort lägst 171,673 kronor 62 öre år 1902 och högst 276,271 kronor 61 öre år 1904, medan det öfverskott af rörelsen, som efter verkställda utvidgningsarbeten blifvit disponibelt för aflämnande till stadskassan, växlat mellan 149,347 kronor 75 öre år 1902 och 227,896 kronor 29 öre år 1904.

Bland utvidgningsarbeten inom gasverket märkas: år 1901—1902 verkets förseende med tillverkningsmateriell för s. k. karburerad vattengas (den första i Sverige) samt nybyggnader i sammanhang därmed för tillsammans ca 300,000 kronor samt år 1902—1903 ny kontorsbyggnad i staden för 137,000 kronor.

Vid utgången af år 1905 utgjorde gasverkets bokförda värden i runda tal följande:

Husbyggnader med inredning å Gullbergsvass och vid Kungsgatan	1,072,000 kr.
Tomter	305,000 »
Rörnät och belysningsmateriell i staden	528,000 »
Inventarier	183,000 »
Samma	2,088,000 kr.

För gasverkets styrelse och tjänstemän samt dessas aflöning har här ofvan närmare redogjorts.

Enligt förra berättelsen var den staden åliggande *skjutsningsskyldigheten* ordnad för åren 1898—1902, under större delen af hvilken tid skjutsningen, på grund af kontrakt och enligt förordnande af magistraten, fullgjorts af hyrverksägaren Carl Winkrantz. Före utgången af nämnda skjutsperiod, eller den 27 juni 1902, förrättades inför magistraten i föreskrifven ordning auktion för upplåtande på entreprenad af skjutsningen från Göteborg under de fem åren 1903—1907, därvid endast bemäde Winkrantz afgaf anbud å skjutsningsskyldighetens öfvertagande med rätt att uppbära fastställd maximilega samt mot villkor om åtnjutande af ett årligt bidrag därutöfver af 4,500 kronor. Sedan Konungens Befallningshafvande angående det betingade entreprenadbidraget infordrat yttrande från stadsfullmäktige, hvilka genom beslut den 16 oktober 1902 beviljat Winkrantz sagda bidrag, förordnade Konungens Befallningshafvande om upprättande af entreprenadkontrakt med Winkrantz i öfverensstämmelse med det å auktionen gjorda anbudet. I följd häraf blef sådant kontrakt den 5 december 1902 med Winkrantz afslutadt genom magistraten, som samma dag utfärdade förordnande för Winkrantz att vara föreståndare för skjutsstationen i Göteborg under entreprenadperioden 1903—1907. Enligt § 24 af kungl. skjutsstadgan den 31 maj 1878 utgår hälften af förenämnda entreprenadbidrag af statsmedel med 2,250 kronor. Från Göteborgs skjutsstation utgöres fortfarande skjuts till följande skjutsanstalter, nämligen: Kärre 0³ mil, Landvetter 1³ mil, Bärby 1⁴ mil, Håstevik 2¹ mil, Nybro 1¹ mil och Lerum 2¹ mil.

Beträffande skjutsningen återopas jämväl därför afsedda uppgifter i denna berättelse tillhörande **tabell 2**.

Stadens hamn. Enligt den af Konungens Befallningshafvande den 17 juli 1905 fastställda nya hamnordningen

Tab. R. *Arbeten, hvilka Göteborgs hamnstyrelse låtit utföra åren 1901—1905.*

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.	Summa.
<i>Utförda arbeten¹⁾.</i>						
Muddring i stora hamnen ²⁾ kbm.	173,015	197,503	151,230	148,980	224,820	895,548
Muddring i inre kanalerna	8,211	4,983	204	4,727	4,526	22,451
<i>Kostnader.</i>						
Hamnbevakning . . kr.	38,570	40,117	42,509	42,119	43,411	206,726
Båk och ledfyror . . »	17,048	14,762	12,276	14,414	16,149	74,649
Oppenhållande af förbindelse med hafvet, då ishinder förefinnes	33,962	18,542	18,397	16,240	10,150	97,291
Underhåll af bryggor och kajer	27,394	22,507	18,764	14,228	26,202	109,095
Upprensning af inre hamnar och kanaler	12,877	7,619	1,963	7,064	5,949	35,502
Underhåll af lyftkranarne	21,019	22,772	28,800	37,597	31,078	141,266
Underhåll af varuskjulen	10,352	11,890	11,351	10,135	10,253	53,981
Slussverket	3,783	2,486	2,477	2,659	3,068	14,473
Allmänna badplatserna	1,837	9,637	3,222	4,396	3,710	22,802
Lifräddningsredskapen	1,744	1,303	1,985	1,145	1,177	7,354
Muddring ³⁾	210,818	179,235	101,383	98,873	43,609	633,918
Kajbyggnadens utmed Masthugget förstärkning ⁴⁾	182,590	94,080	24,558	20,558	—	321,786
Dykdalber, vågbrytare, moringar m. m. i hamnen	28,597	19,245	20,138	17,789	16,474	102,243
Dykdalber, m. m. i Göta älf	1,973	1,503	2,808	1,370	1,551	9,205
Fyllning i Östra Hamnkanalen samt uppförande af ny bro öfver Vallgraven	102,036	—	—	—	—	102,036
Inköp af en flytande 50-tonsluftkran	—	24,940	105,689	6,263	—	136,892
Stenbropirens utvidgning	—	—	355	125,156	17,819	143,330
Amortering och räntor å lån	—	—	—	269,062	186,654	455,716
Hamnbanans underhåll	—	—	—	5,375	6,796	12,171
Yttre järnvägsbrons ombyggnad	—	—	—	—	26,936	26,936
Diverse utgifter ⁵⁾	114,781	115,189	137,054	234,750	224,196	825,970
Summa kr.	809,381	585,857	533,729	929,193	675,182	3,533,342

¹⁾ Förutom hvad i tabellen omförmäles är följande att omnämna: förstärkningen af Masthugskajen fullbordades på hösten år 1902; af elektriska lyftkranar är den för 5,000 kg. levererad år 1901, och har ytterligare anskaffats en för 3,500 kg. lyftkraft och två för vardera 1,500 kg. lyftkraft, hvilka levererades år 1902; den nya Kungssportsbron blef färdig år 1901; lysbojar till ett antal af tre, hafva utlagts i södra kanten af infartsrännan till hamnen, från den 15 augusti 1901 hafva de hållits lysande, då ej isgång nödvändiggjort deras intagande; en flytande 50-tonsluftkran har inköpts, hvilken levererades år 1902 och allt sedan varit i bruk, då så erfordrats, med undantag för korta reparationstider; stenbropiren har utvidgats till större bredd, hvilket arbete fullbordades under år 1905; Yttre Järnvägsbrons ombyggnad påbörjades år 1905, men arbetets fullbordande hindrades genom arbetsinställelse å leverantörens verkstad. — ²⁾ För infartsrännan till stora hamnen utanför Marieholm samt underhållsmuddring. — ³⁾ Här inräknadt underhåll af mudderverk, mudderruppfodringsverk, flytande baracker, prämar och båtar, jämte strandpålningar, fyllningar och planeringar å mudderrupplagsplatserna m. m. — ⁴⁾ Inberäknadt lyftkranar och spår för dem. — ⁵⁾ Inventariet för underhåll, tjänstemäns aflöningar, polisbevakning och belysning af hamnen, uppbärande af hamnavgifter, ny hamnplan m. m.

omfattar hamnen samma område, som efter den förut gällande hamnordningen af den 3 juli 1894 i förra berättelsen angifvits.

I fråga om stadens *fyr- och båkanstaller* återopas hvad därom i föregående berättelser meddelats, med tillägg endast, att sedan augusti månad 1901 tre lysbojar varit utlagda i södra kanten af infartsrännan till hamnen samt där hållits lysande, då is ej därför utgjort hinder.

För att hålla förbindelsen öppen mellan hamnen och hafvet vintertiden hafva fortfarande användts de två för ändamålet anskaffade i föregående berättelse omförmälda *isbrytareångfartyg*.

Angående verkställda *hamnarbeten* samt *kaj- och brobyggnader* jämte kostnaderna därför hänvisas till *tabell R* (sid. 55).

Till bestridande af kostnaderna för hamnväsendet äro såsom ordinarie inkomster anslagna andel i tolagssättning, 10,670 kronor 12 öre årligen samt hamnavgifterna för fartyg och varor jämte den förhöjning i afgiften för fartyg, som utgår med 50 procent under månaderna december, januari och februari. De ytterligare medel, som för hamnstyrelsens utgifter erfordras, anvisas af stadsfullmäktige; skoland hamnavgifterna till hela beloppet, utom förenämnda förhöjning för vintermånaderna, användas till hamnens underhåll och förbättrande samt till bestridande af kostnaderna för amortering af och räntor å de lån, som upptagits för inköp af fastigheter för hamnens utvidgning.

Redogörelse för stadens *vattenverks* utgifter och inkom-

ster under ifrågavarande femårsperiod meddelas i *tabell S*. Bland nya större anläggningar märkas: en lågreservoar i Majorna vid Kabelgatan, uppförd år 1901, utvidgning af maskineriet vid Alelyckan med ett tredje reservoarpumpsystem och economiser år 1902, med öfverhettningssapparater till ångpannorna 1904, en större grundvattenbrunn vid Lerje-holm åren 1903 och 1904, omläggning af rörledningarne under Rosenlundskanalen åren 1903 och 1904, nytt rörnät i bebyggd del af Gårda åren 1903—1905 samt pumpverk för Landala högområde, hvilken sistnämnda anläggning dock ej var fullt färdig vid 1905 års slut. Rörnätets längd samt brandposternas och servisledningarnas antal framgå af följande öfversikt:

	Vid 1900 års slut.	Tillväxt under åren.					Vid 1905 års slut.
		1901.	1902.	1903.	1904.	1905.	
Rörnätets längd . . km.	132.5	1.3	2.6	6.1	3.5	3.0	149.0
Brandposter . . . st.	824	7	23	74	17	24	969
Servisledningar . . .	3,268	55	46	81	155	92	3,697

I fråga om antalet nybyggda *boningshus* inom staden under samma tid äfvensom angående bebyggda och obebyggda tomter samt landerier och lägenheter med deras taxeringsvärden jämte antalet af år 1905 befintliga boningshus, verk och inrättningar samt offentliga byggnader meddelas uppgifter i *tabell 3*, af hvilken framgår, att byggnadsverksamheten under perioden varit synnerligen liflig.

Tab. S.

Göteborgs stads vattenverks inkomster och utgifter åren 1901—1905.¹⁾

	År 1901. Kronor.	År 1902. Kronor.	År 1903. Kronor.	År 1904. Kronor.	År 1905. Kronor.	Summa. Kronor.
<i>Inkomster.</i>						
Ersättning för vatten till industriell och diverse förbrukning	328,423.89	333,374.11	340,646.71	363,863.24	367,880.73	1,734,188.68
Hyra för vattenkraften i Örgrytebäcken	50.00	50.00	50.00	50.00	—	200.00
Hysesinkomst af vattenstationsbyggnaden	2,023.47	2,713.91	2,698.00	2,698.00	2,698.00	12,831.38
» » eldare och vaktarebostäder	737.75	744.00	744.00	852.00	888.00	3,965.75
Hyror för vattenmätare med afdrag af kostnaderna för deras underhåll . .	3,172.87	2,461.52	2,794.14	3,682.93	4,414.69	16,526.15
Af enskilde lämnade bidrag	786.27	—	9,454.86	1,580.77	58,969.60	70,791.50
Summa	335,194.25	339,343.54	356,387.71	372,726.94	434,851.02	1,838,503.46
<i>Utgifter.</i>						
Nyanläggningar och utvidgningsarbeten	85,490.96	84,962.44	104,175.96	59,599.67	105,991.39	440,220.42
Vattenverkens drift och underhåll	130,014.41	147,281.47	135,976.23	157,622.98	156,361.22	727,256.31
Expropriationskostnader	1,754.57	1,754.57	1,754.57	1,754.57	1,754.57	8,772.85
Arbetarepensionering	204.00	204.00	504.00	804.00	600.00	2,316.00
Underhåll af vattenstationsbyggnaden	574.37	1,285.03	593.42	1,083.17	1,997.00	5,532.99
Afskrifningar å inventarier och vattenavgifter	103.10	1,142.20	29.55	1,041.30	11.30	2,327.45
Inbetalning till stads-kassan:						
af årsbehållningen af vattenavgifter	168,300.00	119,100.00	101,800.00	171,400.00	131,350.00	691,950.00
» » » hyror för vattenstationen	1,449.10	1,428.88	2,104.58	1,614.83	701.00	7,298.39
till änke- och pupillkassan	—	—	300.00	345.00	1,042.50	1,687.50
Summa	387,890.51	357,158.59	347,238.31	395,265.52	399,808.98	1,887,361.91

¹⁾ Vattenledningarnes bokförda värde vid 1905 års slut var 3,780,000 kronor.

Uppgifter angående den i staden vid 1905 års slut befintliga egendom af *fideikommissnatur* äfvensom beträffande sådana egendomar, hvilka då tillhörde *inhemska aktiebolag* och *främmande makters undersåtar* samt taxeringsvärden å dessa egendomar innefattas i **tabellerna 4, 5 och 6.**

Varuväxling. Metaller. Enligt uppgifter från Göteborgs tullkammare har utförseln af metaller från Göteborg uppgått till de i efterföljande tabell upptagna kvantiteter under hvart och ett af de år, berättelsen afser, nämligen:

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.
<i>Järn och stål.</i>					
Tack- och barlast-	41,312,702	27,008,917	20,055,614	32,615,265	31,309,759
Skrot	2,972,731	2,721,869	1,012,858	914,004	1,531,608
Göten	2,007,692	1,703,136	1,221,338	986,633	1,485,219
Smältstycken och råstänger . . .	5,332,850	7,486,730	8,333,126	6,608,699	10,647,950
Stångjärn . . .	50,185,781	53,717,659	56,007,389	49,657,355	51,871,704
Stångjärnsafhugg	1,434,024	517,080	328,330	180,165	499,890
Valstråd (trådjärn)	105,566	122,728	19,950	16,698	—
Valsade eller smid- da plåtar, alla slag	78,692	80,757	121,339	85,026	112,111
Rör och rördelar, alla slag . . .	4,270,264	4,563,096	5,514,217	5,937,070	5,986,825
Tråd, dragen . .	91,928	136,064	91,693	86,657	146,999
Spik, alla slag .	2,792,946	3,047,247	3,752,069	3,628,159	4,821,133
Summa Kilogr.	110,585,176	101,105,283	96,457,923	100,715,731	108,413,198
<i>Malm: järn- . .</i>	1,085,680	257,150	229,745	13,515	30,000
» zink-	29,299,895	27,473,800	31,261,350	30,157,000	32,615,069

Efterföljande tvenne tablåer utvisa prisen och deras växlingar under perioden. I fråga om prisen å s. k. lancashire-järn hafva följts svenska järnverksföreningens normalnoteringar, enligt hvilka priserna hafva varit:

	Valsadt stångjärn.		Valsadt finjärn.		Smidt stångjärn.	
	Göteborg.	Stockh.	Göteborg.	Stockh.	Göteborg.	Stockh.
1901 jan.	£ 10: 5 —	10: — —	10: 10 —	10: 5 —	11: 10 —	11: 5 —
» maj	9: 7: 6	9: 5 —	9: 10 —	9: 7: 6	10: 5 —	10: 2: 6
» aug.	8: 17: 16	8: 15 —	9 — —	8: 17: 6	9: 15: —	9: 12: 6
» nov.	8: 17: 16	8: 15 —	9 — —	8: 17: 6	9: 10 —	9: 7: 6
1902 jan.	8: 17: 16	8: 15 —	9 — —	8: 17: 6	9: 10 —	9: 7: 6
» april	9 — —	8: 17: 16	9: 2: 6	9 — —	9: 12: 6	9: 10 —
» aug.	9: 7: 6	9: 5 —	9: 10 —	9: 7: 6	10 — —	9: 17: 6
» nov.	9: 2: 6	9: — —	9: 5 —	9: 2: 6	9: 17: 6	9: 15 —
1903 jan.	9: 2: 6	9: — —	9: 5 —	9: 2: 6	9: 17: 6	9: 15 —
» aug.	8: 17: 6	8: 15 —	9 — —	8: 17: 6	9: 17: 6	9: 15 —
» nov.	8: 12: 6	8: 10 —	8: 15 —	8: 12: 6	9: 12: 6	9: 10 —
1904 jan.	8: 7: 6	8: 5 —	8: 10 —	8: 7: 6	9: 12: 6	9: 10 —
» maj	8: 10 —	8: 7: 6	8: 12: 6	8: 10 —	9: 12: 6	9: 10 —
1905 jan.	8: 15 —	8: 12: 6	8: 17: 6	8: 15 —	9: 12: 6	9: 10 —
» nov.	9: 5 —	9: 2: 6	9: 7: 6	9: 5 —	10: 2: 6	10 — —

K. Maj:s Befallningshafvandes femårsberättelser 1901—1905. Göteborgs och Bohus län.

Alla dessa pris afse leverans fritt ombord per engelsk ton om 1,016 kilogram.

Prisen å bessemerstål hafva varit:

	Göt.	Billets.
År 1901	£ 9: — —	£ 10: 10 —
» 1902	» 9 — —	» 10: 10 —
» 1903	» 7: 10 —	» 9 — —
» 1904	» 6: 15 —	» 8: 7: 6
» 1905	» 7: 15 —	» 9: 5 — å 9: 10 —

Ofvanstående pris afse leverans fritt ombord så väl i Göteborg som i Östersjöhamnar per engelsk ton.

Trävaruhandeln. Tillverkningar af furuplankor och battens hafva under den period, berättelsen afser, betingat nedannämnda pris per 240 löpande fot, levererade i Göteborg, nämligen:

	Furuplankor af 9 tums bredd och därutöver.	Furubattens af 6 1/2, 7 och 8 tums bredd.
År 1901	kr. 52 å 65	kr. 24 å 27
» 1902	» 57 å 60	» 24 å 25
» 1903	» 60 å 61	» 24 å 26
» 1904	» 50 å 51	» 23 å 24
» 1905	» 38 å 43	» 21 å 24

Rabatten för gran har utgjort 15 % å plankor och 10 % å battens.

Mängden af exporterade plankor, bräder och battens samt andra till trävaror hänförliga artiklar inhämtas af *tabell T* (sid. 58).

Spannmålshandeln. Med åberopande af hvad i sista berättelsen yttrats beträffande spannmålshandelns läge under åren 1896—1900 och de för densamma då rådande konjunkturer, hvilket i väsentliga delar ägde tillämplighet jämväl under nu ifrågavarande femårsperiod, har handels- och sjöfartsnämnden i Göteborg meddelat nedanstående uppgifter om de ungefärliga medelprisen å följande sädesslag, nämligen:

År.	Hvete.	Råg.	Korn.	Hafre.	Ärter.
1901	kr. 16:00	12:25	12:50	9:50	16:50
1902	» 15:50	13:50	12:00	10:50	21:00
1903	» 14:00	12:00	12:00	10:00	20:50
1904	» 15:00	12:50	13:00	10:25	18:00
1905	» 16:50	13:75	13:00	10:50	19:00

allt per 100 kilogram fritt ombord i Göteborg.

Angående exporten från Göteborg af omalen och malen spannmål meddelas här efter uppgifter från tullkammaren i Göteborg följande öfversikt:

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
Omalen: hafre kg.	6,990,488	5,161,633	413,567	125,099	539,204
» hvete »	23,250	3,690	4,486	480	8,060
» korn »	—	1,753	—	—	1,000
» råg »	17,218	11,465	14,400	2,600	8,816
» andra slag »	904,313	187,203	116,269	294,354	94,603
Malen: hvetemjöl . . . »	9,405	6,859	13,001	11,997	16,350
» rågmjöl »	98	—	731,362	141,600	—

Beträffande *smörexporten* öfver Göteborg har densamma, enligt uppgifter från tullkammaren, utgjort:

År 1901	kg. 8,510,860
» 1902	» 8,738,227
» 1903	» 8,611,098
» 1904	» 7,998,539
» 1905	» 7,334,158

Försäljningsprisen å smör hafva, efter hvad handels- och sjöfartsnämnden meddelat, under de sista fem åren ställt sig ungefärligen sålunda: år 1901 197² öre, år 1902 192⁷ öre, år 1903 190² öre, år 1904 185⁴ öre och år 1905 192⁸ öre, allt per kilogram fritt ombord i Göteborg.

Såsom orsak till den äfven under de sista fem åren fortgående minskningen i smörexporten har, likasom förut, åberopats den omständigheten, att produktionen inom landet af mejeriprodukter icke kan hålla jämna steg med den inhemska konsumtionens tillväxt och i följd däraf lämnar ett alltfjämt mindre öfverskott till utförsel.

Tab. T. Trävaruexporten från Göteborg åren 1901—1905.

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
Timmer, master o. spiror kbm.	1,987	5,352	5,503	3,780	3,572
Bjälkar af minst 20 cm. tjocklek . . . »	217	29	—	16	2
Sparrar »	77	31	122	65	416
Syllar (sleepers) . . »	25,452	21,282	27,876	31,040	53,102
Grufstolpar (pit-prop) »	373,193	336,571	318,046	300,873	151,086
Plankor o. bräder, ohyllade, 21 cm. o. däröfver breda:					
af furu . . . »	—	44,402	43,746	17,178	30,120
af gran . . . »	—	15,380	16,893	13,340	14,281
Battens och bräder, ohyllade, 15—21 cm. breda:					
af furu . . . »	158,629	50,692	41,944	31,000	43,550
af gran . . . »	—	24,641	20,168	13,825	10,538
Battens, scantlings och bräder, ohyllade, under 15 cm. breda:					
af furu . . . »	—	37,453	41,068	33,334	30,825
af gran . . . »	—	15,066	11,659	12,182	10,419
Bräder, hyllade, 21 cm. och däröfver breda:					
af furu . . . »	—	1,831	882	1,456	674
af gran . . . »	—	5,079	5,881	3,085	4,933
Bräder, hyllade, 15—21 cm. breda:					
af furu . . . »	81,530	34,014	42,968	33,696	24,155
af gran . . . »	—	26,406	24,736	29,582	11,289
Bräder, hyllade, under 15 cm. breda:					
af furu . . . »	—	9,455	7,225	3,717	6,039
af gran . . . »	—	8,096	7,038	5,752	4,027
Bräd- och plankstump »	1,559	1,912	666	1,082	810
Lister, läkter och ribbor »	1,751	1,365	820	815	1,822
Snickeriarbeten: byggnadsmaterialier kr.	2,215,782	2,417,996	4,528,780	3,001,953	2,225,497
alla andra slag . . . »	3,872,157	3,422,721	3,921,406	4,094,861	4,045,555
Tändstickor kg.	14,171,246	13,971,529	14,768,250	13,001,095	14,732,930

Trämassa. Medelprisen för våt och torr slipmassa, oblekt torr sulfat och sulfat hafva, enligt uppgifter från svenska sektionen af skandinaviska trämassaföreningen, under åren 1901—1905 ungefärligen ställt sig som följer, per engelsk ton fritt ombord i Göteborg:

	Torr slipmassa.	Våt slipmassa.	Torr sulfat.	Torr sulfat.
År 1901	kr. 80—85	38—40	130—140	120—130
» 1902	» 70—75	34—36	115—125	110—115
» 1903	» 60—65	30—32	115—125	110—115
» 1904	» 70—75	34—36	135—140	125—130
» 1905	» 75—80	36—38	145—150	140—145

De *hufvudsakligaste exportartiklarna från Göteborg*, med undantag af metaller, trävaror, spannmål och smör, under ifrågavarande period, enligt uppgifter från tullkammaren, framgå af *tabell U* (sid. 59).

Antalet och dräktigheten af till *utrikes ort utklarade fartyg* hafva, enligt uppgifter från tullkammaren i Göteborg, varit följande:

	Fartyg.	Ton.
År 1901	2,489	1,161,142 ³⁴
» 1902	2,650	1,213,990 ⁵⁶
» 1903	2,746	1,273,508 ¹⁷
» 1904	2,732	1,334,928 ⁹⁵
» 1905	2,772	1,338,257 ⁵⁴

Häraf belöpte sig, likaledes enligt uppgift af tullkammaren, på utklarade *ångfartyg*: år 1901 1,079,279⁰⁷, år 1902 1,125,522³⁶, år 1903 1,178,752⁷⁵, år 1904 1,262,702²⁷ och år 1905 1,272,350⁸⁴ ton.

Angående *importen af hufvudsakliga varuartiklar* har efter uppgift från tullkammaren upprättats bifogade *tabell V* (sid. 60).

Antalet och dräktigheten af de under åren 1901—1905 till Göteborg från utrikes ort *inklarade fartyg* hafva enligt tullkammarens uppgifter varit:

	Fartyg.	Ton.
År 1901	2,827	1,210,343 ⁹¹
» 1902	2,946	1,228,787 ⁵³
» 1903	2,967	1,291,398 ⁴⁶
» 1904	3,125	1,341,889 ⁶⁷
» 1905	2,978	1,360,567 ⁶⁴

hvaraf belöpte på inklarade ångfartyg: år 1901 1,124,710⁹⁸, år 1902 1,137,690³⁶, år 1903 1,195,958³⁹, år 1904 1,259,139³¹ och år 1905 1,290,267⁰⁷ ton.

Under samma tid har *tulluppbörden* uppgått till följande belopp i jämna kronor, nämligen:

	År 1901. Kr.	År 1902. Kr.	År 1903. Kr.	År 1904. Kr.	År 1905. Kr.
Tullafgift	10,078,865	10,365,226	10,313,460	10,601,645	11,041,021
Nederlagsafgift	38,733	36,348	41,139	32,682	33,184
Transitoafgift	531	815	486	500	649
Lastpenningar:					
inkommande	92,308	97,782	103,159	107,884	111,333
utgående	17,546	18,063	22,648	19,586	18,397
Fyr- och båkaafgift:					
inkommande	100,865	96,255	113,650	114,490	109,514
utgående	99,526	98,645	111,022	109,392	105,022
Summa	10,428,374	10,713,134	10,705,564	10,986,179	11,419,120

Sjöfarten. Under åren 1901—1905 voro, enligt uppgift från Göteborgs sjömanshus, här i staden hemmahörande *segel- och ångfartyg* till nedan upptagna antal och dräktighet, nämligen:

	Segelfartyg.		Ångfartyg.		Hästkrafter
	Antal.	Ton.	Antal.	Ton.	
År 1901 . . .	41	17,793	195	100,134	17,325
» 1902 . . .	49	21,049	198	106,835	19,104
» 1903 . . .	52	19,965	204	108,234	19,104
» 1904 . . .	58	20,785	217	124,948	21,508
» 1905 . . .	55	20,789	235	144,998	24,498

Den med år 1900 åter inträdda ökningen i segelfartygens antal har under nu ifrågavarande femårsperiod i det hela så småningom fortgått, i det segelfartygens antal, som sagda år utgjorde 51 med en dräktighet af 17,324 ton, år 1905 uppgått till 55 med 20,789 ton, hvilket utvisar en ökning i segelflottan under perioden med 4 fartyg och 3,465 ton. Ångfartygens antal utgjorde år 1900 170 fartyg med 87,554 ton och 15,325 hästkrafter; och har alltså stadens ångfartygsflotta under förenämnda period ökats med 65 fartyg, 57,444 ton och 9,173 hästkrafter. Segel- och ångfartygens sammanlagda antal uppgick år 1900 till 221 fartyg om 104,878 ton och år 1905 till 290 fartyg om 165,787 ton, hvadan ökningen under tiden utgjort 69 fartyg och 60,909 ton.

Af de här hemmahörande utrikes gående fartygen äro de af trä samtliga byggda på kravell och järnfartygen alla på klink. Af de till inrikes ort använda äro de flesta byggda på kravell; och hafva alla fartygen hufvudsakligen varit använda till fraktfart med undantag endast för dem, som begagnats för bogsering och skärgårdstrafik, samt två, hvilka användts för isbrytning.

Antalet och dräktigheten af de svenska fartyg, å hvilka å härvarande sjömanshus *påmönstringar* och *afmönstringar* af besättningar ägt rum, äfvensom af de utländska fartyg, å hvilka påmönstringar därstädes skett, framgå af här nedan efter uppgift från sjömanshuset meddelade uppgift:

	Svenska fartyg.				Utländska fartyg.	
	Påmönstringar. Fartyg.	Ton.	Afmönstringar. Fartyg.	Ton.	Påmönstringar. Fartyg.	Ton.
År 1901 . . .	601	468,781	848	657,364	47	26,009
» 1902 . . .	587	457,507	795	635,112	49	32,396
» 1903 . . .	609	467,796	884	701,306	58	32,627
» 1904 . . .	606	519,164	850	685,992	62	31,382
» 1905 . . .	605	555,868	992	793,600	31	19,726

Af ofvan upptagna utländska fartyg voro:

År 1901 . . .	28 norska, 15 danska, 1 tyskt, 1 amerikanskt, 1 ryskt och 1 finskt;
» 1902 . . .	37 norska, 10 danska, 1 finskt och 1 belgiskt;
» 1903 . . .	44 norska, 13 danska och 1 finskt;
» 1904 . . .	44 norska, 16 danska, 1 finskt och 1 holländskt; och
» 1905 . . .	23 norska, 7 danska och 1 tyskt.

Antalet af dem, hvilka vid *Göteborgs sjömanshus* åtnjtit *understöd*, äfvensom understödens sammanlagda belopp för hvart af nedannämnda år utgjorde:

	Sjömän.	Sjömansänkor.	Sjömansbarn.	Understöd. Kronor.
År 1901	302	387	80	31,129.48
» 1902	339	395	76	35,720.21
» 1903	345	409	65	37,282.79
» 1904	368	418	61	39,754.32
» 1905	371	447	56	41,990.48

Tab. U. De hufvudsakligaste exportartiklarna från Göteborg, utom metaller, trävaror, spannmål och smör åren 1901—1905.

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
Brännvin o. spritl. å 50%	120,777	51,609	12,392	161,706	35,105
Cement kg.	81,000	610	11,250	588,550	180,000
Fartyg, ång- kr.	36,000	130,000	768,350	57,000	—
Fisk, färsk: sill . . . kg.	3,183,690	2,274,100	4,335,040	5,151,740	8,005,900
andra sl. »	251,294	501,810	486,946	436,778	594,721
saltad eller inlagd, torr eller rök: sill . . . »	1,783,557	918,480	1,263,447	1,976,158	2,532,396
andra slag. »	10,844	38,475	70,860	58,880	127,398
Fläsk, alla slag . . »	38,656	67,263	286,178	462,394	365,413
Frukter, bär eller grönsaker, friska . »	874,009	739,433	2,571,755	2,524,504	762,228
Glas: burkar, bunkar buteljer, oslip., alla slag »	10,619,537	10,914,032	9,447,399	12,349,035	11,629,831
andra slag (ej fönster- och spegel-) »	1,009,155	1,024,901	879,185	851,684	736,173
Hudar och skinn, ej pälsverk, oberedda, alla slag »	1,672,125	1,680,312	2,160,668	2,112,797	2,498,265
Instrumenter: kirurg., matem., fysiska etc. kr.	1,432,165	1,576,640	1,764,485	1,794,744	2,349,704
Kreatur: hästar . . st.	1	3	26	29	51
nöt- . . . »	10	—	4	—	222
svin . . . »	—	5	—	—	—
kg. »	—	250	—	—	—
Kött, alla slag . . »	25,990	28,120	38,266	28,777	39,489
Lervaror: tegel: eld- fast och fasad- . . »	—	—	9,750	38,600	87,000
mur- o. klinker- st.	17,000	175,000	7,450	8,900	6,500
Maskiner, redskap och verktyg (ej ång- o. synmaskiner) kr.	2,917,745	3,102,433	2,427,281	2,031,485	1,940,893
Ost kg.	200	—	—	1,312	1,491
Papp »	6,921,517	8,365,239	9,298,789	9,806,066	10,945,269
Papper »	41,340,541	43,784,395	53,380,624	64,466,021	71,997,563
Pappersmassa:					
kemisk, torr . . »	48,400,302	45,821,071	58,442,685	54,882,899	53,158,090
våt . . . »	4,203,475	5,228,800	5,842,400	6,384,600	3,320,275
mekanisk, torr . . »	28,869,210	25,829,729	32,370,774	36,519,890	28,318,832
våt . . . »	2,885,987	10,108,355	13,700,463	15,396,480	10,783,887
Sten: oarbetad . . . kr.	69,157	58,826	14,360	18,392	11,676
arbetad, ej polerad . . . »	141,854	379,385	114,986	87,932	103,638
Väfnader: bomulls- . kg.	122,458	83,039	150,676	142,673	81,686
ylle- . . . »	55,019	41,187	33,500	22,525	9,465
Ägg st.	—	—	—	—	10,401,060

Tab. V.

Import af hufvudsakliga varuarter till Göteborg åren 1901—1905.

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.		År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
Band: siden- . . . kg.	4,886	5,010	5,274	5,673	5,991	rör: gjutna . . . kg.	2,871,825	2,723,037	3,525,781	3,838,341	3,283,141
andra slag . . .	13,213	11,819	11,591	11,995	11,404	smidda, valsade el. dragna . . .	1,513,731	1,215,326	1,394,466	1,778,280	1,892,192
Ben, arb.: benmjöl . .	3,418,028	3,503,399	2,464,143	2,021,650	3,022,253	Natron: salpetersy- radt	901,247	1,024,790	1,912,020	1,254,523	1,784,688
Bomull, ofärg. o. färg. .	8,062,958	8,667,804	9,590,472	8,597,687	8,497,987	Oleomargarin	763,438	624,792	132,116	59,873	9,574
Brännvin o. sprit, på fat:						Oljekakor	8,300,710	9,320,273	12,081,616	17,226,313	14,866,159
af säd potatis m. m. liter å 50 %	168,006	157,721	183,579	136,303	111,307	Oljor: feta, på fat . .	4,169,208	4,259,647	4,750,918	5,271,874	5,835,920
arrack	163,916	175,411	161,914	85,534	93,683	fossila eller mineral-	16,572,668	21,497,355	22,986,072	22,979,141	23,761,021
rom	4,794	3,683	2,993	2,562	1,426	Ost	38,315	36,967	33,323	31,299	36,679
konjak	277,106	306,497	321,831	214,865	253,351	Papper	472,107	545,722	502,107	505,695	546,160
på andra kärl . . . lit.	54,978	57,147	50,538	41,243	43,899	Potatis	898,766	5,185,293	518,533	2,817,919	880,223
Fartyg, ång- . . . kr.	743,400	1,893,455	477,000	2,894,000	1,265,000	Ris, oskaladt, eller paddy	6,818,344	7,261,572	6,832,505	9,960,787	9,287,038
Fisk, saltad, inlagd, torr eller rökt:						Salt: kok- hl.	210,763	253,879	252,905	258,486	257,156
sill kg.	12,522,880	16,372,777	13,620,308	12,804,170	13,689,452	Schoddy kg.	540,949	467,881	436,699	503,653	467,409
sej	440,745	433,684	337,336	301,110	142,883	Smör: naturligt . . .	172,345	65,799	10,982	56,669	38,069
Fläsk	1,157,558	440,871	398,941	570,832	415,743	konstgjordt	80,126	3,287	949	—	—
Frö: klöfver- och gräs-	169,067	175,381	286,089	228,599	192,241	Socket: raffineradt . .	59,346	50,402	45,902	42,921	107,226
lin-	6,314,918	7,794,611	8,720,375	8,368,246	9,373,607	oraffineradt	75,499	25,710	20,650	12,111	4,013,999
Färger: alizarin etc. . .	207,918	254,024	273,016	287,552	275,252	sirup och melass	5,771,056	5,050,520	4,666,635	4,833,984	5,520,127
Garn: ull-	828,139	899,984	731,273	630,328	489,522	Spannmål: omalen:					
bomulls-	708,662	734,833	438,459	406,346	564,499	hafre	1,249,798	9,389,885	22,097,752	26,268,290	27,019,575
Gryn: ris- o. rismjöl . .	329,125	578,527	1,615,645	1,006,138	674,692	hvet	10,105,691	10,235,162	9,089,012	7,116,564	6,781,314
Gödningsämnen, ej spec.	20,817,185	26,485,348	22,382,459	26,756,314	25,449,685	korn	245,619	60,376	1,573,592	339,054	101,246
Hudar och skinn: ej pälsværk: oberedda . .	1,093,599	888,361	902,166	1,135,702	1,292,396	majs	799,335	342,845	90,727	585,029	368,500
beredda: sullä- der etc.	249,613	198,670	136,009	89,700	94,555	råg	365,543	9,894,145	6,804,889	9,102,957	3,445,659
andra slag	175,681	216,310	205,572	197,246	165,032	malen:					
pälsværk	5,044	4,607	4,207	5,226	7,387	hvetemjöl	3,204,884	3,427,915	2,303,679	2,029,262	1,669,048
Humle	155,251	127,530	133,216	117,641	187,621	rågmjöl	48,137	667,420	556,168	678,583	484,245
Kaffe	8,564,262	7,396,651	8,435,731	7,385,516	7,468,460	Stenkol och koks . . hl.	8,728,859	8,733,988	9,375,401	9,896,391	10,312,149
Kali: kaustiskt	433,842	526,601	617,934	767,942	740,292	Superfosfat kg.	3,557,943	4,716,718	3,266,856	2,491,861	247,726
Kautschuk: oarbetad . .	43,048	78,233	50,572	118,482	147,691	Sy- och stickmaskiner kr.	279,559	302,643	239,975	305,864	227,543
arbetad	6,102	5,362	6,750	7,187	12,999	Talg kg.	2,206,197	2,541,774	2,644,438	2,953,865	3,114,856
Kli, alla slag	8,649,050	21,746,416	19,632,591	37,302,335	31,064,958	Tobak: oarbetad . . .	840,435	847,231	1,381,842	547,348	749,561
Konserver	234,750	238,679	189,048	242,321	290,241	arbetad, ci- garrer m. m. . . .	24,331	27,754	32,993	29,451	26,406
Kreatur: hästar . . . st.	32	8	—	7	48	Tråd, bomulls- . . .	117,936	116,422	111,990	106,616	99,083
nöt-	—	204	—	—	45	Ull, ofärg. och färg. .	2,163,450	2,287,184	1,992,254	1,974,515	1,755,989
får	—	3	—	—	3	Velocipeder, färdiga st.	1,871	1,875	714	739	1,540
svin } st. kg.	2 100	— —	— —	— —	— —	Vin: på fat kg.	704,827	507,374	532,011	461,443	444,860
Kött	125,554	130,267	72,272	54,962	80,959	på andra kärl, musser. lit.	66,775	51,071	64,159	53,900	58,409
Maskiner, redskap o. verktyg, ej spec. kr.	3,376,078	3,607,995	3,616,018	4,628,748	4,303,912	icke musser.	50,025	48,687	48,965	48,764	47,524
Metaller o. arbeten däraf,						Väfnader: siden- . . kg.	20,266	19,477	18,074	18,506	21,033
järn o. stål: tack- o. barlast- . . . kg.	14,572,685	16,921,644	18,940,812	22,614,932	19,244,607	bomulls-	546,514	639,646	500,840	423,308	409,910
järnvägsskenor . . .	9,557,473	14,862,492	13,187,217	5,278,330	19,675,408	ylle-	365,423	349,914	340,663	355,553	359,105
balk- o. hörn- . . .	2,380,634	3,680,403	3,920,965	4,238,554	4,117,863	linne-	105,684	120,299	126,521	106,808	107,341
plåtar, m. tunn öfverdragna . . .	1,977,104	3,050,952	2,708,175	2,645,481	2,712,908	vattentäta: mattor	172,077	219,533	215,783	266,454	407,605
						Ägg st.	6,167,206	4,598,852	2,317,188	3,445,196	5,330,500

Sjömanshemmet till minne af Konung Oscar II:s och Drottning Sofias silfverbröllop den 6 juni 1882. Angående denna anstalt, för hvars uppkomst och anläggande redogjorts i berättelsen för åren 1886—1890, har anstaltens styrelse meddelat de uppgifter, som innefattas i följande tabell:

År.	Besökandes antal.			Nationalitet.		Inkomster.		Utgifter inkl. afskrifningar.	Afsättningar till reparations- och understödsfonderna.
	Å be-fäls-afdel-ning-en.	Å man-skaps-afdel-ning-en.	Sum-ma.	Svensk.	Ut-ländsk.	Afgifter för kost och logi.	Hyror för butiker, räntor m. m.		
1901	712	2,106	2,818	2,427	391	18,742.78	6,778.45	23,971.23	1,550.00
1902	700	1,967	2,667	2,425	242	17,835.45	6,835.09	22,770.54	1,900.00
1903	668	1,522	2,190	1,917	273	13,079.33	6,829.96	19,909.29	—
1904	735	1,821	2,556	2,159	397	14,242.71	6,839.96	20,492.67	590.00
1905	741	1,819	2,560	2,176	384	12,070.23	6,859.97	17,212.53	1,717.67
S:a	3,556	9,235	12,791	11,104	1,687	75,970.50	34,143.43	104,356.26	5,757.67
Me-deltal	711	1,847	2,558	2,221	337	15,194.10	6,828.69	20,871.25	1,151.54

Af afsättningarna till reparations- och understödsfonderna under ifrågavarande fem år fördes 1,317 kronor 67 öre till reparationsfonden och 4,440 kronor till understödsfonden. Sistnämnda fond, som krediteras 5 % ränta, utgjorde vid 1905 års slut 6,000 kronor.

Styrelsen har jämväl meddelat, att under förenämnda fem år blifvit af sjömän insatta dels på depositionsräkning och dels till förvar på kortare tid belopp, som tillsammans med de penningar, hvilka genom hemmets försorg blifvit till sjömans hemmavarande anförvanter öfversända, uppgå till sammanlagdt belopp af 123,915 kronor.

Enligt uppgift från Göteborgs tullkammare har antalet hit inkomna och härifrån afgångna fartyg, hvilka under åren 1901—1905 begagnats till *inrikes sjöfart*, utgjort:

	Ankommande fartyg.		Afgående fartyg.	
	Förpassade.	Oförpassade.	Förpassade.	Oförpassade.
År 1901	778	11,009	1,462	7,998
» 1902	680	9,798	1,362	9,663
» 1903	682	9,821	1,285	9,092
» 1904	591	10,000	880	9,443
» 1905 ¹⁾	216	6,741	—	6,277

Antalet af de vid Göteborgs tullbevakningsinspektion uttagna *folkpäss* har utgjort: 144 år 1901, 111 år 1902, 92 år 1903, 61 år 1904 och 8 år 1905.

Transitorörelsen. Öfver Göteborg har under nedanstående år öfversändts följande antal kolli transitogods, därför hamnafgifterna till staden utgjorde:

	Antal kolli.	Afgift i kronor.
År 1901	105,703	7,143.77
» 1902	99,684	7,107.81
» 1903	128,287	10,114.32
» 1904	184,432	15,655.34
» 1905	126,808	9,753.92

¹⁾ I summorna ingå ej de fartyg, hvilka befara endast insjöar, floder och kanaler, enär de enligt tullstadgan af den 1 juli 1904 § 47 mom. 3 äro befriade från skyldighet att uttaga och medföra årspass, hvilket ålegat dem förut.

Fraktmarknaden och ångfartygsrörelsen. De goda konjunkturer för fraktfarten, hvilka varit rådande under förra perioden och i synnerhet under dess två sista år, hafva icke fortfarit under åren 1901—1905, utan har fraktmarknaden under dessa år å alla farvatten lämnat ett för redarne föga tillfredsställande resultat. Såsom orsak härtill har uppgifvits, att tonnaget, i följd af tillväxten i fartygens, särskildt ångfartygens, antal, ökats i långt större mån, än som varit erforderligt för varuutbytets behöriga tillgodoseende. Med svenska ångare hafva under ifrågavarande fem år reguljära ångfartygsförbindelser underhållits emellan Göteborg och följande utländska hamnar, nämligen: Stettin, Lübeck, Kiel, Kristiania, Kristiansand, Stavanger, Bergen, Hamburg, Bremen, Rotterdam, Antwerpen, Havre, Rouen, La Rochelle, Bordeaux, London, Middlesborough, Hartlepool, Sunderland, Newcastle, Granton, Glasgow, Liverpool och Manchester samt spanska, franska och italienska medelhafshamnar äfvensom hamnar i Sydafrika och Laplataländerna, hvarjämte med utländska ångare reguljära förbindelser upprätthållits med Stettin, Köpenhamn, Fredrikshamn, Hull, Hartlepool, Glasgow, Nantes, Passages och Bilbao.

Handlande, handtverkerier m. m. Antalet *handlande* i Göteborg jämte deras betjäning och bevilning i och för rörelsen vid periodens början och slut framgår af följande öfversikt:

	Å r 1900.					Å r 1905.				
	Hand-lande.		Betjäning.		Bevill-ning för rörelsen.	Hand-lande.		Betjäning.		Bevill-ning för rörelsen.
	M.	Kv.	M.	Kv.		M.	Kv.	M.	Kv.	
Gross- eller minut-handlande ¹⁾ . . .	1,352	319	3,294	1,441	102,787	1,418	433	3,616	1,759	94,304
Kringresande hand-lande ²⁾	49	3	176	74	5,159	74	4	203	78	5,450
Utlänningar ³⁾	26	2	43	20	1,706	29	10	51	27	2,532
Summa	1,427	324	3,513	1,535	109,652	1,521	447	3,870	1,864	102,286

Beträffande antalet *handtverkare* och arbetsbiträden jämte påford bevilning för rörelsen lämnas i *tabell X* (sid. 62) en öfversikt för tiden vid periodens början och vid dess slut.

Minuthandeln med och utskänkingen af brännvin och andra spirituösa drycker. Göteborgs utskänkningsaktiebolag, hvilket, såsom i förra berättelsen meddelades, fått å sig upplåten rättigheten till sådan minuthandel och utskänking för tiden till den 1 oktober 1901, utverkade åt sig i stadgad ordning samt under enahanda villkor som förut dylik rättighet för de nästpåföljande tre åren, eller från och med sagda dag till den 1 oktober 1904, därvid minuthandelsrättigheternas antal ökades från 30 till 33, under det däremot utskänkningsrättigheternas antal fortfarande skulle utgöra 61. På framställning af bolaget, hvars firma emellertid blifvit

¹⁾ De som idka grosshandel eller försälja varor i bod eller från aunat upplagställe. — ²⁾ De som utom den ort, där de äro boende, själftva eller genom andra kringföra eller ansvordunda än å marknad till salu utbjuda varor. — ³⁾ Hvilka undfått tillstånd att i riket idka handel.

11:te rote, bolaget dels å den till sagda fastighet hörande förut obebyggda tomten å Andra Långgatan låtit uppföra en större stenhusbyggnad, hvori inrymts fullt lämpliga och tidsenliga lokaler för utskänkingsrörelsen äfvensom bostadslägenheter till uthyrning, och dels i byggnaden å Första Långgatan anordnat en större lokal för minuthandelsrörelsen, för hvilket allt kostnaderna, inklusive köpeskillingen, uppgått till 321,071 kronor 86 öre; samt att den vid Nils Ericssonsgatan förut befintliga minuthandelslokalen flyttats till lägenhet i huset nr 50 Köpmansgatan, för hvilken hyran utgör 3,000 kronor om året.

Antalet af bolagets *läsrum för arbetare* har under perioden fortfarande varit sju, invid tre af hvilka numera an-

och 23 af vinhandlare, hvaremot 3 dylika rättigheter voro obegagnade under åren 1902—1905. *Stadens andel i brännvinsmedlen* inflyter i stadskassan och användes i regeln till gemensamma behov; dock hafva af dessa medel särskildt anvisats anslag till följande behov:

Tab. Z. *Minuterings- och utskänkingsställen samt afgifternas belopp och fördelning i Göteborg åren 1900—1905.*

			A f g i f t e r m. m.							
Försäljningsår. (1/10—30/9).			Antal utskänkingsställen.	Antal utskänkingsställen.	Tvåfalliga utskänkingsrättigheter.	Stadens andel.	Statskon- torets andel.	Hushåll- ningssäll- skapets andel.	Upp- börds- och redo- visnings- provision.	Summa.
			Antal utnämningssäten.			Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1900—1901	30	61	5	645,652.34	184,472.10	92,236.05	1,848.42	924,208.91		
1901—1902	33	61	5	653,209.30	186,631.23	93,315.62	1,870.05	935,026.20		
1902—1903	33	61	5	671,208.05	191,773.73	95,886.87	1,921.58	960,790.23		
1903—1904	33	61	7	801,491.12	228,997.46	114,498.73	2,294.56	1,147,281.87		
1904—1905	33	61	13	923,460.07	263,845.73	131,922.87	2,643.74	1,321,872.41		
Summa	—	—	—	3,695,020.88	1,055,720.25	527,860.14	10,578.35	5,289,179.62		

Anm. Af de för bolaget disponibla 61 utskänkingsrättigheterna användes 14 under åren 1901 och 1902 samt 13 under återstående åren för bolagets egna utskänkingsställen, 4 under alla åren för s. k. matställen samt 25 under åren 1901 och 1902, 26 under år 1903, 28 under år 1904 och 27 under år 1905 för bättre restaurationer, klubbar och hoteller, under det återstoden af sådana rättigheter ej användes. Af minuteringsrättigheterna användes under alla 5 åren 7 af bolaget

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
Läsalokaler för arbetare kr.	19,477	21,994	26,000	29,000	37,000
Göteborgs arbetareinsti- tut	6,000	¹⁾ 13,500	²⁾ 12,500	²⁾ 12,500	²⁾ 14,500
Slottsskogsparken	20,650	21,550	25,050	24,850	24,400
Göteborgs museum	39,400	44,000	44,000	44,750	44,750
Stadsbiblioteket	11,600	11,600	13,100	11,600	13,600
Slöjdföreningens skola	28,780	30,780	29,610	29,970	29,970
Småbarnsskolorna	9,500	11,000	11,000	12,500	13,500
Förlikningsnämnden	2,000	2,000	2,200	2,800	3,000
Skolofskolonier och barn- bespisning	4,500	4,500	5,500	10,000	10,000
Uppförande af folkskole- hus	67,197	83,500	48,875	88,167	121,056
Barnsjukhuset	6,000	8,000	6,000	8,000	10,000
Centralkommittén för Gö- borgs arbetsstugor	3,000	4,500	4,500	4,500	4,500
Anordning af friluftsmu- sik	—	10,410	6,000	6,000	6,000
Styrelsen för Sällskapet för friluftsslekar	—	8,000	8,000	8,000	8,000
Folkbiblioteken	—	10,500	10,500	10,500	10,500
Göteborgs stifts folkskol- läraremöte	—	500	—	—	—
Anordnande af lek- och idrottsplatser	—	3,700	—	—	—
Arbetsförmedlingsanstäl- ten	—	—	18,500	13,450	13,002
Anslag till hemmet för lungsotssjuka	—	—	27,600	31,780	33,810
Centralkommittén för Göteborgs nykterhets- organisationer	—	—	4,500	9,000	4,500
Frälsningsarméns ung- karlskem	—	—	750	—	1,500
Barnhemmet i 11:te rot.	—	—	—	—	15,750
Summa kr.	218,054	290,034	304,185	357,367	419,338

¹⁾ Häråf för folkkonserter 7,500. ²⁾ Häråf för folkkonserter 6,500.

Tab. Y. *Göteborgs utskänkings aktiebolags (Aktiebolaget Göteborgssystemets) verksamhet från och med den 1 oktober 1900 till den 1 oktober 1905.*

Försäljningsår. (1/10—30/9).	Försäldt brännvin, liter.		Utskänkning i liter.			Liter spirituosa per person ¹⁾ .	Bruttovinst å omsatta varor ²⁾ . Kronor.	Vinhand- larnes afgifter. Kronor.	Ränte- vinst. Kronor.	Vinst å bolagets fastig- heter. Kronor.	Summa inkomster. Kronor.	Förvalt- nings- kostnader. Kronor.	Nettovinst. Kronor.
	Minut- handeln.	Utskänk- ningen.	Annan spirituosa.	Diverse vin.	Malt- drycker.								
1900—1901 .	1,364,533	542,359	164,022	1,793	223,461	16.05	1,191,236.30	80,900	30,037.07	2,680.91	1,304,854.28	383,277.87	921,576.41
1901—1902 .	1,158,291	582,088	171,605	1,602	213,930	14.62	1,242,023.33	80,900	28,082.53	5,061.66	1,356,067.52	423,310.07	932,757.45
1902—1903 .	1,090,114	552,839	172,159	1,391	110,528	13.75	1,291,709.68	89,995	31,165.49	2,738.30	1,415,608.47	456,936.99	958,671.48
1903—1904 .	1,145,392	610,816	156,989	1,304	127,832	14.25	1,473,357.13	90,248	42,291.83	4,744.88	1,610,641.34	466,171.97	1,144,469.37
1904—1905 .	1,198,698	648,768	165,211	1,388	141,868	14.70	1,602,055.37	101,325	49,849.96	2,210.16	1,755,440.49	436,943.08	1,318,497.41

¹⁾ Medeltalsberäkningen af spirituosa konsumtionen afser den mantalskrifna befolkningen i Göteborg vid hvar års början. ²⁾ Härå ingår bruttovinsten å försäljningen af maltdrycker, som utgjorde år 1900—1901 37,519.14 kr., år 1901—1902 34,891.67 kr., år 1902—1903 20,233.68 kr., år 1903—1904 20,118.08 kr., och år 1904—1905 22,213.58 kr.

ordnats väntrum för arbetare. Läsrummen hafva äfven under nu ifrågavarande fem år omfattats med lifligt intresse, hvilket framgår af de besökandes antal, som enligt uppgift af bolagets styrelse utgjort 394,572 personer år 1901, 456,314 år 1902, 478,910 år 1903, 495,057 år 1904 och 463,233 år 1905. I fråga om de årliga anslagen till läsrummen hänvisas till tabell Z.

I sagda tabell redogöres äfven för de inrättningar och stiftelser, till hvilka anslag af brännvinsmedlen utgått, och bland dessa nämnas: anordning af friluftsmusik, styrelsen för Sällskapet för friluftsspel och anordnande af lek- och idrottsplatser, angående hvilka här nedan meddelas följande:

Sedan stadsfullmäktige den 6 december 1900, i anledning af därom hos fullmäktige väckta motioner, tillsatt en beredning för afgifvande af förslag till anordnande af s. k. kulturella förströelser för arbetsskassen såsom medel att motverka dryckenskapen i Göteborg samt denna beredning till fullmäktige inkommit med betänkande, öfver hvilket drätselkammaren afgifvit inforordadt yttrande, beslutade fullmäktige den 5 december 1901, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med beredningens och drätselkammarens förslag, bland annat:

1:o) att årligen under den blida årstiden skulle från och med år 1902 anordnas *friluftsmusik* i vissa af stadens parker och öppna platser, tills vidare i Kungsparken, i planteringen vid Karl Johansplatsen och i den under anläggning då varande parken å Redberget, för hvilket ändamål å hvardera af sagda platser skulle genom drätselkammarens försorg och för en kostnad af tillhoppa högst 8,000 kronor uppföras en musikpaviljong;

2:o) att, förutom de till allmänna lek- och idrottsplatser förut använda områden, hvaribland förra exercisheden och till lekplats anordnad del af Karl Johanstorget, till sådana platser anvisa tills vidare angifna områden af Tegelbruksängen och Änggården samt för utvidgning af lekplatserna å Karl Johans torg afsedda områden; samt

3:o) att uppdraga åt styrelsen för *Sällskapet för friluftsspel* att, tills vidare och intill dess stadsfullmäktige annorlunda beslutade, utöfva ledningen och tillsynen öfver lek- och idrottsverksamheten å stadens allmänna lek- och idrottsplatser, med bemyndigande för styrelsen att besluta angående sätt och tider för denna verksamhets utöfvande å sagda platser, hvarjämte fullmäktige dels stadgade, att vid verkställandet af det åt styrelsen sålunda lämnade uppdrag skulle iakttagas, att ej allenast skolbarn, föreningar och klubbar utan äfven leklag och tillfälliga besökare skulle äga att å platserna öfva lekar och idrott, samt att skolbarnens lekar och idrottsöfningar därstädes ordnades efter aftal med vederbörande skolstyrelser och skolföreståndare, och dels beviljade sällskapets styrelse ett bidrag för år 1902 af 8,000 kronor till kostnaderna för utförandet af det densamma lämnade uppdraget, dock endast såvidt vidkomme kostnaden för dels skolbarnens, företrädesvis folkskolebarnens, dels ock vuxna till arbetsskassen hörande personers lekar och idrott.

I öfverensstämmelse med stadsfullmäktiges förenämnda beslut i hvad det rörde »friluftsmusiken» blefvo på föranstaltande af drätselkammaren uppförde musikpaviljonger i

Kungsparken och i planteringen vid Karl Johans kyrka under år 1902 och i parken å Redberget, efter dennas fullbordande, år 1903, hvarefter hvart år under tiden från och med den 1 maj till och med den 15 september musik i dessa paviljonger afgiftsfritt utförts, hvardagarne klockan $1\frac{1}{2}$ 7—8 e. m. samt sön- och helgdagar klockan 1— $1\frac{1}{2}$ 3 e. m.

»Sällskapet för friluftsspel» stiftades redan i april 1898 under benämningen Sällskapet för ungdomens friluftsspel, i syfte att uppmuntra och befordra ungdomens lekar och kroppsöfningar i det fria. Med anledning af den ofvan omnämnda beredningens af drätselkammaren tillstyrkta förslag att åt sällskapets styrelse uppdraga ledningen af och tillsynen öfver idrottsverksamheten å stadens allmänna lek- och idrottsplatser omarbetades sällskapets stadgar, i ändamål att med afseende å det ifrågasatta anslaget åt styrelsen af stadens medel bereda stadsfullmäktige tillfälle att deltaga i sällskapets styrelse och revision, därvid ock sällskapets förra benämning ändrades till den nuvarande. Enligt dessa af Sällskapet för ungdomens friluftsspel den 21 mars 1901 antagna stadgar för Sällskapet för friluftsspel — hvilka stadgar af stadsfullmäktige godkändes i sammanhang med beslutet om anslaget till styrelsen — utgöres styrelsen af nio för ett år i sänder valde ledamöter, af hvilka stadsfullmäktige utse två och sällskapet de öfrige. För granskning af styrelsens räkenskaper och förvaltning utses årligen två revisorer och två revisorssuppleanter, af hvilka en revisor och en suppleant väljas af stadsfullmäktige. Styrelsen väljer inom sig en ordförande och en vice ordförande, som tillika är sekreterare, samt en kassaförvaltare; och förestå styrelsens öfrige sex ledamöter hvar sin af följande sex grupper eller sektioner, nämligen folkskolans gosslekar, öfriga skolors gosslekar, folkskolans flicklekar, öfriga skolors flicklekar, ungdomens utom skolan och äldres idrott och lekar samt gruppen för praktiska arbeten. Vid sidan af hvar och en af dessa sex förmän eller föreståndare står ett »råd», som jämte föreståndaren förbereder ärenden, som röra resp. grupp.

Sällskapets verksamhet, som jämväl afser anordnande af sommarutflykter för skolbarn, omfattar alltså främst stadens alla undervisningsanstalter. Efter öfverenskommelse med folkskolestyrelsen ombesörjer sällskapets styrelse ordnade lekar för folkskolans gossar och flickor tills vidare från och med tredje samt högre klasser, utbildar ledare och ledarinnor genom särskildt anordnade instruktionskurser, ombesörjer affattandet af lämpliga anvisningar för lek- och idrottsverksamhetens rätta bedrifvande m. m. De allmänna lek- och idrottsplatsernas antal har under perioden ökat till sex, å tre af hvilka sällskapet låtit uppföra paviljonger för förvarande af nödigt lektyg, som afgiftsfritt tillhandahålles de besökande, hvilkas antal under samma tid varit i ständig tillväxt. Sällskapets utgifter under femårsperioden 1901—1905 hafva uppgått till tillhoppa 37,786 kronor 41 öre och inkomsterna hafva utgjort samma belopp, hvaraf staden bidragit med ett anslag af 8,000 kronor årligen under åren 1902—1905 och återstoden 5,786.41 täckts med årsavgifter, tillfälliga gåfvor samt räntor. Därjämte tilldelade kommittén för festligheterna å den s. k. »barnens dag i Göteborg» sällskapet under år 1905 ett belopp af 10,000 kronor, angående hvilket belopp styrelsen beslutat, att detsamma skulle afsättas till

en fond, hvaraf årliga räntan skulle användas till folkskolebarnens sommarutflykter.

Beträffande verksamheten vid *Göteborgs postkontor* framgår af nedan intagna öfversikt, i hvilken mån rörelsen vid postkontoret utvecklats sig under de senaste tjugo åren angående dels antalet afgångna postföremål och beloppet af assurerade värden, dels den egentliga postuppbörden och därmed bestridda utgifter, dels ock af postkontoret redovisade medel (tidnings-, postanvisnings- och postförsäknings- samt postsparbanksmedel m. m.); varande uppgifterna lämnade i årligt medeltal i runda tal för senaste femårsperioder:

	Åren 1886—1890.	Åren 1891—1895.	Åren 1896—1900.	Åren 1901—1905.
Afgångna vanliga försändelser st.	4,282,000	6,002,000	11,590,000	17,857,000
Afgångna värdeförsändelser »	259,000	292,000	345,000	506,000
Assurerade värdebelopp kr.	43,706,000	48,619,000	54,377,000	50,080,000
Upphörd »	448,000	553,000	709,000	1,026,000
Bestridna utgifter . . . »	243,000	262,000	354,000	532,000
Levereradt öfverskott . . »	205,000	291,000	355,000	494,000
Öfriga influtna medel . . »	1,374,000	1,915,000	2,838,000	6,127,000
Öfriga utbetalta . . . »	2,027,000	2,923,000	5,210,000	9,973,000

Vid en jämförelse åter emellan poströrelsen i Göteborg under det sista året af nu ifrågavarande femårsperiod och samma rörelse under det sista året af hvar af de tre nästföregående perioderna visar sig förhållandet hafva varit följande, nämligen:

	År 1890.	År 1895.	År 1900.	År 1905.
Vanl. försändelser: bref st.	2,718,196	3,132,068	4,878,319	6,683,820
brefkort »	257,868	444,860	646,077	2,422,264
abonn.tidningar . . . »	1,366,040	2,387,060	6,366,672	10,455,432
korsband »	505,648	1,083,976	2,170,713	2,221,752
Värdeförsändelser: rekommend. . . »	148,179	159,744	178,580	239,200
assurerade »	41,580	29,585	32,228	38,742
postförsäknings . . . »	14,214	19,829	44,496	92,066
vanliga paket »	17,340	25,543	53,956	105,494
postanvisn. »	39,505	80,345	88,567	168,387
Assureradt värdebelopp kr.	44,367,634	41,354,884	73,900,778	50,583,721
Upphörd »	507,900	592,589	799,191	1,173,564
Utgifter »	236,447	278,959	416,070	612,987
Levereradt öfverskott »	271,454	313,630	383,121	560,577
Influtet för tidningar »	42,377	62,376	77,943	107,183
Utbetalt »	57,321	80,258	137,739	226,611
Postförsäknings, influtna »	1,339,426	2,037,292	3,563,754	6,782,248
utbetalta »	2,122,126	3,227,702	6,939,858	10,916,971
Sparbanksmedel, influtna »	70,833	163,783	261,810	330,630
utbetalta »	62,691	168,166	398,485	388,649

Bestyret med utbetalning genom postverket af sjömansanvisningar har upphört på grund af bestämmelser i kungl. brefvet den 26 april 1901.

K. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser 1901—1904. Göteborgs och Bohus län.

I fråga om antalet af de i ofvan intagna öfversikt angifna s. k. »vanliga brefförsändelser» har anmärkts, att ett i förhållande till dem icke obetydligt antal bref, brefkort och korsband från Göteborg för befordran nedlagts i breflådorna å järnvägsstationerna i staden eller järnvägspostvagnarne och därigenom undgått behandling af postkontoret och upptagande i dess statistik.

De Göteborgs postkontor underlydande filialerna inom staden voro vid utgången af år 1905 sex (2—7) samt i lokaler under följande adresser, nämligen: Göteborg 2 i huset n:r 52 vid Köpmansgatan, Göteborg 3 i huset n:r 18 vid Vasagatan, Göteborg 4 i n:r 2 vid Stigbergstorget, Göteborg 5 i n:r 44 vid Södra Vägen, Göteborg 6 i n:r 2 vid Redbergsvägen och Göteborg 7 i n:r 3 vid Järntorget.

Beträffande statens *telegraf- och telefonstationer* i Göteborg hafva för åren 1901—1905 meddelats de uppgifter, som innefattas i *tabell A*.

De *försäkringsanstalter*, hvilkas styrelser hafva sitt säte i Göteborg, utgöras af brand- och liförsäkringsaktiebolaget

Tab. A. Statens telegraf- och telefonväsendes verksamhet i Göteborg åren 1901—1905

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
<i>Antal behandlade telegram.</i>					
Taxerade afsända:					
Inländska	113,763	110,202	115,576	125,284	123,814
Utländska	89,882	95,514	100,748	104,854	112,083
Taxerade ankomna:					
Inländska	104,694	99,631	99,734	99,181	102,079
Utländska	110,722	120,761	128,754	132,668	144,898
Tjänstetelegram	14,552	33,297	19,452	21,459	26,646
Meteorologiska	822	3,742	3,650	3,660	2,800
Transiterade	622,293	601,980	653,759	623,684	639,885
Summa	1,056,728	1,065,127	1,121,673	1,110,790	1,152,205
<i>Telefonväsendet.</i>					
Telefonsamtal antal	16,605,300	18,886,400	20,208,200	22,867,468	28,921,412
Afgångna interurb. telefonsamtal (perioder) »	371,509	426,695	465,566	525,261	630,574
Telefonledningar »	5,182	5,707	6,208	6,776	7,389
Längd af ledningar, tillhörande telegrafverket km.	7,421.1	7,046.9	7,657.6	8,561.2	9,266.3
D:o abonnenter »	254.2	293.7	312.2	364.0	407.3
Telefonapparater antal	6,433	6,928	7,443	8,046	8,706
<i>Inkomster, kronor.</i>					
Telegrafinkomster	318,210	322,652	337,445	352,828	375,060
Telefonabonnemangs- och inträdesavgifter	351,380	370,059	397,280	437,086	516,749
Samtalsavgifter	140,839	164,886	184,455	214,001	267,528
Summa	810,429	857,597	919,180	1,003,915	1,159,337
<i>Utgifter, kronor.</i>					
För drift och underhåll:					
Afföningar m. m.	163,714	165,158	340,194	357,384	372,902
Materialkostnad	13,929	13,476	14,848	21,418	17,353
Summa	177,643	178,634	355,042	378,802	390,255
Anläggningskostnader:					
Arbetskostnad m. m.	31,479	48,361	25,414	29,986	38,319
Materialkostnad	171,075	140,213	117,179	77,768	117,309
Summa	202,554	188,574	142,593	107,754	155,628

Svea och återförsäkringsaktiebolaget Astrea, äfvensom följande anstalter för sjöförsäkringar, nämligen: sjöförsäkringsaktiebolaget Gauthiod, Sveriges allmänna sjöförsäkringsaktiebolag, återförsäkringsaktiebolaget Triton, sjöförsäkringsaktiebolaget Ocean, återförsäkringsaktiebolaget Union samt Sveriges ångfartygsassuransförening. Den bland försäkringsinrättningarne i Göteborg i förra berättelsen upptagna Nordiska brandförsäkringsanstalten för fast och lös egendom i stenhus har under perioden upphört.

Bankinrättningarne i Göteborg hafva, utom Riksbankens afdelningskontor, utgjorts af aktiebolaget Göteborgs bank, hvilken under år 1904 öfvertagit den bankrörelse, som förut utöfvats af Göteborgs enskilda bank, Skandinaviska kreditaktiebolaget, Göteborgs inteckningsgarantiaktiebolag, aktiebolaget Göteborgs folkbank, aktiebolaget Göteborgs hypotekskassa och aktiebolaget Göteborgs handelsbank. Aktiebolaget Göteborgs köpmansbanks affärsverksamhet har sedan 1904 öfvertagits af Skånes enskilda bank, som i förra Köpmansbankens lokaler öppnat filialkontor i Göteborg.

Utom de af förenämnda bankinrättningar, hvilka emottaga insättningar å sparkasseräkning, äfvensom postsparbanken, finnas fortfarande i Göteborg de i förra berättelsen omnämnda två *sparbanker*, nämligen Göteborgs sparbank och Göteborgs och Bohus läns sparbank, hvilka om sin rörelse och verksamhet under åren 1901—1905 meddelat uppgifter, som innefattas i följande öfversikt:

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
<i>Göteborgs sparbank.</i>					
Insättningar kr.	3,080,671	3,621,048	4,163,243	4,157,464	4,419,122
Uttagningar »	3,146,892	3,051,338	3,514,865	3,828,318	4,370,589
Antal delägare d. 31/12	40,949	42,000	46,535	48,276	49,660
Delägarnes kapital . kr.	13,761,080	14,922,206	16,175,162	17,147,929	17,874,146
Dotillväxt under året »	520,072	1,161,126	252,956	972,767	726,217
Bankens reservfond . »	977,184	1,007,023	1,020,773	1,067,992	1,139,061
Dotillväxt under året »	21,554	29,839	13,750	47,219	71,070
Insättare godtgjord ränta	4 1/2 %	4 1/2 %	4 %	4 %	4 %
<i>Göteborgs och Bohus läns sparbank.</i>					
Insättningar kr.	3,184,516	3,461,208	3,768,393	3,729,851	3,924,015
Uttagningar »	3,003,637	2,839,845	3,074,843	3,192,933	4,008,395
Antal delägare d. 31/12	42,194	41,734	42,350	43,199	43,803
Delägarnes kapital . kr.	13,523,826	14,722,736	16,002,477	17,174,337	17,754,389
Dotillväxt under året »	749,854	1,198,910	1,279,741	1,171,860	580,052
Bankens reservfond . »	845,223	913,583	984,928	1,075,134	1,178,899
Dotillväxt under året »	56,479	68,360	71,345	90,206	103,765
Insättare godtgjord ränta	4 1/2 %	4 1/2 %	4 %	4 %	4 %

Beträffande insättningar och uttagningar i *Postsparbanken* genom Göteborgs postkontor meddelas följande från postkontoret erhållna uppgifter. Insättningarna utgjorde för år 1901 251,127 kr., för år 1902 297,410 kr., för år 1903 292,095 kr., för år 1904 337,544 kr. och för år 1905 330,630 kr., uttagningarna åter 347,858 kr. för år 1901, 345,183 kr. för år 1902, 325,506 kr. för år 1903, 341,685 kr. för år 1904 och 388,649

kr. för år 1905. I dessa belopp ingår dock hvad som blifvit insatt och uttaget icke blott i Göteborg, utan äfven å de orter i stadens grannskap, där poststationer finnas, hvilka lyda under postkontoret i Göteborg.

Till ledning vid bedömandet af den *ekonomiska ställningen* inom samhället under ifrågavarande fem år åberopas, utom de uppgifter beträffande den stadens handlande och handverkare i och för rörelsen påförda beivring, som innefattas i förut intagna tabellariska öfversikter, samt de härför ägnade uppgifterna uti den nyss lämnade redogörelsen för sparbankernas verksamhet, jämväl nedan intagna meddelanden angående konkursernas, lagsökningarnes och växelprotesternas antal för hvarje år under perioden samt beträffande pantlånerörelsen och stadens fattigvård under samma tid.

Antalet hos rådstufvurätten i Göteborg under hvar och ett af de år, berättelsen afser, anhängiggjorda *konkurser* har utgjort: år 1901 177, år 1902 127, år 1903 140, år 1904 135 och år 1905 154.

Efter uppgifter från rådhuskansliet har angående *lagsökningar* och andra mål hos öfverexekutor i Göteborg under åren 1901—1905 upprättats följande öfversikt:

År.	Kvarstående d. 1 jan.	Inkomna.	Summa.	Förfallna, ej upptagna.	Af-gjorda.	Kvarstående d. 31 dec.	Betalningsskyldighet ålagd	
							antal personer.	med kronor.
1901 .	118	436	554	127	265	162	216	144,641.03
1902 .	162	400	562	156	275	131	217	107,994.59
1903 .	131	398	529	128	266	135	237	127,417.32
1904 .	135	320	455	133	238	84	201	94,774.52
1905 .	84	322	406	99	250	57	191	106,546.75

Enligt uppgift från notarius publicus i Göteborg hafva därstädes *protesterats växlar* till följande antal, nämligen: år 1901 1,107, år 1902 885, år 1903 1,240, år 1904 1,128 och år 1905 1,582.

För omfånget af *pantlånerörelsen* under ifrågavarande fem år redogöres, särskildt för bolagen och särskildt för de enskilda pantlånarne, i nedanstående efter uppgifter från poliskammaren uppgjorda tablå:

	Antal lån-gifvare.	Antal belånade panter.	Belånings-summa. Kronor.	Antal utlösta panter.	Utlösnings-summa. Kronor.
<i>Pantlånebolag.</i>					
År 1901	3	192,807	1,196,637.47	182,046	1,143,520.91
» 1902	3	211,783	1,207,583.49	207,099	1,233,068.16
» 1903	3	201,271	1,191,062.15	198,528	1,184,202.45
» 1904	3	214,916	1,260,624.25	208,855	1,246,189.47
» 1905	3	243,909	1,358,134.95	234,786	1,320,142.25
<i>Enskilda pantlånare.</i>					
År 1901	15	460,686	976,648.96	428,205	918,545.58
» 1902	13	434,113	892,529.25	391,451	853,450.36
» 1903	13	437,447	948,266.47	394,893	908,516.98
» 1904	13	438,354	997,363.53	391,168	746,737.88
» 1905	13	416,326	970,836.10	375,366	912,273.63

De i denna tabell omförmälda tre pantlånebolag voro de i förra berättelsen nämnda, Aktiebolaget för pantlåning i Göteborg och Majornas pantlåneaktiebolag samt det under år 1901 tillkomna Centralens pantlåneaktiebolag.

Fattigvård. För stadens fattigvårds organisation, styrelse och förvaltning har här ofvan redogjorts. Angående antalet understödstagare samt inkomster och utgifter i och för fattigvården under ifrågavarande femårsperiod meddelas sammandrag i här nedan intagna tabell:

	Antal understödstagare.				Inkomster. Kronor.	Utgifter. Kronor.
	I försörjningshus m. m.	Utpensionerade.	I distrikten.	Summa.		
År 1901 . .	3,218	981	4,850	9,049	912,923-00	901,842-32
» 1902 . .	2,339	1,009	4,940	8,288	894,812-17	919,645-93
» 1903 . .	2,192	983	4,762	7,937	921,149-28	935,347-31
» 1904 . .	2,544	924	4,724	8,192	1,108,861-62	1,071,739-12
» 1905 . .	2,413	877	4,774	8,064	1,078,522-07	1,146,259-27

Inkomsterna hafva utgjorts af anslag, tolagsmedel, afgifter för verkställda arbeten, räntor m. m. Från och med 1882 ingår räntan å bokförda värdet af försörjningshusen, hvilka tillhöra staden, i såväl inkomster som utgifter; och har detta räntebelopp från och med år 1888 upptagits till 76,750 kronor.

Undervisningsanstalter. A) Offentliga läroverk och andra stiftelser för undervisning i allmänhet.

1:o) **Göteborgs högskola.** Under nu ifrågavarande femårsperiod har undervisningen vid denna läroanstalt fortgått i samma lokaler som under åren 1896—1900 och enligt den för högskolan fastställda ordningsstadgan. Den examinationsrätt, som högskolan först erhöll genom nådiga resolutionen den 17 juni 1893 och hvilken dels förlängdes och dels utvidgades genom nådiga resolutioner af den 15 april och den 22 december 1898, har genom kungl. resolution den 30 oktober 1903 blifvit ytterligare förlängd, så att högskolan äger rätt att intill slutet af år 1908 anställa följande examina: filosofie kandidat- och filosofie licentiatexamen i de ämnen, i hvilka vid högskolan finnas ordinarie professorsbefattningar, som blifvit vederbörligen tillsatta, teologisk-filosofisk examen, förberedande pröfning till examen för inträde i rättegångsverken eller i Kungl. Maj:ts kansli samt juridisk-filosofisk examen med den sammanställning af ämnen, som blifvit medgifven genom kungl. brefvet den 7 maj 1897. Dessutom har högskolan genom förenämnda nådiga resolution af den 30 oktober 1903 erhållit rätt att till slutet af år 1908 på sätt och i den ordning, som i resolutionen föreskrifvits, anställa och bedöma akademiska disputationer inom området af de ämnen, i hvilka högskolan äger examensrätt, samt att efter hemställan hos kanslern för rikets universitet offentlig utnämna filosofie doktorer.

Högskolans lärarepersonal, som i maj 1901 bestod af nio professorer, fem docenter och en e. o. lärare, har under femårsperioden, tack vare i främsta rummet August Röhss' och Andrew Carnegies frikostiga donationer, erhållit en vä-

sentlig förstärkning, i det att följande nya lärare tillkommit, nämligen:

år 1901: en professor i statskunskap med statistik;

år 1902: en professor i nationalekonomi och sociologi;

år 1904: en professor i engelska språket och litteraturen (Andrew Carnegies professur) och en professor i geografi (med handelsgeografi) och etnografi;

år 1903: en docent i klassiska språk och en docent i modern franska;

år 1904: en docent i nordiska språk och en docent i nordiska språk och fonetik, en docent i teoretisk filosofi (hvilken dock senare på egen begäran erhållit entledigande från docenturen), en docent i litteraturhistoria och en i geografi.

Högskolans styrelse har dessutom den 18 november 1904 beslutat upprätta en professur i klassiska språk med undervisningsskyldighet i latin, hvilken förklarats till ansökan ledig och sedan den 1 januari 1905 förestått på förordnande af en bland högskolans docenter. En e. o. lärare i franska har varit förordnad under vårterminen 1902, februari—april 1903, februari—maj 1904, februari—maj 1905, en e. o. lärare i engelska höstterminerna 1901, 1902, 1904 och 1905 samt vårterminerna 1902, 1903 och 1905, en e. o. lärare i tyska sedan höstterminen 1904 och en e. o. lärare i ryska sedan höstterminen 1905. Högskolans lärarepersonal bestod således vid 1905 års utgång af tretton professorer, tio docenter och fyra e. o. lärare, och framgår antalet af lärare, lärjungar, auskultanter och åhörare under hvarje termin af högskolans fem senaste arbetsår af följande tabell:

	Året 1901—1902.		Året 1902—1903.		Året 1903—1904.		Året 1904—1905.		Året 1905—1906.	
	H.-t.	V.-t.	H.-t.	V.-t.	H.-t.	V.-t.	H.-t.	V.-t.	H.-t.	V.-t.
Professorer . .	9	10	11	11	11	11	11	12	13	13
Docenter . . .	5	4	4	4	10	11	10	10	9	10
E. o. lärare . .	1	2	1	2	—	1	1	3	2	4
Lärjungar . .	71	67	85	81	84	73	79	85	81	74
Auskultanter .	30	50	106	100	63	87	59	60	41	47
Åhörare . . .	1,036	300	1,114	1,576	605	1,173	1,101	3,017	1,023	1,289

Från och med vårterminen 1901 till och med höstterminen 1905 hafva vid högskolan inskrifvits tillhopa 157 lärjungar.

Under samma tid hafva aflagts följande examina, nämligen: filosofie licentiatexamen af 11, filosofie kandidatexamen af 30, teologisk-filosofisk examen af 18, juridisk-filosofisk examen af 5, förberedande pröfning till examen för inträde i rättegångsverken eller Kungl. Maj:ts kansli af 2, hvarjämte 21 lärjungar undergått efterpröfning i olika ämnen för filosofie kandidatexamen.

Disputationsprof för vinnande af filosofisk doktorsgrad hafva aflagts af 5 lärjungar, hvilka samtliga blifvit vid högskolan till filosofie doktorer offentlig utnämnde.

Såsom stipendier hafva från och med höstterminen 1901 till och med höstterminen 1905 tillerkänts lärjungar vid högskolan:

af David Carnegies stipendiefond: 8 stipendier à 400 kronor;

af de hvarje läsår af James Carnegie skänkta 1,500 kr.: 2 à 400 kr., 17 à 300 kr. och 1 à 100 kr.;

af besparingar på upplupna räntor å de Carnegieska medlen: 1 à 100 kr. och 2 à 200 kr.;

af Kungliga och Hvitfeldtska stipendieinrättningens medel: 14 stipendier à 200 kr.;

af samma inrättnings öfverskottsmedel: 8 resestipendier, nämligen: 1 à 1,000 kr., 1 à 800 kr., 2 à 750 kr., 1 à 700 kr., 1 à 600 kr., 1 à 500 kr. och 1 à 400 kr.;

af Göthildastiftelsens stipendier: 4 stipendier à 250 kr.;

af Kinds härads stipendier: 1 stipendium à 75 kr. och 1 à 50 kr.; och

af Amanda Cervins stipendier: 5 stipendier à 150 kr.

Därjämte har under hvart och ett af läsåren 1901—1905 af anonym gifvare, som tecknat sig »ungdomsvän», öfverlämnats ett belopp af 1,000 kr., hvilka medel i enlighet med gifvarens bestämmelser fördelats på 15 stipendier à 200 kr. åt medlemmar af studentföreningen vid Göteborgs högskola samt 5 premier à 400 kr. för utmärkt vid högskolan aflagd examen eller för den bästa af de utaf högskolans lärjungar publicerade afhandlingar.

Donationer, som under åren 1901—1905 blifvit till högskolan öfverlämnade, äro följande:

Konsul Oskar Ekman lät den 9 januari 1901 genom bref till ordföranden i högskolans styrelse underrätta styrelsen, att han vore villig till styrelsens förfogande i mån af behof ställa ett belopp af 450,000 kronor för att sätta styrelsen i tillfälle att uppföra en byggnad åt högskolan, för hvilket ändamål konsul Ekman den 10 maj 1904 anslog ytterligare 100,000 kronor, och lät konsul Ekman vidare under år 1903 till styrelsen öfverlämna ett belopp af 40,000 kronor såsom bidrag till upprättandet af en ny lärostol i klassiska språk. Konsul Ekman donerade ytterligare den 28 juli 1903 ett belopp af 10,000 kronor, hvaraf räntan skulle användas till bestridande af kostnaderna för utgifvandet af populärt vetenskapliga föreläsningar vid Göteborgs högskola.

Grosshandlanden August Röhss öfverlämnade den 29 juli 1901 till högskolan ett belopp af 350,000 kronor för inrättandet af en professur i nationalekonomi och sociologi och en professur i geografi med handelsgeografi och etnografi samt ombildande af docenturen i statskunskap (med geografi) till en professur i statskunskap med statistik.

Fru Caroline Wijk lät den 7 oktober 1901 tillställa högskolan ett belopp af 150,000 kronor till bildande af »Olof Wijks donationsfond», hvilken skulle förvaltas i enlighet med §§ 23, 24 och 25 i högskolans statuter och dess afkastning användas till befrämjande af de med högskolan afsedda ändamål.

Herr Andrew Carnegie lät den 29 juni 1904 till högskolan öfverlämna en donation af 10,000 pund sterling, för hvilken, såsom ofvan nämnts, upprättats en lärostol vid högskolan under namn af Andrew Carnegies professur i engelska språket och litteraturen.

Slutligen är att nämna, att, tack vare en gåfva af grosshandlanden Ivar Wærn å 30,000 kronor, en änke- och

pupillkassa för professorer och betjante vid högskolan kunnat bildas och träda i verksamhet den 1 januari 1905.

Samtliga högskolans fonder uppgingo vid slutet af år 1905 till följande belopp, nämligen:

Edvard Magnus fond	334,100'00 kr.
Lundgrenska högskolefonden	586,000'00 »
David Carnegies fond	552,944'89 »
Oscar Ekmans fonder	455,000'00 »
Göteborgs undervisningsfond	39,091'07 »
David Carnegies stipendiefond	20,000'00 »
Pensionsfonden	91,432'28 »
Göteborgs högskolas Gustaf Adolfs-fond	30,000'00 »
Olof Olofsson Wijks minne	100,000'00 »
James Carnegies donation	50,000'00 »
Aron Philipsons donation	10,000'00 »
August Röhss' donationsfond	350,000'00 »
Olof Wijks donationsfond	150,000'00 »
Oscar Ekmans 6:te juni-fond	10,000'00 »
Andrew Carnegies fond	181,500'00 »
Högskolans änke- och pupillkassa	34,846'84 »
Dispositions-fonden	239,656'94 »

Summa 3,234,572'02 kr.

Sedan, såsom ofvan nämnts, konsul Oscar Ekman öfverlämnat ett belopp af 450,000 kronor att användas för uppförande af en byggnad för högskolan, anhöll styrelsen, jämlikt beslut den 6 februari 1901, hos stadsfullmäktige om upplåtande af plats för högskolebyggnaden i Vasaparken, hvilken anhållan stadsfullmäktige biföllo genom beslut den 9 januari 1902. Efter anställd pristäflan blefvo ritningar till byggnaden den 27 april 1903 af styrelsen antagna och där- efter af stadsfullmäktige godkända; men då det visade sig vara nödigt att i de antagna ritningarne vidtaga förenklingar, blefvo ritningarne i sådant afseende omarbetade; hvar- efter och sedan konsul Ekman förklarar sig villig att i och för nybyggnaden ställa ytterligare 100,000 kronor till högskolans förfogande, tillsatt byggnadskommitté kunde i december 1904 vidtaga erforderliga åtgärder för byggnads- arbetenas utförande, hvilket omedelbart därefter vidtog, så att grundläggningsarbetena voro till afsyning färdiga i maj 1905. Vid sagda års slut var själfva byggnaden under upp- förande.

2:o) *Göteborgs högre latinläroverk.* Vid detta läroverk, i hvars organisation och verksamhet under nu ifrågavarande femårsperiod ingen förändring ägt rum, har antalet lärare utgjort såsom förut 1 rektor, 7 lektorer och 11 adjunkter, hvilka sistnämndas antal dock ökats sedan år 1902 till 12 och sedan början af år 1905 till 14. Antalet extra lärare har varit 4 år 1901, 3 åren 1902 och 1903 samt vårterminen 1904, 4 höstterminen samma år och 2 år 1905. Lärjungarnes antal, som vid början af höstterminen 1901 utgjorde 472, uppgick vid samma tid år 1905 till 535.

3:o) *Göteborgs realläroverk* har under hela perioden fortfarande varit ett å reallinjen fullständigt läroverk. Antalet lärare har, utom 3 ordinarie öfningslärare, varit 1 rektor, 5 lektorer och 12 adjunkter under år 1901, 1 rektor, 6 lektorer och 16 adjunkter under år 1902 till och med

vårterminen 1904 samt 1 rektor, 7 lektorer och 16 adjunkter från och med höstterminen 1904 till 1905 års utgång. De extra lärarnes antal har utgjort 9 under år 1901, 4 från och med 1902 till och med vårterminen 1904, 3 från och med höstterminen 1904 till och med vårterminen 1905 samt 4 under höstterminen 1905. Dessutom hafva under perioden varit anställda 2 biträdande lärare i välskrifning och teckning, utom höstterminen 1905, då endast en sådan lärare tjänstgjort. Lärjungarnes antal, som under höstterminen 1901 uppgick till 606, utgjorde under samma termin år 1905 571.

Läroverkets byggnad har undergått betydande reparationer dels under åren 1902 och 1903 och dels under sommaren 1905, för hvilka reparationsarbeten stadsfullmäktige beviljat bidrag med 5,000 kronor till de förra och omkring 14,000 kronor till de senare arbetena.

Under perioden hafva läroverkets samlingar, synnerligen dess bibliotek och dess fysiska och kemiska instrumentsamlingar, vunnit en betydande tillökning.

4:o) *Göteborgs femklassiga allmänna läroverk*, eller *Göteborgs västra realskola*, såsom läroverket numera benämnes, sedan ett nytt läroverk, på sätt nedan omförmäles, tillkommit inom östra delen af staden. Vid ifrågavarande läroverk har undervisningen upprätthållits af 1 rektor, 6 ordinarie och 9 extra lärare under år 1901 samt af 1 rektor, 12 ordinarie och 3 extra lärare under de återstående fyra åren af perioden; hvarjämte under hela femårsperioden 4 öfningslärare varit vid läroverket anställda. Lärjungarnes antal, som under höstterminen 1901 uppgick till 429, utgjorde under samma termin 1905 440.

5:o) *Göteborgs östra realskola*. Redan länge hade behofvet af ett nytt läroverk särskildt inom stadens östra del gjort sig kännbart, då samtliga rektorerna vid stadens allmänna läroverk i mars 1896 gjorde framställning hos vederbörande om inrättandet af ett sådant läroverk. Då denna framställning icke ledde till det åsyftade målet, väcktes frågan ånyo i oktober 1901 af Göteborgs domkapitel; och sedan stadsfullmäktige, i inforordadt underdånigt yttrande, åtagit sig för staden att anskaffa och tillhandahålla erforderliga lokaler med nödig inredning för ett nytt femklassigt läroverk i stadens östra del, förordnade Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 9 maj 1902, att ett nytt femklassigt läroverk skulle upprättas i Göteborg och där börja sin verksamhet höstterminen 1902 med de tre lägsta klasserna, hvarjämte i det kungl. brefvet föreskrefs, att rektor samt tre af de i läroverkets stat upptagna fem kollegerna jämte tre öfningslärare skulle tillsättas från den 1 januari 1903. Det i följd häraf inrättade nya läroverket började sin verksamhet å föreskrifna tiden, höstterminen 1902, i en provisionellt inrättad lokal i förra fattigförsörjningshuset vid Drottningtorget med tre klasser och 72 lärjungar. Läroverket utvidgades därefter alltjämt, i den mån nya klasser tillkommo, till dess detsamma, som erhållit benämningen »Göteborgs östra realskola», vid början af höstterminen 1905 med 218 lärjungar inflyttade i en för läroverket uppförd ny byggnad i det för densamma upplåtna kvarteret, innefattande tomterna n:r 120—131 i 16:de roten och begränsadt af Stamp-, Borås-, Norra A- och Alingsåsgatorna. Det nämnda

nya läroverkshuset, som är afsedt att rymma ett antal af 500 lärjungar, har uppförts af staden för en kostnad af 323,837 kronor 59 öre, tomtvärdet däri ej inberäknadt, hvarförutom anskaffats möblering och skolmaterieell för tillhopa 19,497 kronor 95 öre, som likaledes bestridits af staden.

6:o) *Stadens folkskolor*. Antalet af dessa skolor äfvensom lärarnes och lärarinnornas samt skolbarnens antal jämte beloppen af stadens och statens bidrag till betäckande af kostnaderna för folkskoleväsendet inhämtas af efterföljande tabell:

År.	Skolafdelningar.		Lärare o. lärarinnor.		Skolbarn.		Stadens anslag.		Statsbidrag.	Summa.
	I fortsättnings- och ersättningskolan.	I folkskolan och småskolan.	I slöjd och handarbeten.	I folkskolan.	Under hela året undervisade.	Vid årets slut i skolan kvarstående.	Till nya folkskolor.	Till folkskolornas uppehållande.		
							Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
1901 .	44	370	47	376	17,008	14,069	94,558	554,550	169,496	818,604
1902 .	44	376	49	383	16,779	14,214	71,418	586,700	176,598	834,716
1903 .	41	382	50	385	16,749	13,987	118,088	596,345	181,255	895,688
1904 .	39	381	51	387	16,695	13,914	109,508	640,850	184,420	934,778
1905 .	32	385	51	391	16,695	13,903	167,336	674,135	192,284	1,033,755

I stadens anslag äro icke inräknade vare sig räntan å värdena af staden tillhöriga folkskolehus eller de å allmänna folkskolestyrelsens stat uppförda belopp till döfstumma och sinnesslöa barns vård; hvaremot däri medräknats beviljade anslag till Göteborgs folkskolors skolkök.

Det i förra berättelsen omförmälda skolhuset å Kvi-berg blef färdigt under år 1901; och innehåller detsamma 7 läsesalar, rastrum, slöjdsal och vaktmästarebostad samt bostäder för en lärare och två lärarinnor i en särskild byggnad. Kostnaderna för dessa byggnader med inventarier uppgingo till tillhopa 86,658 kronor 72 öre.

Jämväl det skolhus inom 18:de roten vid Redberget, till hvilket stadsfullmäktige, enligt förra berättelsen, år 1900 beviljade anslag, har under perioden blifvit fullbordadt. Detta skolhus, eller såsom det benämnes Anässkolan, hvilket blef färdigt år 1903 och samma år uppläts för sitt ändamål, innehåller 15 lärsrum, 1 handarbetssal, 1 lärarorum, 1 slöjdsal och 1 skolkök samt badlokaler, hvarjämte lärare- och vaktmästarebostäder inrymts i en särskild byggnad. Kostnaderna för dessa byggnader med tillhörande inventarier uppgingo till tillhopa 213,722 kronor 2 öre.

På framställning af folkskolestyrelsen hafva stadsfullmäktige år 1904 beviljat ett anslag af 446,431 kronor till en större skolhusbyggnad å Götabergsområdet samt 25,200 kronor till inventarier för densamma. Denna byggnad var vid 1905 års utgång ännu under uppförande.

Vid sistsagda tid förfogade folkskolestyrelsen öfver 19 staden tillhöriga färdiga skolhus, innehållande 308 skolsalar, 28 slöjdsalar för gossar, 8 gymnastiksal, 3 skolkökslokaler, 7 expeditionsrum, 12 lärare- och materiellrum, 2 biblioteksrum, 1 seminarielokal, 1 rastrum, 3 skolbads- och 11 barnbespisningslokaler samt nödiga lokaler för barnhem i

afsöndringsskolan. Antalet af hyrda eller upplåtna lokaler utgjorde 10.

Bokförda värdet af stadens folkskolebyggnader utgjorde vid 1905 års slut 2,468,000 kronor.

7:o) *Småbarnsskolorna*. Angående dessa skolor, som till antalet nu äro fem, meddelas följande:

	År 1901.	År 1905
Antal föreståndarinnor och biträden . . .	14	17
Antal skolbarn	961	1,187
Utgifter kr.	20,394.82	23,842.57
Inkomster: bidrag af staden	9,500.00	13,500.00
årsavgifter	530.00	520.00
barnens veckoavgifter	3,404.70	4,239.00
räntor	6,318.10	6,551.68
Summa inkomster kr.	19,752.80	24,810.68
Skolornas kapital	316,155.08	329,750.50

Barnens veckoavgifter hafva såsom förut utgjort 20 öre för hvart barn. Årsavgiften erlägges af det år 1839 bildade »Sällskapet för inrättande af småbarnsskolor i Göteborg» med 5 kronor för hvarje medlem (se berättelsen för åren 1871—1875). I skolornas kapital ingå fastigheternas värden med 114,500 kronor för år 1901 och med 153,437 kronor 50 öre för år 1905. De till Göteborgs småbarnsskolor donerade fonder uppgingo vid 1905 års slut till ett sammanlagdt belopp af 225,777 kronor 80 öre. Den femte skolan tillkom under år 1904.

8:o) *Mathilda Halls skola för flickor* meddelar fortfarande undervisning i 11 årsklasser och i en s. k. fortsättningskurs för elever i en ålder af 6 till 18 år. Skolan åtnjuter statsbidrag samt anslag af staden å tillsammans 6,000 kronor årligen mot skyldighet att lämna afgiftsfri undervisning åt minst 10 lärjungar samt undervisning åt 15 lärjungar mot en årlig afgift af 50 kronor. Vid början af höstterminen 1900 utgjorde antalet lärare och lärarinnor 19 och år 1904 vid samma tid 22. Antalet lärjungar uppgick år 1900 till 205 och år 1904 till 244. Skolan är såsom förut inrymd i egen byggnad under nr 55 och 56 i stadens 13:e rote.

9:o) *Göteborgs nya elementarläroverk för flickor*. Denna skola, hvilken efter samma plan som förut, eller att meddela en god och grundlig allmänbildning, fortsatt sin verksamhet, står under ledning af en direktion af åtta ledamöter, som tillsätter föreståndarinna samt ordinarie lärare och lärarinnor. Sedan den förutvarande s. k. fortsättningsklassen, såsom i förra berättelsen meddelades, från och med höstterminen 1900 jämväl blifvit en obligatorisk avslutningsklass för dem, som önska afgångsbetyg från läroverket, är den fullständiga skolkursen, däri inberäknad en förberedande klass med tre afdelningar, numera elfvaårig samt afsedd för lärjungar i ålder af 6 till 19 år. Undervisning lämnas fritt åt 11 elever och mot en nedsatt årsavgift af 50 kronor åt 14 elever. Antalet lärare och lärarinnor utgjorde 23 under höstterminen 1901 samt 26 under samma termin 1905. Lärjungarnes antal uppgick under nämnda terminer till resp. 188 och 212.

Läroverket, som är inrymdt i egen stenhusbyggnad å tomt vid Viktoriagatan, åtnjuter i statsanslag 4,500 kronor årligen, men af staden ej annat bidrag än räntefrihet å värdet

af skolans från staden inköpta byggnadstomt. Därjämte undfår läroverket af konsul Oscar Ekman och aktiebolaget D. Carnegie & K: ett årligt bidrag af 2,000 kronor.

10:o) *Privata elementarläroverket för flickor*. Beträffande denna skola återopas femårsberättelsen för åren 1891—1895. Antalet lärare och lärarinnor, som vårterminen 1901 utgjorde 2 lärare och 15 lärarinnor, uppgick höstterminen 1905 till 1 lärare och 17 lärarinnor. Lärjungarnas antal vid samma tider utgjorde respektive 83 och 95.

11:o) *Kjellbergsska flickskolan* har äfven under denna period varit indelad i fem tvååriga klasser. Lärarnes och lärarinnornas antal har under samtliga fem åren varit 11 och antalet lärjungar, som under läsåret 1900—1901 utgjorde 144, uppgick under läsåret 1904—1905 till 142. Skolans kapital utgjorde den 31 december 1905 434,457 kronor 5 öre, hvaraf 174,623 kronor för fastigheten, 7,835 kronor för inventarier, 48,630 kronor nybyggnadsfond och 39,758 kronor 43 öre pensionsfond för lärarinnor vid skolan.

12:o) *Fruentimmersföreningens flickskola* har likasom förut meddelat undervisning i sex ettåriga klasser jämte en fortsättningsklass. I fråga om antalet lärare och lärarinnor samt lärjungar äfvensom angående skolans inkomster och utgifter samt dess kapital meddelas nedanstående, efter uppgifter af föreningens styrelse upprättade öfversikt för åren 1901 och 1905.

	År 1901.	År 1905.
Antal lärare och lärarinnor	13	15
Antal lärjungar	162	160
Inkomster kr.	15,273.41	19,231.44
Utgifter	14,096.54	17,454.25
Kapital den 31 december	95,755.54	104,368.33

Skolans fastighet ingår i kapitalbehållningarne med bokfördt värde af 37,000 kronor.

13:o) *Majornas elementarläroverk för flickor*, som i förra berättelsen benämnes »Majornas läroverk för flickor». I afseende på det antal afdelningar och klasser, hvori undervisningen i denna skola meddelats, hänvisas till uppgifterna därom i förra berättelsen. Under höstterminerna 1901—1904 voro vid läroverket anställda 15 ämneslärarinnor, 2 timlärare och 5 öfningslärarinnor samt under höstterminen 1905 18 ämneslärarinnor, 2 timlärare och 4 öfningslärarinnor. Antalet lärjungar, som under höstterminen 1901 uppgick till 337, utgjorde 328 under samma termin år 1905. Statsanslag till skolan utgick med 3,000 kronor under åren 1901 och 1902 samt med 4,500 kronor, allt årligen, under åren 1903—1905.

14:o) *Sigrid Rudebecks skola*. Den år 1869 grundade »Sigrid Rudebecks elementarskola för flickor» öfverlämnades vid ingången af höstterminen 1904 till ett för ändamålet bildadt aktiebolag, som efter hufvudsakligen samma plan och i samma syfte som förut sedan dess fortsatt skolverksamheten under benämning å skolan af »Sigrid Rudebecks skola». Skolan, som numera jämväl afser att bereda de lärjungar, som det önska, till afläggande af mogenhetsexamen, omfattar tre afdelningar, nämligen: förberedande skolan med tre klasser för såväl gossar som flickor; elementarskolan med åtta klas-

ser jämte en med åttonde klassen förbunden kurs i praktisk huslig ekonomi samt i klädsömnad och tillklippning; samt gymnasium, som från början af höstterminen 1905 varit fullständigt, med tre ringar, grundade på sjunde klassens kurs vid de högre allmänna läroverken. Lärarepersonalen utgjordes till och med vårterminen 1904 af föreståndarinnan, 1 biträdande föreståndarinna, studierektorn, 13 ordinarie lärarinnor samt 6—11 extra lärare och lärarinnor samt från och med höstterminen sistnämnda år af föreståndarinnan, studierektorn, 13 ordinarie lärarinnor och 19—24 extra lärare och lärarinnor. Lärjungarnes antal, som under förra perioden utgjorde lägst 188 och högst 206, har under åren 1901—1905 växlat mellan 208 och 292. Under åren 1900—1902 åtnjöt skolan ett årligt statsanslag af 3,000 kronor samt dessutom 500 kronor för den med skolan förenade hushållsklassen, med villkor dock att undervisning i skolan lämnas åt 10 frielever och åt 15 elever mot en skolavgift af högst 50 kronor årligen. Från och med år 1903 utgick det årliga statsanslaget med 4,500 kronor jämte 500 kronor till hushållsklassen. Af staden har skolan under samma tid undfått årliga bidrag till enahanda belopp, under villkor att skolans samtliga ordinarie lärarinnor inginge såsom delägare i pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom eller af annan pensionsfond vore tillförsäkrade pension. Därjämte stadgas i bolagsordningen för aktiebolaget Sigrid Rudebecks skola, att i bolaget under inga omständigheter finge utdelas mera än 5 % å aktiekapitalet, och att ett eventuellt öfverskott därutöver skulle afsättas till en pensionsfond för lärarinnorna och en stipendiefond för mindre bemedlade lärjungar vid läroverket. Skolan är fortfarande inrymd i huset n:r 6 och 8 vid Bellmansgatan, hvilket numera tillhör aktiebolaget, och användas därstädes för skolan följande lokaler, nämligen: 14 klassrum, 1 bön- och gymnastiksal, 2 frukostrum, 1 teckningsrum, 1 slöjdrum, 2 handarbetsrum, 2 materialrum, 1 lärarinnerum, 1 kollegierum, 1 mottagningsrum, 1 afklädningsrum för gymnastik, 1 matrum för hushållsklassen, 3 kök, 1 disktrum och 10 tumburer.

15:o) *Privata elementarskolan för flickor*, eller Hilda Bergs privata elementarskola för flickor, grundades år 1884 under benämningen »Masthuggets elementarläroverk för flickor». Skolan, för hvars undervisningsplan redogjordes i berättelsen för åren 1886—1890, meddelar undervisning i en förberedande afdelning med tre och en elementarafdelning med sju årsklasser, hvartill sedan hösten 1905 kommit en barnträdgårdsafdelning för barn i åldern 5—6 år samt en hushållsklass. Lärarepersonalen, som vid förra femårsperiodens slut utgjorde 4 lärare och 11 lärarinnor, bestod 1905 af 20 lärarinnor. Antalet lärjungar utgjorde 102 år 1901 och uppgick år 1905 till 126, af hvilka sju åtnjöto fri undervisning. Sedan hösten år 1901 är skolan inrymd i huset n:r 4 vid Vasagatan.

16:o) *Primär- och elementarskolan*, som ock benämnes »B. C. Rohdes skola». Beträffande denna skolas undervisningsplan och syfte hänvisas till hvad femårsberättelsen för åren 1891—1895 därom innehåller. Angående antalet lärare och lärarinnor samt lärjungar och klasser meddelas efter lämnade uppgifter följande öfversikt för åren 1901 och 1905, nämligen:

Antal.	År 1901.	År 1905.	Lärjungar.	År 1901.	År 1905.
Klasser	6	6	Gossar	74	61
Lärare	1	1	Flickor	11	15
Lärarinnor	4	4	Summa	85	76

Denna skola har fortgått sedan år 1867.

17:o) *C. J. Carlstedts elementarskola för gossar*. I fråga om denna skolas uppgift och indelning samt däri meddelad undervisning hänvisas till föregående berättelser. Under nu ifrågavarande femårsperiod har lärarepersonalen utgjorts af 2 lärare och 2 lärarinnor, och har lärjungarnes antal uppgått till 90—100 under hvart år af perioden. Skolan är fortfarande inrymd i huset n:r 1 vid Kungsportsavenyen.

18:o) *Eva Rodhes skola*, förberedande skola för gossar och flickor, i föregående berättelser benämnd »Praktiska arbetsskolan». I afseende på denna skolas syfte, plan och indelning hänvisas till därom i femårsberättelsen 1886—1890 meddelade uppgifter, med tillägg att sedan höstterminen 1905 tillkommit en tredje elementarklass för gossar, samt att, då så anses behöfligt, en öfvergångsklass bildas mellan de förberedande klasserna och elementarklasserna. Lärarepersonalen, som höstterminen 1901 utgjorde 17 lärarinnor, bestod samma termin 1905 af 3 lärare och 19 lärarinnor. Antalet lärjungar var under sagda terminer resp. 218 och 219; och var högsta antalet 229, under vårterminen 1904. Årliga skolavgiften har utgjort: för lärjunge i handarbetsklassen 80 kronor, i de tre förberedande klasserna 120 kronor och i elementarklasserna 150 kronor i första, 160 kronor i andra och 200 kronor i tredje klassen, hvari inberäknas avgiften för verktyg samt material till slöjd och handarbeten. Skolan, som står under öfverinseende af en i staden praktiserande läkare såsom inspektor, är fortfarande inrymd i huset n:r 1 B vid Karl Gustafsgatan, i hvilket för skolans behof användas 19 rum, hvaraf 12 klassrum, 1 slöjdrum och 3 lekrum. I Kungsparken utanför skolan är anordnad en rymlig lekplats.

19:o) *Privata läroverket*, för hvars plan och uppgift redogjordes i berättelsen för åren 1881—1885, har äfven under nu ifrågavarande period fortsatt sin verksamhet. Angående antalet lärare, lärarinnor och lärjungar samt klasser i skolan meddelas nedanstående uppgifter för åren 1901 och 1905.

Antal.	År 1901.	År 1905.	Lärjungar.	År 1901.	År 1905.
Klasser	5	5	Gossar	39	60
Lärare	2		Flickor	38	23
Lärarinnor	4	4	Summa	77	83

20:o) *Lundénska privatskolan*. Denna skola har under nu ifrågavarande femårsperiod meddelat undervisning efter enahanda plan och med samma uppgift som under åren 1891—1895. Antalet lärare utgjorde 11 år 1901 och 9 år 1905. Lärjungarnes antal under samma år uppgick till resp. 134 och 132.

21:o) *Anna Wijkanders skola*. Äfven denna skola har fortfarande utöfvat verksamhet efter samma plan och med enahanda uppgift som hittills. Skolan, som räknade 7 lärare och 30 lärjungar under läsåret 1901—1902 mot 5 lärare och 13 lärjungar läsåret 1904—1905, upphörde vid utgången af det med höstterminen 1905 började läsåret.

22:o) *Amalia Johnssons privatskola*. Denna s. k. samskola har fortfarande utfövat sin verksamhet efter samma plan som förut. Undervisningen har bestridts af 3 lärarinnor och lärjungarnes antal under perioden har växlat mellan 21 och 34.

23:o) *Victoria Johnssons skola*, i hvilken undervisning meddelas både gossar och flickor, har därvid fullföljt samma plan som förut. Undervisningen har under hela perioden bestridts af föreståndarinnan ensam och lärjungarnes antal har växlat mellan 5 och 10.

24:o) *Göteborgs högre samskola*. Sedan ett antal framstående medlemmar af samhället i februari 1901 utfärdat inbjudning till tecknande af bidrag för åstadkommande härstädes af ett högre privat läroverk, afsedt att vara ett »reformläroverk», samt tillräckliga medel blifvit för ändamålet tecknade, bildades i april samma år, efter det en af tecknarne tillsatt interimsstyrelse vidtagit förberedande anordningar för den tillämnade nya skolans organiserande, ett aktiebolag med benämning Aktiebolaget Göteborgs högre samskola, i syfte, enligt bolagsregistret, att i Göteborg upprätta och underhålla en skola för högre medborgerlig bildning, i hvilken komme att meddelas gemensam undervisning för gossar och flickor, lästiden inskränkas till förmån för den kroppsliga uppfostran och lärjungeantalet i hvarje afdelning begränsas till ungefär 15. Skolan, hvars ändamål därmed angifvits, är indelad i 3 förberedande klasser, 7 elementarklasser och 3 gymnasialklasser samt meddelar undervisning i följande läro- och öfningsämnen: religionskunskap, modersmålet, engelska, tyska, franska, latin, historia, geografi, matematik, geometri, biologi, fysik, kemi, välskrifning, teckning, sång, slöjd, modellering, kvinnligt handarbete, bokbindning, borstbinderi, papparbeten m. m. samt tryckning.

För antalet lärare och lärjungar under hvarje läsår sedan skolans öppnande med höstterminen 1901 redogöres i nedanstående tablå:

Läsår.	L ä r a r e.		Lärarinnor.		Lärjungar.		Summa.
	Ordinarie.	Extra.	Ordinarie.	Extra.	Gossar.	Flickor.	
1901—1902 .	3	9	7	3	43	43	86
1902—1903 .	7	6	11	2	66	70	136
1903—1904 .	7	12	14	2	93	90	183
1904—1905 .	7	8	15	2	104	111	215
1905—1906 .	9	11	14	2	122	103	225

I antalet ordinarie lärare har här inräknats skolans föreståndare eller rektor.

Genom nådig resolution den 10 mars 1905 har dimissionsrätt medgifvits skolan; och hafva sedan dess 14 lärjungar vid skolan aflagt mogenhetsexamen. Skolans lokaler äro inrymda i staden tillhöriga byggnaderna å tomterna n:r 74—79 i Östra Haga vid hörnet af Vasa- och Sprängkullsgatorna, hvilka byggnader mot årlig hyra upplåtits till skolan. Skolafgifterna utgöra för hvar termin: i de förberedande klasserna 60 kronor, i elementarklasserna I och II 75 kronor, i klasserna III och IV 100 kronor, i klasserna V

och VI 125 kronor, i klassen VII 150 kronor, i gymnasialklasserna I och II å latinlinjen 150 kronor och å reallinjen 200 kronor samt i gymnasialklassen III 200 kronor. Utgifterna för skolan uppgingo under år 1905 till 57,462 kronor 79 öre, hvilka bestridts med enskilda bidrag till belopp af 18,200 kronor, skolafgifter å 39,075 kronor 75 öre och räntor å 187 kronor 4 öre.

25:o) *Dalida Dahlqvists privata elementarskola*. Denna skola, som har till ändamål att bereda gossar till inträde i de allmänna läroverkens tre lägsta klasser samt att i samband därmed småningom utveckla skolan jämväl till ett 6-å 7-klassigt läroverk för flickor, började sin verksamhet höstterminen 1901 i huset n:r 6 vid Haga Kyrkogata med 1 s. k. lekklasse och 3 förberedande klasser, i hvilka under skolans första läsår undervisades 33 lärjungar af föreståndarinnan med biträde af 3 lärarinnor. Hösten 1903 och sedan lärjungarnes antal under näst föregående läsår ökats till 53 och lärarinnornas till 5, utvidgades skolan med en 1:sta elementarklass, hvaruppå, efter det skolan under år 1904 erhållit en rymligare lokal i huset n:r 17 vid Storgatan, hvarest för skolan upplåtits tre våningar, hösten 1905 tillkom ännu en klass, eller 2:dra elementarklassen. Såväl lärjungarnes som ock i följd däraf lärarinnornas antal hade emellertid alltjämt tillväxt, så att i skolan, som läsåret 1903—1904 räknat 89 lärjungar och 7 lärarinnor samt läsåret 1904—1905 109 lärjungar och 8 lärarinnor, under det med höstterminen sistnämnda år ingångna läsåret i 1 lekklasse, 3 förberedande och 2 elementarklasser undervisades 124 lärjungar af 10 lärarinnor.

26:o) *S:t Josefs katolska skola i Göteborg*. I fråga om denna skolas plan och ändamål, indelning och läroämnen åberopas femårsberättelsen för åren 1891—1895. Beträffande undervisningen under nu ifrågavarande period, har lärarepersonalen utgjorts af 2 lärare och 5 lärarinnor, föreståndarinnan däri inberäknad. Lärjungarnes antal, som vid början af höstterminen 1901 utgjorde 39, uppgick vid samma tid 1905 till 38. Såsom i förenämnda femårsberättelse jämväl meddelades, upprätthålles skolan hufvudsakligen genom frivilliga gåfvor från utlandet. Undervisningen är kostnadsfri för obemedlade, och de öfriga erlägga en mindre afgift.

27:o) *Göthildaskolan*. I denna skola, som är afsedd för gossar af mosaiska trosbekännelsen, har undervisningen efter samma plan som hittills fortfarande bestridts af 2 lärare, emellan hvilka läroämnena fördelats såsom i förra berättelsen angifvits. Lärjungarnes antal under perioden har växlat mellan 7 och 12. Skolan, hvars utgifter i medeltal uppgått till 4 å 5,000 kronor årligen, förfogar öfver fonder å tillhopa omkring 130,000 kronor, hvilka stå under förvaltning af styrelsen för den i tabell 7 omförmälda »Göthildastiftelsen».

28:o) *Willinska fattigfriskolan*. Såsom i förra femårsberättelsen meddelats, utgöres denna skola numera endast af den Willinska skolans slöjdafdelning. I afseende på skolans ändamål och plan, undervisningen i densamma samt antalet lärare och i anstalten intagne gossar har någon förändring ej ägt rum, utan hänvisas till hvad därom i föregående berättelse uppgifvits. Sedan stiftelsens tillkomst år

1837 har intill slutet af år 1905 i skolan intagits tillhoppa 774 gossar. Vid sistnämnda tid utgjorde skolans kapital 555,300 kronor, hvaraf fastigheter till taxeringsvärde af 543,000 kronor och utlånade medel till belopp af 12,300 kronor, hvarifrån afgår skuld å 60,000 kronor, hvadan behållna kapitalet uppgår till 495,300 kronor. Anledningen till ökningen i fastigheternas taxeringsvärde från 410,000 kronor år 1900 till förstnämnda belopp samt minskningen i beloppet af utlånta medel från 36,900 kronor till 12,300 kronor och tillkomsten af skulden är den, att skolan tillhöriga tomten under n:r 62 i 7:de och 3 i 8:de roten under nu ifrågasvarande femårsperiod blifvit bebyggd.

29:o) *Skolan i stadens barnhus.* Under åren 1901—1905 hafva Göteborgs stads barnhus och dess skola fortsatt sin verksamhet efter samma plan och med enahanda syfte som under närmast föregående femårsperiod, hvilket äfven gäller beträffande barnhusbarnens intagande i anstalten, vård och undervisning därstädes samt beredande af plats eller selsättning åt de därifrån afgående. I barnhuset hafva under hela nämnda period 53 barn varit intagna samt där erhållit undervisning och vård. Under samma tid hafva från barnhuset utgått 13 gossar, af hvilka 9 erhållit plats å kontor, 2 fått anställning å mekanisk verkstad, 1 vunnit inträde vid folkskollärareseminarium och 1 vid teknisk läroanstalt. Af 8 under perioden utgångna flickor hafva 3 blifvit tjänarinnor, 2 småskollärarinnor, 2 erhållit plats i butik och 1 å kontor.

Barnhusets fastigheter äro fortfarande bokförda till ett värde af 110,000 kronor; och meddelas angående beloppen af inrättningens inkomster och utgifter samt dess kapitalfond, fastigheterna däri inbegripna, följande översikt för åren 1901—1905, nämligen:

	År 1901.	År 1905.
Inkomster . . . kr.	19,459.67	kr. 19,796.71
Utgifter	18,485.19	20,453.31
Kapitalfond . . .	278,771.46	352,071.26

30:o) *Skolan för blinda.* Med hänvisning i öfrigt till hvad om denna skola uppgifvits i femårsberättelsen för åren 1891—1895 meddelas nu, att skolans verksamhet fortgått jämväl under ifrågasvarande period med samma syfte som förut, samt att undervisningen under sistnämnda tid bestrids af 1 lärarinna och 1 slöjdlärare. Elevernas antal, som vid utgången af år 1900 utgjorde 10, var vid samma tid 1905 11.

31:o) *Skolan i barnhemmet å Ekedalen,* hvars i förra berättelsen omförmälda styrelse utgöres af åtta personer, har under åren 1901—1905 fortsatt att verka i samma syfte som förut, eller att, så långt förhållandena det medgifva, uppfostra och undervisa barn, hvilkas föräldrar äro antingen döda eller genom fattigdom, dryckenskap eller brott oförmögna att själfva gifva barnen god vård och uppfostran. I hemmet vårdas fortfarande årligen 30 barn, i allmänhet hälften flickor och hälften gossar; och fordras för intagningen därstädes, att barnet är friskt och vid en ålder af 2—6 år och helst tillhörande Göteborgs stad, företrädesvis från hem, som åtnjuter eller åtnjutit fattigvårdsunderstöd, enär i sådant fall fattigvården bidrager till barnets vård

och underhåll i anstalten med 5 kronor i månaden, tills det uppnått 15 år.

Barnen kvarstanna i allmänhet i inrättningen till fyllda 16 år, hvarefter lämpliga platser genom styrelsens försorg beredas dem såsom tjänarinnor eller arbetare. De skolepliktiga barnens undervisning sker numera uteslutande i stadens folkskolor. Vid hemmet äro anställda en föreståndarinna samt ett biträde till denna i och för flickornas slöjdundervisning, erforderlig kökspersonal och en trädgårdsmästare för trädgårdens skötsel och uppsikt öfver gossarnes arbeten utomhus. Hemmets ekonomi är till största delen beroende på den enskilda välgörenheten jämte trädgårdens afkastning och fattigvårdens bidrag för intagna barn. Donationerna till barnhemmet utgjorde vid 1905 års slut tillhoppa 32,500 kronor.

32:o) *Betaniahemmet,* hem och skola för sinnesslöa. Sedan under år 1905 på initiativ af enskild person här i staden öppnats ett hem med skola för sinnesslöa, bildades år 1903 en förening, som under benämningen »Föreningen Betaniahemmet utan personlig ansvarighet» hade till ändamål att i fastighet, som föreningen då ägde eller framdeles kunde förvärfva, upplåta lokaler till förenämnda hem och skola för sinnesslöa. Samma år inköpte föreningen huset n:r 25 vid Andra Långgatan, hvilken fastighet därefter i sin helhet uppläts till det afsedda ändamålet. Föreningens verksamhet inom hemmet utöfvas i den egentliga skolafdelningen med en förberedande afdelning, benämnd försöksafdelningen, en arbets- och skolafdelning och en vårdafdelning (asyl för obildbara). I den egentliga skolafdelningen meddelas undervisning i kristendom, läsning, skrifning, räkning, geografi, »åskådning», svensk historia, ritning, sång, musik och gymnastik samt i försöksafdelningen i kristendom, läsning, skrifning, räkning, »åskådning». Därjämte lämnas undervisning och handledning i träslöjd, bokbinderi, papparbete, borstbinderi, bastarbete, rottingsflätning, sömnad, broderi, stickning, virkning, knyppling och väfnad, jämväl konstväfnad. De större flickorna deltaga dessutom i husliga sysslor och de större gossarne i vedsågning och huggning. Göteborgs folkskolestyrelse har lämnat bidrag för 4 och fattigvårdsstyrelsen för 3 elever. För de öfriga från Göteborg betala deras anhöriga, ehuru för de flesta en mycket ringa afgift. Vid 1905 års utgång bestod lärare- och vårdarepersonalen af 1 föreståndarinna, 1 konfirmationslärare, 3 läs- och slöjdlärarinnor, 1 husmoder och slöjdlärarinna, 1 timlärarinna i sång och musik och 2 timlärare, 1 i träslöjd och 1 i bokbinderi. Därjämte voro vid hemmet anställda 3 sköterskor, 1 kokerska och 1 gårdskarl. Lärjungarnes antal utgjorde vid samma tid 38, af hvilka 20 i skolafdelningen, 11 i arbetsafdelningen och 7 i vårdafdelningen.

Enligt uppgift från föreningens styrelse, hvilken, jämlikt föreningens stadgar, skall bestå af minst fem och högst sju ledamöter jämte två suppleanter, utgjorde föreningens inkomster under år 1905 21,703 kronor 12 öre, hvaraf statsanslag 1,250 kronor, af landsting och folkskolestyrelsen i Göteborg 1,900 kronor och afgifter från kommuner och enskilde 3,575 kronor. Utgifterna under samma tid voro 21,689 kronor 97 öre. Föreningens tillgångar uppgingo vid sagda års slut till 44,723 kronor 81 öre, hvari fastigheten, som är bevillningstaxerad till 51,000 kronor, ingår med bokfördt

värde af 39,000 kronor. Skulderna uppgingo samtidigt till 38,612 kronor 28 öre, hvadan kapitalbehållningen utgjorde 6,111 kronor 53 öre.

B) *Läroanstalter med afseende å särskilda yrken.*

33:o) *Göteborgs folkskolläroareseminarium.* Under år 1901 och vårterminen 1902, då en parallellklass med tillhörande öfningsskola ännu var anordnad vid seminariet, voro där anställda 1 rektor, 4 adjunkter, 1 e. o. adjunkt, 3 folkskollärare och 4 öfningslärare, af hvilka sistnämnde den ene undervisade i två öfningsämnen, trädgårdsskötsel och slöjd; men från och med höstterminen 1902, sedan parallellklassen med densamma tillhörande öfningsskola indragits, hafva den e. o. adjunktstjänsten och en folkskolläroaretjänst blifvit indragna. Angående förhållandet med lärjungarne samt beloppen af beviljade anslag till stipendier meddelas nedanstående öfversikt för läsåren 1901—1902 och 1905—1906:

	Läsåret 1901—1902.	Läsåret 1905—1906.
Antal lärjungar	134	118
» utexaminerade	31	31
Stipendieanslag kr.	8,972	7,841

34:o) *Chalmers tekniska läroanstalt.* I fråga om denna läroanstalts grundande och utveckling, stadgar för dess verksamhet, läroverkets afdelningar och klasser, undervisningen inom dessa samt anstaltens styrelse och förvaltning hänvisas till hvad i berörda hänseenden meddelats i femårsberättelsen för åren 1891—1895. Beträffande förhållandena under nu ifrågavarande period meddelas, att lärarepersonalen vid utgången af år 1905 utgjordes af 1 professor och föreståndare, 8 lektorer, 12 andra lärare jämte 8 assistenter och 3 stipendiater, samt att lärjungarnes antal, som vid början af höstterminen 1900 utgjorde 345, uppgick till 411 vid samma tid år 1905. Läroanstaltens utgifter bestridas fortfarande dels af statsanslag, dels af räntor å de till läroverket donerade fonderna och dels af elevernas termins- och inträdesavgifter; och meddelas angående dessa inkomster under hvart år af perioden följande öfversikt:

År.	Stats- anslag.	Elev- avgifter.	Räntor af dona- tionsfon- derna.	Gäfvor o. hyresme- del.	Byggnads- lån ur do- nationsfon- derna.	Summa.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
1901 . . .	75,200.00	5,847.99	2,993.68	275.00	—	84,316.67
1902 . . .	86,000.00	6,173.98	2,656.48	110.15	—	94,940.61
1903 . . .	117,684.00	13,274.32	2,738.02	150.00	—	133,846.34
1904 . . .	96,300.00	18,484.00	4,335.55	8,100.00	30,000.00	157,219.55
1905 . . .	98,677.83	17,006.00	4,566.46	620.00	—	120,870.29

Under sommaren 1903 fick läroanstalten af Göteborgs stad emottaga återstående delen af det tomtkvarter, inom hvilket anstaltens lokaler äro belägna, tillika med de där uppförda byggnader, som förut innehafvats af slöjdföreningens skola; och sedan dessa byggnader blifvit omärandade och väsentligen tillbyggda, togos de under år 1904 i bruk af Chalmerska läroanstalten.

Den genom anslag från Renströmska fonden grundade, sedan december månad 1888 med Chalmers tekniska läroanstalt förenade *materialprofvningsanstalt*, för hvars organisation och ändamål i berättelsen för åren 1891—1895 närmare redogjordes, har äfven under perioden 1901—1905 varit i verksamhet och åtnjutit statsanslag af 1,500 kronor årligen.

35:o) *Göteborgs navigationsskola* omfattar fortfarande två afdelningar, nämligen en för navigation och en för ångmaskinlära, den senare vanligen benämnd maskinistafdelningen. Angående lärarnes och lärjungarnes samt de utexaminerade lärjungarnes antal har meddelats följande:

	År 1900— 1901.	År 1901— 1902.	År 1902— 1903.	År 1903— 1904.	År 1904— 1905.
Lärare	11	12	13	11	12
Sjökapts elever, inskrifna	17	31	27	28	28
» utexaminerade	16	28	24	27	27
Styrmanselever, inskrifna	32	47	34	28	40
» utexaminerade	23	41	30	21	38
Specialelever, inskrifna	9	6	4	9	8
» utexaminerade	9	6	4	9	8
Öfvermaskinistelever, inskrifna	33	35	38	26	35
» utexaminerade	33	32	36	21	23
Maskinistelever, inskrifna	43	37	49	37	36
» utexaminerade	41	33	37	33	34

Under hvart af åren 1901—1905 hafva skolans inkomster och fonder uppgått till följande belopp, nämligen:

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
Statsanslag kr.	20,335.62	19,878.22	20,783.32	20,924.99	19,340.00
Elefavgifter	2,091.00	1,998.00	1,893.00	1,962.00	1,926.00
Influtna räntor	43.13	33.45	28.10	23.56	28.93
Extra anslag	1,200.00	—	—	—	—
Donationsfonder	1,200.00	1,200.00	1,200.00	1,200.00	1,200.00

36:o) *Barnmorskeundervisningsanstalten i Göteborg*, som fortfarande är inrymd i stadens barnbördshus, har därstädes jämväl under åren 1901—1905 utöfvat verksamhet med samma lärarepersonal, som i förra berättelsen angifvits. Antalet elever, som vid denna läroanstalt åtnjutit undervisning och som blifvit därifrån utexaminerade, har utgjort: år 1901 87 elever, af hvilka 48 utexaminerats, år 1902 78 elever och 47 utexaminerade, år 1903 likaledes 78 elever och 47 utexaminerade, år 1904 84 elever och 47 utexaminerade och år 1905 83 elever och 55 utexaminerade.

37:o) *Göteborgs handelsinstitut.* Institutets organisation och undervisningsplan har under ifrågavarande femårsperiod förblifvit oförändrade, med undantag endast där af, att en ny afdelning, »fortsättningskursen», tillkommit sedan höstterminen 1905. Beträffande antalet lärare och lärjungar m. m. har meddelats följande öfversikt:

Läsår.	Antal afdelningar.	Antal lärare.	E l e v e r.								Stats- anslag. Kronor.
			Fackkursen.	2-åriga kursen.	Fortsättningskursen.	Summa.	Manliga.	Kvinnliga.	Fullt belöande.	Med nedskatt afgift.	
1901—1902	7	23	30	136	—	166	138	28	89	61	10,440
1902—1903	7	22	36	140	—	176	141	35	89	65	13,760
1903—1904	8	25	42	137	—	179	141	38	92	60	15,960
1904—1905	7	25	21	123	—	144	117	27	72	49	16,620
1905—1906	8	23	31	133	29	193	154	39	1) 69	64	13,820

Af stadens tolagsmedel har institutet fortfarande ett anslag af 3,000 kronor årligen. Genom donation af grosshandlanden Aug. Röhss till ett belopp af 50,000 kronor hafva institutets fonder ökats med detta belopp, så att nämnda fonder vid 1905 års slut uppgingo till 298,906 kronor 81 öre, fördelade på följande fonder, nämligen: grundfonden 120,284 kronor 27 öre, biblioteksfonden 10,837 kronor 50 öre, pensionsfonden 19,269 kronor 44 öre, Aug. Röhss' fond 52,606 kronor 14 öre och dispositionsfonden 95,909 kronor 46 öre. Fastigheten är fortfarande taxerad till 179,000 kronor och inventarierna brandförsäkrade för 20,000 kronor. Såsom i förra berättelsen anmärkts, hade läroverksbyggnaden redan då visat sig otillräcklig i förhållande till det alltjämt växande antalet elever. För att afhjälpa denna olägenhet hafva stadsfullmäktige numera åt institutet upplåtit det i samma tomtkvarter som läroverkets byggnad belägna förra spruthuset, hvilket senast disponerats af stadskemisten; och kommer i denna byggnad att för institutets behof inredas två lärosalar.

38:o) *Göteborgs slöjdförenings skola.* I afseende på denna skolas ändamål, läroämnen, undervisningens fördelning, inträdesfordringar m. m. hänvisas till de därom i berättelsen för åren 1891—1895 meddelade uppgifter. Antalet af skolans lärjungar har under hvar af nedannämnda arbetsår utgjort:

	Manliga.	Kvinnliga.	Summa.
År 1901—1902	629	369	998
• 1902—1903	710	377	1,087
• 1903—1904	728	419	1,147
• 1904—1905	747	358	1,105
• 1905—1906	818	449	1,267

Under samma tid har undervisningen bestridts af 28 ordinarie lärare och lärarinnor samt ett växlande antal extra lärare och lärarinnor. Skolans bibliotek och öfriga samlingar hafva under perioden vunnit en ej obetydlig tillökning, och utgjorde biblioteket vid slutet af år 1900 3,300 band utom många dyrbara planschverk och arbeten på konstindustriens och teknikens områden. Vid samma tid ägde Göteborgs slöjdförening att för sin skola disponera fonder å tillhoppa 155,230 kronor 83 öre, hvaraf grundfonden 18,365 kronor 8 öre, skolans kapital 61,504 kronor 73 öre, Morris Jacobsons premiefond 11,500 kronor, skolans premiefond 10,394 kronor 13

¹⁾ Här till komma 29 elever i fortsättningskursen, hvilka betalt växlande afgifter.

öre, bryggaren J. W. Lyckholms fond 30,000 kronor, Pontus och Göthilda Fürstenbergs premiefond 10,255 kronor och Anna Charlotta Lundbergs donation 13,211 kronor 89 öre. De årliga utgifterna för skolan, hvilka uppgått till omkring 42,000 kronor, hafva såsom förut bestridts dels med bidrag af handtverks- och industriföreningen till belopp af 800 kronor och dels med afkastningen af slöjdföreningens och dess skolas medel samt elevavgifter m. m., till belopp af tillhoppa omkring 11,000 kronor, och återstoden, eller omkring 30,000 kronor, med fyllnadsbidrag af kommunen.

Sedan det befunnits nödigt, att den byggnad, hvilken varit upplåten för slöjdföreningens skola, måste tagas i anspråk för beredande af ökad utrymme för Chalmers tekniska läroanstalt, och i följd där af fråga uppstått om anskaffande af annan byggnad för skolan, hemställde slöjdföreningens styrelse redan under år 1899 hos stadsfullmäktige om uppförande af ny byggnad för föreningens skola för en beräknad kostnad af 285,000 kronor. Fullmäktige, som vid sammanträde den 7 juni 1900 under vissa villkor biföllo denna styrelsens hemställan, upplåto först till plats för byggnaden en tomt vid Engelbrektsgatan. Men sedan kort därefter, eller i september sistnämnda år, stärbhusdelägarne efter konsult Wilhelm Röhss till stadsfullmäktige öfverlämnat ett belopp af 250,000 kronor för upprättandet af ett konstindustrimuseum och därvid framhållit önskvärdheten af att det afsedda museet erhöles plats vid Vasagatan midt emot dåvarande slöjdföreningens skola i närheten af såväl denna som Chalmerska institutet, blef, i stället för den förut bestämda tomten, för byggnaden upplåten den åt Kristinelundsgatan vettande delen af det tomtkvarter, inom hvilket det tillämnade museet kommer att enligt gifvarens önskan uppföras. Genom drätselkammarens försorg påbörjades därefter arbetet med den beslutade nya byggnadens uppförande i maj 1902 och fortgick till slutet af år 1903, så att byggnaden den 15 januari 1904 kunde af slöjdföreningens styrelse för sitt ändamål tagas i anspråk. Byggnaden, som är uppförd i tre våningar med fasad åt Kristinelundsgatan och så planlagd med två flyglar, att den med lätthet kan tillbyggas och utvidgas, innehåller, utom källarlägenheter och 2 vaktmästarebostäder, 18 större lärosalar, erforderligt antal materiell- och modellrum, 2 fotografiateljéer med mörkrum, biblioteksrums och rum för lärare m. m. Kostnaden för byggnaden har uppgått till 279,250 kronor, tomtvärdet däri ej inberäknadt.

39:o) *Tekniska privatskolan i Göteborg* har under nu ifrågavarande femårsperiod ej undergått annan ändring i afseende på ändamål, undervisningsplan och indelning, än att den s. k. maskinistafdelningen med vårterminen 1902 upphört. Antalet lärare har under sagda tid växlat mellan 10 och 8, och lärjungarnes antal, som år 1901 utgjorde 67 under vårterminen och 168 under höstterminen, uppgick år 1905 till resp. 43 och 164, därvid anmärkes, att i antalet lärjungar under höstterminerna inräknats deltagarne i repetitionskurserna under tiden 16 juli—31 augusti hvar år. Skolavgiften, som förut utgjort 150 kronor för år, höjdes med höstterminen 1904 till 180 kronor för helt läsår, 90 kronor för endast höstterminen och 110 kronor för vårterminen. Afgiften för deltagande i repetitionskurserna har såsom förut utgjort 35 kronor för hvarje kurs.

40:o) *Praktiska hushållsskolan i Göteborg*. Beträffande denna skola och den med densamma förenade s. k. »barnkrubba» hänvisas till föregående femårsberättelsers uppgifter om skolans ändamål och plan, undervisningen i densamma samt skolans styrelse och förvaltning, dess verksamhet och lärarekrafter. Under hela perioden har undervisning lämnats endast åt frielever till ett antal af tillhoppa 125. Hushållsskolans fond, som bildats genom frivilliga bidrag, utgjorde vid 1905 års slut 330,300 kronor, hvaraf fastigheten 36,000 kronor och inventarier till värde af 8,242 kronor 86 öre. Barnkrubbans fond, uppkommen genom en donation af handlanden H. J. Heyman och hans familj å 19,000 kronor, uppgick vid samma tid till 23,605 kronor 26 öre, hvari ingick byggnad till värde af 5,750 kronor.

41:o) *Iris husmodersskola*. Denna skola, som öppnades den 12 september 1904, är grundad af damsällskapet Iris och har till ändamål att genom teoretisk undervisning och praktiska öfningar på hygienisk och praktisk grund åt unga kvinnor ur de bildade klasserna meddela den kunskap och färdighet, som sätter dem i stånd att förstå och uppskatta samt med intresse och framgång leda och utföra det arbete, som förekommer inom hemmet. Inträdesfordringarna äro att hafva fyllt 16 år samt genomgått minst 6 klasser i ett högre läroverk för flickor eller äga motsvarande kunskaper. Undervisningen meddelas i två kurser: höstkursen från början af september till midten af december samt vårkursen från midten af januari till midten af maj. Teoretisk undervisning lämnas i fysiologi och hälsolära, födoämneslära samt allmän hushållslära, omfattande kostnadsberäkningar och enkel bokföring för hushållet samt praktisk handledning beträffande uppköp och förvaring af matvaror, enklare och finare matlagning, bakning, syltning, inläggning m. m., dukning och servering, diskning, rengöring och tvätt. Undervisningen ombesörjes af föreståndarinnan och en biträdande lärarinna och emottagas endast 14 elever till hvarje kurs. Afgiften för hvarje kurs är 100 kronor. Eleverna bespisas med de maträtter, hvilka af dem tillagats, och betala därför endast hvad som motsvarar produktionskostnaden.

42:o) *Privatseminarium för bildande af småskollärarinnor*. Detta läroverk, hvars benämning angifver dess syfte, har fortfarande varit i utöfning af den rätt till anställande af afgangsexamen, som omförmäles i förra femårsberättelsen, till hvilken hänvisas jämväl beträffande undervisning och lärokurs. Under nu ifrågavarande femårsperiod har undervisningen såsom förut bestridits af 3 lärare och 3 lärarinnor; och hafva under samma tid 203 elever genomgått seminariet, nämligen 38 år 1901, 40 år 1902, 42 år 1903, 40 år 1904 och 43 år 1905.

43:o) *Göteborgs seminarium för bildande af småskollärarinnor*. Ifrågavarande läroanstalt, som af stadens allmänna folkskolestyrelse grundats och underhålles, har äfven under femårsperioden 1901—1905 utöfvat verksamhet i enahanda syfte som förut och med samma organisation och undervisningsplan, som i förra berättelsen angifvits, hvadan fortfarande är gällande den af folkskolestyrelsen för seminariet utfärdade stadga, enligt hvilken läroanstalten står under inseende af en utaf sagda styrelse tillsatt styrelse af tre personer och bland dessa stadens folkskoleinspektör, som

tillika är inspektör öfver seminariet. Lärarepersonalen, inberäknadt inspektorn, bestod år 1901 af 4 lärare och 5 lärarinnor och utgjorde år 1905 3 lärare och 6 lärarinnor. Af eleverna, hvilka antagas till ett antal af högst 24, hafva utexaminerats 24 år 1902 och 23 år 1904. Efter förslag af folkskolestyrelsen och å dennas stat hafva stadsfullmäktige årligen beviljat anslag till seminariets upprätthållande, hvilket anslag uppgått till 775 kronor år 1901, 1,250 kronor år 1902, 870 kronor år 1903, 1,180 kronor år 1904 och 1,545 kronor år 1905.

44:o) *Göteborgs folkskolors skolkök*. I afseende på skolkökens uppgift och ändamål, den i dessa läroanstalter meddelade undervisning, formen för densammas bibringande m. m., hänvisas till föregående berättelser, hvilka därom lämna fullständiga uppgifter. Skolkökens antal, hvilket enligt sista berättelsen var två, nämligen ett i Annedals skolhus och ett i skolhuset vid Djurgårdsgatan, har ökat med ytterligare ett skolkök, som vårterminen 1904 öppnades i s. k. Anässkolan å Redberget. Undervisningen bestrides numera af 6 lärarinnor, hvaraf 3 äro anställda vid centrallokalen i Annedals skolhus, 2 i skolan vid Djurgårdsgatan och 1 i Anässkolan, hvilken är afsedd för endast 12 elever. Lärjungarnes antal, som år 1900 utgjorde 263, uppgick till 400 år 1905. Jämväl beträffande den af allmänna folkskolestyrelsen i samband med skolköken anordnade *undervisningskursen för utbildande af lärarinnor i hushålls ekonomi* (lärarinnor för skolkök) återopas förra berättelsen, med tillägg endast att statsanslaget sedan år 1900 blifvit förhöjdt till 1,600 kronor årligen. Driftkostnaden å folkskolestyrelsens stat för samtliga skolköken och den därmed förenade lärarinnakursen har utgjort: 8,596 kr. 72 öre för år 1901, 8,592 kr. 63 öre för år 1902, 9,431 kr. 86 öre för år 1903, 12,186 kr. 62 öre för år 1904 och 11,236 kr. 69 öre för år 1905, därvid anmärkes, att i kostnaderna för år 1904 ingå utgifterna i och för inrättandet af det tredje skolköket i Anässkolan.

45:o) *Göteborgs handelsskola* och

46:o) *Göteborgs bokhålleriskola* hafva äfven under nu ifrågavarande femårsperiod utöfvat sin verksamhet; och återopas beträffande dessa skolors plan och ändamål samt läroämnen hvad därom i föregående berättelser meddelats. Den förra skolan, med 8 lärare, har varit besökt af omkring 225 lärjungar hvarje år, och i den senare skolan, där, såsom förut, undervisningen meddelats af föreståndaren med biträde af 2 lärare, har lärjungeantalet under åren 1901—1905 utgjort tillhoppa 310.

47:o) *Filip Holmqvists skrif- och handelsinstitut*. Beträffande denna skolas ändamål och undervisningsämnen hänvisas till sista femårsberättelsen. Lärarnes antal har under nu ifrågavarande period växlat mellan 12 och 16; och har lärjungarnes antal, som år 1901 utgjorde 234, under år 1905 uppgått till 285.

48:o) *Göteborgs privata handelsinstitut*, för hvars uppkomst, plan och ändamål samt undervisningsämnen redogjordes i förra berättelsen, har äfven under nu ifrågavarande period utöfvat verksamhet, därvid undervisning meddelats af 13 lärare och lärarinnor. Elevernas antal, som under läsåret 1901—1902 utgjorde 104, uppgick under läsåret 1904—1905 till 119.

49:o) *Arbetsskolan för vanföra*. Efter samma plan som hittills har i denna skola undervisningen fortgått uti de i föregående berättelser omförmälda handaslöjder och handverk, hvartill numera kommit jämväl bokbinderi; och gälla fortfarande enahanda bestämmelser som förut i fråga om villkoren för inträde i skolan äfvensom beträffande skolaavgifter m. m. Sedan år 1901 har skolan varit i åtnjutande af ett årligt statsanslag, som utgått med 80 kronor för helpensionär, 60 kronor för halfpensionär och 40 kronor för elev, som endast åtnjuter undervisning. Under hela ifrågasvarande period har undervisningen bestridits af föreståndarinnan med biträde af 3 lärare och 4 lärarinnor, hvarjämte timundervisning i korgmakeri meddelats af en fackman. För elevernas antal under hvart af åren 1901 och 1905, till dem under samma år utbetalda arbetslöner och inkomster af sålda arbeten redogöres i nedanstående uppställning:

	År 1901.	År 1905.
Antal elever	47	53
Arbetslön till eleverna	kr. 4,242.40	6,044.70
Inkomst af försälda arbeten	7,928.50	13,165.63

Skolans sommarhem »Olofs Minne» har tillökats med en mindre nybyggnad, innehållande kök, hvarigenom utrymme beredts att i hemmet emottaga 29 elever åt gången.

C) Öfriga anstalter för undervisning.

50:o) *Göteborgs arbetareinstitut*, som har till syftemål att bereda särskildt kroppsarbetare tillfälle att inhämta allmännyttiga kunskaper, har äfven under sistförflutna femårsperiod verkat i hufvudsak på enahanda sätt som allt sedan dess stiftande vårterminen 1883. Sålunda har undervisning på föranstaltande af institutet fortfarande meddelats dels genom populära föreläsningar och dels genom s. k. elementarkurser, hvilka senare, på grund af den stora anslutning de vunnit, de sista två åren ökats, under det däremot föreläsningarna något minskats till antalet. Därjämte hafva såsom förut anordnats s. k. folkkonserter, hvarförutom under sista arbetsåret tillfälle beredts jämväl kroppsarbetare och med dem i ekonomiskt hänseende likställda personer att emot samma afgift som för folkkonserterna åhöra de af Göteborgs orkesterförening i nya konserthuset anordnade konserterna. Föreläsningarna hafva hufvudsakligen omfattat ämnen ur naturkunskaperna, svensk och allmän historia, musik, litteratur- och konsthistoria, geografi och kulturhistoria, fysiologi, anatomi och hälsolära, lagkunskap och nationalekonomi. I elementarkurserna har undervisning lektionsvis meddelats i räkning och geometri, svenska språket, välskrifning och bokföring samt under de tre sista åren jämväl i främmande språk (tyska och engelska), samhällslära och kulturhistoria. Såväl föreläsningarna och elementarkurserna som folkkonserterna hafva hållits dels och företrädesvis i stora salen i Arbetareföreningens hus och dels i andra för ändamålet lämpliga lokaler inom olika stadsdelar. Beträffande tiden för undervisningens meddelande och dennas fördelning i terminer återopas förra berättelsen, till hvilken jämväl hänvisas ifråga om inträdesavgifterna till folkkonserterna samt terminsavgifterna för deltagande i elementar-

kurserna, med tillägg endast att afgift för folkkonsert i enstaka fall uppburits med 25 öre samt att från och med höstterminen 1905 terminsavgiften för deltagare i elementarkurs i främmande språk, kulturhistoria och samhällslära utgått med 1 krona. Tillträdet till föreläsningarna har fortfarande varit afgiftsfritt.

Angående institutets verksamhet har meddelats följande öfversikt:

År.	Vårterminen.						Höstterminen.					
	Föreläsningarna.			Elementarkurserna.			Föreläsningarna.			Elementarkurserna.		
	Föreläsare.	Föreläsningar.	Åhörare.	Lärare.	Delta-gare.	Folkkonserter.	Föreläsare.	Föreläsningar.	Åhörare.	Lärare.	Delta-gare.	Folkkonserter.
1901	13	94	10,495	4	164	11	14	79	8,936	4	191	9
1902	12	80	10,248	4	146	21	16	100	12,110	6	185	14
1903	21	104	15,542	6	174	15	20	87	10,685	7	211	12
1904	23	95	25,686	7	162	16	15	75	28,359	11	382	12
1905	21	80	24,084	11	261	12	16	67	18,808	13	378	11

Öfver institutets inkomster och utgifter under de sista fem åren har uppgjorts nedanstående tablå:

Läsår.	Inkomster i kronor.					Utgifter i kronor.				
	Statsanslag.	Af kommunen.	Terminsavgifter.	Öfriga inkomster.	Summa.	Arfvoden.	Hyrer.	Inventarier, böcker.	Öfriga utgifter.	Summa.
1900—1901	2,400	6,300	236	3,655	12,591	6,861	1,390	629	3,478	12,358
1901—1902	2,400	6,300	219	2,396	11,315	6,026	1,569	429	2,404	10,428
1902—1903	2,400	6,300	387	1,506	10,593	7,420	2,024	719	1,503	11,666
1903—1904	2,400	6,300	103	1,800	10,603	7,490	1,886	398	1,431	11,205
1904—1905	2,400	8,300	507	2,419	13,626	8,030	1,917	637	2,962	13,626

Sedan stadsfullmäktige för vårterminen 1902 och där- efter jämväl för de följande åren af perioden beviljat särskildt anslag till folkkonserterna, hafva dessas räkenskaper bokförts för sig; och har efter samma räkenskaper meddelats efterföljande öfversikt öfver folkkonserternas inkomster och utgifter, nämligen:

	Inkomster i kronor.				Utgifter i kronor.					
	Af kommunen.	Af biljettförsäljning.	Öfriga inkomster.	Summa.	Ledare och biträden.	Hyrer.	Musikaler och inventarier.	Hyrer för instrument.	Öfriga utgifter.	Summa.
V.-t. 1902	4,250	2,071	28	6,349	3,706	955	12	270	952	5,895
1902—1903	6,500	1,760	519	8,779	5,420	793	592	300	1,673	8,778
1903—1904	6,500	1,944	683	9,127	6,640	664	330	512	1,046	9,192
1904—1905	6,500	1,956	64	8,520	5,405	626	615	482	1,391	8,519

Vid 1905 års slut ägde institutet fonder till belopp af tillhopa 60,085 kronor 81 öre, hvaraf grundfonden 182 kronor 89 öre, musikfonden 6,701 kronor 72 öre, anslag af Renströmska donationsmedlen 28,201 kronor 20 öre och August Röhss' donationsfond 25,000 kronor.

51:o) *Göteborgs museum.* Efter det museets olika afdelningar under femårsperioden 1896—1900 blifvit tillgodosedda med tidsenliga lokaler, hafva samlingarna vunnit en mera systematisk utveckling samt blifvit ordnade och uppställda efter den nyare museiteknikens fordringar. Bland de förvärf, som under nu ifrågavarande period sålunda tillgodokommit museet, äro i främsta rummet att nämna de Fürstenbergska konstsamlingarna, adjunkten Anders Nilssons efterlämnade samlingar och grosshandlanden Julius Lindströms donation. De Fürstenbergska konstsamlingarna, hvilka tillföll museum år 1902 genom aflidne grosshandlanden Pontus Fürstenbergs och hans jämväl aflidna hustru Göthilda Fürstenbergs, född Magnus, testamente, utgjordes af 184 taflor, 51 skulpturer samt 15 etsningar och teckningar jämte åtskilliga möbler och prydnadsföremål, tillsammans värderade till 300,000 kronor. Samlingarna flyttades i början af år 1903 till musei byggnad, hvarest särskilda lokaler för desamma inrättades med användande af inredning och dekorationer från det i makarne Fürstenbergs bostad förut anordnade s. k. Fürstenbergska galleriet. De Nilssonska samlingarna, hvilka genom adjunkten Nilssons testamente och efter särskildt aftal med hans arfvingar tillföll museum i början af år 1905, bestodo af omkring 3,000 kulturhistoriska föremål, uppskattade till ett värde af 30 å 40,000 kronor. Lindströmska donationen, som genom grosshandlanden Lindströms testamente tillföll museum år 1905, utgjordes af en samling oljemålningar och skulpturarbeten, värderade till 30,000 kronor. Till samlingarnas ökande och vård, byggnadens underhåll, aflöningar åt personalen samt museets utgifter i öfrigt hafva funnits att tillgå: dels årliga stadsanslag, hvilka uppgått till 39,400 kr. för år 1901, 44,000 kr. för hvar af åren 1902 och 1903 samt 44,750 kr. för hvar af åren 1904 och 1905, dels ett årligt bidrag af 150 kr. af Göteborgs Kungl. Vetenskaps- och Vitterhetssamhälle, dels från och med 1903 4,000 kr. årligen, räntor af Fürstenbergska donationen för Fürstenbergska konstsamlingarnas vård och underhåll, dels influtna inträdesavgifter och hyror och dels räntemedel af olika fonder till inköp af konstverk m. m.

Under nu ifrågavarande femårsperiod har museum fått emottaga följande större donationer, nämligen:

a) år 1904 genom aflidne grosshandlanden August Röhss' testamente ett belopp af 200,000 kronor, hvaraf räntan skall användas till inköp af konstsaker, med rätt för musei styrelse att använda intill en femtedel af årliga räntan till förökande af musei mynt- och medaljsamlingar;

b) likaledes år 1904 genom aflidne godsägaren Robert E. Dicksons testamente ett belopp af 25,000 kronor, hvaraf inflytande räntan skall användas till inköp af konstverk, hufvudsakligen målningar; och

c) år 1905 genom förbemälde Pontus Fürstenbergs och hans hustrus testamente ett belopp af 192,406 kronor 29 öre att jämte inflytande räntor därå af musei styrelse användas såsom bidrag till uppförande af ett särskildt konst-

museum eller till utvidgande och förbättrande af de lokaler, inom hvilka musei konstsamlingar förvaras; innefattande därjämte testamentet, att, i händelse vid den tid, då donerade beloppet blefve disponibelt, ett särskildt konstmuseum redan vore uppfördt eller tillräckliga medel för uppförande af ett sådant eljest vore tillgängliga, styrelsen skulle äga att till befordrande och främjande af konståndamål använda hela den på kapitalet utfallande räntan eller större eller mindre del därpå, dock att själfva kapitalet i hvarje fall ej finge användas till annat ändamål än för uppförande af eller tillbyggnad till ett särskildt konstmuseum eller till utvidgning och förbättring af museilokaler för konstsamlingarna.

Den tillväxt i värde, som under senaste femårsperioden tillgodokommit samlingarna i deras helhet, äfvensom värdet å samlingarna inom museets särskilda afdelningar framgår af efterföljande öfversikt:

	Värde vid 1901 års början. Kronor.	Värde vid 1905 års slut. Kronor.
Zoologiska afdelningen	293,004.26	317,458.47
Historiska afdelningen	65,623.85	129,704.10
Myntkabinettet	146,906.15	150,293.53
Konstafdelningen	375,866.34	779,178.34
Etnografiska afdelningen	66,619.13	56,994.31
Mineralogiska afdelningen	12,872.24	14,139.46
Botaniska afdelningen	10,637.00	12,476.90
Summa	971,528.97	1,460,245.11

Minskningen i värdet af etnografiska samlingarna beror på en öfverflyttning af föremål från etnografiska afdelningen till historiska. Till samlingarnas ofvan upptagna värde bör läggas det till 117,900 kronor uppskattade värdet af museets bibliotek, hvilket, utan att museum afhändt sig äganderätten till detsamma, numera ingår i Göteborgs stadsbibliotek. Museibyggnaden med inredning var jämte tomten vid 1905 års slut bokförd till ett värde af 625,000 kronor.

De besökandes antal under hvar af perioden har utgjort: 107,987 personer år 1901, 96,978 år 1902, 127,420 år 1903, 102,690 år 1904 och 109,059 år 1905, eller tillsammans 544,134 personer under alla fem åren.

Under de senare åren hafva hvarje vecka under pågäende skolterminer anordnats museibesök för lärjungar vid stadens folkskolor äfvensom vid de allmänna läroverken och privatskolorna, därvid samlingarna under lärares ledning förrevisats och användts såsom undervisningsmaterieell; och har i sådant afseende museum under år 1905 varit besökt af omkring 7,000 skolbarn. Intendenterna vid vissa af musei afdelningar hafva därjämte i samband med förevisningar inom museum afhållit populära föreläsningar, afsedda särskildt för arbetareinstitutets publik.

Beträffande musei styrelse och densammans sammansättning äfvensom angående musei tjänstemän och betjände åberopas de därom i förra berättelsen meddelade uppgifter.

Musei ritskola, som underhålles med anslag ur Dahlgrenska fonden, har fortfarande haft lokal i aktiebolaget Valands hus vid Vasagatan, och har skolan under perioden varit anlitad af omkring 25 elever hvarje termin.

52:o) *Göteborgs stadsbibliotek*. I fråga om tillkomsten och organisationen af detta bibliotek, hvilket afser att vara på en gång ett vetenskapligt och allmänt medborgerligt, och som kostnadsfritt tillhandahåller böcker för läsning på stället och för hemlån, hänvisas till de i berättelsen för åren 1891—1895 därom meddelade uppgifter.

Äfven under nu ifrågavarande femårsperiod har bibliotekets tillväxt varit betydande. Sålunda har Göteborgs högskola fortfarande anvisat flera extra anslag till bokinköp och biblioteket har fått mottaga stora och värdefulla gåfvor. Bland de större samlingar, som sålunda blifvit med biblioteket införlifvade, må nämnas: Doktor C. A. Westerlunds samling af malakologisk litteratur, ett urval ur presidenten C. Fr. Wærns bibliotek, doktor A. W. Ljungmans, domprosten K. J. Nylanders, museiintendenten Å. J. Stuxbergs, öfverbibliotekarien, grefve C. Snoilskys, professor T. Thorells och doktor C. J. E. Haglunds boksamlingar samt ett större antal arbeten ur danske riksarkivarien C. F. Brickas bibliotek. Vidare hafva bytesförbindelserna utvidgats och slutligen har biblioteket, tack vare besparingar å Renströmska medlen för bokinköp och inbindning, kunnat för egna medel inköpa en del dyrbara samlingsverk. Aflidne grosshandlanden August Röhss, som i listiden vid flera tillfällen visat sitt intresse för biblioteket, har genom testamentarisk disposition till detsamma öfverlämnat ett belopp af 50,000 kronor.

Accessionskatalogen upptager för hvar af femårsperiodens år följande antal nummer (d. v. s. arbeten, icke band), nämligen: 3,086 år 1901, 2,739 år 1902, 2,746 år 1903, 3,080 år 1904 och 3,156 år 1905. De ofvan nämnda med biblioteket införlifvade samlingarna äro icke medräknade i dessa siffror; och då ännu ej alla gåfvor blifvit inordnade i huvudsamlingen, har någon räkning eller mätning af bokbeståndet ej kunnat företagas, dock ansågs biblioteket vid 1905 års slut omfatta omkring 120,000 band.

Biblioteket har, med någon inskränkning för helger och festdagar, hållits öppet hvarje söckendag för läsning på stället och utlåning klockan 11—3 på dagen samt dessutom från årets början till den 15 maj och från den 1 oktober till årets slut endast för läsning på stället klockan 5—7 e. m. men från och med år 1902 klockan 5—8 e. m. I hvad mån biblioteket af allmänheten anlitats, framgår af nedanstående öfversikt:

År.	Antalet besök.	Medeltal besök per dag.	Till begagnande på stället framtagna band. ¹⁾	Utlånade band.
1901	16,295	53.6	6,578	5,075
1902	17,255	57.1	9,697	5,406
1903	19,497	64.6	12,478	6,932
1904	17,958	59.1	9,689	7,856
1905	18,842	62.2	10,205	8,335

¹⁾ Härei äro icke inräknade böcker, som tillhöra läsesalens handbibliotek.

Från offentliga bibliotek å andra orter har stadsbiblioteket under perioden förmedlat boklån till följande antal, nämligen: 108 år 1901, 99 år 1902, 171 år 1903, 140 år 1904 och 123 år 1905.

Sedan år 1890 har annan förändring i afseende å stadsbibliotekets styrelses sammansättning ej vidtagits, än att jämlikt beslut år 1904 ledamöternas antal ökats från nio till tio, i det äfven Göteborgs Kungl. Vetenskaps- och Vitterhetssamhälle från och med 1905 äger tillsätta en ledamot i styrelsen. Vid sistnämnda års slut voro vid biblioteket anställda: 1 bibliotekarie med årlig lön af 6,000 kronor, 1 förste amanuens med 2,500 kronor, 1 andre amanuens med 2,000 kronor, 1 e. o. amanuens med 800 kronor, 1 e. o. amanuens med 600 kronor samt 2 e. o. amanuenser, hvardera med aflöning af 50 kronor i månaden. Betjäningen utgjordes då af 2 vaktmästare och 1 portvakt. Beträffande bibliotekets inkomster och utgifter hänvisas till *tabell A* (sid. 80).

Stadsbibliotekets fastighet var vid 1905 års slut brandförsäkrad för 210,000 kronor, boksamlingen likaledes för 210,000 kronor samt inventarier för 20,000 kronor.

53:o) Göteborgs stads folkbibliotek eller, såsom det numera benämnes, *Dicksonska folkbiblioteket*, hvilket, efter hvad jämväl förut meddelats, är grundadt af brukspatronen James Robertsson Dickson genom dennes testamente af den 14 maj 1867, står fortfarande under förvaltning och inseende af styrelsen för »Robert Dicksons stiftelse», för hvilken Kungl. Maj:t den 22 december 1898 fastställt reglemente, däri sedermera utverkats de ändringar, som erfordrats för att, på sätt här nedan omförmäles, under styrelsens förvaltning ställa äfven de två nya folkbibliotek, hvilka jämlikt stadsfullmäktiges beslut inrättats i staden. Angående Dicksonska folkbiblioteket har meddelats: att bokantalet vid 1905 års slut beräknats uppgå till omkring 9,500 band; att antalet hemlån utgjort 26,124 band år 1901, 25,760 år 1902, 27,389 år 1903, 22,785 år 1904 och 21,336 år 1905, samt att antalet besök icke kunnat uppgifvas, enär de därom förda anteckningar grundats på osäkra sannolikhetsberäkningar.

Beträffande bibliotekets inkomster och utgifter samt dess ekonomiska ställning har meddelats efterföljande tablå:

	År 1901. Kronor.	År 1902. Kronor.	År 1903. Kronor.	År 1904. Kronor.	År 1905. Kronor.
Ränteinkomster . . .	11,232.92	9,621.95	9,725.57	9,843.11	10,056.67
Utgifter	7,501.31	7,224.56	6,997.31	6,787.68	14,490.34
Öfverskott	3,731.61	2,397.39	2,728.26	3,055.43	—
Tillgångar den 31 december	296,592.74	298,990.13	301,718.39	304,773.82	300,340.20

Tillgångarna äro godtskrifna följande konton: »James Dicksons donationsfond» alla fem åren 100,000 kr., »Kapital utöfver donerade beloppet» 79,779 kr. 12 öre för år 1901, 82,176 kr. 51 öre för år 1902, 84,904 kr. 77 öre för år 1903, 87,960 kr. 20 öre för år 1904 och 83,526 kr. 58 öre för år 1905 samt »Biblioteksbyggnaden» för alla åren 116,813 kronor 62 öre. Biblioteket är sedan oktober 1897 fortfarande inrymdt i sin egen i förra berättelsen omförmälda byggnad, hvilken år 1905 undergått en betydligare reparation.

54:o) *Redbergslids folkbibliotek* och

55:o) *Majornas folkbibliotek*. Sedan en af stadsfullmäktige år 1900 tillsatt beredning i ärende angående åtgärder mot dryckenskapen inom samhället i afgifvet yttrande föreslagit, bland annat, dels utvidgning af läsrumsanordningen och dels inrättande af filialer af Göteborgs folkbibliotek samt infordrade utlåtanden öfver förslaget afgifvits så väl af Göteborgs utskänningsaktiebolag och styrelsen för Robert Dicksons stiftelse som ock af utsedd förstärkt beredning, beslutade stadsfullmäktige vid sammanträde den 24 oktober 1901: att två mindre folkbibliotek skulle af staden upprättas, ett i Majorna och ett i stadens 16:de eller 18:de rote; att bemyndiga styrelsen för Robert Dicksons stiftelse att af stiftelsens s. k. tioprocents-fond använda ett belopp af 5,000 kronor såsom bidrag till kostnaderna för bibliotekens första uppsättning; att för bibliotekens underhåll och skötsel bevilja ett anslag för 1902 af 10,500 kronor, som skulle utgå af stadens andel i brännvinsmedlen; samt att uppdraga åt styrelsen för Robert Dicksons stiftelse att ombesörja organisationen äfvensom tillsvidare förvaltningen af de nya biblioteken, för hvilka särskilda räkenskaper skulle föras. Därjämte bestämdes, under förutsättning af nådig fastställelse å därför erforderliga ändringar i stiftelsens reglemente, att förvaltningen såväl af det förutvarande folkbiblioteket som de beslutade nya biblioteken skulle öfverlämnas åt styrelsen för Robert Dicksons stiftelse samt närmaste inseendet å biblioteken uppdragas åt en inom styrelsen för ett år i sänder af styrelsen vald nämnd samt åt en inom eller utom styrelsen af denna utsedd biblioteksinspektör; och skulle valet af så väl nämnden som inspektören underställas stadsfullmäktiges godkännande.

Efter det förenämnda ändringar i reglementet för Robert Dicksons stiftelse blifvit utverkade, inrättades de två beslutade nya biblioteken under benämningarne »Redbergslids folkbibliotek» och »Majornas folkbibliotek», af hvilka det förra öppnades den 25 september 1902 i förhyrd lokal i huset n:r 14 vid Redbergsvägen och det senare den 5 februari 1903 i huset n:r 2 vid Stigbergstorget; och hafva bibliotekslokalerna därefter för allmänheten hållits öppna om hvardagarna klockan 12—2 samt 5—9 och om söndagarna

klockan 6—9. Vid slutet af år 1905 utgjorde bokantalet i Redbergslids bibliotek 2,094 band och i Majornas bibliotek 1,483 band.

Angående frekvensen vid de båda nya biblioteken har upprättats nedanstående tablå:

	I läsesalen.		I tidningsrummen.		Lånesökande.	Summa besök.
	Män.	Kvinnor.	Män.	Kvinnor.		
<i>Redbergslids folkbibliotek.</i>						
År 1902	1,574	125	1,275	144	2,923	6,041
» 1903	1,368	257	4,202	258	15,431	21,516
» 1904	2,969	90	5,635	107	17,262	26,063
» 1905	6,067	145	4,727	116	18,932	29,987
<i>Majornas folkbibliotek.</i>						
År 1903	3,116	449	4,144	327	9,229	17,265
» 1904	7,767	518	6,114	266	13,025	27,690
» 1905	7,837	289	7,459	307	17,680	33,572

Efter de för båda biblioteken gemensamma räkenskaperna har öfver deras inkomster och utgifter meddelats följande öfversikt:

	År 1902. Kronor.	År 1903. Kronor.	År 1904. Kronor.	År 1905. Kronor.
<i>Inkomster.</i>				
Behållning	—	1,087.31	2,030.46	521.15
Anslag af staden	10,500.00	10,500.00	10,500.00	10,500.00
Anslag ur 10 % fonden	5,000.00	—	—	—
Ersatta böcker och räntor	110.91	169.28	186.84	151.63
Summa	15,610.91	11,756.59	12,717.30	11,172.80
<i>Utgifter.</i>				
Löner	1,750.02	2,700.04	3,144.03	3,285.14
Hyrer, inventarier, eldning och belysning m. m.	6,351.72	4,358.61	4,330.37	4,625.80
Böcker och tidningar	6,421.86	2,667.48	4,721.75	1,807.49
Behållning	1,087.31	2,030.46	521.15	1,454.37
Summa	15,610.91	11,756.59	12,717.30	11,172.80

Tab. Ä.

Göteborgs stadsbiblioteks inkomster och utgifter åren 1901—1905.

År.	Inkomster i kronor.										Utgifter i kronor.							
	Behållning, gäfvor m. m.	Ränta af Renströmska biblioteks-fonden.	Anslag af Renströmska medlen för bokinköp och inbindning.	Ränta af Aug. Röhs's donation.	Högskolans anslag.		Försälda (inventarier och) dupletter.	Anslag ur stadskassan.	Förskotterade medel.	Summa.	Förskotterade medel.	Löner och arfvoden.	Bokinköp.	Inbindning.	Eldning och belysning.	Omkostnader och inventarier.	Behållning.	Summa.
					Ordinarie.	Extra.												
1901 . . .	933	4,000	6,000	—	4,000	549	180	11,600	140	27,402	243	11,280	7,922	2,387	2,489	3,081	—	27,402
1902 . . .	27	5,513	12,000	—	4,500	60	9	11,600	329	34,038	141	11,900	13,129	3,628	2,474	2,766	—	34,038
1903 . . .	262	4,722	12,951	—	4,500	271	647	13,100	—	36,453	329	13,020	9,982	2,741	2,207	4,756	3,418	36,453
1904 . . .	3,680	4,500	8,250	—	4,500	1,646	3,724	11,600	—	37,900	—	13,355	12,873	4,219	2,649	3,141	1,663	37,900
1905 . . .	4,246	4,500	6,000	2,250	4,500	1,382	3,924	13,600	1,620	42,022	—	15,670	14,553	4,659	2,613	4,527	—	42,022

56:o) *Göteborgs Kungl. Vetenskaps- och Vitterhetssamhälle*. Vid utgången af år 1905 utgjordes samhällets medlemmar af 12 hedersledamöter, 100 arbetande svenska ledamöter, 13 norska och 45 andra utländska ledamöter. Af de arbetande svenska ledamöterna tillhörde 80 vetenskapsafdelningen och 20 vitterhetsafdelningen. Af samhällets »Handlingar» hafva utkommit ett vidlyftigt häfte för år 1901 samt ett dubbelhäfte för åren 1902 och 1903, hvaremot dubbelhäftet för åren 1904 och 1905 icke hunnit utgifvas före utgången af sistnämnda år. Samhället, som vid 1900 års slut stod i skriftbyte och förbindelse med 173 in- och utländska sällskap och lärda institutioner, har under nu ifrågavarande period så utsträckt sina förbindelser i berörda hänseende, att antalet af de lärda sällskap, med hvilka samhället står i sådan gemenskap, vid 1905 års utgång uppgick till 181; och har genom skriftbytet med dessa sällskap samhällets i stadsbiblioteket förvarade boksamling i ej obetydlig mån ökats. Samhällets fonder hafva genom storartade donationer under den gångna femårsperioden tredubblats. I oktober 1901 öfverlämnade nämligen fru Caroline Wijk, född Dickson, till samhället ett belopp af 30,000 kronor, till fullföljande af en utaf hennes aflidne make, grosshandlanden Olof Wijk under listiden uttalad afsikt, och genom testamente af grosshandlanden August Röhss erhöill samhället ett belopp af 50,000 kronor, som under år 1905 till samhället utbetalades. Samhällets fonder, hvilka år 1900 utgjorde omkring 40,000 kronor, uppgingo sålunda vid slutet af år 1905 till omkring 123,500 kronor, hvaraf räntan användes, utom till löpande utgifter, till tryckning af samhällets handlingar, prisbelöningar samt anslag till vetenskapliga arbeten och resor i vetenskapligt syfte.

Hälsovården. För stadens *hälsovårdsnämnd* samt densammas tjänstemän och deras aflöning har här ofvan redogjorts under rubriken lagskipningen och administrationen. Hälsovårdsnämndens inkomster och utgifter under åren 1901—1905 hafva enligt revisionsberättelserna utgjort:

År.	Inkomster i kronor.			Utgifter i kronor.
	Anslag af staden.	Öfriga inkomster.	Summa.	
1901	119,300	56,612 90	175,912 90	165,544 80
1902	147,650	58,771 77	206,421 77	213,353 87
1903	152,900	60,307 25	213,207 25	222,877 27
1904	161,230	61,904 32	223,134 32	205,533 72
1905	165,360	54,593 87	219,953 87	210,826 01

Läkarnes antal i staden har under åren 1901—1905, enligt uppgift från förste stadsläkaren, utgjort:

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
a) Af staden aflönade läkare:					
Stadsläkare	2	2	2	2	2
Distriktsläkare	10	10	10	10	10
Sjukhusläkare, som icke tillika äro distriktsläkare	9	9	9	10	10
b) Af staden ej aflönade läkare:					
Sjukhusläkare	4	4	4	4	4
Öfriga i staden praktiserande	50	52	54	53	52
Antalet läkare vid årets slut	75	77	79	79	78

K. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser 1901—1905. Göteborgs och Bohus län.

Vid slutet af år 1905 funnos i staden tio *apotek*, af hvilka sju äldre, som i förra berättelsen uppräknats, samt tre under perioden tillkomna, nämligen »Hvalen» under år 1904 i huset n:r 55 vid Karl Johansgatan samt »Ejdern» i huset n:r 1 vid Majorsgatan och »Biet» i huset n:r 2 vid Södra Vägen under 1905.

Inom stadens församlingar *vaccinerades*, enligt uppgift från vaccindepåföreståndarne, nedannämnda år följande antal barn, nämligen: 2,076 år 1901, 2,012 år 1902, 1,936 år 1903, 1,621 år 1904 och 1,838 år 1905.

Antalet *barnmorskor* har vid slutet af hvar utaf ifrågavarande fem år utgjort: 76 år 1901, 79 år 1902, 81 år 1903, 73 år 1904 och 80 år 1905.

Därjämte finnas, såsom förut, anställde 1 *stadsveterinär* och 1 *stadskemist*.

Inom stadsområdet äro å skilda platser uppförda 15 allmänna afträden, af hvilka 14 på allmän och 1 på enskild bekostnad. I älften äro anordnade 3 allmänna badplatser, hvilka utan afgift hållas för allmänheten tillgängliga.

Renhållningsväsendet står under ledning och förvaltning af stadens renhållningsstyrelse, för hvilken här ofvan och i föregående berättelse närmare redogjorts, därvid jämväl uppgifter lämnats angående styrelsens tjänstemän och betjante samt deras aflöning. Äfven under åren 1901—1905 har renhållningsverkets befattning med renhållningen inom staden varit stadd i tillväxt, i det årligen under sagda tid i medeltal omkring 45 fastigheter, för hvilkas renhållande styrelsen förut ej varit anlitad, blifvit anmälda för renhållning genom styrelsens försorg. Antalet fastigheter, hvilkas renhållning ombesörjts af stadens renhållningsverk, uppgick nämligen vid 1901 års början till 2,835 mot 3,049 vid 1905 års slut. Antalet hos renhållningsverket anställda arbetare och verket tillhöriga hästar uppgick år 1905 till 248 arbetare och 100 hästar.

Renhållningsverkets inkomster och utgifter hafva varit:

År.	Inkomster i kronor.				Utgifter i kronor.		
	Renhållningsafgifter.	Försälda gödningsämnen.	Anslag af staden ¹⁾ .	Summa.	Driftkostnader.	Gaturenhållning.	Summa.
1901	177,039 98	93,490 20	84,900 00	355,430 18	329,189 73	30,000	359,189 73
1902	180,321 63	88,151 30	94,060 35	362,533 28	328,411 63	32,000	360,411 63
1903	185,757 98	88,688 79	76,100 00	350,546 77	364,091 16	33,000	397,091 16
1904	196,125 60	90,024 64	127,774 00	413,924 24	393,110 19	37,500	430,610 19
1905	204,579 78	95,532 08	132,268 65	432,380 51	402,054 58	45,100	447,154 58

Vid 1905 års slut utgjorde bokförda värdet af materiell och inventarier tillhopa 201,708 kronor 90 öre och af byggnader och anordningar tillhopa 228,273 kronor 25 öre.

Göteborgs offentliga slakthus. Sedan med föranledande af framställning från hälsovårdsnämnden fråga blifvit väckt

¹⁾ Här ingå äfven extra anslag för nya anordningar till belopp af 21,900 kronor år 1901, 4,950 kronor år 1902, 1,600 kronor år 1903, 33,744 kronor år 1904 och 1,100 kronor år 1905.

om anläggande här i staden af ett tidsenligt offentligt slakthus samt härför tillsatt särskild beredning afgifvit yttrande och förslag, öfver hvilket utlåtande inhämtats ej mindre af enskilde sakkunnige än äfven af drätselkammaren och hälsovårdsnämnden, beslutade stadsfullmäktige vid sammanträde den 30 maj 1901, att å anvisade områden af stadens egendom Marieholm i Gamlestaden skulle uppföras byggnader med inredning och inventarier för Göteborgs stads offentliga slakthus och kreaturstorg samt erforderliga anordningar vidtagas för områdenas planering samt förseende med gator och ledningar m. m., hvarjämte fullmäktige uppdrogo åt en byggnadskommitté af sju personer att, under förutsättning att Konungens Befallningshafvande gillade den, af fullmäktige godkända planen till slakthus med tillhörande inrättningar, gå i författning om utförande af anläggningen för en beräknad kostnad af 2,141,200 kronor. Genom resolution den 24 juli 1901 godkände Konungens Befallningshafvande den uppgjorda planen, i hvilken dock sedan vidtogos förändringar, som genom särskilda resolutioner den 7 juni 1902, den 9 juni 1904 och den 13 januari 1905 vunno Konungens Befallningshafvandes gillande. Den 20 september 1902 påbörjades arbetena å slakthuset och den 9 november 1905 öfverlämnades den nya anläggningen till den under tiden utsedda slakthusstyrelsen, för hvilken här ofvan under rubriken »Den kommunala förvaltningen» närmare redogöres.

Anläggningen, hvars alla byggnader äro uppförda af sten, omfattar, förutom administrations-, börs- och bostadsbyggnader, följande särskilda anstalter, nämligen, inom *slaktafdelningen*: 3 slakthallar, en för stor- och småboskap, en för svin och en för hästar, sanitetsslakthus med sterilisations- och destruktionsanstalter, 3 slaktstall jämte stall för körhästar, dynghus, tarmtvättanstalt, förbindningshall, kylhus med maskinhus, isgenerator, reningsanläggning för afloppsvatten, talgsmåleri och hudbodur; och inom *marknadsafdelningen*: marknadshall för storboskap, marknadshall för småboskap och svin, öfverståndsstall, 2 observationsstall samt aflastningsramp; hvartill komma 2 *köttbesiktningssbyråer*, uppförda af trä och förlagda, den ena inom slakthusområdet och den andra vid Järntorget. Till slakthusområdet hafva inledts järnvägsspår från Bergslagens samt Västergötland — Göteborgs järnvägar, hvarjämte för trafiken sjöledes anlagts brygga i Göta älf i slakthusets omedelbara närhet. Enligt byggnadskommitténs slutredogörelse hafva kostnaderna för anläggningarna uppgått till sammanlagdt 2,270,242 kronor 37 öre, hvartill kommer tomtvärdet, uppgående, efter ett beräknadt värde af 8 kronor kvadratmetern, till 664,000 kronor.

För verksamheten å anstaltens olika afdelningar lända till efterrättelse dels af poliskammaren genom kungörelse den 5 juli 1905 utfärdade föreskrifter för vidmakthållande af ordning och renlighet å marknadsplatsen, dels af stadsfullmäktige den 11 maj och 15 juni samma år godkänd ordningsstadga för slakthuset och dels af fullmäktige sistnämnda dag antagen stadga för köttbesiktningssbyråerna. Jämlikt stadsfullmäktiges beslut den 2 juni 1905, är vid slakthuset under stadens garanti inrättat en kreatursförsäkringskassa, för hvilken stadga samma dag fastställts. Därjämte

har, likaledes enligt beslut af fullmäktige sistnämnda dag, hos styrelsen anställt en stadskommissionär, för att enligt instruktion af styrelsen biträda allmänheten vid köp och försäljning af kreatur, därvid kommissionären, som ej åtnjuter någon aflöning, äger att för utförda uppdrag af endera kontrahenten tillgodogöra sig arvode efter en procent å försäljningspriset. Genom nådigt bref den 11 augusti 1905 har Kungl. Maj:t fastställt taxa å afgifter för begagnande af slakthuset, för köttbesiktning och för marknadsplatsens användande för kreaturshandel.

Sedan Konungens Befallningshafvande genom resolution den 11 oktober 1905 förordnat, att det med anledning af de nya slakthusanordningarna för staden stadgade slakt- och köttbesiktningstvång skulle tillämpas från och med den 15 nästpåföljande november, öppnades Göteborgs offentliga slakthus med tillhörande inrättningar sistnämnda dag för allmän trafik; och hafva under de sex veckor af år 1905, som anstalterna sålunda hållits öppna, å *kreatursmarknaden* försålts 577 storboskap, 21 får, 36 svin, 133 spädgrisar och 60 hästar, i *slakthuset* slaktats 2,462 storboskap, 61 större och 11 mindre kalvar, 57 får, 226 svin och 77 hästar samt å *köttbesiktningssbyråerna* besiktigats 1,664 hela, 88 halva och 316 fjärdedels kroppar af storboskap, 1,167 hela och 9 halva kroppar af större kalf, 3,043 hela och 60 halva kroppar af mindre kalf, 2,210 hela och 13 halva kroppar af får, 6,220 hela och 525 halva kroppar af svin, 76 hela kroppar af spädgrisar samt 134 hela, 1 half och 3 fjärdedels kroppar af häst.

Karantänsanstalten för husdjur, som från utrikes ort sjöledes införas. På framställning af handels- och sjöfartsnämnden och sedan drätselkammaren, Göteborgs hamnstyrelse och hälsovårdsnämnden i ärendet afgifvit utlåtanden, beslutade stadsfullmäktige vid sammanträde den 13 november 1902, att, under förutsättning af Kungl. Medicinalstyrelsens godkännande, en karantänsanstalt för husdjur skulle anordnas i staden tillhöriga riabyggnaden å egendomen Vädersågen inom Majornas 2:dra rote å det område af samma egendom, som omslötes af det kring riabyggnaden uppförda planket, samt att anstalten skulle stå under Göteborgs hamnstyrelsens förvaltning. Sedan Kungl. Medicinalstyrelsens godkännande utverkats samt förenämnda byggnad blifvit för ändamålet inredd och öfriga erforderliga anordningar vidtagits, antogo stadsfullmäktige den 18 augusti 1904 reglemente och taxa för anstalten, hvilken därefter, sedan densamma af hamnstyrelsen till förvaltning öfvertagits och undergått vederbörlig besiktning, öppnades till begagnande den 18 november samma år; och hafva å anstalten varit intagna, under år 1904 17 hästar och under år 1905 45 hästar, 2 åsnor, 45 nötkreatur, 2 hundar, 3 getter och 3 får.

Sjukvårdsanstalter. 1:o) *Allmänna och Sahlgrenska sjukhuset*. I fråga om denna sjukvårdsanstalts styrelse och förvaltning samt dess tjänstemän hänvisas till hvad härofvan samt i förra femårsberättelsen därom meddelats. Beträffande sjukvården vid anstalten samt angående densammes inkomster och utgifter under de sista fem åren har meddelats efterföljande summariska redogörelse:

Kvarliggande från år 1900 å sjukhusets olika afdelningar	243
Intagna under år 1901	2,828
" " " 1902	2,888
" " " 1903	2,701
" " " 1904	3,064
" " " 1905	3,379
Under dessa år utskrifna såsom friska eller förbättrade	13,655
Under samma år aflidna	1,155
Kvarliggande till år 1906	293
Dödlighetsprocent	7.6
Underhållsdagarnes antal år 1901	99,573
" " " 1902	107,200
" " " 1903	104,503
" " " 1904	107,760
" " " 1905	117,946

För sjukhusets inkomster och utgifter redogöres i följande öfversikt:

År.	Inkomster i kronor.					Utgifter i kronor.
	Tolags- och intresse- medel.	Afkastning af dona- tioner ¹⁾ .	Afgifter af betalande sjuka.	Uttaxerade medel.	Summa.	
1901 . . .	14,764.57	9,342.61	48,563.73	188,722.15	261,393.06	249,564.17
1902 . . .	6,451.69	18,045.34	51,327.28	170,287.50	246,111.81	264,827.35
1903 . . .	7,006.90	14,007.18	54,367.23	195,632.82	271,014.13	270,882.51
1904 . . .	6,983.90	15,256.60	56,574.73	170,378.77	249,194.00	256,440.10
1905 . . .	6,965.89	19,108.61	56,875.23	150,412.27	233,362.00	263,968.96

Sjukhusets medicinska och kirurgiska afdelningars polikliniker för medellösa hafva varit besökta af följande antal personer under hvart af ifrågavarande fem år, nämligen: 23,434 år 1901, 23,309 år 1902, 23,770 år 1903, 25,571 år 1904 och 31,569 år 1905, eller under alla fem åren af 127,653 personer.

Under år 1905 utgjordes läkarepersonalen vid sjukhuset af 2 öfverläkare, nämligen 1 vid den medicinska och 1 vid den kirurgiska afdelningen samt 1 andre läkare och 1 amanuens vid hvardera af sjukhusets nämnda två afdelningar; och utgingo i årliga aflöningar: till hvardera öfverläkaren 4,000 kronor med tillägg af 1,000 kronor till den af dem, som fungerade som sjukhusets direktör, till hvar af andre läkarne 2,500 kronor och till hvar af amanuenserna 2,000 kronor. Sjukvårdspersonalen bestod under samma år af 1 husmoder med årlig lön af 750 kronor, 1 första operationsköterska med 500 kronor, 1 andra operationssköterska med 450 kronor, 1 polikliniksköterska med 450 kronor, 13 afdelningssköterskor, af hvilka 4 med 575 kronor hvardera och 9 med hvardera 450 kronor, m. fl. samt dessutom af 1 hushållerska, 2 kokerskor med biträden, 1 tvättförestånderska med biträden, 1 baderska med biträde, städerskor, telefonbiträde m. fl., vaktmästare, maskinister och eldare, trädgårdsmästare, portvakt och snickare. Årliga aflöningarna till samtliga sjukvårdspersonalen och betjäningen uppgingo till tillhoppa 31,980 kronor. Fri kost åtnjöt därjämte

¹⁾ Härunder inbegripna frälseräntorna af hemman i Halland.

alla utom förste vaktmästaren, maskinisterna, en eldare, telefonbiträdet, trädgårdsmästaren, portvakten och snickaren samt fri bostad alla utom telefonbiträdet, en eldare, trädgårdsmästaren och snickaren.

Allmänna och Sahlgrenska sjukhusets konvalescentafdelning. Såsom i förra berättelsen omförmäles, hade vid Allmänna och Sahlgrenska sjukhusets förflyttning till de nya byggnaderna å Änggården sjukhusets dåvarande konvalescentafdelning å Stampen upphört och dess patienter öfverflyttats till sjukhuset. Men då det sedermera visade sig, att den stora tillströmningen till det nya sjukhuset påkallade inrättandet ånyo af en särskild konvalescentafdelning, hemställde sjukhusets styrelse hos stadsfullmäktige om anordnande af en sådan afdelning för sjukhuset. Med bifall härtil, beslutade stadsfullmäktige vid sammanträde den 22 januari 1903 att uppdraga dels åt drätselkammaren att för ifrågavarande ändamål inköpa de för Göteborgs sjukhem förr använda byggnaderna med hägnader å tomterna n:r 71—73 och 80—82 i Östra Haga vid Sprängkullsgatan och dels åt styrelsen för Allmänna och Sahlgrenska sjukhuset att i sjukhemmets nämnda byggnader, sedan de till staden aflämnats, anordna en under styrelsens förvaltning stående provisorisk konvalescentafdelning, att därstädes inrymmas för ett år i sänder emot hyra till staden, som drätselkammaren ägde bestämma. Den sålunda beslutade konvalescentafdelningen öppnades därefter för begagnande den 1 juli 1903; och har angående sjukvården och ekonomien vid afdelningen under åren 1903—1905 meddelats följande öfversikt:

Intagna under år 1903	247
" " " 1904	543
" " " 1905	690
Under dessa år utskrifna såsom friska eller förbättrade	1,420
Under samma år aflidna	8
Dödlighetsprocenten har utgjort	0.56

Underhållsdagarnes antal har varit: 7,316 år 1903, 17,275 år 1904 och 17,010 år 1905.

Inkomsterna och utgifterna under samma tid hafva utgjort:

År.	Inkomster i kronor.				Utgifter i kronor.
	Intresse- medel.	Sjukvårds- afgifter.	Anslag af staden.	Summa.	
1903	36.55	847.00	40,000.00	40,883.55	15,394.08
1904	179.23	969.25	25,893.05	27,041.53	27,548.62
1905	315.36	1,518.25	23,663.25	25,496.86	27,222.63

Vid konvalescentafdelningen voro år 1905 anställda: 1 läkare med årlig lön af 1,500 kronor, 1 predikant med 300 kronor, 1 förestånderska med 600 kronor och 1 skrifbiträde med 600 kronor jämte sköterskor och kökspersonal samt portvakt och vaktmästare; uppgående enligt staten samtliga aflöningarna för sagda år till 5,340 kronor.

2:o) *Holtermanska sjukhuset.* I afseende på styrelsen

och förvaltningen af denna sjukvårdsanstalt samt angående de vid densamma anställda läkare och tjänstemän samt sjukvårdspersonal åberopas uppgifterna i femårsberättelsen för åren 1896—1900 med de tillägg därtill, som meddelats här ofvan under rubriken »Den kommunala förvaltningen».

Angående sjukvården vid anstalten och dennas ekonomi har meddelats följande öfversikt:

År.	Antal vårdade.	Antal underhållsdagar.	Inkomster i kronor.					Utgifter. Kronor.
			Sjukvårds- avgifter.	Afgifter af be- talande pati- enter.	Anslag af stads- kassan.	Diver- se.	Summa.	
1901 . .	793	17,566	8,531.39	533.15	52,400	363.55	61,828.09	59,983.63
1902 . .	691	15,748	8,925.12	544.10	44,200	299.94	53,969.16	54,025.47
1903 . .	707	17,568	9,329.61	989.50	44,700	308.70	55,327.81	55,291.63
1904 . .	755	17,261	9,693.21	601.00	44,700	270.29	55,264.50	55,578.44
1905 . .	789	18,429	9,994.98	1,121.75	46,500	703.35	58,320.08	60,063.68

3:o) *Kungl. Första Göta Artilleriregementes sjukhus å Kviberg.* Angående sjukvården å detta sjukhus har meddelats, att antalet vårdade under ifrågavarande fem år utgjort: år 1901 427, hvaraf 10 värnpliktige, år 1902 520, hvaraf 125 värnpliktige, år 1903 607, hvaraf 243 värnpliktige, år 1904 684, hvaraf 217 värnpliktige, och år 1905 692, hvaraf 241 värnpliktige. Läkarevården å sjukhuset bestrides af vederbörande militärläkare.

4:o) *Epidemisjukhuset.* Å denna sjukvårdsanstalt, hvilken står under hälsovårdsnämndens inseende och förvaltning, är all vård kostnadsfri för personer, som tillhöra Göteborg, eller som i staden insjuknat i sådan sjukdom, för hvilken vård lämnas å sjukhuset. Sjuka, som intagas från främmande kommuner, erlägga en afgift af 1 krona 50 öre per dag. I fråga om sjukvården och anstaltens ekonomi under de sistförflutna fem åren har meddelats nedanstående tablå:

År.	Kvarliggande d. 1/1.	Inkommande sjuka.	Utskrifna friska.	Döda.	Kvarliggande den 31/12.	Intagna för observation.	Inkomster i kronor.			
							Af uttaxerade medel.	Af betalande sjuka.	Diverse.	Summa. 1)
1901	30	553	497	28	58	13	43,063.13	3,380.00	106.60	46,549.73
1902	58	1,176	1,061	58	115	8	67,651.18	6,498.50	72.75	74,222.43
1903	115	909	931	59	34	5	65,955.84	4,103.50	84.00	71,143.34
1904	34	519	482	36	35	12	50,802.58	2,490.50	140.75	53,433.83
1905	35	722	674	37	46	13	57,485.66	3,923.00	247.00	61,655.66

Mödrar till följande antal barn hafva medföljt sina sjuka barn och biträdt vid deras vårdande, nämligen: 41 år 1901, 101 år 1902, 70 år 1903, 39 år 1904 och 41 år 1905.

Vid 1905 års slut voro vid sjukhuset anställda: 1 läkare med årlig aflöning af 3,500 kronor, 1 biträdande läkare med

1) Utgifternas totalbelopp är hvarje år utfördt med samma summa som inkomsternas.

1,500 kronor, 1 kommissarie med 3,000 kronor och 1 öfversköterska med 700 kronor jämte nödig betjäning.

5:o) *Hemmet för lungots sjuka i Göteborg.* På framställning af hälsovårdsnämnden och efter det drätselkammaren i ärendet afgifvit yttrande, beslutade stadsfullmäktige vid sammanträde den 5 juni 1902, att en sjukvårdsanstalt, afsedd för sådana med tuberkulos behäftade personer, tillhörande Göteborgs samhälle och icke till fattigvård berättigade, hvilkas afsöndrande på grund af sjukdomens art, bostadsförhållanden eller andra liknande omständigheter vore af påfallande vikt för hindrande af sjukdomens spridande i vida kretsar, skulle genom hälsovårdsnämndens försorg snarast möjligt inrättas i den förut för Allmänna och Sahlgrenska sjukhuset använda fastigheten å Stampen samt fastighetens förvaltning och vård öfverflyttas till hälsovårdsnämnden; hvarjämte fullmäktige till fastighetens reparation och anordnande för ändamålet samt till anskaffning af inventarier och utredningspersedlar anslog ett belopp af 20,700 kronor.

Sedan fastigheten blifvit för ifrågavarande ändamål inrättad och öfriga erforderliga anordningar vidtagits samt stadsfullmäktige den 30 oktober 1902 antagit reglemente för anstalten, som däri erhållit benämningen »Hemmet för lungots sjuka i Göteborg», öppnades hemmet för patienters emottagande den 21 november 1902. Enligt förenämnda reglemente står anstalten under förvaltning af hälsovårdsnämnden, och lämnas afgiftsfri sjukvård åt dem, för hvilka hemmet är afsedt; tillkommande det förste stadsläkaren att i samråd med hemmets läkare bestämma, hvilka bland anmälda sjuka böra i anstalten intagas.

Angående sjukvården i anstalten samt dess utgifter har meddelats följande öfversikt:

År.	Antal under året vårdade.	Utskrifna förbättrade eller oförbättrade.	Under året aflidna.	Kvarvarande d. 31/12.	Antal underhållsdagar.	Utgifter i kronor.
1902	15	—	—	15	—	—
1903	131	37	44	50	16,055	37,287.09
1904	124	36	37	51	17,933	33,828.72
1905	121	28	36	57	19,136	34,464.26

Hemmets såväl inkomster som utgifter ingå i hälsovårdsnämndens stat, enligt hvilken vid 1905 års slut voro vid hemmet anställda: 1 läkare med årlig lön af 2,000 kronor, 1 präst med 450 kronor, 1 öfversköterska med 600 kronor, skrifbiträde med 600 kronor äfvensom 1 vaktmästare jämte sjukvårdsbiträden och kökspersonal.

6:o) *Majornas sjukhus.* I afseende på denna sjukvårdsanstalts styrelse och förvaltning samt de vid densamma anställda läkare, tjänstemän och betjäning har under nu ifrågavarande period ej inträffat någon förändring, utan hänvisas till hvad förra berättelsen därutinnan meddelat. Beträffande sjukvården och ekonomin vid anstalten har meddelats nedanstående öfversikt:

År.	Kvarliggande den 1/1.	Under året intagna.	Utskrifna. ¹⁾	Döda.	Kvarliggande den 31/12.	Inkomster i kronor.		
						Af betalande sjuka.	Uttaxerade medel.	Summa. ²⁾
1901 .	22	246	224	17	27	342.50	12,632.59	12,975.09
1902 .	27	264	244	23	21	512.25	12,136.64	12,648.89
1903 .	24	247	230	25	16	686.25	12,400.99	13,087.24
1904 .	16	230	212	15	19	510.00	12,703.82	13,213.82
1905 .	19	275	250	23	21	822.65	14,075.51	14,898.16

7:o) *Göteborgs barnbördshus*. Angående denna sjukvårdsanstalts styrelse och förvaltning samt de vid densamma anställda läkare och sjukvårdspersonal jämte deras aflöning återopas uppgifterna i femårsberättelsen 1896—1900 med därtill här ofvan under rubriken »Den kommunala förvaltningen» gjorda tillägg; och meddelas beträffande sjukvården vid anstalten följande öfversikt:

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
Antal vårdade	976	983	988	1,152	1,268
Antal underhållsdagar . .	9,042	8,680	8,829	10,453	11,256
Antal döda	5	8	14	13	14
Dödlighetsprocent	0.51	0.8	1.4	1.13	1.1

För ekonomien redogöres i nedanstående tablå:

År.	Inkomster i kronor.				Utgifter. Kronor.
	Anslag af staden.	Sjukvårdsafgifter.	Ersättning af staten för lärosal och frielever.	Summa.	
1901	30,000.00	8,466.16	2,267.75	40,733.91	40,478.39
1902	32,800.00	9,919.00	2,173.77	44,892.77	37,148.92
1903	28,000.00	10,491.00	2,166.67	40,657.67	41,980.68
1904	24,000.00	12,611.00	2,160.85	38,771.85	43,101.35
1905	32,513.00	12,607.00	2,167.27	47,287.27	45,128.55

Ifråga om den i barnbördshuset inrymda barnmorskeundervisningsanstalten återopas hvad därom här ofvan vid redogörelsen för undervisningsanstalter meddelats.

8:o) *Göteborgs barnsjukhus*. För sjukvården och ekonomien vid detta sjukhus under åren 1901—1905 meddelas redogörelse i nedanstående tabell:

År.	Kvarliggande d. 1/1.	Intagna.	Utskrifna.				Kvarliggande d. 31/12.	Inkomster. Kr.	Utgifter. Kr.	Kapitalfond. Kr.
			Friska o. förbättrade.	Oförbättrade.	Till annat sjukhus.	Döda.				
1901	39	254	237	4	1	13	38	22,298.23	20,989.60	439,707.16
1902	38	234	206	8	4	15	39	23,821.45	24,091.08	450,668.93
1903	39	219	204	5	—	9	40	21,301.19	23,451.03	475,009.43
1904	40	245	223	5	5	14	38	23,398.29	22,519.54	503,808.81
1905	38	278	251	9	4	13	39	25,496.36	22,815.29	622,278.89

¹⁾ Såsom friska, förbättrade eller obotliga. ²⁾ Utgifternas totalbelopp är för hvarje år utfördt med samma summa som inkomsternas.

I Kapitalfonden, som tillkommit genom gåfvor och donationer, ingå dels sjukhusets fastighet till bokfördt värde af 68,000 kronor samt inventarier till värde af 7,500 kronor och dels under perioden sjukhuset tillkomna donationer å tillhoppa 165,000 kronor, oberäknadt en donation å omkring 28,500 kronor, af hvars afkastning för närvarande utgå lifräntor till enskilda personer m. m.

9:o) *Göteborgs sjukhem* eller *sjukhemmet för obotligt sjuka*. Vid denna år 1862 först grundade sjukvårdsanstalt, hvilken, enligt det för densamma den 11 november 1897 af stadsfullmäktige antagna reglemente, har till ändamål att, i mån af utrymme och tillgångar, lämna kostnadsfri vård åt obemedlade, obotligt sjuka, tillhörande Göteborgs kommun, utgjorde patienternas antal 60 år 1901 och 81 år 1905; och hafva under åren 1901—1905 i sjukhemmet inlagts 49 patienter, från anstalten utskrifvits 4 och där aflidit 33.

Enligt uppgifter från sjukhemmets styrelse, meddelas angående inrättningens inkomster och utgifter under hvarvt af åren 1901 och 1905 följande:

	År 1901.	År 1905.
Inkomster: räntemedel m. m.	kr. 49,130.50	34,457.99
donationer och gåfvor	31,668.56	20,567.51
Utgifter	23,628.93	34,526.00

Samtliga inkomster under perioden hafva utgjort tillhoppa: räntemedel m. m. 211,878 kronor 21 öre, donationer 117,417 kronor 52 öre, eller inalles 329,295 kronor 73 öre, hvadan och då utgifterna uppgått till tillhoppa 143,260 kronor 28 öre, hemmets kapital under perioden ökats med 186,035 kronor 45 öre. Den 31 december 1905 utgjorde stiftelsens kapital 1,198,981 kronor 86 öre, hvari ingår fastighet till bokfördt värde af 409,248 kronor 5 öre.

För sjukhemmet, hvilket sedan år 1875 varit inrymdt i egen byggnad å därtill af staden upplåtta tomterna nr 71—73 och 80—82 i Östra Haga vid Sprängkullsgatan, har under nu ifrågavarande femårsperiod uppförts nya byggnader å ett område af den staden tillhöriga egendomen Änggården. Sedan det nämligen befunnits, att den äldre byggnaden icke lämnade det utrymme, som för nödig och önskvärd tillväxt och utvidning af anstalten ansetts erforderligt, gick sjukhemmets styrelse redan år 1897 i författning om vidtagande af förberedande åtgärder i och för uppförande af ny byggnad för hemmet. Efter det styrelsen med stadens vederbörande myndigheter enats om kostnadsfritt upplåtande för ändamålet af förenämnda område af Änggården, påbörjades byggnadsarbetena därstädes i slutet af år 1900 samt fortgingo därefter under de två nästpåföljande åren, så att byggnaderna i slutet af år 1902 kunde, färdiga och afsynade, öfverlämnas till styrelsen att för afsedda ändamålet användas. Den nya hufvudbyggnaden, som är uppförd i tre våningar, jordvåningen oberäknad, innehåller i sistnämnda våning kök med serveringsrum och skafferier samt andra hushålls- och ekonomilägenheter m. m. samt i de öfriga våningarne den egentliga vårdanstalten, hvilken beräknats för ett antal af 100 pensionärer, fördelade å 47 rum med 1 å 2 patienter i hvar rum, samt 2 s. k. sjukrum, hvartera för 5 å 6 personer. Dessutom inrymmer byggnaden 1 matsal för högst 100 per-

soner, 1 direktionsrum, 1 s. k. dagrum i hvarje våning och erforderligt antal bostadsrum för husmodern samt sjukvårds- och tjänarepersonalen. Kostnaderna för byggnaderna med inredningar och nödiga ledningar samt planering, planteringar och hägnader hafva uppgått till tillhoppa 409,248 kronor 5 öre, till hvilket belopp fastigheten, såsom nämnts, jämväl är bokförd.

Vid sjukhemmet voro vid 1905 års slut anställda: 1 läkare, 1 präst, 2 diakonissor, af hvilka 1 är husmoder och den andra öfersköterska samt 1 kokerska jämte 9 kvinnliga tjänare, 1 kvinnlig portvakt, 1 vaktmästare och 1 eldare.

10:o) *Doktor Ahlströms ögonsjukhus.* Vid denna anstalt, som fortfarande, som äfven benämningen antyder, uteslutande afser behandling af ögonsjukdomar, uppgick antalet patienter år 1901 till 516, år 1902 till 491, år 1903 till 557, år 1904 till 547 och år 1905 till 469.

11:o) *Hafskuranstalten för skrofulösa barn.* Äfven under nu ifrågavarande femårsperiod har denna kuranstalt, som fortfarande står under ledning af den härstädes bildade »Föreningen för vård af skrofulösa barn vid hafskuranstalt», tack vare de rikliga donationer, som kommit anstalten till del, blifvit satt i tillfälle att i betydlig mån utvidga sin verksamhet. Särskildt hafva de ökade tillgångarne kommit anstaltens anläggningar å Styrso till godo, i det där nedlagts betydande kostnader för förbättrade anordningar. Likaledes hafva förberedande åtgärder kunnat vidtagas för uppförande därstädes af större och rymligare tidsenliga sjukhusbyggnader.

Efter afdrag af 10,000 kronor, som användts till en sjukhusbyggnad, utgjorde anstaltens donationssumma vid 1900 års slut 84,500 kronor; och då härtill kommit donationer under åren 1901—1905 å tillsammans 136,090 kronor 24 öre, uppgick donationsfonden vid sistnämnda års utgång till icke mindre än tillhoppa 220,590 kronor 24 öre.

Beträffande sjukvården vid anstalten samt densammes inkomster och utgifter under nämnda tid har meddelats följande öfversikt:

År.	Vårdade.		Utskrifna.			Inkomster.	Utgifter.	Behållning till följande år.	Underhållsdagar.	Kostnad per dag.
	Fripatienter.	Betalande.	Friska.	Förbättrade.	Oförbättrade.					
1901	127	—	111	14	2	7,770.13	8,239.58	—	5,139	1.10
1902	117	—	99	12	6	7,095.99	8,793.63	—	5,527	1.24
1903	90	2	75	12	5	9,380.82	7,351.51	2,029.31	4,040	1.28
1904	85	—	62	18	5	11,849.96	6,578.61	5,271.35	4,027	1.15
1905	94	—	79	9	6	13,242.57	7,413.70	5,828.87	4,716	1.35

12:o) *Sjukvården inom Göteborgs fattigvårdsinrättning.* Antalet personer, som vårdats i Göteborgs fattigvårdsafdelningar för sjuka, sinnessjuka samt di- och koltbarn, framgår af öfverst å följande spalt intagna tablå.

13:o) *Doktor Barthold Carlssons privata klinik* flyttades i oktober 1904 från den i förra berättelsen omförmälda lägenhet till villan n:r 2 vid Nya Alléen, eller huset n:r 16 litt. BA i 15:de roten, där, efter omfattande reparation

År.	Afdelningen för sjuka.			Afdelningen för sinnessjuka.			Afdelningen för barn.		
	Kvarvarande.	Intagna.	Summa vårdade.	Kvarvarande.	Intagna.	Summa vårdade.	Kvarvarande.	Intagna.	Summa vårdade.
1901 . . .	267	652	919	209	202	411	43	195	238
1902 . . .	266	714	980	203	204	407	55	149	204
1903 . . .	270	616	886	222	220	442	65	158	223
1904 . . .	262	711	973	251	228	479	60	169	229
1905 . . .	291	709	1,000	258	224	482	51	197	248

och tillbyggnad, utom för operationsafdelning, erhöles plats för 17 sängar. Å kliniken, som endast afser kirurgiska sjukdomar, hafva under åren 1901—1905 varit intagna 735 patienter, å hvilka företagits 720 operationer. Polikliniskt hafva under samma tid utförts 834 operationer.

14:o) *Doktor Emil Strandmans privatsjukhus* för kirurgiska sjukdomar. I denna anstalt, som fortfarande är inrymd i huset n:r 49 vid Södra Hamngatan, har antalet sängar ökats till 4, och hafva därstädes vårdats högst 75 under år 1905 och lägst 56 under år 1901.

15:o) *Doktor Per Neumans privatklinik.* I afseende på denna klinik, hvilken afser kvinnesjukdomar och fortfarande med 7 platser var inrymd i huset n:r 16 vid Viktoriagatan, hänvisas till de i förra berättelsen lämnade uppgifter. Antalet patienter under perioden har varit lägst 38 under år 1901 och högst 60 under år 1905.

16:o) *Doktorerna Lorentz Lindqvists och Carl Mannheimers gynekologiska privatklinik.* Sedan år 1904 hafva förbemälde tvenne läkare uti den för ändamålet inköpta och anordnade villan n:r 12 vid Föreningsgatan öppnat en gynekologisk privatklinik, i hvilken i 9 sjukrum finnes plats för 16 sängar. Inom anstalten finnas dessutom operations- och köksafdelningar samt rum för 1 husmoder och för den öfriga tjänstepersonalen. Under de två år af perioden, kliniken varit tillgänglig, hafva där vårdats 221 patienter år 1904 och 204 år 1905, företagits 165 operationer år 1904 och 160 år 1905. Antalet döda har utgjort 5 år 1904 och 4 år 1905.

17:o) *Emma Mathiesens privata sjukhem,* som numera flyttats till huset n:r 50 Linnégatan, har där af fått benämningen »Sjukhemmet vid Linnégatan n:r 50». Sjukhemmet, som fortfarande har till ändamål att emot betalning till enskild vård emottaga sjuka, öppnades den 1 januari 1903 i den nya lokalen, som innehåller 9 sjukrum, operationsrum, badrum m. m.; och hafva under åren 1901—1905 i hemmet vårdats tillhoppa 567 sjuka.

18:o) *Polikliniken för vanföra.* Denna af »Föreningen för bistånd åt vanföra» i föreningens arbetsskolas lokal anordnade poliklinik har fortfarande under åren 1901—1905 utförvat verksamhet efter samma plan och med enahanda ändamål, som i förra berättelsen uppgifvits. Å polikliniken, som hållits öppen 2 dagar i veckan, har antalet patienter under alla fem åren utgjort 908; och hafva kostnaderna för kliniken under sagda tid uppgått till tillsammans 12,852 kronor 10 öre.

19:o) *Stadens polikliniker* hafva fortfarande varit inrymda i särskilda för desamma af staden i gamla artillerikasernbyggnaden kostnadsfritt upplåtna lokaler, hvilkas uppvärmning och städning jämväl af staden bekostats; och hafva därstädes flere af stadens läkare under längre eller kortare tider af perioden tillhandagått vid följande för allmänheten kostnadsfritt tillgängliga polikliniker, nämligen:

a) *ögonpolikliniken för medellösa*, som under åren 1901 och 1902 föreståts af doktor A. Pihl, hvilken härunder behandlat tillhoppa 2,050 patienter;

b) *doktor Ahlströms ögonpoliklinik* har under alla periodens fem år fortfarande föreståts af doktor Gustaf Ahlström samt varit talrikt besökt, i det å kliniken under sagda tid behandlats tillhoppa 11,365 patienter, hvaraf 1,611 år 1901 och 1,685 år 1905;

c) *polikliniken för magsjukdomar*, å hvilken klinik, som fortgått endast under år 1901 och då föreståts af doktor Sven Åkerlund, under sagda tid behandlats 164 personer;

d) *doktor Georg Ströms poliklinik för magsjukdomar* har hållits för allmänheten tillgänglig under åren 1901—1904 och under fortsatt ledning af doktor Ström lämnat läkarebiträde åt tillhoppa 944 patienter;

e) *gynekologiska polikliniken eller polikliniken för kvinnosjukdomar*, hvilken år 1891 grundats af doktor Per Neuman, har af denne fortsatt under åren 1901 och 1902 och därefter öfvertagits af doktor C. Mannheimer, hvilken under de tre återstående åren af perioden å kliniken behandlat tillhoppa 561 patienter;

f) *polikliniken för barn*, som fortgått under år 1901—1904 med doktor J. Wirseen som läkare, har under sagda tid varit anlitad för tillhoppa 539 patienter;

g) *en poliklinik för invärtes sjukdomar* förestods under någon tid af år 1902 af doktor Ad. Strömstedt; och behandlades vid denna klinik tillhoppa 57 personer;

h) *tandläkare Bensows poliklinik för tandsjukdomar* har fortfarande hållits tillgänglig och under hvar af nu ifrågavarande fem år varit anlitad af ett större antal personer, hvilket antal för hela tiden uppgått till tillhoppa 14,872 personer, hvaraf 3,628 under år 1901 och 2,514 under år 1905;

i) *sjukgymnastik- och massagepolikliniken*, eller den i förra berättelsen omnämnda, af doktor E. Wingård år 1893 grundade »Sjukgymnastiken för medellösa», flyttades år 1904 från den i sagda berättelse nämnda lokalen vid Nordhemsgatan till stadens polikliniklokaler i gamla artillerikasernen, där mottagning med behandling genom legitimerade kvinnliga gymnaster äger rum under öfverinseende af doktor Wingård; och hålles kliniken öppen alla dagar, utom lördagar, kl. 5—7 e. m.

Ehuru ej förlagd till lokal inom artillerikasernen hänföres till stadens polikliniker en af doktor E. Ahlström i slutet af år 1902 grundad, i kostnadsfritt upplåten lokal i Masthuggets församlingshydda inrymd *poliklinik för in- och utvärtes sjukdomar*, hvilken poliklinik förestås af bemälda doktor Ahlström, till en början biträdd af doktorerna J. Petander och G. Heuman. Under de år, denna klinik varit tillgänglig, har densamma anlitats af tillhoppa omkring 16,750 personer, hvaraf 8,143 under år 1905.

Stadens kostnader för ofvan omförmälda allmänna polikliniker hafva för år 1905 å hälsovårdsnämndens stat upptagits till 4,600 kronor.

20:o) *Göteborgs mediko-mekaniska gymnastikinstitut* har fortfarande under åren 1901—1905 utöfvat verksamhet och under samme föreståndare som förut; och har patientantalet i medeltal uppgått till 176 årligen.

Dessutom hafva äfven under nu ifrågavarande period flere mindre anstalter för gymnastikbehandling och massage varit att tillgå.

Af de i förra berättelsen upptagna sjukvårdsanstalter har sjukhemmet »Haralds minne» flyttats till Alingsås samt doktor Albin Pihls privata ögonsjukhem, Severina Nilssons privata sjukhem och Ad. Sandströms gymnastikinstitut upphört.

Fromma stiftelser. De i Göteborg befintliga *fromma stiftelser, stipendiefonder, ej registrerade sjuk- och begravningskassor, pensionsanstalter* m. m. upptagas i tabell 7, hvaraf här meddelas följande sammandrag:

	Antal stiftelser.	Utdelning år 1905		Stiftelsens storlek vid slutet af år 1905.	
		till nedanstående antal personer.	af nedanstående belopp. Kronor.	Kapital. Kronor.	Däraf värde af fastigheter. Kronor.
a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux o. d. (ej inrättade barnhem och andra inrättningar för barnavård)	105	10,569	252,189	5,179,054	1,135,800
b) Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning	55	7,015	249,992	3,759,919	1,215,110
c) Stipendiefonder och andra stiftelser för undervisning (men ej för barnundervisning)	75	2,125	370,330	13,639,227	4,953,991
d) Stiftelser för sjukvård (ej själfhjälpskassor)	37	846	90,190	3,629,630	892,688
e) Ej registrerade sjuk- och begravningskassor samt själfhjälpskassor	23	588	36,635	211,327	—
f) Pensionsfonder (utan afgifter af delägarne)	18	445	89,176	1,841,561	250,000
g) Pensionskassor (med afgifter af delägarne)	10	568	217,096	4,464,150	370,000
h) Andra stiftelser och inrättningar	23	2,424	107,492	15,744,213	731,284
Summa	346	24,580	1,413,100	33,469,081	9,548,873

Beträffande nedannämnda, i tabell 7 upptagna stiftelser meddelas här följande.

Renströmska fonden. Från denna fond, angående hvars tillkomst, bestämmelse och föregående utdelningar redogjorts i femårsberättelserna för åren 1866—70 samt 1891—95, har *femte utdelningen* under nu ifrågavarande period ägt rum. Efter det tillsatt särskild beredning afgifvit betänkande öfver väckta förslag till utdelning ur fonden, beslutade nämligen stadsfullmäktige vid sammanträde den 3 december 1903,

att af fonden skulle utdelas tillhoppa 517,826 kronor 94 öre med nedan upptagna belopp till följande ändamål, nämligen:

till anstalt för vårdande af lungotssjuka	kr. 300,000-00
• nybyggnad åt Göteborgs barnsjukhus	• 100,000-00
• Stadsbiblioteket	• 50,000-00
• Slottsskogsparken	• 40,000-00
• Föreningen för befrämjande af handelskunskaper	• 27,826-94

Tillsammans med de föregående åren 1871, 1878, 1885 och 1894 verkställda utdelningarna, hvilka, såsom i berättelsen för åren 1891—1895 meddelats, uppgått till 2,142,953 kronor 82 öre, har alltså af fonden numera utdelats anslag å tillhoppa 2,660,780 kronor 76 öre. Vid 1905 års slut uppgick fonden till 1,129,147 kronor 16 öre.

Wilh. Röhss' donationsfond. Utredningsmännen i boet efter aflidne grosshandlanden, f. konsuln Carl Wilhelm Christian Röhss öfverlämnade till stadsfullmäktige med skrifvelse den 10 januari 1901 en af den aflidnes stärbhusdelägare samma dag utfärdad donationshandling, innefattande, att, sedan den aflidne på sin dödsbädd uttryckt den önskan, att af behållningen i boet efter honom skulle, till befordrande i Göteborg af handel, industri och kommunikationer äfvensom till välgörande ändamål, anslås 1,500,000 kronor, stärbhusdelägarne — till efterkommande af sagda förordnande och efter det de, i sammanhang med förrättadt arfskifte, afsatt nyssnämnda belopp samt i särskilda donationer förfogat öfver 500,000 kronor — till Göteborgs stad genom dess stadsfullmäktige, såsom å dess vägnar emottagare, i uppräknade värdepapper och kontanta belopp såsom gifva öfverlämnade ett kapital af 1,000,000 kronor under villkor och bestämmelser, bland andra: att af kapitalbeloppet, en million kronor, i anseende till framtida utsikter för sjunkande räntefot ökad med 4 % af årsafkomsten däraf, skulle bildas en stående fond, benämnd »Wilh. Röhss' donationsfond», hvilken icke finge minskas, utan hvaraf endast afkomsten, när denna hvarje gång, efter utbetalning af nödiga förvaltningskostnader och afsättning af nyssnämnda 4 %, vuxit till 500,000 kronor, finge af staden genom stadsfullmäktige disponeras för användning, som nedan angäfvades; att i hvarje fall, då afkomsten af donationsfonden på angifvet sätt uppgått till 500,000 kronor, detta belopp skulle afsättas till en särskild utdelningsfond, hvilken senare fond med den afkastning, densamma kunde lämna, stadsfullmäktige ägde att använda till ändamål, som vore ägnade att befördra Göteborgs stads handel, industri och kommunikationer, med iakttagande likväl, att fonden icke finge användas för utgifter, hvilka tillkomme stat eller kommun att vidkännas, eller på det sätt att därigenom direkt befrielse vunnos för den enskilde i fullgörande af de skyldigheter eller utgifvande af de skatter eller andra afgifter, hvilka ålåg honom såsom samhällsmedlem; samt att den omedelbara förvaltningen af »Wilh. Röhss' donationsfond» skulle besörjas af en styrelse, som skulle af stadsfullmäktige i Göteborg tillsättas, och hvilken åligganden skulle närmare bestämmas uti ett af stadsfullmäktige utfärdadt reglemente.

Vid sammanträde den 3 april 1901 antogo stadsfullmäktige »reglemente för förvaltningen af Wilh. Röhss' donations-

fond»; innefattande detta reglemente, bland annat, att förvaltningen af fonden skulle ombesörjas af en styrelse af tre utaf stadsfullmäktige utsedde ledamöter jämte två likaledes af fullmäktige valde suppleanter, samt att styrelsens verksamhet årligen skulle granskas af två revisorer, hvilka jämte en suppleant skulle af stadsfullmäktige utses.

Utdelning har ännu ej kunnat ske af fonden, hvilken vid 1905 års slut uppgick till 1,244,040 kronor 35 öre.

Sjömannasällskapets stiftelse. Sjömannasällskapet i Göteborg, som bildats den 7 mars 1831 i syfte, bland andra, att bistå nödlidande sjömän, har städse sökt förverkliga detta sitt ändamål genom att åt åldriga sjömän dels lämna penningeunderstöd och dels bereda fria bostäder, i hvilket sistnämnda hänseende hem för gamla sjömän under lång följd af år varit inrymda i ett vid Breda Vägen i Majorna beläget trähus; men då behovet af ökad utrymme och mera tidsenliga bostadslägenheter så småningom blifvit allt mera kännbart samt sällskapets fonder genom donationer och fördelaktiga fastighetsförvärf ökat, beslutade sällskapet den 7 mars 1899 att å sällskapet tillhöriga tomterna n:r 10 litt. E och n:r 40 litt. F i Majornas 6:e rote låta uppföra ett nytt sjömanshem i det förutvarandes ställe; och skulle det nya hemmet benämnas »Sjömannasällskapets stiftelse». Under åren 1900 och 1901 uppfördes i enlighet med detta beslut å förenämnda tomter dels ett stenhus, afsedt till bostäder åt sjömän tillhörande befälsklassen, och dels två trähus till bostäder åt sjömän af manskapsklassen, hvarjämte med medel, som donerats af änkefru Sophie Ekman, född Kurek, år 1901 inom samma byggnadskomplex uppförts ytterligare en träbyggnad, benämnd »Emil Ekmans minne», likaledes till bostäder åt sjömän af manskapsklassen, för hvilken klass af sjömän sedermera under år 1904 för medel, som donerats af numera aflidna fröken Emilie Landgren, å sagda tomter uppförts ännu ett boningshus af trä som benämnts »Emilie Landgrens gifva». Stiftelsens byggnader utgöras således af 1 stenhus och 4 trähus, tillsammans innehållande 58 bostadslägenheter, hvardera om 1 å 2 rum med kök, däraf 20 lägenheter för befälsklassen och 36 för manskapsklassen jämte 2 rum för vaktmästaren och den vid stiftelsen anställda diakonissan. Lägenheterna, hvilka äro försedda med värmeledning, upplåtas kostnadsfritt åt innehafvarne och deras familjer; och bekostar sällskapet såväl bostädernas uppvärmning som gas för kokning. Antalet af de under år 1905 i stiftelsens byggnader boende personer, kvinnor och barn inräknade, utgjorde 124. Stiftelsens kostnader för vård och underhåll uppgick samma år till 5,629 kronor 38 öre.

Sjömannasällskapets styrelse, som består af 8 ledamöter med 2 suppleanter, utse årligen inom sig en styrelse af 4 personer och 1 suppleant för förvaltningen af sällskapets stiftelse; och uppgå de särskilda för stiftelsen afsedda fonderna till 475,847 kronor 77 öre, hvari fastigheternas värde ingår med 250,300 kronor.

Beträffande den i föregående berättelsens text särskildt omnämnda *Göteborgs högre latinläroverks premie- och fattigkassa* återopas hvad om densamma i sista berättelsen meddelats.

Arbetsbostäder m. m. 1:o) *Rob. Dicksons stiftelse.* Angående denna stiftelsens uppgift, styrelse och förvaltning

samt det för stiftelsen gällande, af Kungl. Maj:t fastställda reglemente hänvisas till hvad därom i förra berättelsen meddelats; och återopas jämväl, i fråga om numera tillkommet tillägg till reglementet, uppgifterna här ofvan under rubriken »Göteborgs stads folkbibliotek».

Enligt uppgifter från styrelsen inrymdes stiftelsens arbetarbostäder vid 1905 års slut i följande byggnader, nämligen: 1 trevåningars boningshus af sten med uthus å tomten n:r 66 litt. B i Västra Haga; 1 trevåningars boningshus af sten med uthus å tomten n:r 85 litt. F i Västra Haga, hvilken byggnad blifvit därstädes uppförd i stället för de i förra berättelsen omnämnda 6 äldre trähus, som år 1902 blifvit försålda och från tomten aförda; 8 tvåvåningars boningshus af sten med uthus å tomten n:r 85 litt. E likaledes i Västra Haga; 4 tvåvåningars boningshus af sten med uthus samt 1 mindre envåningshus af trä med uthus å lägenheten »Enhörningen» i Majornas 3:e rote; 4 tvåvåningars boningshus af sten med uthus å tomterna n:r 7—10 i Västra Brandtdala i stadens 13:e rote; och 10 tvåvåningars boningshus af sten med uthus å tomterna n:r 43 och 44 samt n:r 61—69 i Annedal; och äger dessutom stiftelsen tomterna n:r 16—21 och 23 i 3:e kvarteret af 18:e roten samt tomterna litt. B—K i 16:e kvarteret af Majornas 3:e rote, å hvilka tomter framdeles komma att uppföras byggnader för arbetarbostäder. Vattenledning är införd i alla tvåtusen, hvarjämte vattenposter finnas å gårdarne. I husen i Brandtdala och Annedal samt n:r 85 litt. E, n:r 85 litt. F och n:r 66 litt. B i Västra Haga äfvensom i Majorna är vattenledningen utsträckt till samtliga kök, uppgående till ett antal af 300.

Förenämnda 29 boningshus innehålla tillsammans 304 lägenheter, hvilka bestå af följande antal rum m. m., nämligen:

- 1 af 5 rum, tambur, kök och skafferi;
- 61 af 2 rum, tambur, kök och skafferi;
- 239 af 1 rum med tambur, kök och skafferi.

I förhållande till lägenhets större eller mindre areal, läge eller annan förmån betalas i Haga: för 2 rum med tambur, kök och skafferi samt källare och vindsafskrankning 19 å 30 kronor i månaden samt för 1 rum med tambur, kök och skafferi samt källare och vindsafskrankning 10 å 18 kronor i månaden.

I fråga om lägenheternas användande och antalet där inneboende personer har lämnats nedanstående öfversikt:

År.	Till inspektorsbostäder.	Uthyrda till		Antalet af	
		familjer-fäder.	änkor och ogifta äldre kvinnor.	samtliga inneboende.	barn under 12 år.
1901	2	220	80	1,094	191
1902	2	194	86	1,077	184
1903	2	155	77	869	149
1904	2	216	86	1,124	222
1905	2	211	91	1,119	215

Af stiftelsens räkenskaper har meddelats följande sammandrag:

K. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser 1901—1905. Göteborgs och Bohus län.

	År 1901. Kronor.	År 1902. Kronor.	År 1903. Kronor.	År 1904. Kronor.	År 1905. Kronor.
Inkomster . . .	64,276·21	60,137·28	46,496·46	47,702·58	60,214·12
Utgifter . . .	26,373·41	24,362·29	20,321·43	25,175·01	32,947·73
Öfverskott . . .	37,902·80	35,774·99	26,175·03	22,527·57	27,266·39
<i>Tillgångar den 31 dec.</i>					
Fastigheter . .	921,979·98	1,044,636·80	1,224,036·80	1,354,655·36	1,359,636·93
Utlånta medel	317,208·11	225,656·87	73,746·54	66,601·71	88,907·59
Kassabehållning	256·37	536·03	82·17	90·61	1,168·47
Summa.	1,239,444·46	1,270,889·70	1,297,865·51	1,421,347·68	1,449,712·99
<i>Tillgångarne äro godtskrifna:</i>					
Rob. Dicksons donationsfond . . .	330,000·00	330,000·00	330,000·00	330,000·00	330,000·00
Kapital i byggnader . . .	591,979·98	655,340·30	655,925·30	655,925·30	655,925·30
Byggnadsfonden	293,361·60	262,198·77	285,171·30	405,446·11	429,985·86
Tioprocentfonden . . .	24,102·88	23,350·63	26,768·91	29,976·27	33,801·33

2:o) Göteborgs arbetarbostads aktiebolag. Detta bolag har under ifrågavarande femårsperiod fortfarande utfövat verksamhet i det syfte, som i föregående berättelser angifvits; och har styrelsen för bolaget angående detsamma meddelat följande:

	År 1901 1/1.	År 1905 31/12.
Bolagets aktiekapital	kr. 645,500·00	645,500·00
Till hyresmän utlämnade boningshus ¹⁾	10	9
Värdet af bolagets fastigheter	kr. 135,500·00	127,000·00
Verkställd amortering	55,757·59	76,100·96
Återstod af hyresmännens amorteringsskuld	79,742·41	50,899·04

Bolagets ställning den 31 december 1905 var följande:

Tillgångar.

Fordran hos hyresmännen	kr. 50,899·04
Innestående hos banker	52,000·30
Utlånta medel	343,000·00
Obligationer	84,000·00
Inköpta aktier	201,000·00
Inventarier	136·08
Kassabehållning	366·64
	731,402·06

Skulder.

Aktiekapitalet	kr. 645,500·00
Reservfonden	52,972·75
Dispositionsfonden	12,926·81
Afsatt utdelning åt aktieägare	20,002·50
	731,402·06

¹⁾ Boningshus af sten med tomter i Annedal, med rätt för hyresmännen att medelst amortering efter viss tid vinna äganderätt till fastigheterna, hvartill komma 80 af bolaget uppförda boningshus, som efter fullgjord amortering blifvit till resp. hyresmän med full äganderätt öfverlämnade.

3:o) *Carnegieska arbetarbostäderna*. Dessa af aktiebolaget D. Carnegie & K: i för dess tjänstemän, förmän och arbetare vid bolagets fabriker uppförda bostäder utgöras numera af 41 hus af sten och 19 af trä, inrymmande tillhoppa 424 rum och 291 kök fördelade i följande lägenheter, nämligen:

a)	1	bostadslägenhet	af	15	rum och 1 kök
	1	"	"	12	" " 1 "
	3	"	"	7	" " 1 "
	3	"	"	5	" " 1 "
	4	"	"	4	" " 1 "
	8	"	"	3	" " 1 "
	13	"	"	2	" " 1 "
	11	"	"	1	" " 1 "
	1	"	"	4	" utan kök
	2	"	"	1	" " " "

hvilka hyresfritt behos af fabrikernas tjänstemän, förmän och vaktare.

- b) 1 bostadslägenhet af 6 rum och 1 kök samt bageri och butik, som är uthyrd till bostad och bagerirörelse för 972 kronor om året.
- c) 17 bostadslägenheter af 2 rum och 1 kök, hvilka uteslutande behos af arbetare vid fabrikerna för 14 kronor i månaden för hvarje lägenhet.
- d) 229 bostadslägenheter af 1 rum och kök
9	"	"	1	"	utan kök,
- hvilka behos endast af arbetare vid fabrikerna emot hyra i medeltal af 9 kronor i månaden för hvarje lägenhet.

4:o) *Johansson & Carlanders arbetarbostäder* eller *Gamlestadens fabrikers aktiebolags arbetarbostäder* för arbetare vid bolagets fabriker i Gamlestaden bestodo vid utgången af år 1905 af: 3 trevåningars stenhuss, innehållande tillhoppa 3 lägenheter af 3 rum och 1 kök, 13 lägenheter af 2 rum och 1 kök, 37 lägenheter af 1 rum och 1 kök samt 14 lägenheter af 1 rum utan kök; och erlades i hyra för lägenhet i mån af densammas storlek 4 kr. 62 öre, 3 kr. 25 öre och 1 kr. 40 öre i veckan, utom för trerumslägenheterna, hvilka upplåtits hyresfritt; samt 3 envåningsträhus, tillsammans innehållande 9 lägenheter af 1 rum och kök samt 18 lägenheter af 1 rum utan kök; och utgjorde hyran för lägenhet 2 kr. 70 öre och 1 kr. 35 öre i veckan.

5:o) *Statens järnvägars trafikafdelnings bostäder*. I de 86 bostadslägenheter, hvilka inrymmas uti den i föregående berättelsen omförmälda byggnadskomplexen vid Västgöta- och Smålandsgatorna i stadens 15:e rote, voro vid 1905 års slut boende 403 personer, af hvilka 159 under 18 år; och erlades under sagda år hyra för lägenhet af 3 rum och kök med 46—50 kr. och för lägenhet af 1 rum och kök med 14 kr. 40 öre—25 kr. 60 öre i månaden. Under åren 1900—1901 lät Statens järnvägars änke- och pupillkassa för en kostnad af 206,194 kr. å tomten n:r 10 vid Sveagatan uppföra ett större fyra våningars stenhuss, afsedt att uthyras till statens järnvägars personal och inrymmande 29 lägenheter af 1 à 2 rum och kök och 1 rum utan kök jämte nödiga uthus. Byggnaden, som sedan förhyrdes af Statens järnvägars trafikafdelning, beboddes vid 1905 års slut af 152 personer, hvaraf 82 under 18 år. Månadshyrorna utgjorde under samma år 28 kr. för 2 rum och kök, 14 kr. 40 öre till 25 kr. 60 öre för 1 rum och kök samt 10 kr. för 1 rum utan kök.

6:o) *Aktiebolaget Labors ungharlskem*. I oktober 1900 bildades detta bolag med till fullo inbetaldt aktiekapital

af 110,000 kronor och i ändamål att uti därför särskildt inrättade lägenheter bereda sunda, snygga och billiga bostäder, hufvudsakligen afsedda för ogifta arbetare. För detta ändamål inköpte bolaget fastigheterna n:r 34 och 35 i Västra Haga för tillhoppa 141,000 kronor samt inredde byggnaderna till bostäder af ofvan nämnd beskaffenhet. Dessa bostäder upplåtos därefter i medio af juni 1901 till begagnande af sådana personer som dem, för hvilka de voro afsedda, emot en afgift af 30 öre per person och dygn. De besökandes antal har utgjort: 9,018 år 1901, 25,561 år 1902, 31,449 år 1903, 35,332 år 1904 och 41,092 år 1905. Enligt uppgift har det ekonomiska resultatet af bolagets verksamhet varit tillfredsställande, ehuru utdelning till aktieägarna ägt rum endast för åren 1904 och 1905 med 4 % hvarje år.

Göteborgs arbetarförening, för hvars syftemål redogörelse lämnades i förra femårsberättelsen, har under nu ifrågavarande femårsperiod haft ett antal ledamöter, växlande mellan 704 och 740; och har styrelsen angående föreningens ställning vid slutet af 1905 meddelat följande öfversikt:

Tillgångar:

Fastigheten	kr. 204,500-00
Inventarier	3,000-00
Biblioteket	1,000-00
Aktier i Göteborgs folkbank	1,300-00
Göteborgs folkbank	3,084-87
Göteborgs bank	22-09
Göteborgs sparbank	3,501-94
Göteborgs inteckningsgarantiaktiebolag	2,199-37
Utestående fordringar	229-17
Kassabehållning	483-15
	219,320-59

Skulder:

Göteborgs stad	kr. 24,000-00
Försäkringsaktiebolaget Sven	20,000-00
Understöds- och beklädnadsfonden	5,838-24
Nybyggnadsfonden	3,000-00
Välgörenhetsfonden	100-00
Aktiva medlemmar	2,705-00
Kapital den 31 december 1905	163,682-35
	219,320-59

Finanser m. m. *Kommunalutskylder*. De inom Göteborgs stad enligt beslut af stadsfullmäktige uttaxerade kommunalutskylderna hafva åren 1901—1905 beträffande såväl fast egendom som inkomst af kapital och arbete påförts med följande belopp för bevillningskrona, att utgå under det närmast följande året, nämligen: 5 kr. 75 öre år 1901, 5 kr. 51 öre år 1902, 5 kr. 28 öre år 1903, 5 kr. 23 öre år 1904 och 5 kr. 28 öre år 1905.

Göteborgs stads *tillgångar* representerade vid 1905 års slut ett värde af 56,788,881 kronor 79 öre. Stadens *skulder* uppgingo vid samma tid till 37,960,903 kronor 30 öre; och lämnade sålunda tillgångarna ett *öfverskott* af 18,827,978 kr. 49 öre.

Under femårsperioden har Konungens Befallningshafvande genom utslag nedannämnda dagar fastställt följande *reglementen* och *ordningsstadganden* m. m. för staden:

- 1901 januari 11 Ändring i lydelsen af kap. VI i särskilda af Konungens Befallningshafvande den 29 juni 1897 fastställda ordningsföreskrifter för staden Göteborg (ang. elektriska ledningar).
- » maj 3 Reglemente och taxa för åkare i Göteborg, som till personbefordran tillhandahålla med taxameter försedda droskor.
- » » 24 Ändrad lydelse af § 17, sjätte stycket, i den af Konungens Befallningshafvande den 3 juli 1894 fastställda hamnordning för Göteborgs stad.
- » december 4 Vitesbestämmelse för öfverskridande af viss fart för ångbåt, som på väg i farleden mellan Klippan och gränsen för Göteborgs stads hamnområde vid Billingen och Rya Nabbe möter eller upphinner lastade pråmar eller passerar mudderverk.
- » » 23 Ändring af vissa paragrafer i det för Göteborgs stads vägare gällande reglemente.
- 1902 mars 8 Ändringar i och tillägg till §§ 1 och 2 i den af Konungens Befallningshafvande den 7 juli 1898 och 5 mars 1900 fastställda instruktion för hamnkaptenen i Göteborg.
- 1903 februari 8 Ändringar i den af Konungens Befallningshafvande den 28 september 1900 fastställda taxa å arvode för förrättningar, som det enligt Göteborgs stads byggnadsordning åligger stadsarkitekten eller sakkunnig person att utföra.
- » april 24 Ordningsstadga för trafiken med Göteborgs stads elektriska spårvägar.
- » » 30 Upphäfvande af bestämmelserna i kap. VII § 3 i de af Konungens Befallningshafvande den 29 juni 1897 fastställda ordningsföreskrifter för Göteborgs stad (ang. kokning af olja och fernissa).
- 1904 oktober 21 Åkaretaxa för personbefordran i Göteborg samt reglemente för åkare i Göteborg, som å allmän plats för allmänhetens betjäande emot lega tillhandahålla hästar med åkdon eller fordon.
- 1905 februari 24 Ändrad lydelse af §§ 1 och 97 mom. 5 i gällande brandordning för Göteborg.
- » april 7 Jämkning i gällande stadsplan för 6:e kvarteret af stadens 18:e rote samt ändring i tomtindelningen inom samma kvarter.
- » juli 17 Hamnordning för Göteborg.
- » oktober 28 Tillägg till § 3 i de den 5 oktober 1887 af Konungens Befallningshafvande fastställda särskilda föreskrifter i afseende å den allmänna hälsovården i Göteborg med däri den 30 december 1896 fastställd ändring (s. k. matvaruförordningen).
- » december 30 Ändring i kap. VII § 4 mom. 1 i de af Konungens Befallningshafvande den 29 juni 1897 fastställda ordningsföreskrifter för Göteborgs stad.

Uddevalla.

Läge, indelning och naturbeskaffenhet. Uddevalla är sjö- och stapelstad, hörande till rikets städer af tredje klass, samt belägen vid Båfveåns, äfven kallad Risåns, utlopp i Byfjorden, hvilken genom de yttre fjordarne står i förenings med hafvet.

När staden blifvit anlagd, är icke med visshet känt; den veterligen äldsta handling, som rör Uddevalla, är konung Johan II:s stadfästelsebref å stadens privilegier år 1491.

Staden utgör egen jurisdiktion samt bildar i förening med Båfve och Lane-Ryrs socknar i Lane härad ett pastorat.

Sedan staden 1806 härjats af brand, blef den reguljärt indelad i stadsplan, hvilken genom af Kungl. Maj:t år 1881 fastställd plan ytterligare utvidgats. Under den nu gångna femårsperioden har ett flertal kvarter tomtindelats och bebyggt samt en del mindre omfattande ändringar i stadsplanen fastställts, hufvudsakligen förorsakade af statsbanans genom Bohuslän framdragande genom staden. Utanför

det planlagda området har byggnadsverksamheten fortfarande varit liflig; och uppföras därstädes såväl mindre som större boningshus, hufvudsakligast af kroppsarbetare, dels för egna hem, dels för uthyrning. Omkring hälften af stadens invånare är boende utanför den egentliga staden. Ehuru egna hemsiden härigenom afsevärdt främjas, måste det dock ur hälsovårds-, byggnads- m. fl. synpunkter anses vara förenadt med icke ringa olägenheter, att bebyggda bostadsplatser sålunda uppväxa här och där i den starkt kuperade terrängen utanför den egentliga staden; olägenheter, som endast i viss mån kunnat undanröjas, detta till stor del beroende af samhällets maktlöshet gent emot den enskilde på grund af bristande lagstiftning i fråga om byggnadsverksamhet.

Invånare. I tabell 1 är uppgift lämnad å stadens *folk-mängd* åren 1901—1905.

Beträffande *sedligheten* inom samhället torde kunna sägas, att de gröfre brotten icke äro talrika, men att drycken-skapen fortfarande är betydlig, samt att den hänsynslöshet och brist på anständighet och hyfsning i det yttre uppträdandet, som börjat blifva allt mera betecknande för det halfvuxna släktet i allmänhet i Sverige, äfven härstädes är i icke ringa grad framträdande.

Tillfällena till arbetsförtjänst hafva varit goda och arbetsprisen torde i allmänhet vara lika höga som å någon annan plats i Sverige, storstäderna möjligen undantagna.

Näringar. I afsende härå är att bemärka, att till förut befintliga och i verksamhet varande tjugufem fabriker, kvarnar och verk under perioden kommit: ett tryckeri, ett stensliperi och ett sågverk.

Brännvinsbränning har under denna period icke idkats inom staden, hvaremot två ölbryggerier och två svagdricksbryggerier varit i verksamhet.

Handtverkerierna visa framåtskridande, ehuru icke i särskildt afsevärd grad.

Kommunikationer och varuutbyten. Beträffande *allmänna vägar och skjutsning* är följande att nämna.

Stadens landsvägar underhållas på samhällets gemensamma bekostnad.

Enligt kungl. brefvet den 20 oktober 1756 är staden befriad från gästgifverihåll- och reservskjuts, och hafva de närmast staden belägna skjutsanstalterna å landet skyldighet att skjutsa de resande genom staden till nästbelägna skjutsanstalt. Dock tillkommer det staden att härifrån skjutsa dem, som bo eller annars uppehålla sig härstädes, och är för denna skjutningsskyldighet entreprenad upprättad. I bidrag till entreprenaden lämnas af staden årligen 700 kronor. Post- eller kronoskjuts ombesörjes icke af staden.

Staden utgör ändpunkt för tvenne enskilda *järnvägar*, nämligen Uddevalla—Vänersborg—Herrljunga järnväg, af normal spårvidd, samt Uddevalla—Lelångens järnväg, af 0-891 meters spårvidd, hvilken sistnämnda järnväg har sin andra ändpunkt vid Bengtsfors. Å båda järnvägarne är trafiken liflig och i framåtskridande.

Såsom redan nämnts, har dessutom under perioden öppnats järnvägsförbindelse emellan Strömstad och Uddevalla,

sedan den norra delen af statsbanan genom Bohuslän blifvit fullbordad.

Angående *post- och telegrafstationernas* i staden verksamhet återopas de centrala myndigheternas berättelser.

Sjökommunikationer. Rederi i staden ombesörjer med tio ångfartyg direkta förbindelser med Lysekil och skärgårds-trakterna utanför staden samt åt norr med Kristiania och åt söder med Göteborg jämte mellanliggande platser, hvarjämte fem i staden hemmahörande ångfartyg trafikera utrikes ort, hufvudsakligast platser i England.

Stadens hamn kan anlöpas af 26 fot eller 7⁷/₄ meter djupgående fartyg. Hamnen hålles öppen äfven under vintertid; och torde endast undantagsvis vid särskildt svåra isförhållanden inträffa något kortare afbrott i trafiken.

Sjöfart och handel. Enligt uppgift från härvarande sjömanshus ägdes vid 1905 års slut af rederier här i staden 15 segelfartyg om sammanlagdt 2,495 tons dräktighet samt 16 ångfartyg om 3,327 tons dräktighet och 1,026 hästkrafter.

Sjömanshusets tillgångar uppgingo vid 1905 års slut till 114,052 kronor.

Stadens handelsrörelse, särskildt minuthandeln, har under ifrågavarande period varit stadd i framåtskridande. Hufvudsakligaste exportartiklarne hafva varit papper och pappersmassa, tändstickor, pitprops och snickeriarbeten, medan de väsentligaste importartiklarne varit gödnings- och foderämnen, spannmål och stenkol.

Frimärknader äro i staden för länge sedan aflysta, hvar emot torgdagar, i allmänhet lifligt besökta, hållits första onsdagen i hvarje månad.

All minuthandel med och utskänkning af brännvin och andra spirituösa drycker har bedrifvits af därför bildadt bolag.

Kameralförhållanden. Uti tabellbilagor lämnas uppgift å under perioden nybyggda hus m. m., äfvensom å egendomar tillhörande inhemska aktiebolag.

Likställighet i kommunala rättigheter och skyldigheter är i staden genomförd.

Enligt magistratens af stadsfullmäktige godkända förslag till utgifts- och inkomststat för staden år 1906 uttaxeras för fyllande af kommunala behof 4.11 kronor pr bevillningskrona, hvartill kommer af kyrkostämman för kyrkans och skolans behof beslutad uttaxering af 1.39 kronor per bevillningskrona.

Vid 1905 års slut uppgingo stadens tillgångar till 2,482,635 kr., däruti inberäknade aktier uti numera räntegifvande järnvägsföretag till belopp af ca 900,000 kr., medan skulderna belöpte sig till 1,472,513 kr., uti hvilket belopp ingår summan af donationer och fonder, som af staden förvaltas.

Politi. Skolor och uppfostringsanstalter. I staden funnos vid 1905 års slut följande skolor, nämligen: ett femklassigt allmänt läroverk; ett af stats- och stadsbidrag understödt sjukklassigt allmänt läroverk för flickor; fyra folkskolor och sex småskolor; en slöjdskola, upprätthållen af staden; samt en lägre teknisk yrkesskola, som åtnjuter understöd från såväl staten som staden.

Såväl slöjdskolan som den tekniska yrkesskolan hafva varit talrikt besökta.

I staden finnes ett flitigt besökt museum med rätt afsevärda samlingar.

Rättsväsendet. Staden har egen jurisdiktion. Rådstufvurättens ordinarie ledamöter äro: en borgmästare, tillika notarius publicus, en lagfaren rådman och två borgerliga rådmän. Magistraten är öfverexekutor. Tjänstemän hos magistraten och rådstufvurätten äro: en stadsfiskal, en stadsfogde, tillika kronokassör, en stadskassör och en stadsingenjör.

Stadens ordinarie polisstyrka utgöres af en poliskommissarie (tillika stadsfiskal), en öfverkonstapel och 15 konstaplar. Poliskontor är inrättadt i rådhuset och förenadt med förvaringshåkte med 6 celler.

Magistratens och rådstufvurättens protokoll och handlingar förvaras i tvenne brandfria arkivrum.

Sedan år 1863 är här i staden förlagdt ett kronohåkte med 34 celler, och håller rådstufvurätten därstädes rannsaking med häktade personer.

Försäkringsanstalter. Inom staden hafva Göteborgs och Bohus läns brandstodsbolag och Bohus sjöassuransförening fortfarande haft sitt säte. Beträffande dessa båda anstalter hänvisas i öfrigt till hvad redan här förut om dem meddelats.

Banker och kreditanstalter. Uddevalla sparbank, stiftad år 1836, har fortsatt sin verksamhet. Bohusläns enskilda bank har förenats med aktiebolaget Göteborgs bank, som förlagt afdelningskontor till staden; och har dessutom aktiebolaget Göteborgs handelsbank i Göteborg inrättat afdelningskontor därstädes.

Välgörenhetsanstalter. Redogörelse härför lämnas i tabell 7.

Hälso- och sjukvårdsanstalter. I staden finnes länslasarett äfvensom ett staden tillhörigt epidemisjukhus. Endast ett apotek finnes, hvilket innehar tvenne apoteksprivilegier.

Fattigvård. Uddevalla stad utgör i fattigvårdsafseende ett odeladt samhälle. Fattigvården har bestridts dels genom utpensionering af sådana fattighjon, som åtnjutit full försörjning, dels genom understöd i penningar och förnödenheter åt dem, som kunnat själfva bidraga till sitt uppehälle; men åtgärder hafva under perioden vidtagits för uppförande af försörjningshem, afsedt att kunna hysa 125 personer samt dessutom inrymma tre, eventuellt fyra rum för sinnessjuke. I öfrigt återopas angående stadens fattigvård de i Statistiska Centralbyråns berättelser intagna redogörelser.

Kungälf.

Läge. Staden är belägen vid en gren af Göta älf och är begränsad i norr af berget Fontin och i söder af älfgrenen, Nordre älf kallad.

Stadsjord. Konung Kristian den IV donerade genom bref den 27 januari 1616 åt staden en ej obetydlig jordrymd, hvars omfång blifvit närmare bestämdt genom Vikornas lagmansrätts rågångsdom den 5 september 1617. Den åt staden

sålunda upplåtna jorden anses utgöra 6 mantal, hvaraf en del, ungefär 368 kvadratref, är utlagd till byggnadstomter, en del åter, omkring 2,693 kvadratref, utgöres af åker och äng samt återstoden, omkring 4,300 kvadratref, består af betesmark, skog och impediment.

En del af stadens donationsjord var förr anslagen stadens ämbets- och tjänstemän på lön, som då hufvudsakligen utgick på detta sätt; men sedan aflöningsstat för stadens civile ämbets- och tjänstemän blifvit den 8 november 1867 af Kungl. Maj:t fastställd, utgå aflöningarne till desse i penningar, så att numera endast stadens ecklesiastike ämbets- och tjänstemän innehafva löningsjordar.

Vidare innehafves och brukas en större del af jorden af stadens borgerskap, som fordom i tur och ordning efter vederbörliga ansökningar af magistraten erhöi sig tilldelade så kallade borgarelotter, att innehafvas under egen och hustruns lifstid, men genom ett af allmänna rådstugan fattadt och af Kungl. Maj:t den 25 mars 1864 fastställt beslut är bestämdt, att borgarlotterna i mån af innehafvares död skola indragas till stadskassan och för dess räkning utarrenderas, hvilket förhållande äfven haft till följd, att rymden af den för stadens räkning utarrenderade jorden årligen ökas, och att sålunda äfven stadens ordinarie inkomster årligen tillväxa. Afkastningen af jorden, som är af utmärkt beskaffenhet, har under femårsperioden varit god och stadens invånare hafva till icke ringa del sin utkomst af jordbruket. En del af den s. k. Komarken, cirka 50 tunnland, har under sista året af femårsperioden kartlagts samt i större och mindre stycken utarrenderats till egna hem samt delvis bebyggts.

Folkmängden har under femårsperioden utgjort: 1,197 år 1901, 1,201 år 1902, 1,244 år 1903, 1,325 år 1904, 1,325 år 1905 enligt prästerskapets uppgifter, hvaremot enligt mantalslängderna folkmängden utgjort under dessa år 1,125, 1,199, 1,199, 1,246 och 1,321 personer.

Taxeringsvärdet utgjorde år 1905 å hus och tomter 1,228,000 kronor, däraf bevillningsfria voro 207,000 kronor, samt å jordar 242,900 kronor, hvaraf 6,000 fria från bevillning.

Undervisningsanstalterna hafva varit: Folkskolan, som är fördelad på två afdelningar, däraf den ena skötes af en lärare och den andra af en lärarinna. Under femårsperioden har lärjungeantalet utgjort i medeltal 93½, hvaraf 48½ gossar och 45½ flickor. Det år 1901 uppförda skolhuset är bevillningstaxerad till 33,000 kronor samt inrymmer såväl folk- som småskolan. Vidare småskolan, som skötes af två lärarinnor och under femårsperioden i medeltal haft 53½ lärjungar, däraf 27½ gossar och 26½ flickor; samt slutligen enskilda läroanstalter, nämligen sysskolan, som tillkommit genom enskilda bidrag, och där undervisningen numera skötes af särskild lärarinna i folkskolans lokal å tid, då denna icke användes för folkskoleundervisningen; samt Kungälf samskola, som börjat hösten 1905 och under terminen var delad i 2 klasser med 2 lärarinnor. Lärjungeantalet var 11 gossar och 7 flickor. Staden upplåter lokal, fritt lyse och vedbrand samt 1,500 kronor årligen.

Folkbiblioteket har under femårsperioden minskats till 502 band på grund af eldsvåda.

Spirituosaförsäljningen inom staden har under femårsperioden varit öfverläten åt bolag och lämnat staden i behållen andel:

Försäljningsåret 1900—1901	kr. 16,805.66
” 1901—1902	” 18,580.50
” 1902—1903	” 18,051.17
” 1903—1904	” 21,091.29
” 1904—1905	” 20,289.57

Rikstelefon med dubbeltrådig ledning finnes emellan Kungälf och Göteborg.

Hälsovården har fortfarande bestridits af stadsläkaren, och har hälsotillståndet jämväl under denna femårsperiod varit godt. Personligt apotek finnes inom staden.

Sparbank, utgörande en underafdelning af Göteborgs och Bohus läns sparbank, finnes fortfarande. Därjämte har aktiebolaget Göteborgs handelsbank under femårsperioden hit förlagt ett afdelningskontor.

Fattigvården har kostat staden:

År 1901	kr. 6,217.57
” 1902	” 6,306.60
” 1903	” 6,073.35
” 1904	” 10,041.62
” 1905	” 11,512.21

Kommunalskatten utgick under år 1901 med 2 kronor 10 öre per bevillningskrona, hvartill kommo afgifter till prästerskapets aflöning med 92 öre per bevillningskrona af fastighet och 58 öre af inkomst. Motsvarande siffror under år 1905 voro 2 kronor 25 öre, 81 öre och 53 öre.

Marstrand.

Stadens *folkmängd*, som vid 1900 års slut uppgick till 1,660 personer enligt mantalslängden och till 1,614 personer enligt prästerskapets anteckningar, utgjorde vid periodens slut respektive 1,534 och 1,565 personer.

Stadens *finansiella ställning* har under den ifrågavarande perioden varit följande:

	Tillgångar.	Skulder.
År 1901	kr. 185,652.93	112,534.73
” 1902	” 183,079.71	103,851.08
” 1903	” 190,304.71	98,185.06
” 1904	” 196,864.53	89,587.55
” 1905	” 186,027.47	82,453.12

Beträffande stadens *undervisningsväsende* har det för samhället rätt betydelsefulla förhållandet inträffat, att genom Kungl. Maj:ts beslut år 1904 treklassiga allmänna läroverket blifvit ställt under indragning att vid utgången af läsåret 1906—1907 fullständigt upphöra. Lsåret 1905—1906 meddelades undervisning sålunda endast i 2:dra och 3:dje klasserna, och under läroverkets sista år skall undervisningen endast fortgå på 3:dje klassens stadium. Läroverkets lärjungeantal under höstterminen år 1905 uppgick allenast till 9.

Tulluppbörden har enligt uppgift från stadens tullkamare, utgjort:

	Tull.	Last- penningar.	Strandvraks- medel.	Fyr- och båkmedel.	Summa.
År 1901	kr. 831·83	390·24	—	1,537·78	2,759·85
» 1902	1,654·23	499·49	86·44	1,917·93	4,158·09
» 1903	2,555·64	347·17	126·24	1,916·62	4,945·67
» 1904	1,882·05	339·53	257·80	5,296·16	7,775·54
» 1905	1,072·24	337·53	5·10	674·37	2,089·24

Exportartiklarne hafva hufvudsakligen varit färsk och saltad sill, hvartill kommit en stegrad utförsel af lefvande ål medelst här förlagda tyska fisksmackar. Då sillfisket, hvaruti en betydlig nedgång förspordes redan under sistlidne femårsperiod, under nu ifrågavarande period än ytterligare förminskats, har exporten af sill ännu mera nedgått. Under det för förra perioden exporten upptages till omkring 40 millioner kg. färsk och 7 millioner kg. saltad sill, nå innevarande periods siffror endast upp till 4,572,500 kg. färsk och 721,100 kg. saltad sill. Af lefvande ål har under femårsperioden utförts sammanlagdt 93,484 kg.

Direkt *importerade varor* hafva förnämligast utgjorts af något spirituosa.

Hamninkomster och *kajafgifter* hafva naturligtvis rönt inverkan af sillfiskets minskning. Sedan för att i någon mån motverka minskningen i dessa inkomster en förhöjd norm för kajafgifter under periodens två sista år tillämpats, ställa sig förevarande inkomster sålunda:

År.	Hamninkomster.		Kajafgifter för färsksillexport.
	För fartyg. Kronor.	För varor. Kronor.	
1901	2,900·56	297·71	170·54
1902	2,957·71	376·74	212·76
1903	3,081·39	533·75	291·68
1904	3,648·54	996·07	1,358·30
1905	3,479·99	1,331·86	2,084·52
Summa	16,068·19	3,536·13	4,117·80

Antalet *inklarerade fartyg*, som år 1900 utgjorde 258 om 4,566 ton, har under perioden uppgått till:

	Antal.	Ton.
År 1901	303	9,358·98
» 1902	394	11,242·41
» 1903	252	12,184·49
» 1904	146	14,077·71
» 1905	161	5,191·47
Summa	1,256	52,055·06

Antalet *utklarerade fartyg* utgjorde år 1900 219 st. om 3,131 ton och har under perioden belöpt sig till:

	Antal.	Ton.
År 1901	254	6,030·71
» 1902	289	9,112·96
» 1903	335	10,336·29
» 1904	333	18,196·79
» 1905	271	8,341·38
Summa	1,482	52,018·13

Den Marstrands tullkammardistrikt tillhörande *handelsflottan*, som år 1900 utgjorde 27 segelfartyg om tillhopa 2,857 ton samt 6 ångfartyg, hemmahörande i Marstrand, om tillhopa 818·54 ton, har under de gångna fem åren något minskats samt utgjorde år 1905 10 segelfartyg om 605·45 ton samt 70 st. fiskefarkoster och 7 ångfartyg.

Antalet af stadens *handlande* och *handtverkare* jämte biträden har under hvart och ett af de fem åren varit ungefär lika med hvad i senaste femårsberättelsen därom uppgifvits, jämväl beträffande den af yrkesidkarne för rörelsen erlagda beivllningen.

Såsom närmast en följd af de erfarenhetsrön, som gjordes vid en under sommaren 1904 här anordnad »nordisk fiskeriutställning», hvilken rönt en mer än vanlig uppmärksamhet och besöktes af bland andra tusentals fiskare från Sverige, Norge och Danmark, anlades samma år under firma *Marstrands mekaniska verkstad* härstädes å Kvarnholmen vid Koön en verkstad förnämligast för insättning af fotogenmotorer i fiskebåtar, hvilket industriella företag bedrifvits med det resultat, att intill slutet af år 1905 ej mindre än 57 st. sådana motorer af verkstaden för ändamålet levererats.

Härvarande *telegrafstation* har under de senaste fem åren varit i verksamhet på enahanda sätt, som i förra femårsberättelsen antecknades. Antalet ankomna och afsända meddelanden uppgick enligt lämnad tjänsteuppgift år 1905 vid telegrafstationen till 6,816 med portoafgifter af tillhopa 3,440 kronor 38 öre och vid telefonanstalten till 33,414 med portoinkomst af 7,360 kronor 45 öre.

Uppbörden vid stadens *postkontor* uppgick år 1905 till 23,901 kronor.

All *brännvinshandel* har under femårsperioden innehafts af »Marstrands spirituosa aktiebolag».

Den staden tillkommande andelen af rörelsens nettovinst har utgjort:

År 1901	kr. 6,550·97
» 1902	» 7,504·72
» 1903	» 7,512·41
» 1904	» 9,648·54
» 1905	» 9,619·58

Marstrands hafskuranstalt har äfven under de gångna fem åren bedrifvit sin tidigare verksamhet under samme ledare, som angafs i förra femårsberättelsen. De besökande badgästernas antal, som i senaste berättelsen upptogs till ej något år understigande 3,000 personer, torde hafva företett en ej oansenlig ökning ej minst af utländska besökare. Badgästernas ökade antal har ock framkallat inrättandet af ännu ett större hotell med tidsenligt inredda boningsrum, under benämningen Grand hotell och beläget i omedelbar närhet till den vid hamnen liggande parken »Paradiset».

Jämväl under de senast förflutna somrarne har H. M. Konungen under några veckor förlagt sin vistelse till Marstrand ombord å chefsfartyget »Drott».

Arvidsviks badinrättning å Koön har under femårsperioden äfven drifvit sin hittillsvarande rörelse till synes efter enahanda plan som tillförne och med god framgång.

Fattigvårdens utgifter hafva genom en noggrann förvalt-

ning visat tendens till minskning, och ställa sig dessa utgifter för femårsperioden sålunda:

År 1901	kr. 8,548.31
» 1902	» 7,119.18
» 1903	» 7,227.19
» 1904	» 5,883.12
» 1905	» 5,725.48

Den i senaste berättelsen omnämnda rättegången mellan Kungl. Maj:t och Kronan samt staden angående äganderätten till vissa områden af Marstrandsön, och hvilken rättegång fullföljdes till Kungl. Göta Hofrätt, afgjordes där genom dom den 31 december 1901 till stadens förmån. Sedan saken dragits under Kungl. Maj:ts pröfning, fann Kungl. Maj:t genom dom den 19 december 1904 rättvist att med ändring af hofrättens dom fastställa rådstufvurättens utslag, hvarigenom alltså Kungl. Maj:ts och Kronans äganderätt till de omtvistade områdena fastslogs.

Angående fördjupningen af den för staden viktiga trafikleden *Albrektsunds kanal* återopas hvad redan här ofvan därom blifvit meddeladt.

I *bevillning* till staten erlades år 1905 för fast egendom 1,159 kronor 45 öre samt för inkomst af kapital eller arbete 3,792 kronor 40 öre.

Samtliga *kommunalutskylder*, de kyrkliga inberäknade, utgingo 1905 med 6 kronor 58 öre mot 7 kronor 17 öre år 1900 per krona bevillning för inkomst af kapital eller arbete.

Den i förra femårsberättelsen omnämnda nya *tomtkartan* eller regleringsplanen för stadsdelen Ringen å Koön har under år 1905 af Kungl. Maj:t fastställts.

Under femårsperioden har staden ej hemsökts af någon *epidemi* och ej heller af någon *eldsvåda* af mera betydande omfattning.

Strömstad.

Folkmängden inom staden, som vid 1900 års slut uppgick till 2,847 personer, utgjorde vid 1905 års utgång 2,959 personer och har således ökat med 112 personer.

Det *sedliga tillståndet* har under perioden varit ungefär detsamma som under nästföregående period.

Fabriker. Den i nästföregående berättelse omförmälta tobaksfabriken har under perioden upphört, men hafva tillkommit en ansjovis- och konservfabrik, en korffabrik och en lerkärlsfabrik.

Antalet *handlande* vid periodens slut utgjorde 77, däraf 13 kvinnor, och antalet handverkare 62, hvaraf 4 kvinnor; och voro vid samma tid hos handlandena anställda 79 och hos handverkarna 91 biträden.

Sjökommunikationerna hafva under perioden varit detsamma som under föregående period. Hvad *landkommunikationerna* beträffar, är att märka, att, såsom redan ofvan nämnts, Strömstad—Skee järnväg öppnats för allmän trafik den 16 december 1903.

Vid *telegraf- och telefonstationen* voro såsom under nästföregående period fast anställda 1 kommissarie och 1 telegrafist samt 2 telefonister; och framgår stationens verksamhet af följande därom erhållna uppgifter:

	År 1900.	År 1905.
Afsända taxerade telegram	st. 3,475	4,784
Ankomna »	» 3,271	4,636
Afgångna interurbana telefonsamtal, perioder	» 11,693	23,473
Uppbörd, telegraf-	kr. 3,200.20	4,839.26
» telefon-	» 9,097.58	18,975.87

Postkontorets fast anställda personal har under perioden bestått af 1 postmästare och 2 postexpeditörer. Beträffande stationens verksamhet hafva erhållits följande uppgifter:

	År 1900.	År 1905.
Afgångna vanliga bref	st. 77,796	168,136
rekommenderade bref	» 5,928	5,096
assurerade försändelser	kr. 2,764,646.77	2,754,699
postanvisningar	» 292,295.05	900,094.08
postförskott	» 7,625.74	9,836
paket	st. 1,168	2,207
tidningar	» 96,980	154,544
Uppbörd	kr. 37,569.56	69,225.50

Handelsflotta. Enligt uppgift från Strömstads sjömanshus ägdes vid periodens slut af rederier och fartygsaktiebolag inom staden 5 ångare om tillsammans 4,095.20 ton och 539 hästkrafter samt 5 segelfartyg om tillsammans 723.40 ton. Stadens segelflotta, som vid slutet af år 1900 utgjordes af 7 fartyg om tillsammans 1,941.13 ton, har således under ifrågavarande period minskats med 2 fartyg och 1,217.73 ton, medan ångbåtsflottan under samma tid ökats med 1 fartyg om 1,429.78 ton och 164 hästkrafter.

Antalet och dräktigheten af de fartyg, hvilkas besättningar under perioden blifvit vid *sjömanshuset påmönstrade*, framgår af följande från sjömanshuset meddelade uppgift:

År 1901	34 om 3,595.98 ton.
» 1902	26 » 2,626.89 »
» 1903	35 » 4,831.11 »
» 1904	24 » 2,155.86 »
» 1905	33 » 2,837.58 »

Vid *sjömanshuset inskrifne kvarstående sjömän* uppgick vid slutet af perioden till ett antal af 1,148, hvaraf 29 fartygsbefälhafvare med befälhafvarebref, 8 med styrmansbref och 196 oexaminerade.

Sjömanshusets tillgångar, hvilka år 1900 utgjorde 51,646 kr. 37 öre, hafva vid periodens slut stigit till 60,984 kr. 37 öre.

Från utrikes ort till Strömstads tullkammardistrikt direkt *ankomna* och till utrikes ort *afgångna fartyg* uppgingo till följande antal:

	År 1901.	År 1905.
Ankomna	st. 2,533	2,183
Afgångna	» 1,526	2,522

De hufvudsakligaste *importartiklarna* utgjordes af:

	År 1901.	År 1905.
Kli kg.	528,395	365,685
Oljor, fossila, renade	413,246	182,358
Fisk, saltad, sill	—	98,775
Bennjöl	—	60,000
Potatis	—	48,460
Spannmål, råg, omalen	30,057	—
Hudar, ej pälsvverk, oberedda	—	12,357
Stenkol hl.	18,960	23,723
Maskiner kr.	12,327	15,933

Exportartiklarna hafva förnämligast bestått af:

	År 1901.	År 1905.
Fisk, färsk, sill kg.	3,033,385	6,128,800
Papper	—	234,621
Spannmål, hafre	395,315	1,300
Fisk, färsk	—	37,329
» saltad	—	40,960
Hudar, ej pälsvverk, oberedda	4,355	13,670
Ägg st.	—	44,760
Sten, arbetad kr.	897,036	1,317,626
Kreatur, nöt- st.	2,320	1,521

Tulluppbörden belöpte sig till, i kronor:

År.	Tull.	Lastpenningar.	Nederlagsafgifter.	Fyr- och båkmedel.	Summa med tillägg af öfrig uppbörd.
1901	20,527.22	6,527.68	38.17	25,154.76	53,271.27
1902	33,507.08	6,532.18	74.59	21,178.25	61,686.28
1903	16,375.89	6,980.40	34.33	21,947.85	45,564.33
1904	9,478.18	4,539.34	1.16	15,818.46	30,731.78
1905	10,431.96	5,931.07	0.55	21,207.81	38,619.56

Hamnuppbörden, som år 1900 uppgått till 10,466 kronor 74 öre, utgjorde år 1905 19,188 kr. 61 öre.

Angående *brännvinsförsäljningen* kan meddelas, att genom utminutering försåldt brännvin utgjorde år 1901 152,136 lit. och 1905 113,325 lit., till värde af resp. 176,514 och 149,990 kronor, samt genom utskänkning försåldt år 1901 13,900 lit. och 1905 13,533 lit., till värde af resp. 27,589 och 32,612 kr. Nettovinsten till fördelning utgjorde år 1901 50,116 kr. och 1905 48,092 kr.

Den staden tillkommande *tolagsersättningen* utgjorde år 1901 1,306 kronor 88 öre och år 1905 892 kr. 94 öre.

Beträffande *stadsjordar* hänvisas till tabell 3 och ifråga om *fastigheter, som tillhöra inhemska aktiebolag* eller *främmande maktens undersåtar* till tabellerna 5 och 6 samt angående *fromma stiftelser*, stipendiefonder, pensionsanstalter, icke registrerade sjukkasor samt därmed jämförliga inrättningar till tabell 7.

Uttaxerade *utskylder* till stad och kyrka hafva år 1901 uppgått till 23,849 kr. 64 öre, som debiterats å 6,322 bevillningskronor efter 3 kr. 75 öre per bevillningskrona, och år 1905 39,517 kr. 25 öre, som debiterats å 7,302 bevillningskronor efter 4 kr. 75 öre per bevillningskrona.

I fråga om *allmänna läroverket* har ej någon ändring i jämförelse med förhållandena under nästföregående period ägt rum beträffande antalet klasser och läroämnen. Antalet lärjungar utgjorde läsåret 1901—1902 44 och läsåret 1905—1906 41.

Elementarskolan för flickor har under läsåret 1900—1901 arbetat på 10 och läsåret 1904—1905 på 9 klasser, af hvilka 3 klasser varit förberedande. Lärjungarnes antal utgjorde läsåret 1900—1901 46 och läsåret 1904—1905 54 samt lärarnes antal under samma tider respektive 6 och 7.

Vid *folkskolan* hafva åren 1903—1905 varit 5 klasser med 5 lärare, men småskolans afdelningar och lärare hafva till antalet varit desamma som nästföregående period. Antalet lärjungar i folk- och småskolan utgjorde år 1901 325 och år 1905 313. En vid skolan inrättad slöjdskola i kvinnligt handarbete har meddelat undervisning på 4 afdelningar med 25 elever i hvarje afdelning för folkskolan och på likaledes 4 afdelningar med samtliga barnen i småskolan.

Navigationsskolan har under perioden fortfarande omfattat endast en afdelning, nämligen den för navigation, och hafva de därvid anställde lärarnes antal varit fem under hela perioden.

Beträffande de inskrifna samt de utexaminerade lärjungarnes antal har meddelats följande öfversikt:

	År 1900—01.	År 1901—02.	År 1902—03.	År 1903—04.	År 1904—05.	År 1905—06.
Sjökaptslevar, inskrifna	9	12	3	4	10	16
» utexaminerade	7	11	3	4	8	15
» privata	7	9	—	—	—	—
Styrmanselever, inskrifna	18	17	7	18	24	14
» utexaminerade	17	17	7	16	20	14
» privata	2	—	—	—	—	—
Specialelever, inskrifna	—	2	2	—	7	1
» utexaminerade	—	2	1	—	7	1

Rättsväsendet har under perioden icke företett något särskildt anmärkningsvärdt, vidare än att genom kungl. bref den 3 november 1905 vid rådstufvurätten och magistraten inrättats en extra rådmansbefattning.

Stadens polisstyrka utgjordes vid slutet af perioden af 1 poliskommissarie, tillika stadsfiskal, samt 3 poliskonstaplar och 10 nattvaktare, som äro skyldiga göra polistjänst.

En ny arrestlokal med 6 celler har under perioden uppförts.

Delägarne i *Strömstads sparbank* hade en behållning vid periodens slut af 1,531,981 kr. 4 öre, och uppgick sparbankens reservfond vid samma tid till 243,841 kr. 64 öre. Utom nämnda sparbank hafva äfven aktiebolaget Göteborgs bank och Vette sparbank kontor inom staden.

Hälsovårdsnämnden och därmed i samband stående anstalter äro i hufvudsak desamma som under nästföregående period, utom att stadsläkaren ej vidare är badintendent, hvilken befattning skötes af en särskild läkare.

Fattigvården handhafves af en styrelse af 7 personer, som till sin hjälp hafva tolf af stadsfullmäktige utsedde vårdare, hvilka få sig tilldeladt ett visst antal understödstagare, hvarom de hafva att särskildt vårda sig. I öfrigt åberopas följande om fattigvården erhållna uppgifter:

	År 1901.	År 1905.
Utgifter	kr. 14,532-79	15,429-31
Understöds-tagare	st. 151	167
Tillgångar	kr. 41,909-33	42,365-80
Utdelivering pr bevilningskrona	1-95	1-85

Lysekil.

Genom nådigt bref den 6 juli 1900 förklarade Kungl. Maj:t, att Lysekils köping med visst angifvet område skulle på vissa villkor vara stad med egen jurisdiktion samt erhålla stapelstads- jämte nederlags- och transitoupplagsrätt. Sedan berörda villkor blifvit uppfyllda, trädde samhället, såsom redan här ofvan nämnts, den 1 april 1903 i utöfning af nämnda privilegier.

Stadens *område*, sådant det beskrifves i det nådiga brefvet, är beläget på den yttersta spetsen af det så kallade Stängenäset samt omfattar dels å fastlandet all den mark, som i norr sträcker sig mot Lyse sockens gräns och på öfriga sidor omslutes af hafvet, dels ock följande holmar, nämligen Stora och Lilla Skeppsholmen, Skälholmarna, Kramkisteholmen, Testholmen eller Humlesäcken, Stångholmen, Släggö, Grötö, Kålholmarna och Tofva.

Arealen af hela stadsområdet uppgår till 150 hektar, däraf 22 hektar utgöras af obebodda holmar och skär samt 71 hektar af bergig utmark, som är skiftad i 53 lotter och till största delen obebyggd. Å öfriga 57 hektar är den egentliga staden belägen. Stadsplaner hafva den 27 december 1873 och den 5 februari 1904 fastställts för delar af sistnämnda område. En revision och komplettering af dessa stadsplaner är emellertid nu under arbete i sammanhang med en fullständig nymätning enligt triangelmetoden af hela det egentliga stadsområdet.

Köpingen Lysekils mantalsskrifna *folkmängd* utgjorde vid 1900 års slut 3,195 personer; stadens folkmängd uppgick vid 1905 års utgång till 3,611 personer.

I fråga om *sedligheten* må nämnas, att rådstufvurätten i Lysekil under år 1904 dömt 305 personer och under 1905 353 personer för brott och förseelser. Okningen från 1904 till 1905 beror hufvudsakligen på fylleriförseelser.

Under år 1905 voro 25 *fabriker* och andra dylika inrättningar i verksamhet. *Handlanden*as antal under nämnda år utgjorde 82 och *handtverkarnes* antal 69.

Sjökommunikationerna hafva ombesörjts af 15 å annan ort hemmahörande ångare, hvilka uppehållit reguljär förbindelse med Uddevalla, Marstrand, Göteborg, Strömstad, Kristiania och orter i mellersta Bohusläns skärgård. Af rederier här i staden ägas 17 segelfartyg.

I fråga om *sjöfarten* hänvisas till följande från tullkamaren härstädes infordrade uppgift å antalet och dräktig-

heten af de fartyg, som anlöpt staden under åren 1903—1905.

År.	Fartyg i inrikes trafik.				Fartyg i utrikes trafik.			
	Ankomna.		Afgångna.		Ankomna.		Afgångna.	
	Antal.	Ton.	Antal.	Ton.	Antal.	Ton.	Antal.	Ton.
1903 . .	311	21,460	634	14,300	2,989	126,087	2,919	185,702
1904 . .	342	21,570	672	14,711	2,896	116,802	2,858	154,193
1905 . .	362	22,463	766	15,802	1,708	114,567	2,388	186,750

Sjömanshus inrättades den 16 april 1903. Dess tillgångar vid 1905 års slut uppgingo till 4,843 kronor 73 öre.

Till utlandet har från staden *exporterats* gatsten, byggnadssten och ansjovis samt på senare tiden jämväl från mekaniska verkstaden olika slag af motorer. *Importartiklarne* hafva förnämligast utgjorts af stenkol, spannmål, sill, tegel och ved.

All *minuthandel med* och *utskänkning af brännvin* och andra spirituösa drycker har innehafts af därför bildadt bolag, som förfogat öfver en minuthandelsrättighet och fyra utskänkingsrättigheter. Bolaget har själf utöfvat minuthandelsrättigheten och en utskänkingsrättighet, hvaremot öfriga utskänkingsrättigheter varit öfverlåtna på enskilda personer.

Uti tabell 3 redogöres för under tiden 1903—1905 *uppförda hus* m. m., hvarjämte uti tabell 5 lämnas uppgift å *egendomar, tillhörande inhemska aktiebolag*.

För kommunens, kyrkans och skolans behof har *uttaxerats* per bevilningskrona under år 1903 4⁵⁰ kr., under år 1904 5 kr. och under år 1905 5⁵⁰ kr.

Vid 1905 års slut uppgingo stadens *tillgångar* till 804,567 kr. 49 öre, däribland jordar och tomter till värde af 532,899 kr. 75 öre, och *skulder* till 653,357 kr. 30 öre.

Rättsväsendet. Rådstufvurätten består enligt kungl. bref den 1 november 1901 af en borgmästare, som tillika är stadsnotarie, magistratssekreterare och notarius publicus, samt två icke lagfarne rådmän och en extra rådmän, likaledes icke lagfaren; hvarjämte såsom allmän åklagare är anställd en stadsfiskal. Magistraten, hvilken utgöres af samma personer som rådstufvurätten, är, såsom redan nämnts, öfverexekutor. Under magistraten lyder en stadsfogde, som tillika är kronopubbordskassör och mantalskommissarie, och en exekutionsbetjänt.

Stadens polisstyrka utgöres af en poliskommissarie, som tillika är stadsfiskal, 4 ordinarie konstaplar och 9 extra konstaplar, hvilka sistnämnda hufvudsakligast fullgöra natttjänstgöringen.

Under år 1904 har nytt förvaringshåkte inrättats med 4 arrestrum.

Banker och kreditanstalter. I staden har aktiebolaget Göteborgs bank ett afdelningskontor.

Lysekils sparbanks delägare utgjorde vid 1905 års slut 1,391 stycken och deras innestående behållning 700,179 kr. 20 öre. Reservfonden uppgick vid 1905 års slut till 45,072 kr. 58 öre.

Bohusläns fiskareförening för sjöförsäkring har fortfarande sitt säte i Lysekil.

Välgörenhetsanstalter. För dessa anstalter lämnas redogörelse i tabell 7.

Hälsö- och sjukvård. Läkarevården inom staden bestri- des året om af två stadsläkare samt från den 1 juni—15 september dessutom af två badläkare.

Lysekils hafsbadanstalter, tillhöriga Lysekils nya bad- husaktiebolag, hafva under år 1905 besökts af omkring 2,500 personer.

Staden äger ett epidemisjukhus, som förestås utaf en af staden aflönad sjuksköterska under förste stadsläkarens uppsikt.

Skolor och uppfostringsanstalter. I stadens folk- och småskolor, inrymda i tre skolhus, undervisades under år 1905 öfver 400 barn.

Lysekils privata samskola, som åtnjuter årligt anslag af stat och kommun, har meddelat undervisning i två af-

delningar: förberedande afdelningen med tre klasser och ele- mentarafdelningen med fem klasser, afsedda att motsvara de fem lägre klasserna vid statens läroverk. Lärjungean- talet i samskolan uppgick under år 1905 till 74.

Fattigvården bestrides genom underhåll å stadens fattig- hus, utpensionering och understöd i penningar. Utgifterna för fattigvården uppgingo under år 1905 till 13,047 kronor 53 öre.

Brandväsendet har under de tre sista åren undergått en betydlig förbättring. Vid 1905 års slut ägde staden två större ångsprutor, en större och tre mindre handkrafts- sprutor samt åtskilliga andra brandredskap. Brandmanskapet, som står under befäl af aflönad brandchef, bestod vid nämnda tidpunkt af dels 15 aflönade brandsoldater under befäl af en fast anställd, aflönad brandkorpral, samt dels en värnpliktig brandstyrka, omfattande alla stadens manliga invånare i åldern från och med 16 till och med 60 år.

Göteborg i landskansliet den 31 december 1906.

GUST. LAGERBRING.

V. Billmanson.

H. N. Lundin.

Tab. 1.

FOLKMÄNGDEN I GÖTEBORGS OCH BOHUS LÄN ÅREN 1901—1905.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
	Kyrkoskrifna folkmängden (enligt prästerskapets uppgifter den 31 december).			Mantalskrifna folkmängden (enligt de mantalslängder, som upprättats vid slutet af motsäende år. ¹⁾)										
				Hela mantalskrifna folkmängden.			Däraf fria från mantalspenningar.							
							Värfvadtmansk.	Af särskilda orsaker befriade.		Underåriga.		Summa (fria från mantalspenningar).		
	Mankön.	Kvinnkøn.	Summa.	Mankön.	Kvinnkøn.	Summa.	Mankön.	Mankøn.	Kvinnkøn.	Mankøn.	Kvinnkøn.	Mankøn.	Kvinnkøn.	Summa.
Landsbygden år 1901	95,512	97,380	192,892	95,533	97,759	193,292	—	5,158	9,163	39,359	37,824	44,517	46,987	91,504
1902	96,368	98,187	194,555	96,517	98,571	195,088	—	4,980	8,858	39,849	38,334	44,829	47,192	92,021
1903	95,371	97,276	192,647	95,901	97,672	193,573	—	4,969	8,871	39,613	38,102	44,582	46,973	91,555
1904	96,540	97,861	194,401	96,747	98,357	195,104	—	4,795	8,727	40,023	38,359	44,818	47,086	91,904
1905 ²⁾	97,163	98,439	195,602	91,269	93,009	184,278	—	4,763	8,534	37,332	35,914	42,095	44,448	86,543
Göteborgs stad år 1901	60,783	71,328	132,111	59,669	71,033	130,702	439	2,014	3,998	23,011	22,848	25,464	26,846	52,310
1902	61,533	72,092	133,625	60,182	71,833	132,015	401	1,973	4,041	23,134	22,992	25,508	27,033	52,541
1903	62,121	73,193	135,314	61,147	73,142	134,289	378	2,077	4,123	23,189	23,055	25,644	27,178	52,822
1904	63,322	74,708	138,030	62,886	74,498	136,884	395	2,206	4,242	23,355	23,236	25,956	27,478	53,434
1905 ³⁾	64,880	75,971	140,851	70,524	82,326	152,850	394	1,573	3,595	26,767	26,529	28,734	30,124	58,858
Kungälfvs stad år 1901	563	634	1,197	518	607	1,125	—	11	46	192	178	203	224	427
1902	553	648	1,201	564	635	1,199	—	16	60	230	189	246	249	495
1903	577	667	1,244	550	649	1,199	—	13	56	223	191	236	247	483
1904	619	706	1,325	578	668	1,246	—	17	63	214	206	231	269	500
1905	614	711	1,325	615	706	1,321	—	20	63	237	204	257	267	524
Marstrands stad år 1901	741	883	1,624	731	854	1,585	—	24	70	291	284	315	354	669
1902	726	870	1,596	732	872	1,604	—	20	68	294	291	314	359	673
1903	698	830	1,528	716	856	1,572	—	19	58	281	301	300	359	659
1904	701	835	1,536	699	822	1,521	—	17	55	272	287	289	342	631
1905	718	847	1,565	686	848	1,534	—	19	59	260	291	279	350	629
Uddevalla stad år 1901	4,393	5,363	9,756	4,259	5,233	9,492	—	319	687	1,749	1,763	2,068	2,450	4,518
1902	4,608	5,564	10,172	4,436	5,423	9,859	—	296	643	1,842	1,833	2,138	2,476	4,614
1903	4,814	5,789	10,603	4,664	5,625	10,289	—	297	619	1,934	1,917	2,231	2,536	4,767
1904	5,062	5,975	11,037	4,887	5,878	10,765	—	327	651	2,013	2,028	2,340	2,679	5,019
1905	5,106	6,105	11,211	5,119	6,024	11,143	—	310	647	2,123	2,075	2,433	2,722	5,155
Strömstads stad år 1901	1,264	1,558	2,822	1,288	1,574	2,862	—	33	101	455	505	488	606	1,094
1902	1,289	1,577	2,866	1,266	1,577	2,843	—	33	88	448	511	481	599	1,080
1903	1,323	1,596	2,919	1,296	1,597	2,893	—	35	88	450	528	485	616	1,101
1904	1,336	1,583	2,919	1,327	1,610	2,937	—	30	81	465	507	495	588	1,083
1905	1,351	1,608	2,959	1,332	1,621	2,953	—	40	72	462	495	502	567	1,069
Lysekils stad år 1903 ⁴⁾	1,575	1,816	3,391	1,556	1,819	3,375	—	52	146	674	667	726	813	1,539
1904	1,571	1,840	3,411	1,576	1,841	3,417	—	52	147	679	672	731	819	1,550
1905	1,672	1,935	3,607	1,677	1,934	3,611	—	51	142	718	714	769	856	1,625
Hela länet år 1901	163,256	177,146	340,402	161,998	177,060	339,058	439	7,559	14,065	65,057	63,402	73,055	77,467	150,522
1902	165,077	178,938	344,015	163,697	178,911	342,608	401	7,318	13,758	65,797	64,150	73,516	77,908	151,424
1903	166,479	181,167	347,646	165,830	181,360	347,190	378	7,462	13,961	66,364	64,761	74,204	78,722	152,926
1904	169,151	183,508	352,659	168,200	183,674	351,874	395	7,444	13,966	67,021	65,295	74,860	79,261	154,121
1905	171,504	185,616	357,120	171,222	186,468	357,690	394	6,776	13,112	67,899	66,222	75,069	79,334	154,403

¹⁾ För Göteborgs stad angifves den mantalskrifna folkmängden enligt den vid påstföljande års början förrättade mantalskrifningen. — ²⁾ Lundby socken ingår i den kyrkoskrifna folkmängden med 12,152 personer, men ej i den mantalskrifna folkmängden. — ³⁾ Lundby socken ingår i den mantalskrifna folkmängden med 12,379 personer, däraf fria från mantalspenningar 5,577 personer, men ej i den kyrkoskrifna folkmängden. — ⁴⁾ Inträdde den 1 april 1903 i stadsrättigheter. För åren 1901 och 1902 ingår Lysekils köpings folkmängd i landsbygden.

ALLMÄNNA VÄGAR OCH SKJUTSNING I

a) Längd af allmänna vägar och kostnad för deras underhåll

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Väghållningsdistrikt.	Väglängd.		V ä g f y r k a r.								Uppskattad kostnad för vägunderhåll in natura (den tid mark är bar).	Vägs katt pr vägfyrk.	
	Landsväg (med broar).	Bygdeväg.	Å jordbruksfastighet med vägunderhåll in natura.	Å ännu ej till vägunderhåll indelad jordbruksfastighet.	Å statens allmänningsskogar.	Å menigheters allmänningsskogar.	Å frälseränta.	Å annan fastighet.	Å inkomst.	Summa vägfyrkar.		Å vägfyrkar enligt kol. 4.	Å vägfyrkar enligt kol. 5-10.
	Kilometer.	Kilometer.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Kronor.	Öre.	Öre.
Västra Hisings härads . . .	21·260	52·131	82,891	—	—	—	—	5,852	10,771	99,514	55,696·00	—	59
Östra Hisings » . . .	—	28·655	49,664	—	—	—	—	51,194	23,260	124,118	10,926·00	—	20
Askims » . . .	18·245	35·854	74,755	—	—	—	—	29,831	22,059	126,645	34,126·00	—	42
Säffvedals » . . .	32·495	11·977	51,670	1,358	—	—	—	54,633	53,571	161,232	4,859·00	—	10
Inlands Södre » . . .	35·877	40·000	58,571	627	—	—	—	635	1,642	61,475	6,605·00	7	18
Inlands Nordre » . . .	39·744	57·840	56,473	1,512	—	—	—	1,378	939	60,302	26,908·51	8	41
Inlands Fräkne » . . .	31·729	15·051	31,713	389	—	—	—	1,390	1,678	35,170	2,912·41	25	33
Inlands Torpe » . . .	42·241	4·548	27,809	—	116	—	—	2,473	6,015	36,413	4,560·31	2	17
Orusts	—	183·200	69,008	1,297	—	—	—	2,138	2,646	75,089	20,069·00	15	26
Skaftö	—	24·000	3,746	47	—	—	—	1,004	724	5,521	520·00	—	13
Flatö	—	5·160	1,827	—	—	—	—	—	—	1,827	265·00	30	—
Tjörns härads . . .	—	60·999	39,538	731	—	—	—	1,591	1,549	43,409	8,810·69	14	36
Lane » . . .	26·934	70·145	52,114	—	—	—	—	999	1,827	54,940	17,296·00	5	30
Tunge » . . .	27·224	45·521	43,074	—	—	—	—	3,308	6,394	52,776	11,739·00	—	25
Sörbygdens » . . .	28·690	20·440	19,152	—	—	—	—	91	142	19,385	3,933·00	6	18
Stångenäs » . . .	—	48·052	32,321	346	—	—	—	12,026	15,350	60,043	8,957·40	—	26
Sotenäs » . . .	—	37·166	22,273	578	—	—	2	3,497	6,128	32,478	7,453·73	—	25
Kville » . . .	8·262	96·771	37,373	—	—	—	—	891	1,719	39,983	15,508·30	11	47
Tanums » . . .	30·244	113·468	41,351	—	—	—	—	1,873	1,990	45,214	19,610·58	20	63
Bullarens » . . .	26·994	48·067	18,038	763	—	—	—	122	67	18,990	10,623·90	5	53
Vette » . . .	47·731	73·390	52,110	759	—	—	—	1,259	2,873	57,001	18,030·00	8	40
Summa å landet	417·670	1,072·435	865,471	8,407	116	—	2	176,185	161,344	1,211,525	289,410·73	—	—
I städerna	44·377	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

b) Väganläggningar och kostnad därför under åren 1901—1905.

26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.	36.
Allmänna vägar.	Längd af under åren 1901—1905		K o s t n a d f ö r u n d e r å r e n 1 9 0 1—1 9 0 5							
	fulländade och godkända nya vägar.	omlagda eller förbättrade vägsträckor.	fulländade och godkända nya vägar.				omlagda eller förbättrade vägsträckor.			
			Af statsmedel.	Af väggassors medel.	Af andra medel.	Summa.	Af statsmedel.	Af väggassors medel.	Af andra medel.	Summa.
	Kilometer.	Kilometer.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Landsvägar	—	6·593	—	—	—	—	65,983·00	73,846·00	1,293·00	141,122·00
Bygdevägar	28·690	50·604	49,800·00	123,687·00	8,355·00	181,842·00	118,899·67	125,819·17	394·00	245,112·84
Städers vägar	—	2·86	—	—	—	—	—	—	257,253·27	257,253·27
Summa	28·690	60·057	49,800·00	123,687·00	8,355·00	181,842·00	184,882·67	199,665·17	258,940·27	643,488·11

¹⁾ I vägs katten inräknas (i kol. 16) äfven bidrag af vägfyrkar enligt kol. 5. — ²⁾ Bland väggassans inkomster och utgifter inräknas icke statsbidraget (10 %) till väg-

2.

GÖTEBORGS OCH BOHUS LÄN ÅREN 1901—1905.

samt vägkassornas inkomster och utgifter m. m. år 1905.

15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	1.
Väggkassans behållning (+) eller brist (—) vid årets början.	Väggkassans inkomster.				Väggkassans utgifter.					Väggkassans behållning (+) eller brist (—) vid årets slut.	Väghållningsdistrikt.
	Väggskatt. ¹⁾	Stats- bidrag. ²⁾	Öfriga inkomster.	Summa inkomster.	Förvalt- nings- kostnader.	Ersättning till svöplag- lagen.	För vägars anläggning, omläggning, brobyggnad.	Öfriga utgifter.	Summa utgifter.		
Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	
+ 7,655·00	5,631·00	—	257·00	5,888·00	1,421·00	7·00	—	1,854·00	3,282·00	+ 10,261·00	Västra Hisingars härads.
+ 5,690·00	14,763·00	—	335·00	15,098·00	3,346·00	28·00	14,208·00	708·00	18,290·00	+ 2,498·00	Östra Hisingars »
+ 2,923·00	22,045·00	—	2,547·00	24,592·00	2,432·00	51·00	13,335·00	9,283·00	25,101·00	+ 2,414·00	Askims »
+ 1,851·00	10,284·00	—	131·00	10,415·00	646·00	44·00	3,019·00	4,527·00	8,236·00	+ 4,030·00	Säffvedals »
+ 8,114·43	4,286·76	6,212·93	437·06	10,936·75	575·06	73·50	6,213·78	670·10	7,532·44	+ 11,518·74	Inlands Södra »
— 25,432·00	5,544·00	3,278·00	19·00	8,841·00	433·00	2,635·00	892·00	1,820·00	5,780·00	— 22,371·00	Inlands Nordre »
— 79,449·02	8,945·93	22,754·00	263·74	31,963·67	434·00	1,081·00	21,925·00	8,365·97	31,805·97	— 79,291·82	Inlands Fräkne »
— 307·68	1,464·89	—	—	1,464·89	175·47	796·00	—	15·69	987·16	+ 170·05	Inlands Torpe »
— 25,050·45	11,574·30	15,815·90	179·04	27,569·24	1,026·05	4,603·75	18,716·80	5,530·36	29,876·96	— 27,358·17	Orusts.
+ 674·43	201·89	—	39·29	241·18	90·39	315·62	—	16·00	422·01	+ 493·60	Skaftö.
— 508·43	548·10	—	—	548·10	38·13	—	—	578·50	616·63	— 576·96	Flatö.
+ 1,265·92	6,764·00	4,600·00	797·80	12,161·80	208·00	3,557·50	9,003·21	360·82	13,129·53	+ 298·19	Tjörns härads.
+ 268·88	3,001·00	—	101·67	3,102·67	368·00	2,615·00	835·29	304·80	4,123·09	— 752·04	Lane »
+ 4,035·00	1,704·00	—	57·00	1,761·00	288·00	1,396·00	—	1,969·00	3,653·00	+ 2,143·00	Tunge »
+ 2,460·00	1,203·00	—	497·00	1,700·00	290·00	945·00	—	85·00	1,320·00	+ 2,840·00	Sörbygdens »
+ 29,042·68	7,113·86	—	1,188·42	8,302·28	500·46	1,890·00	1,398·80	414·09	4,203·35	+ 33,141·61	Stängenäs »
+ 2,762·50	2,312·08	—	156·75	2,468·83	220·00	786·40	—	1,632·99	2,639·39	+ 2,591·94	Sotenäs »
— 2,596·83	5,430·61	—	—	5,430·61	453·65	3,325·00	850·00	91·00	4,719·65	— 1,885·87	Kville »
— 2,164·11	10,325·33	—	37·23	10,362·56	269·50	2,624·75	6,218·74	1,292·04	10,405·03	— 2,206·58	Tanums »
+ 4,317·44	1,352·00	—	160·01	1,512·01	127·75	630·00	—	370·93	1,128·68	+ 4,700·77	Bullarens »
— 14,219·13	6,104·14	2,093·00	108·12	8,305·26	698·24	2,042·15	520·50	606·50	3,867·39	— 9,781·26	Vette »
— 78,667·87	130,598·89	54,753·83	7,312·13	192,664·85	14,040·70	29,446·67	97,136·12	40,495·79	181,119·28	— 67,122·30	Summa å landet.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	I städerna.

c) Skjutsanstalter och skjutslega vid 1905 års slut.

37.	38.	39.	40.	41.	42.
Skjutslega pr nymil.	Gästgifverier		Skjutsstationer		Summa skjuts-anstalter.
	med	utan	med	utan	
	entreprenad.		entreprenad.		
	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.
Med entreprenadbidrag 1'50 kr.	—	—	1	—	1
Utan , 0'80 »	—	—	1	—	1
» » 1'12 »	—	11	—	20	31
» » 1'40 »	1	—	—	—	1
» » 1'50 »	30	—	21	—	51
» » 1'80 »	—	—	1	—	1
» » 2'80 »	1	—	—	—	1
Summa skjutsanstalter	32	11	24	20	87
däraf: vid landsvägar .	11	4	4	7	26
vid bygdevägar	18	6	19	13	56
i städer.	3	1	1	—	5
Anstalter för endast sjöskjuts	—	5	—	3	8

d) Vid skjutsning utgångna hästar under åren 1901—1905.

43.	44.	45.	46.	47.	48.	49.
År.	I kungs- och krono- skjuts.	Vid gästgifverier		Vid skjutsstationer		Summa utgångna hästar.
		med	utan	med	utan	
		entreprenad.		entreprenad.		
	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.
1901	42	3,774	442	4,124	231	8,613
1902	138	3,740	453	4,211	271	8,813
1903	15	4,533	851	4,394	257	10,050
1904	39	5,782	731	3,894	282	10,728
1905	77	6,517	934	4,171	254	11,953
Summa hästar	311	24,346	3,411	20,794	1,295	50,157

underhållet in natura.

Tab. 3.

HEMMAN OCH LÄGENHETER SAMT STADSJORDAR M. M. I GÖTEBORGS OCH BOHUS LÄN ÅR 1905.

I. Landsbygden.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.						
Hemman och lägenheter upptagna i jordeboken.	K r o n o e g e n d o m a r .				S k a t t e e g e n d o m a r .		Frälse-egendomar.		S u m m a .							
	Under allmän disposition.		Under enskild disposition.													
	Antal.	Mantal.	Antal.	Mantal.	Antal.	Mantal.	Antal.	Mantal.	Antal.	Mantal.						
Kungs- och kungsladugårdar samt säterier	3	8	—	—	—	—	—	—	3	8						
Boställen: hemman	101	74	—	—	8	3,263	—	—	109	77,263						
lägenheter	90	—	—	—	1	—	—	—	91	—						
Säterier och ladugårdar	—	—	—	—	3	4	35	38½	38	42½						
Rå- och rörs (insockne) hemman	—	—	—	—	—	—	163	118½	163	118½						
Hemman	214	127,270,998,766,470,936,0	5	4,124,03	3,362	2,152,440,878,972,418,623,425,28	516	339,198,000	4,097	2,616,275,050,7						
Jordlägenheter	53	31,262,021,278,488,000	62	4,604,80	432	57,084,450,854,519,088,000	76	—	623	3,067,880						
Fiskerier	—	—	4	—	2	—	—	—	6	—						
Verk och inrättningar	2	—	1	—	9	—	—	—	12	—						
S:a antal och nuvarande mantal	463	209,270,998,766,470,936,0	72	4,124,03	3,817	2,152,440,878,972,418,623,425,28	790	496,103,63	5,142	2,862,275,050,7						
Oformodladt mantal	—	231,283,050,227,997,31,087	—	4,126,500,817,661,673	—	2,452,147,824,428,438,531,409,069,955,371	—	565,172,439	—	3,254,221,967,3						
12.																
Brukningsdelar och i jordeboken ej upptagna torp. Brukningsdelar, hvari hemman äro fördelade Jordtorp, ej upptagna i jordeboken Ryttare-, soldat- och båtsmanstorp, d:o Jordbruksfastighet och annan fastighet. Jordbruksfastighet Annan fastighet: llus och tomter i med köpingar jämförliga orter: i Ljudholmen i Mölndals kvarnby och rotar af Fässbergs socken i Lundens municipalsamhälle i Gårda d:o i Krokslätt d:o i samtliga municipalsamhällen i Orusts och Tjörns fögderi i Hunnebostrand i Bovallstrand i Hofvenäs i Malmöns fiskeläge i Veijern i Smögen i Grafvarne och Bäcke Vik i Hasselösund i Gräbbestads municipalsamhälle i Fjällbacka d:o Lägenheter i öfrigt, hvilkas hufvudsakliga värde utgöres af äbyggnaden Kyrkor och bönehus Andra offentliga byggnader Frälseräntor							13.	14.	15.							
							Antal.	Taxeringsvärde (i kronor) hvarför bevilning								
								erlägges.	icke erlägges.							
							17,683	—	—							
							4,047	—	—							
							470	—	—							
							—	84,520,400	3,492,400							
							—	15,924,800	—							
							—	3,103,200	—							
							—	2,682,300	—							
							—	7,589,300	—							
							—	3,815,700	—							
							—	2,652,500	—							
							—	342,000	—							
							—	166,800	—							
							—	78,500	—							
							—	152,300	—							
							—	25,600	—							
							—	277,100	—							
							—	250,800	—							
							—	40,200	—							
							—	528,500	37,400							
							—	193,400	32,500							
							—	33,830,000	178,600							
							—	—	2,720,300							
							—	16,000	6,104,000							
							9	16,600	—							
Summa annan fastighet (än jordbruksfastighet)							—	71,185,600	9,072,800							
11. Städerna.																
16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	
Städer.	Tomter.		Ländor, jordlotter eller andra brukningsdelar.	Boningshus.		T a x e r i n g s v ä r d e (i k r o n o r).										
	Bebyggda.	Obebyggda.		Nybyggda 1901—1905.	Befutliga 1905.	Jordar	A n n a n f a s t i g h e t .								S u m m a (annan fastighet)	
							Hus och tomter		Kyrkor och bönehus		Andra offentliga byggnader		S u m m a			
							hvarför bevilning		hvarför bevilning		hvarför bevilning		hvarför bevilning			
							erlägges.	icke erlägges.	erlägges.	icke erlägges.	erlägges.	icke erlägges.	erlägges.	icke erlägges.		
Göteborg	3,469	557	176	342	4,321	1,963,900	78,000	254,865,200	9,772,900	710,000	2,948,200	5,205,400	23,906,500	260,780,600	36,627,600	
Uddevalla	360	66	509	175	1,081	667,100	—	11,862,500	228,900	—	124,700	—	813,600	11,862,500	1,167,200	
Strömstad	259	10	30	12	276	7,950	—	2,600,800	—	—	78,500	—	278,500	2,600,800	357,000	
Marstrand	236	13	10	2	248	30,000	—	2,282,900	50,800	—	67,900	—	106,700	2,282,900	225,400	
Kungälv	—	—	—	—	—	236,900	6,000	1,226,400	1,600	—	80,000	—	125,400	1,226,400	207,000	
Lyseckil	359	46	53	28	471	166,600	—	4,219,600	42,500	10,000	249,000	—	281,900	4,229,600	573,400	
Summa	4,683	692	778	559	6,397	3,012,450	84,000	277,057,400	10,096,700	720,000	3,548,300	5,205,400	25,512,600	282,982,800	39,157,600	
						3,096,450		287,154,100		4,268,300		30,718,000		322,819,900		

Tab. 4.

EGENDOMAR AF FIDEIKOMMISSNATUR I GÖTEBORGS OCH BOHUS LÄN ÅR 1905.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Fideikommissinnehavarens namn.	Egendomens namn.	Belägenhet. Stad.	M a n t a l.					Antal utjordar, ängar o. d. ej i mantal satt jord.	Antal verk och inrätt- ningar (fastigheter i stad).	T a x e r i n g s v ä r d e t (i kronor)			
			Krono.	Skatte.	F r ä l s e.		Summa.			å jord- bruks- fastighet.	å annan fastighet (utom fräl- seränta).	å frälse- ränta.	Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.							
Godsägaren Berndt Santessons stärb- hus	13:de roten 76	Göteborg.	—	—	—	—	—	—	1	—	273,000	—	273,000

Tab. 4 o. 5.

Tab. 5.

EGENDOMAR TILLHÖRANDE INHEMSKA AKTIEBOLAG, I GÖTEBORGS OCH BOHUS LÄN ÅR 1905.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Aktiebolagets namn.	Egendomens namn.	Belägenhet. Socken (stad).	M a n t a l.				Antal utjordar, ängar o. d. ej i mantal satt jord.	Antal verk och inrättningar (fastigheter i städer).	T a x e r i n g s v ä r d e t (i kronor)				
			Krono.	Skatte.	F r ä l s e.				Summa.	å jord- bruks- fastighet.	å annan fastighet (utom fräl- seränta).	å frälse- ränta.	Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.							
Surte aktiebolag	Ellesbo	Rödbo.	—	1 $\frac{5}{144}$	—	—	1 $\frac{5}{144}$	—	—	67,000	33,000	—	100,000
Rönning sand- och murbruksaktie- bolag	Rönning	»	—	$\frac{1}{4}$	—	—	$\frac{1}{4}$	—	1	9,000	14,000	—	23,000
Göteborgs pappersbruksaktiebolag . .	Tingstad	Backa.	—	—	—	—	—	1	1	—	110,000	—	110,000
Göteborgs snickerifabriksaktiebolag . .	»	»	—	—	—	—	—	1	1	—	95,000	—	95,000
		Göteborg.	—	—	—	—	—	—	2	—	67,000	—	67,000
Tingstads trävaruaktiebolag	Tingstad	Backa.	—	6841 $\frac{1}{17472}$	—	—	6841 $\frac{1}{17472}$	—	—	141,700	186,000	—	327,700
Göteborgs mekaniska verkstads aktie- bolag	»	»	—	$\frac{3}{140}$	—	—	—	—	—	2,000	—	—	2,000
	Viken	Björlanda.	—	—	—	—	—	—	—	120,000	—	—	120,000
	Hallen och Lindholmen . .	Lundby.	—	—	—	—	—	1	1	25,000	2,695,900	—	2,720,900
		Göteborg.	—	—	—	—	—	—	3	—	797,000	—	797,000
Aktiebolaget Strömman & Larsson .	Lindholmen	Lundby.	—	—	—	—	—	1	1	—	726,500	—	726,500
	Tingstad	Backa.	—	$\frac{3}{140}$	—	—	—	—	—	2,000	—	—	2,000
		Göteborg.	—	—	—	—	—	—	1	—	4,000	—	4,000
Lindholmens hamn- och tomtaktiebolag	Tingstad	Backa.	—	$\frac{3}{140}$	—	—	$\frac{3}{140}$	—	—	2,000	—	—	2,000
Trävaruaktiebolaget i Göteborg . . .	»	»	—	1117 $\frac{1}{14560}$	—	—	1117 $\frac{1}{14560}$	—	—	2,000	78,000	—	80,000
	Lundby	Lundby.	—	—	—	—	—	1	1	—	159,400	—	159,400
Uddens varfs aktiebolag	Tingstad	Backa.	—	$\frac{1}{64}$	—	—	$\frac{1}{64}$	—	1	104,000	2,000	—	106,000
Aktiebolaget svenska träremskiffabri- ken	»	»	—	—	—	—	—	1	—	—	50,000	—	50,000
Gustaf Sjöstedt & K:s handels- och fabriksaktiebolag	»	»	—	$\frac{3}{520}$	—	—	$\frac{3}{520}$	—	—	3,200	15,000	—	18,200
Aktiebolaget Göteborgs limfabrik . .	»	»	—	—	—	—	—	1	1	36,100	120,000	—	156,100

Göteborgs och Bohus län.

103

Tab. 5. (Forts.) EGENDOMAR TILLHÖRANDE INHEMSKA AKTIEBOLAG, I GÖTEBORGS OCH BOHUS LÄN ÅR 1905.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Aktiebolagets namn.	Egendomens namn.	Belägenhet. Socken (stad).	M a n t a l.					Antal utjordar, ängar o. d. ej i mantal satt jord.	Antal verk och inrättningar (fastigheter i städer).	T a x e r i n g s v ä r d e t (i kronor)			
			Krono.	Skatte.	Frälse.		Summa.			å jord- bruks- fastighet.	å annan fastighet (utom fräl- seränta).	å frälse- ränta.	Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.							
Göteborgs nya ångslupsaktiebolag . .	Hästevik Styrsö Lindholmen	Torslanda. Styrsö. Lundby.	—	—	—	—	—	1 1 —	— — 1	— — —	600 13,000 3,000	— — —	16,600
Aktiebolaget Levanders koncentrator	Varholmen	Torslanda	—	—	—	—	—	—	1	—	5,000	—	5,000
Nya aktiebolaget Delfin	Björkö (Framnäs)	Öckerö.	—	—	—	—	—	1	1	—	60,000	—	60,000
Aktiebolaget Björkö hafsbad	Björkö	»	—	—	—	—	—	1	1	—	4,500	—	4,500
Aktiebolaget Färjenäs snickerifabrik .	Färjestaden	Lundby.	—	—	—	—	—	1	1	—	485,400	—	485,400
Trävaruaktiebolaget Dalarne	»	»	—	—	—	—	—	1	1	—	494,000	—	494,000
Färjeaktiebolaget Färjestaden—Klip- pan	»	»	—	—	—	—	—	1	1	—	6,500	—	6,500
Tomtaktiebolaget Biskopsgården . .	Lundby Biskopsgården . .	»	—	$\frac{5}{16}$	—	—	$\frac{5}{16}$	—	—	130,000	—	—	130,000
» Hökegården	» Hökegården	»	—	—	—	$\frac{53}{150}$	$\frac{53}{150}$	—	—	80,000	—	—	80,000
» Nordgården	» Nordgården	»	—	—	—	$\frac{7}{8}$	$\frac{7}{8}$	—	—	100,000	—	—	100,000
Göteborgs Brynolitaktiebolag	» Biskopsgården	»	—	—	—	—	—	1	—	—	5,300	—	5,300
Aktiebolaget Modellfabriken	» Brännaregården	»	—	—	—	—	—	1	1	—	61,000	—	61,000
» Wilhelmsbergs mekani- ska verkstad	»	»	—	—	—	—	—	1	1	—	207,000	—	207,000
» Eminent	» Hökegården	»	—	—	—	—	—	1	1	—	129,400	—	129,400
Fastighetsaktiebolaget Kvillen	» Jönsegården	»	—	—	—	—	—	1	—	90,700	104,300	—	195,000
Eriksbergs mekaniska verkstads aktie- bolag	4:e roten, Eriksberg	»	—	—	—	—	—	1	1	—	276,000	—	276,000
Lundby garfveraktiebolag	Lundby Länsmansgården	»	—	—	—	—	—	1	1	—	75,000	—	75,000
Göteborg—Lundby tomtaktiebolag . .	» Smedjegården	»	—	—	—	—	—	1	—	711,900	—	—	711,900
Aktiebolaget Göteborgs ris- och vals- kvarn	4:e roten, Sandvik	»	—	—	—	—	—	1	1	—	510,000	—	510,000
Stillestorp tomtaktiebolag	Stillestorp	»	—	$\frac{31}{96}$	—	—	$\frac{31}{96}$	—	—	75,000	—	—	75,000
Kvillebäckens broaktiebolag	Kvillebäcken	»	—	—	—	—	—	1	1	—	16,300	—	16,300
Aktiebolaget Göteborgs porslinsfabrik	»	»	—	—	—	—	—	1	1	—	374,000	—	374,000
» O. Mustad & Son	»	»	—	—	—	—	—	1	1	—	99,000	—	99,000
	Trädgården	Fässberg.	—	$\frac{1}{30}$	—	—	$\frac{1}{30}$	—	1	5,000	100,000	—	204,000
Lindholmens verkstads aktiebolag . .	Lindholmen	Lundby.	—	—	—	—	—	1	1	112,000	1,774,000	—	1,886,000
Hisingstads tomtaktiebolag	»	»	—	—	—	—	—	1	—	—	461,600	—	461,600
Tomtaktiebolaget Nore	»	»	—	—	—	—	—	1	—	—	151,400	—	151,400
Aktiebolaget Lundby mekaniska verk- stad	»	» Göteborg.	—	—	—	—	—	1	1	—	40,000 5,000	—	45,000
Högsbo tomtaktiebolag	Bua	Västra Frölunda.	—	—	—	1	1	—	—	73,600	1,000	—	74,600
Fiskebäcks stenhuggeriaktiebolag . .	Fiskebäck	»	—	—	—	—	—	1	1	—	15,500	—	15,500
Aktiebolaget Långedrag	Långedrag	»	—	—	—	—	—	1	1	12,300	107,900	—	120,200

Mölnlycke manufakturaktiebolag . .	Mölnlycke	Råda. Göteborg.	—	$\frac{12861}{17280}$	—	$\frac{1}{2}$	$\frac{111501}{17280}$	—	1	1	164,400	2,142,300	4,600	2,471,300
Adolf Bratts salt- och sodafabrikers aktiebolag	Färjestaden	Lundby.	—	—	—	—	—	1	1	1	—	159,000	—	159,000
Väst kustens petroleumsaktiebolag . .	»	»	—	—	—	—	—	1	1	1	—	312,700	—	312,700
Styrsö nya badhusaktiebolag	Käringberget	Västra Frölunda.	—	—	—	—	—	1	1	1	—	300,000	—	300,000
Aktiebolaget Stjärnviks hafsbad . . .	Styrsö	Styrsö.	—	—	—	—	—	1	1	1	12,300	189,900	—	202,200
» Papyrus	Vargö	»	—	—	—	—	—	1	1	1	—	36,000	—	36,000
Claes Johansson & Kns väfveraktie- bolag	Korndal	Fässberg.	—	—	—	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	1	1	1	30,000	1,809,900	—	1,839,900
Aktiebolaget Lana	Krokslätt	» Göteborg.	—	$\frac{1}{8}$	—	—	$\frac{1}{8}$	1	1	3	110,000	1,125,300	—	1,469,900
Göteborgs jästaktiebolag	Krokslätt	Fässberg.	—	—	—	—	—	1	1	1	—	163,000	—	163,000
Karlsfors spinneriaktiebolag	Underås, Pallas	Örgryte.	—	—	—	—	—	1	—	—	—	40,000	—	40,000
Götafors aktiebolag	Presenten	Fässberg.	—	$\frac{7}{10}$	—	—	$\frac{7}{10}$	1	1	1	30,000	461,200	—	491,200
Rosenbergs »	Mölndal	»	—	$\frac{1}{60}$	—	—	$\frac{1}{60}$	1	1	1	4,000	214,000	—	218,000
Ahlafors nya spinneriaktiebolag . . .	»	»	—	—	—	—	—	1	1	1	—	624,000	—	624,000
Göteborgs torfaktiebolag	»	»	—	—	—	—	—	1	1	1	—	247,600	—	247,600
Jonsereds fabrikers aktiebolag . . .	»	Göteborg.	—	—	—	—	—	1	1	1	—	252,900	—	252,900
Rosenhills tomtaktiebolag	Tahult	Landvetter.	—	—	—	—	—	—	—	1	—	21,800	—	21,800
Partilled »	Jonsered	Partilled.	—	$\frac{613}{64}$	—	—	$\frac{613}{64}$	—	—	1	250,000	1,170,000	—	1,420,000
Aktiebolaget Sveriges förenade kon- servfabriker	Mellby	»	—	$\frac{1}{4}$	—	—	$\frac{1}{4}$	—	—	—	23,300	16,000	—	39,300
Stockholms superfosfatfabriksaktiebolag	Partilled Stom	»	—	$\frac{177}{8}$	—	1	$\frac{277}{8}$	—	—	—	123,000	—	—	123,000
Tomtaktiebolaget Ranängen	Utby	»	—	$\frac{1}{12}$	—	—	—	—	—	1	30,500	—	—	30,500
Säfveåns aktiebolag	Underås	Örgryte.	—	—	—	—	—	1	1	1	—	120,000	—	120,000
Gårda fabrikers »	Konservfabriken å Udden	Strömstad. Lysekil.	—	—	—	—	$\frac{1}{12}$	—	—	7	—	12,000	—	12,000
Apotekaren J. G. Lobergs »	»	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80,000	—	80,000
Bohus mekaniska verkstads aktiebolag	Böö (Ceres)	Örgryte.	—	—	—	—	—	1	1	1	—	682,000	—	682,000
Aktiebolaget Wicanders korkfabrik . .	» (Litt. Ba)	»	—	—	—	—	—	1	—	—	—	160,000	—	160,000
Färgeriaktiebolaget Levanten	Säfveåns	»	—	$\frac{11}{4}$	1	3	$\frac{51}{4}$	—	—	1	607,500	788,900	—	1,396,400
Aktiebolaget Södertälje tändsticksfabrik	Gårda, Bobinen	»	—	—	—	—	—	1	1	1	—	386,000	—	386,000
» Eneroth & Kni	» »	»	—	—	—	—	—	1	1	1	—	61,500	—	61,500
» Mariedals remfabrik	» Bohus	»	—	—	—	—	—	1	1	1	—	146,800	—	146,800
» Srenska gardinfabriken	» Falken	»	—	—	—	—	—	1	1	1	—	85,000	—	85,000
Bostadsaktiebolaget Rosenhill	Kallebäck, Levanten	»	—	—	—	—	—	1	1	1	—	351,500	—	351,500
Fastighetsaktiebolaget Kärralund . .	»	»	—	—	—	—	—	1	1	1	—	145,000	—	145,000
Almedals fabriksaktiebolag	Krokslätt kongeg., Göta Lejon	»	—	—	—	—	—	1	1	1	—	203,000	—	203,000
Eriksbergs färgeriaktiebolag	» » Mariedal	»	—	—	—	—	—	1	1	1	—	28,000	—	28,000
Aktiebolaget Göteborgs vaddfabrik . .	» » »	»	—	—	—	—	—	1	1	1	—	486,000	—	486,000
	» » Rosenhill	»	—	—	—	—	—	1	—	—	—	175,000	—	175,000
	Kärralund	» Göteborg.	—	$\frac{31}{100}$	—	—	$\frac{31}{100}$	1	—	1	—	21,400	—	21,400
	Skår, Almedal	Örgryte. Göteborg.	—	$\frac{15}{6}$	—	—	$\frac{15}{6}$	1	1	1	—	874,500	—	874,500
	Skår, Getebergslund	Örgryte.	—	—	—	—	—	1	1	1	—	210,000	—	210,000
	» , »	»	—	—	—	—	—	1	1	1	—	141,200	—	141,200
			—	—	—	—	—	1	1	1	—	41,500	—	41,500

Tab. 5. (Forts.) EGENDOMAR TILLHÖRANDE INHEMSKA AKTIEBOLAG, I GÖTEBORGS OCH BOHUS LÄN ÅR 1905.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Aktiebolagets namn.	Egendomens namn.	Belägenhet. Socken (stad).	M a n t a l.				Antal utjordar, ängar o. d. ej i mantal satt jord.	Antal verk och inrättningar (fastigheter i städer).	T a x e r i n g s v ä r d e t (i kronor)				
			Krono.	Skatte.	Frälse.				Summa.	å jord- bruks- fastighet.	å annan fastighet (ntom frälse- ränta).	å frälse- ränta.	Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.							
Aktiebolaget Motorfabriken	Skår, Getebergslund	Örgryte.	—	—	—	—	—	1	—	—	136,000	—	136,000
» Svenska möbelygs- och mattfabriken	» »	»	—	—	—	—	—	1	1	—	333,000	—	333,000
Underås tomtaktiebolag	Underås	»	—	$\frac{19}{384}$	—	—	$\frac{19}{384}$	—	—	36,000	—	—	36,000
Örgryte »	»	»	—	$\frac{124}{384}$	—	—	$\frac{124}{384}$	—	—	150,000	—	—	150,000
Fastighetsaktiebolaget Adolfsberg . .	» Adolfsberg	»	—	—	—	—	—	1	—	—	291,000	—	291,000
Göteborgs reinfabriksaktiebolag . . .	» Bleket	»	—	—	—	—	—	1	1	—	53,500	—	53,500
Göteborgs kamgarusspinneriaktiebolag	» Lammiet	»	—	—	—	—	—	1	1	—	711,600	—	711,600
Boye & Thoresens elektriska aktie- bolag	» Nornan	»	—	—	—	—	—	1	—	—	240,700	—	240,700
Gårda skofabriksaktiebolag	» Väduren	»	—	—	—	—	—	1	1	—	215,000	—	215,000
Örgryte kemiska tvätt- och färgeri- aktiebolag	Örgryte Stom	»	—	$\frac{1}{40}$	—	—	$\frac{1}{40}$	—	1	—	75,000	—	75,000
Martin Levissons söners läderfabriks- aktiebolag	» Wetterholm	»	—	—	—	—	—	1	1	—	92,000	—	92,000
Lyckornas societets- och restaurations- aktiebolag	Lyckorna	Ljung.	—	—	—	—	—	1	—	—	17,700	—	17,700
Ljungskile badhusaktiebolag	Hälle, afsöndring	»	—	—	—	—	—	1	—	—	8,000	—	8,000
	Skälläckeröd	»	—	—	—	—	—	2	—	—	2,000	—	10,000
Aktiebolaget Lifveröds torfströfabrik .	Lifveröds mosse	Grinneröd.	—	—	—	—	—	1	—	—	7,100	—	7,100
Inlands pappfabriksaktiebolag	Ströms säteri med underly- dande	Hjertum.	—	$6\frac{7}{8}$	3	—	—	—	—	289,500	—	—	—
	Röstorps säteri med under- lydande	Västerlanda.	—	$3\frac{1}{4}$	1	—	$14\frac{1}{8}$	—	—	118,500	—	—	407,800
Malö olje- och guanofabriksaktiebolag	—	Morlanda.	—	—	—	—	—	1	1	500	13,500	—	14,000
Aktiebolaget Bohus Rödbergsviks gu- anofabrik	—	Skäftö.	—	—	—	—	—	1	1	1,000	29,000	—	30,000
Bryggevikens olje- och guanofabriks- aktiebolag	—	»	—	—	—	—	—	1	1	1,500	5,000	—	6,500
Högås mejeriaktiebolag	Rotvik	Högås.	—	—	—	—	—	—	2	—	3,000	—	3,000
Gullmarens tegelbruksaktiebolag . . .	Jordfall	Bokenäs.	—	$\frac{1}{2}$	—	—	—	—	—	9,000	—	—	15,000
	Tegarne	»	—	—	—	$\frac{1}{4}$	$\frac{3}{4}$	—	—	6,000	—	—	—
Bastholmens mekaniska verkstads ak- tiebolag	Bastholmen	Dragsmark.	—	—	—	—	—	—	1	—	50,400	—	50,400
Aktiebolaget Gullmarens lim- och ben- mjölsfabrik	Lindholmen	»	—	—	—	—	—	1	1	5,000	70,000	—	75,000
Munkedals aktiebolag	Munkedal	Foss.	—	$1\frac{9}{16}$	—	—	—	4	11	124,000	887,200	—	1,031,200
	Skrapelund och Haga	Svarteborg.	—	$\frac{3}{8}$	—	$\frac{1}{16}$	$2\frac{7}{24}$	—	—	20,000	—	—	—
Foss mejeriaktiebolag	Foss Lilla	Foss.	—	—	—	—	—	—	1	—	5,000	—	5,000
Sörbygdens »	Hästebräcka	Krokstad.	—	—	—	—	—	—	1	—	5,000	—	5,000

Brodalens mejeraktiebolag	Störreberg	Bro.	—	—	—	—	—	—	1	—	2,000	—	2,000
Blekinge granitindustriaktiebolag . .	Broby	»	—	—	—	—	—	—	3	—	4,700	—	—
	Bovallstrand 137 o. 138 . .	Tossene.	—	—	—	—	—	—	2	—	1,200	—	5,900
Granitaktiebolaget C. A. Kullgrens änka	Hälle Sör	Bro.	—	—	—	—	—	—	1	—	1,000	—	—
	Bovallstrand 44 o. 129 . .	Tossene.	—	—	—	—	—	—	1	—	800	700	—
	Malmö	Askum.	—	—	—	—	—	—	2	—	95,000	45,200	—
	Spånslett	Svenneby.	—	—	—	—	—	—	1	—	1,000	—	—
	Bottna Kronog.	Bottua.	—	$\frac{3}{8}$	—	—	—	—	—	—	7,500	—	—
Halmstads stenhuggeriaktiebolag . .	Rixön	Brastad.	—	$\frac{7}{8}$	—	—	—	—	14	—	19,000	27,000	151,200
	Bovallstrand 215	Tossene.	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2,000	—
	Örnsvilla	Askum.	—	—	—	—	—	—	1	—	—	12,000	60,000
Aktiebolaget Blixten	Grundsund 1	Lyse.	—	—	—	—	—	—	1	—	—	15,000	15,000
» Soten	Heljeröd	Tossene.	—	—	—	—	—	—	1	—	1,000	—	1,000
» Smögens hafsbad	Smögens hotell.	Kungshamn.	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2,000	2,000
Långöns olje- och guanofabriksaktiebolag	Långöns guanofabrik	Skee.	—	—	—	—	—	—	1	—	—	17,500	17,500
Aktiebolaget De förenade stenhuggerier	Ylseröd	»	—	$\frac{1}{8}$	—	—	—	—	—	—	15,000	20,200	—
	Ämot	Hogdal.	—	$\frac{1}{4}$	—	—	—	—	—	—	122,900	117,000	—
	Ytten, Stora	Nälinge.	—	$\frac{1}{8}$	—	—	—	—	—	—	8,000	—	—
	Björns	Tanum.	—	$\frac{5}{8}$	—	—	—	—	1	—	5,400	4,000	292,500
Fastighetsaktiebolaget Centralen . . .	—	Göteborg.	—	—	—	—	—	—	1	—	—	400,000	400,000
Aktiebolaget Göteborgs hypotekskassa	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	—	90,000	90,000
C. H. Billbergs pianofabriksaktiebolag	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	—	144,000	144,000
Aktiebolaget Fern & Perssons förgyl- lerietablisement	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	—	200,000	200,000
Göteborgs elektriska aktiebolag . . .	—	»	—	—	—	—	—	—	4	—	—	149,000	149,000
C. G. Hallbergs guldsmedsaktiebolag .	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	—	280,000	280,000
Nordiska industriaktiebolaget	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	—	430,000	430,000
Aktiebolaget Centralbadet	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	—	375,000	375,000
» Pettersons wienerångba- geri	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	—	120,000	120,000
Sjöförsäkringsaktiebolaget Ocean . .	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	—	283,000	283,000
Göteborgs inteckningsgarantiaktiebolag	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	—	210,000	210,000
Aktiebolaget Göta källare och Grand hotel Haglund	—	»	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1,800,000	1,800,000
Aktiebolaget Brunnsparken	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	—	467,800	467,800
Lifförsäkringsaktiebolaget Thule . . .	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	—	130,000	130,000
Aktiebolaget Göteborgs arkader . . .	—	»	—	—	—	—	—	—	5	—	—	2,400,000	2,400,000
Lifförsäkringsaktiebolaget Nordstjär- nan	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	—	250,000	250,000
Aktiebolaget Göteborgs handelsbank .	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	—	396,000	396,000
» D. Carnegie & Ki	—	»	—	—	—	—	—	—	4	34	651,000	5,051,000	—
	Flatås	Västra Frölunda.	—	$\frac{1}{84}$	—	—	—	—	—	—	29,300	—	5,731,300
Försäkringsaktiebolaget Skandia . . .	—	Göteborg.	—	—	—	—	—	—	1	—	—	130,000	130,000
Skandinaviska kreditaktiebolaget . . .	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	—	425,000	425,000
Brand- och liffförsäkringsaktiebolaget Svea	—	»	—	—	—	—	—	—	6	—	—	1,483,700	1,483,700
Aktiebolaget Göteborgs bank	—	»	—	—	—	—	—	—	2	—	—	675,000	—
	—	Uddevalla.	—	—	—	—	—	—	1	—	—	110,100	—
	—	Strömstad.	—	—	—	—	—	—	3	—	—	87,100	—
	—	Lysekil.	—	—	—	—	—	—	1	—	—	85,000	957,200

Tab. 5. (Forts.) EGENDOMAR TILLHÖRANDE INHEMSKA AKTIEBOLAG, I GÖTEBORGS OCH BOHUS LÄN ÅR 1905.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Aktiebolagets namn.	Egendomens namn.	Belägenhet. Socken (stad).	M a n t a l.				Antal utjordar, ängar o. d. ej i mantal satt jord.	Antal verk och inrättningar (fastigheter i städer).	T a x e r i n g s v ä r d e t (i kronor)				
			Krono.	Skatte.	F r ä l s e.				Summa.	å jord- bruks- fastighet.	å annan fastighet (utom frälse- ränta).	å frälse- ränta.	Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.							
Johannedals aktiebolag	—	Göteborg.	—	—	—	—	—	—	75	—	1,032,500	—	1,032,500
Brand- och liförsäkringsaktiebolaget Skåne	—	»	—	—	—	—	—	—	2	—	237,000	—	237,000
Aug. Johanson Mark & K:s aktie- bolag	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	240,000	—	240,000
Axel Örnberg & K:s aktiebolag . .	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	159,100	—	159,100
Kungsportens fastighetsaktiebolag . .	—	»	—	—	—	—	—	—	8	—	1,993,000	—	1,993,000
Göteborgs mineralvattenaktiebolag . .	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	173,000	—	173,000
» tennisaktiebolag	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	50,000	—	50,000
Aktiebolaget Göteborgs konserthus . .	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	90,000	—	90,000
» Sigrid Rudebäcks skola	—	»	—	—	—	—	—	—	2	—	150,000	—	150,000
Fastighetsaktiebolaget »Securitas» . .	—	»	—	—	—	—	—	—	12	—	888,100	—	888,100
Aktiebolaget Valand	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	215,000	—	215,000
Fastighetsaktiebolaget Linnea	—	»	—	—	—	—	—	—	2	—	461,000	—	461,000
Göteborgs ridhusaktiebolag	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	250,000	—	250,000
Kungshöjdens fastighetsaktiebolag . .	—	»	—	—	—	—	—	—	16	—	820,200	—	820,200
Dorch, Bäcksin & K:s aktiebolag . .	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	180,000	—	180,000
Aktiebolaget O. P. Andersson & Son . .	—	»	—	—	—	—	—	—	4	—	472,000	—	472,000
» C. H. Ström & K:s	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	130,000	—	130,000
Göteborgs handelstidnings aktiebolag . .	—	»	—	—	—	—	—	—	2	—	182,000	—	182,000
Wald. Zachrisons boktryckeriaktiebolag . .	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	110,000	—	110,000
Göteborgs litografiska aktiebolag . . .	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	220,000	—	220,000
Fastighetsaktiebolaget Union	—	»	—	—	—	—	—	—	6	—	976,000	—	976,000
Göteborgs aftonblads aktiebolag . . .	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	115,000	—	115,000
Aktiebolaget Göteborgssystemet	—	»	—	—	—	—	—	—	6	—	940,000	—	940,000
J. A. Hertz aktiebolag	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	640,000	—	640,000
Göteborgs magasinaktiebolag	—	»	—	—	—	—	—	—	5	—	1,420,000	—	1,420,000
Aktiebolaget Erik Meilgren & Son . . .	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	130,000	—	130,000
Västergötlands—Göteborgs järnvägsak- tiebolag	—	»	—	—	—	—	—	—	5	—	206,000	—	206,000
Bergslagens järnvägsaktiebolag . . .	—	»	—	—	—	—	—	—	6	—	475,000	—	475,000
Göteborgs murbruks- och sandcement- aktiebolag	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	100,000	—	100,000
Göteborgs isaktiebolag	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	10,000	—	10,000
Trävaruaktiebolaget Värmland	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	2,500	—	2,500
Aktiebolaget J. A. Pripp & Son	—	»	—	—	—	—	—	—	16	—	3,339,900	—	3,339,900
	Krokslätt kongeg., Eriksberg	Örgryte.	—	—	—	—	—	1	1	—	750,000	—	4,089,900

D. Robertsons mekaniska verkstads aktiebolag	—	Göteborg.	—	—	—	—	—	2	—	201,000	—	201,000
Fastighetsaktiebolaget Frigga	—	»	—	—	—	—	—	1	—	312,000	—	312,000
Packendorffs kakelugnsfabrikers aktiebolag	—	»	—	—	—	—	—	1	—	255,000	—	255,000
Fastighetsaktiebolaget J. F. Peterssons arfvingar	—	»	—	—	—	—	—	3	—	1,670,000	—	1,670,000
Fastighetsaktiebolaget Victoria . . .	—	»	—	—	—	—	—	1	—	275,000	—	275,000
Alex. Anffort & K:is aktiebolag . .	—	»	—	—	—	—	—	1	—	130,000	—	130,000
Aktiebolaget Göteborgs folkbank . .	—	»	—	—	—	—	—	1	—	130,000	—	130,000
Göteborgs hyrverksaktiebolag	—	»	—	—	—	—	—	1	—	300,000	—	300,000
Aktiebolaget Elektron	—	»	—	—	—	—	—	1	—	80,000	—	80,000
Ekström & Lefflers aktiebolag . .	—	»	—	—	—	—	—	1	—	95,000	—	95,000
Gamlestadens fabrikers »	—	»	—	—	—	—	—	9	—	1,905,000	—	1,905,000
Aktiebolaget Folkets hus N:o 1 och N:o 2	—	»	—	—	—	—	—	1	—	50,000	—	50,000
Fastighetsaktiebolaget Skansen . . .	—	»	—	—	—	—	—	2	—	190,000	—	190,000
Münchens bryggeriaktiebolag	—	»	—	—	—	—	—	5	—	440,000	—	440,000
Göteborgs arbetarebostadsaktiebolag .	—	»	—	—	—	—	—	9	—	139,700	—	139,700
Aug. Werner & K:is fabriks- och handelsaktiebolag	—	Tingstad	—	—	—	—	—	2	—	254,000	—	254,000
Frälsningsarméns förlagsaktiebolag .	—	Backa.	—	—	—	—	—	—	97,000	—	—	351,000
Fastighetsaktiebolaget Norden . . .	—	Göteborg.	—	—	—	—	—	2	—	100,000	—	100,000
Aktiebolaget Göteborgs korsettfabrik .	—	»	—	—	—	—	—	22	—	1,044,000	—	1,044,000
» Almqvists fiskaffär . .	—	»	—	—	—	—	—	1	—	168,500	—	168,500
» Adolph Solbu & K:i . .	—	»	—	—	—	—	—	1	—	12,000	—	12,000
F. O. Strömmans träförädlingsaktiebolag	—	»	—	—	—	—	—	1	—	5,000	—	5,000
Göteborgs förnyade ångkvarnsaktiebolag	—	»	—	—	—	—	—	1	—	188,000	—	188,000
Aktiebolaget Hamboldt	—	»	—	—	—	—	—	3	—	530,000	—	530,000
Majornas pantlåneaktiebolag	—	»	—	—	—	—	—	1	—	11,000	—	11,000
Järnvägsaktiebolaget Göteborg—Särö .	—	»	—	—	—	—	—	4	—	155,700	—	155,700
Fastighetsaktiebolaget Vega	—	»	—	—	—	—	—	1	—	25,000	—	25,000
J. F. E. Olssons arfvingars aktiebolag	—	»	—	—	—	—	—	3	—	163,300	—	163,300
Aktiebolaget Pol	—	»	—	—	—	—	—	1	—	380,000	—	380,000
» Labor	—	»	—	—	—	—	—	1	—	150,000	—	150,000
» Alliance	—	»	—	—	—	—	—	2	—	148,500	—	148,500
Bazaraktiebolaget i Göteborg	—	»	—	—	—	—	—	2	—	1,220,000	—	1,220,000
Ångbageriaktiebolaget Vega	—	»	—	—	—	—	—	1	—	700,000	—	700,000
Göteborgs förnyade repslageriaktiebolag	—	»	—	—	—	—	—	1	—	70,000	—	70,000
Bark & Warburgs förnyade aktiebolag	—	»	—	—	—	—	—	1	—	160,000	—	160,000
Aktiebolaget Prytz & Wienckens fabriker	—	»	—	—	—	—	—	2	—	355,000	—	355,000
Konfektionsaktiebolaget J. A. Wettergren & K:i	—	»	—	—	—	—	—	1	—	115,000	—	115,000
	—	»	—	—	—	—	—	2	—	494,000	—	494,000

Tab. 5. (Forts.) EGENDOMAR TILLHÖRANDE INHEMSKA AKTIEBOLAG, I GÖTEBORGS OCH BOHUS LÄN ÅR 1905.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Aktiebolagets namn.	Egendomens namn.	Belägenhet. Socken (stad).	M a n t a l.				Antal utjordar, ängar o. d. ej i man- tal satt jord.	Antal verk och inrättnin- gar (fa- stigheter i städer).	T a x e r i n g s v ä r d e t (i kronor)				
			Krono.	Skatte.	Frälse.				Summa.	å jord- bruks- fastighet.	å annan fastighet (utom fräl- seränta).	å frälse- ränta.	Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.							
Örnberg & Andersons aktiebolag . .	—	Göteborg.	—	—	—	—	—	—	1	—	130,000	—	130,000
Svenska spritförädlingsaktiebolaget . .	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	145,000	—	145,000
Rosenlunds fabrikers aktiebolag . . .	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	835,000	—	835,000
Odd Fellows byggnadsaktiebolag . . .	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	70,000	—	70,000
Kungälfvs glasbruks aktiebolag	Kungälfvs glasbruk	Kungälf.	—	—	—	—	—	1	1	4,000	115,800	—	119,800
Göteborgs kärfabriksaktiebolag	Göteborgs kärfabrik	»	—	—	—	—	—	—	1	—	317,400	—	317,400
Marstrands badhusaktiebolag	—	Marstrand.	—	—	—	—	—	—	1	—	172,400	—	172,400
Aktiebolaget Marstrands mekaniska verkstad	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	1,600	—	1,600
Bryggeriaktiebolaget Svante Natt och Dag	—	Uddevalla.	—	—	—	—	—	1	1	600	172,100	—	172,700
Jacobowakys handelsaktiebolag	—	»	—	—	—	—	—	1	1	1,100	455,700	—	456,800
Aktiebolaget J. N. Sanne	Ryledal	Herrestad.	—	—	—	—	—	—	1	—	5,000	—	5,000
Frideborgs byggnadsaktiebolag	Ivarsbo	Uddevalla. Forshälla.	—	—	—	—	—	1	1	17,500 60,000	13,000	—	70,500
Jönköpings och Vulcans tändsticksfa- briksaktiebolag	—	Uddevalla.	—	—	—	—	—	—	1	—	63,800	—	63,800
Uddevalla ångbryggeriaktiebolag	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	610,000	—	610,000
Kampenhofs spinneriaktiebolag	Kuröd Öfra	Bäfve.	—	—	—	—	—	—	1	—	2,000	—	2,000
Uddevalla—Vänersborg—Herrljunga järnvägsaktiebolag	—	Uddevalla.	—	—	—	—	—	—	1	—	146,000	—	146,000
Uddevalla—Lelångens järnvägsaktie- bolag	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	727,100	—	727,100
Thorburns Söners aktiebolag	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	70,000	—	70,000
Uddevalla—Lelångens järnvägsaktie- bolag	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	108,000	—	108,000
Strömstads societetshusaktiebolag . . .	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	115,600	—	115,600
Trävaruaktiebolaget Fr. Cöster & K.	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	203,700	—	203,700
Uddevalla tunnfabriks- och trävaru- aktiebolag	Sjökroken, Brattås	Bäfve.	—	—	—	—	—	1	—	10,000	—	—	10,000
Uddevalla mekaniska verkstads aktie- bolag	—	Uddevalla.	—	—	—	—	—	—	1	—	103,000	—	103,000
Ridhusaktiebolaget	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	32,800	—	32,800
Strömstads societetshusaktiebolag . . .	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	13,000	—	13,000
» badhusaktiebolag	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	40,200	—	40,200
Aktiebolaget Strömstads ansjovis- och konservfabrik	—	»	—	—	—	—	—	—	4	—	51,800	—	51,800
Aktiebolaget Strömstads ansjovis- och konservfabrik	Mosestycket	Strömstad.	—	—	—	—	—	1	1	200	10,500	—	10,700
Aktiebolaget Strömstads cigarr- och tobaksfabrik	—	»	—	—	—	—	—	—	1	—	3,500	—	3,500
Strömstad—Skee järnvägsaktiebolag . .	—	»	—	—	—	—	—	—	5	—	61,000	—	61,000

Aktiebolaget Laholmen	Laholmen	Strömstad.	—	—	—	—	—	2	—	25,000	—	25,000
Lysekils nya badhusaktiebolag . . .	—	Lysekil.	—	—	—	—	—	1	19	27,200	271,000	298,200
Lysekils mekaniska verkstads aktiebolag	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	18,000	18,000
Summa			—	30 2 63383 15724800	5	8 449 1200	43 8047079 15724800	104	549	5,225,000	80,708,700	4,600 85,438,300

Tab. 6.

EGENDOMAR TILLHÖRANDE FRÄMMANDE MAKTERS UNDERSÅTAR, I GÖTEBORGS OCH BOHUS LÄN ÅR 1905.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Främmande maktens och undersåtens namn.	Egendomens namn.	Belägenhet. Socken (stad).	M a n t a l.				Antal utjordar, ängar o. d. ej i mantal satt jord.	Antal verk och inrättningar (fastigheter i städer).	Taxeringsvärdet (i kronor)				
			Krono.	Skatte.	F r ä l s e.				Summa.	å jordbruksfastighet.	å annan fastighet (utom frälseränta).	å frälseränta.	Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.							
Fabrikör K. Myhre (norsk)	Skår, Gotebergslund . . .	Örgryte.	—	—	—	—	31 3/8	1	1	—	42,500	—	980,700
» Jörg. Jebsen »	Partilled Mellang	Partilled.	—	1 5/8	—	—		1	1	18,000	382,000	—	
» Johan Jebsen »	» Stom	»	—	—	—	—		1	1	—	50,200	—	
N. S. Beer »	Kroken	Skee.	—	2	—	—		—	—	125,000	29,400	—	
Ragnvald och Sverre Falk . . . »	Ytterby, Källviken	Svenneby.	—	—	—	—		—	—	8,000	16,900	—	
	Hällesmark, Körstrand . .	Näsinge.	—	—	—	—		—	—	—	4,000	—	
	Möllegården	»	—	—	—	—		—	—	—	3,000	—	
	Hälle	Lommelanda.	—	1 3/8	—	—		—	—	1,000	11,000	—	
L. R. Sörensen »	Björnäs	Tanum.	—	1/8	—	—		—	—	4,400	600	—	
Hans Helgen »	Sundshult	Nafverstad.	—	3/4	—	—		—	—	19,300	9,600	—	
Handlanden B. Th. Knudsen . . »	—	Göteborg.	—	—	—	—		—	1	—	145,600	—	
» M. D. Sörvik »	—	»	—	—	—	—		—	1	—	4,000	—	
Hustrun Gerda A. J. Pedersen . »	—	»	—	—	—	—		—	1	—	21,000	—	
Fru Hilda Fr. Thurman »	—	»	—	—	—	—		—	1	—	19,900	—	
Bekhandlanden M. C. Aarøe . . »	—	»	—	—	—	—		—	1	—	19,000	—	
De förenede Stenhuggerier i Kristiania »	—	Strömstad.	—	—	—	—		—	2	—	12,800	—	
Em. Simonsen »	Myren	»	—	—	—	—		—	1	—	12,000	—	
A. Ljungberg »	Utsikten A	»	—	—	—	—		—	1	—	6,300	—	
Anton Kristian Olsen »	—	Lysekil.	—	—	—	—		—	1	—	15,800	—	
Handelsresanden H. Rothstein . (rysk)	—	Göteborg.	—	—	—	—		—	1	—	—	225,000	—
Carl Burchands sterbhus (tysk)	Önneröd	Tufve.	—	1 5/8	—	—	1 3/8	—	—	15,900	—	—	518,200
Fabriksidkaren Herman Kürzel . »	Gårda, Bobinen	Örgryte.	—	—	—	—		1	1	—	498,000	—	
Paul Tauser »	Fisketorp å Lyckorna . .	Ljung.	—	—	—	—		1	—	—	1,500	—	
Maximilian Vladislaus Feijerabend »	N:r 53	Kungälf.	—	—	—	—		—	—	—	2,800	—	
With Webster & Co (engelsk)	Lindholmen	Lundby.	—	—	—	—	1 3/8	1	—	—	232,100	—	134,700
Handlanden Alfred Bell »	»	»	—	—	—	—		1	1	—	16,600	—	
The united house shoe and nail company limited »	Underås, Bleket	Örgryte.	—	—	—	—		1	1	—	134,700	—	
Handlanden James G. Calvert . . »	»	»	—	1 1/8	—	—		—	—	—	55,000	—	

Tab. 5 o. 6.

Göteborgs och Bohus län.

Tab. 6. (Forts.) EGENDOMAR TILLHÖRANDE FRÄMMANDE MAKTERS UNDERSÅTAR, I GÖTEBORGS OCH BOHUS LÄN ÅR 1905.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	
Främmande maktens och undersåtens namn.	Egendomens namn.	Belägenhet. Socken (stad).	M a n t a l.				Antal utjordar, ängar o. d. ej i man- tal satt jord.	Antal verk och inrätt- ningar (fastig- heter i städer).	T a x e r i n g s v ä r d e t (i kronor)					
			Krono.	Skatte.	F r ä l s e.				Summa.	å jord- bruks- fastighet.	å annan fastighet (utom fräl- seränta).	å frälse- ränta.	Summa.	
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.								
The London wax vest co lim. (engelsk)	Kallebäck	Örgryte.	—	—	—	—	$\frac{1}{10\frac{1}{2}}$	1	1	—	240,000	—	1,153,700	
Godsägaren F. W. Stoddard . . .	—	Göteborg.	—	—	—	—		—	1	—	—	187,000		—
Handlanden C. B. Marcus . . .	—	»	—	—	—	—		—	1	—	—	210,000		—
Engelska församlingen	—	»	—	—	—	—		—	1	—	—	55,000		—
Änkefru M. Cruickshank	N:r 109	Kungälf.	—	—	—	—		—	—	—	—	23,300		—
Bolaget »Vieille Montagne» . (belgisk)	Lundby, Biskopsgården . .	Lundby.	—	—	—	—	—	1	—	—	290,000	—	290,000	
Auguste Pellerin (fransk)	—	Göteborg.	—	—	—	—		—	1	—	—	520,000	—	520,000
J. A. J. Ingelman . . . (amerikansk)	N:r 15 A	Kungälf.	—	—	—	—		—	1	—	—	4,000	—	4,000
		Summa	—	3181	—	—	3181	10	23	191,600	3,500,000	—	3,691,600	

Tab. 7.

FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER, ICKE REGISTRERADE SJUKKASSOR SAMT DÄRMED JÄMFÖRLIGA INRÄTTNINGAR I GÖTEBORGS OCH BOHUS LÄN ÅR 1905.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.				
A. Å landsbygden.									
a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux och dylikt.									
J. J. Dicksons stiftelse.	Vård och försörjning af inom Örgryte socken födda eller där länge bosatta välfrejdade ålderstigna eller sjukliga behöfvande.	Grosshandlanden James J. Dickson.	1884 16/8	26	7,401	272,680	40,000	Styrelse vald af Örgryte kommunalfullmäktige.	
Helena Jönsdotters donation.	Understöd till fattiga i kommunen.	Hemmansägareäkan Helena Jönsdotter.	1849 25/11	25	7	150	—	Rödbo fattigvårdsstyrelse.	
Befallningsman A. Nilssons donation.	D:o d:o.	Befallningsman A. Nilsson.	1854 15/4	25	37	750	—	D:o d:o.	
D:o d:o.	D:o d:o.	Densamme.	»	4	37	750	—	Backa d:o.	
D:o d:o.	D:o d:o.	D:o.	»	17	37	750	—	Sävre d:o.	
D:o d:o.	D:o d:o.	D:o.	»	3	37	750	—	Björlanda d:o.	
D:o d:o.	D:o d:o.	D:o.	»	6	37	750	—	Torslanda d:o.	
D:o d:o.	D:o d:o.	D:o.	»	—	45	750	—	Öckerö d:o.	
D:o d:o.	D:o d:o.	D:o.	»	3	35	750	—	Lundby d:o.	
D:o d:o.	D:o d:o.	D:o.	»	10	37	750	—	Tufve d:o.	

Makarne Olssons minne. Prosten B. Wadströms do- nation.	Understöd till fattiga i kommunen. D:o d:o.	Handlanden Axel R. Olsson. Prosten B. Wadström.	1901 ²¹ / ₉ 1857 ¹⁴ / ₅	8 8	200 50	5,000 1,000	— —	Backa kommunalnämnd. D:o d:o.
Stjernereutzska donationen. D:o d:o.	D:o d:o. D:o d:o.	Hofrättsrådet Z. Stjernereutz. Densamme.	1810 ⁸ / ₅ ,	4 8	37 50	750 1,000	— —	D:o d:o. Säve fattigvårdsstyrelse. D:o d:o.
Landtbrukaren Karl Nilssons donationsfond.	D:o d:o.	Landtbrukaren Karl Nilsson.	1885 ¹⁸ / ₈	5	37	750	—	
Häradsdomaren Andreas Perssons donation.	D:o d:o.	Häradsdomaren Andreas Pers- son.	1848 ² / ₂	4	50	1,000	—	Björlanda kommunalnämnd.
Häradsdomaren Per Andreas- sons donationsfond.	D:o d:o.	Landtbrukaren Per Andreas- son.	1872 ²⁴ / ₁₂	10	50	1,000	—	Torslanda fattigvårdsstyrelse.
C. G. Schougs d:o.	Julgåfva till fattig änka i kommunen.	Prosten C. G. Schoug.	1879 ³¹ / ₁	1	7	150	—	D:o kommunalnämnd.
Henrik Anderssons d:o.	D:o till fattig i d:o.	Hemmansägaren Henrik An- dersson.	1860	1	3	75	—	D:o d:o.
Mamsell Westbergs donation.	Julgåfvor åt 3:ne behöfvande ogifta kvinnor i d:o.	Hushållerskan Emilie West- berg.	1878 ²⁵ / ₂	3	15	300	—	D:o d:o.
D:o d:o.	Understöd till fattiga i kommunen.	Densamma.	1879 juni	3	18	300	—	Öckerö fattigvårdsstyrelse.
Prosten C. G. Schougs i Torslanda d:o.	D:o d:o.	Prosten C. G. Schoug i Tors- landa.	—	1	9	150	—	D:o kommunalnämnd.
Öckerö församlings änke- kassa.	D:o åt fattiga änkor i kommunen.	Komminister P. O. Gull- strand.	1882 ⁹ / ₁₀	8	37	1,291	—	D:o komminister.
Handlanden J. F. Petters- sons i Göteborg donation.	D:o åt fattiga fiskare eller skolbarn.	Grosshandlanden J. F. Pet- tersson.	1899 ²⁵ / ₉	30	240	4,000	—	D:o kommunalnämnd.
Makarne Olssons minne.	D:o åt fattiga i visst område af kommunen.	Handlanden Axel R. Olsson.	1901 ²¹ / ₉	8	300	13,000	—	Lundby d:o.
Fruentimmersföreningens i Gö- teborg stiftelse åt fattiga fiskare i Styrso pastorat.	D:o åt fiskare eller lån åt fiskare och strandsittare vid tider af hunger och misslyckadt fiske.	Fruentimmersföreningen i Gö- teborg.	1838 ¹⁷ / ₄	—	—	2,471	—	Styrso pastor och kyrkoråd. ¹⁾
Grosshandlanden J. F. Pet- terssons i Göteborg dona- tionsfond.	D:o åt fattiga i kommunen.	Grosshandlanden J. F. Pet- tersson.	1899 ²⁵ / ₉	38	190	4,000	—	D:o kommunalnämnd.
Änkefru Eleonore Dicksons donation.	D:o åt sjuka och behöfvande änkor i kommunen.	Änkefru Eleonore Dickson.	1898 ²¹ / ₇	56	450	10,000	—	Örgryte d:o.
Maria Michæli Austs under- stödsfond.	D:o åt änkor och barn efter fiskare m. fl. inom Askims, Västra Frölunda och Styrso socknar.	Maria Sophia Ludovica Mi- chæli, född Aust.	1874 ⁷ / ₁₀	46	725	17,081	—	Kronofogden i Göteborgs fög- deri och kyrkoherdarne i socknarne.
Cornelius Jonssons donations- fond.	D:o åt socknens fattiga med företrädare för släktingar.	Handlanden Cornelius Jons- son.	1862 ²⁰ / ₁₂	8	50	1,000	—	Kyrkorådet i Torsby.
Magnus Anderssons d:o.	Gemensamma fattigvården i kommunen.	Hemmansägaren Magnus An- dersson.	1846 ²⁵ / ₅	—	5	100	—	Kommunalnämnden i Hare- stad.
Rafstedtska donationen.	Till fattiga i Hälta, som ej hafva fattigunderstöd.	Landtbrukaren J. Rafstedt och hans hustru.	1864 ¹⁷ / ₈	37	135	3,000	—	D:o i Hälta.
Christian Carlssons dona- tionsfond.	D:o inom Ljungs socken.	Hemmansägaren Christian Carlsson.	1856 ²² / ₉	20	50	1,000	—	Pastor i Ljung.
S. Bergii d:o.	För anskaffande af skodon till fattiga i Ljung.	Hofrättskommissarie S. Ber- gius.	1859 ¹³ / ₉	21	110	2,377	—	Kommunalnämnden i Ljung.
Skarstedtska donationen.	Till fattiga och prästänkor.	Professor C. W. Skarstedt.	1882 ¹² / ₅ 1889 ¹⁷ / ₁₂ 1861 ¹ / ₁₀	8 —	55 50	1,279 1,000	— —	Pastor och kyrkoråd i Sol- berga. Kommunalnämnden i Hjärt- um.
Naumanska d:o.	Till fattiga i Hjärtum.	Fröken Cecilia Nauman.	—	—	—	—	—	D:o d:o.
Forsbergiska d:o.	Till afskedade båtsmän i Hjärtum.	Båtsmansänkan Forsberg.	—	1	15	300	—	D:o i Västerlanda.
D:o d:o.	Till behöfvande båtsmansänkor i Västerlanda.	Densamma.	—	1	15	300	—	Kyrkoherden i Forshälla.
Inger Maria Anderssons do- nationsfond.	Understöd åt två fattiga änkor i Forshälla.	Änkan Inger Maria Anders- son.	1879 ²⁰ / ₁	2	30	500	—	Kyrkorådet i Röra.
Anna Helena Niklasdotters donation.	Räntan utbetalas till fattiga barn och änkor i Röra socken.	Anna Helena Niklasdotter.	1894 ⁷ / ₃	15	50	1,000	—	Fattigvårdsstyrelsen i Mor- landa.
Bildtska donationen.	Till fattiga i Morlanda.	Bildt.	Okändt.	—	—	150	—	D:o d:o.
Gjörllinska d:o.	D:o d:o.	Gjörllin.	,	—	—	150	—	Kyrkoherden i Morlanda jämte fattigvårdsstyrelsen.
Kruseska d:o.	D:o d:o.	Snickaremästaren Samuel Kruse.	1892 ²⁰ / ₆	—	—	3,385	—	Pastor i Morlanda jämte fyra af honom utsedda ledamöter.
Falkska d:o.	Till fattiga i Morlanda församling, som ej åtnjuta hel försörjning.	Possessionaten Anders Falk.	1853 ⁷ / ₂	283	3,079	94,140	55,060	Pastor och kyrkoråd i Mor- landa.
Fruentimmerskassan.	Räntan utdelas vid synnerlig nöd till fattiga fiskare- familjer i Morlanda.	Fruentimmersföreningen i Gö- teborg.	1838 ¹⁷ / ₄	—	—	1,849	—	Gullholmens kyrkoråd.
D:o.	D:o d:o i Gullholmen.	D:o d:o.	,	—	—	832	—	Fem styrelseledamöter.
Sjökapten Martin Bengtssons donation.	Understöd åt fattiga i Skaftö.	Sjökapten M. Bengtsson.	1860 ¹² / ₁	70	250	5,000	—	Tre d:o.
D:o d:o.	D:o d:o i Fiskebäckskil.	Densamme.	,	40	225	5,000	—	Kommunalnämnden i Sten- kyrka.
Olof Knutssons d:o.	Till fattiga i Stenkyrka.	Landtbrukaren Olof Knuts- son.	1839 ⁶ / ₄	3	6	100	—	D:o d:o.
Olof Anderssons d:o.	D:o i Skärhamn, som ej åtnjuta understöd af kommunen.	Hemmansägaren Olof An- dersson.	1886 ³⁰ / ₇	1	2	100	—	D:o d:o.
Nils Olssons i Nordre Bäck d:o.	Till fattiga änkor i Stenkyrka socken.	Hemmansägaren Nils Olsson.	1904 ⁷ / ₁₀	10	40	1,000	—	D:o d:o.

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905	af nedanstående antal personer.	Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
Rafstedtska donationen.	Arrendet för 5,48 mtl Hallebäck utdelas årligen till de mest behöfvande i Klöfvedal.	Landtbrukaren Johannes Rafstedt.	1864 17/8	47	70	2,100	2,100	Kommunalnämnden i Klöfvedal.	
J. F. Petterssons donation.	Inköp af bränsle, som årligen utdelas till fattiga i Klöfvedal.	Grosshandlanden J. F. Pettersson.	1899 25/6	53	208	5,000	—	D:o i Klöfvedal.	
Gyllensténs d:o.	Till fattiga prästänkor eller prästdöttrar.	Fröken Charlotta Gyllenstén.	1867 12/6	4	400	8,000	—	Kyrko- och skolrådet i Skredsvik.	
Johanssonska fonden.	Understöd åt fattiga.	Pehr Johansson.	1879 23/3	10	275	5,000	—	Pastor i Bokenäs tillsammans med församlingen.	
Forsbergsska donationen.	Till Håby sockens fattiga.	Komminister Gustaf Forsberg.	1857 6/6	20	1,265	27,800	—	Kommunalnämnden i Håby.	
Ryssiska fonden.	Att understödja någon förtjänt f. d. soldat i Bro.	Pastor A. E. Holmberg, som insamlat bidrag till fonden.	—	1	10	200	—	Pastor i Bro.	
Fruentimmersföreningens kassa.	Att förbättra kustallmogens ställning genom utlåning.	Fruentimmersföreningen i Göteborg.	1836—38	—	—	1,451	—	Tossene kyrkoråd.	
Olof och Martin Larssons donation.	Till Askums mest behöfvande fattiga, dock ej helför-sörjningshjon.	Hemmansägarna Olof och Martin Larsson i Svenneby.	1877 1/11 1883 1/11	—	60	1,200	—	Valfrid Henrikssons stärbhus under pastors i Askum uppsikt.	
»Testamente».	Understöd åt fattigvården i Nafverstads socken.	Kreaturshandlanden Chr. Andersson i Jaren.	1881 11/7	—	—	3,122	—	Fattigvårdsstyrelsen i Nafverstad.	
Fruentimmersföreningens nödhjälpskassa.	Att genom mindre lån till fattiga fiskare och torpare bereda dem tillfälle till inköp af fiskredskap och utsädesspannmål.	Fruentimmersföreningen i Göteborg.	1844 24/11	—	—	5,564	—	Skee kommunalnämnd.	
Rutger Smithska fonden.	Understöd och årliga pensioner till fattiga fiskare och fiskareänkor inom Norrvikens fögderi.	Författarinnan Emelie Flygare-Carlén.	1860 31/10	30	466	10,000	—	Styrelse med domhafvanden i Norrvikens domsaga som ordförande.	
Fruentimmersföreningens i Göteborg åt Tanums pastorats fattiga fiskare skänkta kassa.	Till understöd af fattiga fiskare och mindre jordinnahafvare inom Tanums pastorat.	Fruentimmersföreningen i Göteborg.	1838 17/4	7	50	1,226	—	Tanums och Lurs gemensamma kyrkoråd.	
b) Stiftelser och inväntningar för barnavård och barnundervisning.									
Stjernerentzka skolan.	Att bereda »lön för en lärare vid en skola i Säfve».	Hofrättsrådet Z. Stjernerentz.	1812 14/12	—	700	13,700	7,700	Säfve kyrkoråd.	
Carl Nilssons donation.	Barnundervisning i Säfve socken.	Landtbrukaren Carl Nilsson.	1885 18/8	—	50	1,000	—	D:o skolråd.	
Sven Nilssons d:o.	Beklädnad åt fattiga skolbarn från Skogarne rote i Säfve socken.	Landtbrukaren Sven Nilsson.	1893 16/10	—	75	1,500	—	D:o d:o.	
Olof Svenssons d:o.	Beklädnad af fattiga skolbarn från Ingebäck och Kärra rote i Säfve socken.	Hemmansägaren Olof Svensson.	1875 11/1	—	50	1,000	—	D:o d:o.	
Wadströmska donationen.	Premier åt flitiga skolbarn.	Prosten B. Wadström.	1860	—	50	1,000	—	D:o d:o.	
D:o d:o.	Understöd till fattiga skolbarns föräldrar.	Densamme.	1857 14/6	12	50	1,000	—	Björlanda kommunalnämnd.	
Götiska förbundets skola i Mölndal.	Folkbildning inom företrädesvis Fässbergs socken.	Öfverdirektören Samuel Norberg.	1826 27/1	—	—	26,751	16,000	Götiska förbundet och Fässbergs skolråd.	
L. A. Petterssons donation.	Bespisning af fattiga skolbarn i kommunen.	Possessionaten L. A. Pettersson.	1850 13/5	30	225	5,000	—	Örgryte skolråd.	
J. N. Grönvalls d:o.	Mat och kläder åt d:o i d:o.	Handlanden J. N. Grönvall.	1865 26/8	39	300	5,000	—	D:o d:o.	
Örgryte husbondeförenings d:o.	Beklädnad åt d:o i d:o.	Husbondeföreningen i Örgryte.	1883 10/13	78	598	13,300	—	D:o d:o.	
Fru Helena Aurora Krooks d:o.	D:o och bespisning af d:o i d:o.	V. härads höfding J. A. Krook.	1864 20/10	18	135	3,000	—	D:o d:o.	
Maria och Pontus Virgins d:o.	Beklädnad af d:o i d:o.	Kapten P. Virgin och h. h. Maria.	1876 4/4	17	142	3,000	—	D:o d:o.	
C. P. Virgins d:o.	Beklädnad af fattiga barn i kommunen.	F. kapten C. P. Virgin.	1893 10/3	10	250	5,000	—	D:o fattigvårdsstyrelse.	
Silvanderska småbarnsskolan.	Vidmakthållande af småbarnsskola i Örgryte.	Handlanden Fredr. Silvander.	1874 8/9	—	—	22,286	—	D:o skolråd.	
Silvanderska slöjdskolan.	Underhåll af slöjdskola i d:o.	Grosshandlanden J. F. Silvander.	1874 28/3	16	1,100	26,000	—	D:o d:o.	
Simmersröds barnhus.	Vård och uppfostran af 25 fattiga gossebarn i Göteborgs och Bohus län.	Hofrättskommisarien Sven Bergius.	1859 12/9	—	—	149,568	36,000	En direktion af 25 personer.	2)
Makarna J. N. och H. J. Petterssons donationsfond.	Till löneförbättring åt förste läraren vid Simmersröds barnhus och premier åt barnhusbarn.	F. bokbindaren J. N. Pettersson och h. h.	1882 24/7	—	—	—	—	Barnhusdirektionen.	3)

Niklas Srenssons d:o.	Till fattiga skolbarn i Torsby.	Hemmansägaren Niklas Svensson.	1874 ²⁰ / ₄	6	25	500	—	Skolrådet i Torsby.
Olof Larssons d:o.	För inköp af linne till fattiga barn i Solberga.	Hemmansägaren Olof Larsson.	1875 ⁵ / ₇	17	51	1,067	—	Kommunalnämnden i Solberga.
Lars Hanssons d:o.	Till kläder åt fattiga skolbarn i Håltå.	Hemmansägaren Lars Hansson och h. h.	1880 ⁸ / ₆	5	25	500	—	D:o i Håltå.
Anders Petterssons d:o.	Beklädnadshjälp åt fattiga barn i Forshälla.	Husägaren Anders Pettersson.	1879 ¹⁹ / ₃	20	60	1,000	—	Pastor i Forshälla.
A. H. Evers d:o.	Till kläder åt fattiga skolbarn i Hjärtum m. m.	A. H. Evers.	1884 ⁹ / ₉	—	100	2,000	—	Kyrkorådet i Hjärtum.
Hans Linds slöjdskolefond för Tegneby, Röra och Stala socknar.	En slöjdskola, som skall inrättas 20 år efter testators död.	Postmästaren Hans Lind.	1889 ⁷ / ₉	—	—	19,249	—	En vald styrelse..
Rhodinska donationsfonden.	Understöd åt fattiga skolbarn i Torp.	Kyrkoherden C. M. Rhodin.	1878 ²³ / ₆	50	150	3,000	—	Skolrådet i Torp.
D:o d:o.	D:o d:o i Myckleby.	Densamme.	,	50	150	3,000	—	D:o i Myckleby.
D:o d:o.	D:o d:o i Långelanda.	D:o.	,	50	150	3,000	—	D:o i Långelanda.
Prosten Joh. Anderssons donation.	Understöd åt behöfvande barn inom Myckleby församlings högsta folkskoleklass.	F. d. generaldirektör Aug. Almén.	1899 ¹⁰ / ₁₁	8	25	500	—	D:o i Myckleby.
Chr. Christofferssons d:o.	Räntan användes till skodon åt skolbarn i Klöfvedals socken.	Landbrukaren Chr. Christoffersson.	—	21	120	3,000	—	D:o i Klöfvedal.
Gahmska donationen.	Att understödja fattiga och flitiga skolbarn i Skredsvik.	Kyrkoherden G. S. Gahm.	1868 ⁷ / ₃	6	25	500	—	D:o i Skredsvik.
Gillerstedtska fonden.	För understöd åt 2 fattiga, vanföra barn i Bro socken samt förbättring af skollärares villkor.	Fröken B. M. Gillerstedt.	1827 ¹⁰ / ₃	3	67	1,333	—	Kyrkorådet i Bro.
Grytingska donationen.	För undervisning och vård åt fattiga barn i Herrestads socken.	Fru Katarina Pettersson i Grytingen.	1857 ⁵ / ₈	15	975	26,000	—	D:o i Herrestad.
Gyllensténska d:o.	Att understödja fattiga och flitiga skolbarn i Skredsviks socken.	Läroverksadjunkten B. G. Gyllenstén.	1867 ² / ₈	22	100	2,000	—	Skolrådet i Skredsvik.
D:o d:o.	D:o d:o i Högås socken.	Densamme.	1872 ¹⁷ / ₇	5	20	500	—	D:o i Högås.
Fröken Gyllensténs donation.	D:o d:o i Skredsviks socken.	Fröken Charlotta Gyllenstén.	1867 ⁹ / ₈	20	100	2,000	—	Kyrko- och skolrådet i Skredsvik.
Holmdorffska fonden.	Att bekläda fattiga skolbarn i Tossene socken.	Kapten Carl Holmdorff.	1856 ¹⁸ / ₃	5	90	2,000	—	Kyrkorådet i Tossene.
Joh. Ant. Niklassons och Anna Maria Adriansdoters donationsfond.	Att understödja fattiga skolbarn i Brastads socken.	Hemmansägaren Joh. Ant. Niklasson.	1898 ²⁸ / ₆	6	30	500	—	Skolrådet i Brastad.
Kapten Samuelssons donation.	Att understödja fattiga och flitiga barn i Högås socken.	Kapten Andreas Samuelsson.	1874 ²⁴ / ₄	5	20	500	—	D:o i Högås.
Leander Oléns d:o.	Att understödja fattiga och flitiga skolbarn eller fattig yngling, som studerar till präst eller skollärare.	Länsjägmästare Leander Olén.	1903 ³ / ₉	5	21	1,031	—	D:o i Skredsvik.
D:o d:o.	Till fattiga skolbarns beklädnad i Foss socken.	Densamme.	,	—	—	1,052	—	D:o i Foss.
A. Olséns donationsfond.	Till beklädnad af fattiga skolbarn i Berfendals socken.	Kronolänsmannen A. Olsén.	1889 ⁷ / ₅	11	150	3,000	—	Kommunalnämnden i Berfendal.
Falkska fonden i Bokenäs socken.	Att understödja skolan och fattigvården i Bokenäs.	Prosten J. H. Falk.	1849 ⁵ / ₆	—	—	4,778	—	D:o och skolrådet i Bokenäs.
D:o d:o i Dragsmarks socken.	Att vara till hjälp för skolornas och de fattigas underhåll.	Densamme.	,	—	—	2,916	—	Kyrkorådet i Dragsmark.
Änkefru Anna Fredrika Gyllensténs minnesfond.	Underhåll med kläder, mat och böcker åt flitiga skolbarn från Tanums socken.	Läroverksadjunkten B. G. Gyllenstén.	1868 ¹⁵ / ₈	10	68	1,500	—	Tanums skolråd.
Gahmska fonden.	Underhåll i kläder och böcker åt d:o från d:o.	Kyrkoherden G. S. Gahm.	1868 ¹⁷ / ₃	10	20	500	—	D:o d:o.
c) Stipendiefonder och andra stiftelser för undervisning.								
Rhodinska sockenbiblioteks-fonden.	Räntan användes till inköp af tjänliga böcker till sockenbiblioteket i Torp.	Kyrkoherden C. M. Rhodin.	1878 ²³ / ₆	—	—	300	—	Skolrådet i Torp.
D:o d:o.	D:o d:o i Myckleby.	Densamme.	,	—	—	400	—	D:o i Myckleby.
D:o d:o.	D:o d:o i Långelanda.	D:o.	,	—	—	300	—	D:o i Långelanda.
d) Stiftelser för sjukvård.								
Fonden för medellösa, sjuka badgäster vid Ljungskile.	Till medellösa, sjuka badgäster.	Louise Keiller m. fl.	1882	10	95	2,420	—	Direktion med kyrkoherden i Forshälla till ordförande.
J. N. Petterssons donationsfond.	Till fattiga sjuka i Ljung, som ej hafva fattigunderstöd.	Bokbindaren J. N. Pettersson och h. h.	1882 ¹⁸ / ₇	25	195	6,139	—	Kommunalnämnden i Ljung.
e) Ej registrerade sjuk- och begravningskassor.								
Mölnåls hundramannaförening nr 2.	Understöd vid sjukdoms- och dödsfall.	Gjutmästare J. W. Lundgren.	1885 ²³ / ₂	29	994	906	—	Af medlemmarne vald styrelse. ⁴⁾
Mölnåls femtiomannaförening.	D:o vid sjukdomsfall.	Smeden Henrik Olsson.	1886 ¹ / ₁₁	11	91	605	—	D:o. ⁵⁾
Sjukföreningen vid M. E. Delbancos fabriker Myran.	D:o vid sjukdoms- och dödsfall.	Arbetaren J. B. Blom.	1898 ¹ / ₃	11	170	432	—	D:o. ⁶⁾
Rosenbergs fabrikers arbetares sjuk- och begravningskassa.	D:o d:o.	Arbetare vid fabriken.	1874 ⁷ / ₁₀	2	37	1,411	—	Disponenten vid fabriken. ⁷⁾
Krokslättis arbetares sjuk- och begravningskassa.	D:o d:o.	Arbetare vid fabriken.	1895 ¹⁵ / ₈	8	165	743	—	Af medlemmarne vald styrelse. ⁸⁾
Sjuk- och begravningskassan Kronan.	D:o d:o.	Mölnlycke arbetare.	1895 ²⁵ / ₈	9	168	726	—	D:o. ⁹⁾

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905 till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
Jonsreds arbetares sjuk- och begravningskassa.	Understöd vid sjukdoms- och dödsfall.	Arbetare vid fabriken.	1865 1/3	67	2,056	11,811	—	Af medlemmarne vald styrelse.	10)
Almedals fabrikers arbetares d:o.	D:o d:o.	—	1861 2/1	—	2,355	18,270	—	D:o.	11)
Blåbandsföreningen Emanuels begravningskassa.	D:o vid dödsfall.	Medlemmar i föreningen.	1902 1/11	4	200	418	—	D:o.	12)
Gårda fabrikers aktiebolags arbetares sjuk- och begravningskassa.	D:o vid sjukdoms- och dödsfall.	Gårda fabrikers aktiebolag.	1894 20/12	64	2,665	3,506	—	Gårda fabrikers aktiebolag.	13)
Göteborgs tapetfabriks d:o.	D:o d:o.	Fabrikens arbetare.	1900 25/1	13	552	—	—	Fabrikens arbetare.	14)
Säfvénäs arbetares sjukhus.	D:o d:o.	Arbetare vid fabriken.	1885 1/3	109	4,774	—	—	Säfvénäs aktiebolag.	15)
Färgeriaktiebolaget Levantens arbetares sjuk- och begravningskassa.	D:o d:o.	Färgeriaktiebolaget Levanten jämte arbetare.	1888 21/1	37	1,053	3,570	—	Af medlemmarne vald styrelse.	16)
Eriksbergs mekaniska verkstads d:o.	D:o d:o.	Disponent D. W. Flobeck.	1854	100	2,656	5,127	—	Eriksbergs mekaniska verkstads aktiebolag.	17)
John A. Gahms reseffektfabriks arbetares sjukhus.	D:o d:o.	Fabrikör John A. Gahm.	1895 1/3	3	54	1,593	—	Fabrikör John A. Gahm.	18)
Trävarubolagets arbetares sjuk- och begravningskassa.	D:o d:o.	Bolaget, dess tjänstemän och arbetare.	1885 1/6	13	420	1,253	—	Af medlemmarne vald styrelse.	19)
Inlands d:o.	D:o d:o.	Maskinförare C. A. Andersson och Axel Hansson.	1897 13/6	18	765	3,533	—	En styrelse af 4 personer.	20)
Torskogs d:o.	D:o d:o.	Gjutmästare C. F. Lindberg.	1891 20/10	68	1,134	1,077	—	Stiftaren.	21)
Arbetarnes vid Hjalmedals stenhuggeri d:o i Brastads socken.	D:o d:o.	Förmannen Carl Lind.	1892 2/9	32	1,784	243	—	Fem ledamöter.	22)
Heestrandes sjuk- och begravningsförening.	D:o d:o.	Heestrandes stenhuggeris arbetare.	1899 18/2	7	300	922	—	En styrelse af 9 personer.	23)
f) Pensionsfonder.									
J. A. Anderssons donation.	Räntan insättes i lifränteanstalt i januari för under föregående år i Rönningby, Rödbo socken, födda barn, som vid 25 års ålder få lyfta beloppet och räntor.	Civilingeniör J. A. Andersson i Norrköping.	1884 5/4	—	—	9,340	—	Rödbo kyrkoråd.	
D:o d:o.	D:o d:o i Kärra by, Säfve socken, d:o d:o.	Densamme.	—	3	284	13,870	—	Säfve d:o.	
Levantens arbetares pensionskassa.	Pension till älderstigna arbetare.	Grosshandlanden Alfred Svensson.	1896 23/3	4	715	19,691	—	Färgeriaktiebolaget Levanten.	
Rafstedtska donationen.	Till komministersänkor i Solberga.	Possionaten Johan Rafstedt.	1864 17/8	—	—	7,399	—	Pastor och kyrkoråd i Solberga.	24)
Anna Katarina Samuelssons donation.	Till insättning af 5 kronor för fattiga barn i ränte- och kapitalförsäkringsanstalt.	Änkan Anna K. Samuelsson.	1874 21/12	4	20	500	—	Kyrkorådet i Högås.	
Westfeldtska donationsfonden.	För bildande af pensioner åt afskedade soldater inom Ytterby, Torsby och Lycke socknar.	Kapten B. H. Westfeldt.	1849 1/12	8	80	1,333	—	Kungl. Bohusläns regemente.	
Hans Linds donationsfond.	Lifränta för fattiga barn inom Stala församling.	Postmästaren Hans Lind.	1889 7/9	—	—	6,000	—	En vald styrelse.	25)
D:o d:o.	D:o d:o i Långelanda.	Densamme.	—	—	—	6,000	—	D:o d:o.	26)
g) Pensionskassor.									
Fiskebäckskils sjökaptenförening.	Beredande af pension åt ledamöter.	Flere sjökapten.	1835 10/2	45	886	14,253	—	En styrelse af 5 personer.	27)
Mollösunds pensionsförening.	Beredande af pension åt ledamöter.	Kapten O. Skantze m. fl.	1892 27/12	—	—	7,384	—	En styrelse af 5 personer.	28)
Sällskapet Enighet och nytta.	D:o d:o.	H. D. Nickels m. fl.	1856 20/2	56	441	11,265	—	D:o.	29)
h) Andra stiftelser och inrättningar.									
Konsul Th. Friedländers donation.	Understöd åt fattiga m. m., däribland underhåll af kyrkogården i Bäckebo (Backa socken).	Konsul Th. Friedländer.	1893 27/3	35	629	16,250	—	Vald styresman.	
Stjerncreutzska donationen.	Backa kyrkas prydnad.	Hofrättsrådet Z. Stjerncreutz.	1810 8/5	—	80	756	—	Pastor och församlingen.	

Stjerncreutzska donationen. D:o d:o.	Björlanda kyrkas prydnad. Säfve d:o d:o m. m.	Hofrättsrådet Z. Stjerncreutz. Densamme.	1810 ⁸ / ₅	—	—	783	—	Pastor och församlingen. D:o d:o.
Carl Nilssons donation.	Säfve kyrkas underhåll.	Landtbrukaren Carl Nilsson.	1885 ¹⁸ / ₈	—	—	1,150	—	Säfve kyrkoråd.
Jöns Rundbäcks donat:s-fond.	Säfve kyrkas orgels underhåll.	Organist Jöns Rundbäck.	1892	—	5	3,439	—	D:o d:o.
Makarna Sven och Gunilla Eliassons d:o.	Till Tufve kyrka.	Hemmansägaren Sven Eliasson och h. h.	1893 ¹⁰ / ₃	—	—	2,000	—	Tufve d:o.
Kärna donation.	Att understödja Herrestads sockens kyrka och fattigkassa.	Hemmansägaren Aug. Olsson i Kärna.	1828 ²³ / ₁	—	15	300	—	Kyrkorådet i Herrestad.
Daniel Jacobssons donationsfond.	Till komministern i Torsby eller hans änka.	Daniel Jacobsson.	1854 ²⁸ / ₈	1	45	900	—	En kommitté.
Sjöstedska donationsfonden.	Ränta å 1,000 kr. utdelas årligen till en yngling, å 750 kr. till skolpremier samt å 250 kr. till sockenbiblioteket i Tegneby.	Kontraktspresten N. J. Sjöstedt.	1856 ³ / ₆	41	96	2,000	—	Kyrkorådet i Tegneby.
D:o d:o.	D:o d:o i Röra.	Densamme.	—	41	96	2,000	—	D:o i Röra.
D:o d:o.	D:o d:o i Stala.	D:o.	—	41	97	2,000	—	D:o i Stala.
Joh. Anderssons donationsfond.	Räntan å 10,000 kr. till uppfostran af fem barn, å 6,000 kr. till sjukvårdshjälp och å 250 kr. till sockenbibliotek i Tegneby.	Handlanden Joh. Andersson.	1882 ¹¹ / ₁₀	—	—	16,250	—	D:o i Tegneby.
Petter Anderssons d:o.	Räntan skall utgå till Röra kyrkas behof.	Hemmansägare Petter Andersson.	1881 ¹² / ₃	—	—	1,000	—	D:o i Röra.
Abraham Samuelssons donation.	Att bekosta Röra kyrkas prydnad invändigt.	Hemmansägaren Abraham Samuelsson.	1889 ²⁰ / ₆	—	—	5,991	4,083	D:o d:o.
Anna B. Eisermans d:o. D:o d:o.	Till något för Stala kyrka nyttigt ändamål. Till tjänare i Stala socken för lång tjänstetid eller till premier i Stala folkskola.	Anna B. Eiserman. Densamma.	1883 ⁹ / ₁	—	—	500	—	Kyrkorådet i Stala.
Samuel Heljessons d:o.	Till Tegneby kyrkas behof.	Hemmansägare Samuel Heljesson.	1899 ²² / ₄	—	50	1,000	—	Pastor i Stala.
Tillerotska donationen.	Till Mollösunds kyrkas förskönande.	Petter Olsson Tillerot.	1875 ²⁷ / ₇	—	—	2,250	—	Kyrkorådet i Tegneby.
Myckleby magasinsfond.	Att utdela och utlåna säd.	Myckleby fastighetsägare.	1859	14	97	13,385	3,000	D:o Mollösund.
Långelanda sockenmagasin.	Att under missväxtår tillhandahålla behöfvande spannmål mot viss ränta.	Kommitterade för Långelanda socken.	1853 ¹ / ₈	—	—	4,654	1,000	En styrelse af 3 personer.
		Summa	—	2,557	49,795	1,142,649	161,943	En styrelse af 2 personer.

B. I Göteborgs stad.

a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux och dylikt.

Ålderdomshemmet i Göteborg.	Att lämna hel försörjning åt sådana personer tillhörande samhället, som med afseende å sina föregående lefnadsförhållanden må anses böra komma i åtnjutande af större förmåner än dem fattigvården erbjuder.	Göteborgs magistrat och borgerskap.	1726 ⁸ / ₁₁	137	36,682	1,242,487	435,000	Styrelse af 4 personer.
Frihemmet i Haga.	Att lämna hyresfria bostäder åt obemedlade fruntimmer (pauvres honteux).	Grosshandlanden Julius Lindström.	1874 ¹⁰ / ₃	50	—	155,000	125,000	En af stadsfullmäktige vald styrelse.
Stiftelsen »Edvard Magnus minne».	Att bereda lättare utkomst för obemedlade tillhörande samhället, därigenom att dem lämnas hyresfria bostäder.	Fröken Göthilda Magnus.	1880 ²⁸ / ₅	38	—	303,378	225,000	D:o d:o.
Amalia Hertz stiftelse.	Att bereda fria bostäder åt behöfvande medlemmar af mosaiska församlingen i Göteborg eller eventuellt af kommunen i allmänhet, företrädesvis änkor.	Handlanden Ph. S. Hertz.	1867 ⁹ / ₁₂	15	—	90,000	90,000	Mosaiska församlingens föreståndare.
Amalia Hertz stiftelses underhållsfond.	Att med fondens räntafkastning bestrida kostnaden för underhåll af Amalia Hertz stiftelses byggnad.	Grosshandlanden E. J. Heyman.	1870 ²¹ / ₂	—	—	29,773	—	D:o.
Jakob Rubenssons donationsfond.	Räntefkastningen tilldelas årligen en behöfvande läghetsinnehafvare i Amalia Hertz stiftelse.	Grosshandlanden Jakob Rubenson.	1874 ⁴ / ₃	1	240	5,000	—	D:o.
Sällskapet »De fattigas vänner».	Att lämna understöd åt fattiga familjer, änkor och ogifta fruntimmer samt bereda skolgång åt fattiga flickor.	Ett sällskap.	1819 ²¹ / ₃	850	16,339	330,669	—	En styrelse af 9 personer.
Wadströmska fonden till »De fattigas vänner».	Fondens afkastning lämnas till sällskapet »De fattigas vänner» vid jultiden hvarje år.	Lektor B. Wadström.	1853 ¹⁰ / ₆	—	33	750	—	Domkapitlet.
Allmänna hjälpföreningen i Göteborg.	Att meddela behöfvande hjälp på för dem gagneligaste sätt och att motarbeta yrkestiggreriet.	Flera medlemmar af Göteborgs samhälle.	1891 ⁷ / ₉	2,850	26,972	30,471	—	En styrelse af 7 personer.
L. Benecke's donationsfond till behöfvande medmänniskor.	Fondens afkastning utdelas årligen till behöfvande.	Handlanden L. Benecke och hans hustru Fanny.	1863 ¹⁷ / ₃	50	13,215	290,459	—	Mosaiska församlingens föreståndare.
Änkefru Amalia von Aken's donationsfond.	Att lämna understöd åt de mest behöfvande fruntimmer som uppnått 50 års ålder, af s. k. pauvres honteux.	Änkefru Amalia von Aken.	1869 ²⁰ / ₁₁	5	250	5,000	—	Landshöfdingen och magistraten.
M. B. Rybergs d:o.	D:o åt en i Göteborg boende änka, som genom ålder eller sjuklighet är ur stånd att sig själf försörja.	Bleckslagaregesällen M. B. Ryberg.	1860 ¹⁸ / ₄	1	49	1,200	—	Magistraten.
Margareta Ingmans donation.	D:o åt änkor och faderlösa barn samt äldre ogifta fruntimmer af s. k. pauvres honteux, tillhörande Gustavi domkyrkoförsamling.	Änkefru Margareta Ingman, f. Lindstedt.	1840 ²⁰ / ₉	—	172	3,833	—	Domkyrkorådet.
F. U. von Aken's donationsfond.	D:o åt pauvres honteux inom d:o.	Bruksägaren F. U. von Aken.	1853 ⁶ / ₁₂	—	23	516	—	D:o.

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905	af nedanstående hela belopp.	Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
Sofia Kristina Retzius donation.	D:o åt nödlidande änkor och barn inom d:o.	Bokhållaren A. J. Retzius.	1843 1/12	—	6	150	—	Domkyrkorådet.	31)
Axel Borgenströms d:o.	D:o åt fattiga sjuka, särdeles änkor och mamseller inom d:o.	Handlanden A. Borgenström.	1856 3/4	—	270	6,000	—	D:o.	31)
Kristina Sjöbergs d:o.	D:o åt gudfruktiga fattiga inom d:o.	Jungfru Kristina Sjöberg.	1872 15/7	142	852	21,515	—	D:o.	
Östergrenska donationen.	D:o åt högst 10 medellösa, välkända fruntimmer inom d:o.	Lackfabrikören Daniel Östergren.	1876 2/7	10	150	3,411	—	D:o.	
Hanna Jonssons understödsfond.	D:o åt en äldre, allvarligt sinnad, sjuklig kvinna af evangelisk-luterska beaktelsen.	Änkefru H. M. E. Jousson, f. Rosenberg.	1880 15/3	1	50	1,300	—	D:o.	
Anna B. Bergmans fond.	D:o åt fattiga, isynnerhet sjuka, andra nödlidande och dem, som hafva barn och äro kända för beskedligt uppförande, inom domkyrkoförsamlingen.	Jungfru Anna Brita Bergman.	1841 1/12	—	36	800	—	D:o.	31)
Peter Mjöbergs donationsfond.	Att bisprunga fattiga köpmansdöttrar i Kristine församlings svenska afdelning eller, om sådana ej finnas, fattiga änkor efter köpmän.	Jungfru Anna Kajsa Mjöberg.	1860 1/12	—	765	17,015	—	Kyrkonämnden.	
Kristine församlings fattigkassa.	Understöd, att utdelas vid jultiden, åt fattiga församlingsmedlemmar.	—	—	—	1,334	30,018	—	D:o.	
M. E. Delbancos understödsfond.	Räntan tilldelas årligen en välfredad, obemedlad person, tillhörande mosaiska församlingen.	Handlanden M. E. Delbanco.	1861 6/5	1	300	8,296	—	L. Levisson, O. Mannheimer och Ludvig Fürstenberg.	
Fruntimmersföreningens fond.	Understöd åt sjuka och fattiga kvinnor af mosaiska församlingen.	—	—	50	3,202	62,640	—	Styrelsen för mosaiska församlingens fruntimmersförening.	
Fru Henrietta Nissen-Salomans donationsfond.	Räntan disponeras af mosaiska församlingens fruntimmersförening till understöd åt behöfvande församlingsmedlemmar.	Sigfrid Saloman.	1830 30/3	—	212	5,000	—	Göthildastiftelsens styrelse.	
Hyreshjälpsfonden för behöfvande inom mosaiska församlingen i Göteborg.	Räntan utdelas kvartalsvis för det ändamål fondens namn angifver.	Grosshandlanden H. J. Heyman m. fl.	1851 12/4	8	800	14,000	—	Israelitiska sjukvårds- och begravningsällskapets styrelse.	
Elias Simon Warburgs donationsfond.	Understöd åt en eller flere behöfvande mosaiska trosbekännare.	Grosshandlanden E. S. Warburg.	1863 20/12	4	310	7,000	—	D:o.	
Samuel Josephsons och hans hustrus hyresfond.	Hyreshjälp till behöfvande inom mosaiska församlingen.	Handlanden Sam. Josephson.	1877 1/3	1	100	2,000	—	D:o.	
Lichtenbergska välgörighetsprivatföreningens fonder.	Att lämna dels räntefria lån och dels understöd till »blygsamma» fattiga inom d:o och till sådana, som vilja lära ett handverk eller söka sin utkomst genom idkande af ett sådant.	Handlanden Ludvig Lichtenberg.	1828	33	6,594	53,253	—	Ludv. Levisson, Wilh. Henriques och Ludv. Fürstenberg.	
Fru Rebecka Jakobsons donationsfond.	Räntan utbetalas till en behöfvande änka inom mosaiska församlingen.	Änkefru Rebecka Jakobson.	1860 31/12	1	50	1,250	—	Desamme.	
Edvard Magnus d:o till behöfvande fruntimmer inom mosaiska församlingen i Göteborg.	Fondens benämning angifver dess ändamål.	Grosshandlanden Edvard Magnus.	1850 28/2	8	80	2,000	—	D:o.	
Hjälpkassan för nödställda köpmän i Göteborg.	Att understödja köpmän, hvilka utan omedelbar egen försäkyllan råkat i behöfvande omständigheter.	Köpmän i Göteborg.	1881	51	16,442	360,671	—	En styrelse.	
Christina och Cecilia Janssons donationsfond.	Räntan tillfaller 3 behöfvande och hederliga köpmans-änkor, helst med omyndiga barn, allmänt kända för god frejd och ett stilla lefverne samt ej åtnjutande understöd af någon allmän eller enskild inrättning.	Fröknarna Christina och Cecilia Jansson.	1826 20/3	3	445	8,910	—	Domprosten, Kristine församlings kyrkoherde samt handelsföreningens fullmäktiges ordförande.	
Fru M. S. Levgrens donation.	Understöd åt köpmansänkor och -döttrar.	Grosshandlanden A. G. Levgren och h. h. Maria Sofia, f. Torell.	1844 14/2	3	405	9,000	—	Handelsföreningens fullmäktige.	
J. A. Sernströms donation.	Understöd åt köpmansänkor.	Handlanden J. A. Sernström.	1817 5/12	8	1,200	26,847	—	D:o.	
Niklas Holtermans d:o.	D:o d:o.	Handlanden N. Holterman.	1823 29/3	2	300	6,619	—	D:o.	
Gustaf Lindströms d:o.	D:o åt affidna handlandes ogifta döttrar.	Handlanden G. Lindström.	1850 19/10	11	1,650	36,263	—	D:o.	
Sven Zachrissons d:o.	D:o åt köpmansänkor.	Handlanden S. Zachrisson.	1846 20/10	2	162	3,000	—	D:o.	
C. J. Brusewitz d:o.	D:o åt änkor efter grosshandlande i Göteborg.	Grosshandlanden C. J. Brusewitz.	1863 20/12	2	225	5,000	—	D:o.	
Lars Bergmans d:o.	D:o åt handlandes och mäklares änkor och döttrar.	Handlanden Lars Bergman.	1864 23/11	2	315	7,000	—	D:o.	
Anders Carlssons d:o.	D:o åt f. d. köpmän, köpmäns änkor och fruntimmer af s. k. pauvres honteux.	Handlanden A. Carlsson.	1861 9/7	52	7,057	153,103	—	D:o.	

E. G. Lindströms d:o.	D:o åt änkor efter handlande.	Grosshandlanden Erik G. Lindström.	1859 ¹⁹ / ₁₂	3	270	5,000	—	Handelsföreningens fullmäktige.
Fru E. G. Anderssons d:o.	D:o åt änkor eller döttrar efter handlande eller näringsidkare.	Grosshandlanden E. G. Andersson.	1865 ¹⁶ / ₁₁	3	180	8,000	—	D:o.
Johan L. Broddelius d:o.	D:o åt handlandes ogifta döttrar.	Handlanden J. L. Broddelius.	1863 ⁹ / ₇	22	2,200	48,548	—	D:o.
Mamsell C. H. Spaaks d:o.	D:o d:o.	Mamsell C. H. Spaak.	1870 ¹² / ₇	5	371	5,500	—	D:o.
Sven Renströms julgälfond.	Julgälfvor till gamla handlande, handtverkare och industridkare eller änkor efter sådana.	Grosshandlanden Sven Renström.	1867 ²⁷ / ₅	19	1,170	20,000	—	D:o.
F. d. Hökerisocietetens donation.	Understöd åt behöfvande af köpmansklassen.	Hökerisocieteten.	1847 ⁷ / ₁₀	16	960	16,000	—	D:o.
Växelbolagets d:o.	D:o åt fattiga handlande och fabrikanter samt deras änkor och barn.	Växelbolaget.	1859 ¹⁵ / ₂	17	1,050	19,500	—	D:o.
O. Bronander & Sons d:o.	D:o åt behöfvande änkor efter handlande.	Handelsfirman O. Bronander & Son.	1874 ²⁹ / ₄	2	162	3,000	—	D:o.
W:m Röhss' d:o.	D:o åt behöfvande fabriksmästare, fabriksarbetare och fabriksarbeterskor.	Konsul W. Röhss.	1851 ²⁷ / ₅	81	4,075	85,092	—	D:o.
Änkefru M. C. Brusewitz d:o.	D:o åt änkor af s. k. pauvres honteux.	Änkefru M. C. Brusewitz.	1877 ²⁶ / ₁₀	2	225	5,000	—	D:o.
Sara Lundgrens d:o.	D:o åt ämbets- och tjänstemän samt köpmän eller närings- och yrkesidkare eller deras familjer.	Fröken Sara Lundgren.	1882 ²² / ₃	23	4,600	98,978	—	D:o.
Olof Bahrmans fond.	D:o vid jultiden åt 4 i Göteborg boende tjänstemanna-änkor, företrädesvis sådana, som hafva oförsörjda barn och gjort sig kända för en hedrandeandel.	F. sparbankskamreraren Olof Bahrmann.	1883 ¹⁵ / ₅	4	756	16,819	—	D:o.
Sällskapet »Pauvres honteux vännar».	D:o åt behöfvande af pauvres honteux.	Ett antal damer inom samhället.	1853 ¹⁵ / ₃	63	875	16,500	—	En styrelse.
Kommerserådet Olof Wijks donationsfond.	D:o åt sjökapstensänkor, med minst 150 kronor åt hvarje understödstagare.	Kommerserådet Olof Wijk.	1856 ¹⁸ / ₁	10	4,000	98,044	—	Göteborgs sjömanshusdirektion. ³²⁾
Grosshandlanden William Gibsons o. hans frus d:o.	D:o åt 10 sjökapstensänkor, till lika belopp åt hvarje understödstagare.	Grosshandlanden W. Gibson och hans fru Anna Catharine, f. Wijk.	1857 ¹¹ / ₇ 1858 ² / ₁₀	10	940	22,470	—	D:o.
Mamsell E. C. Carells d:o.	D:o åt 3 behöfvande skeppare- eller styrmansänkor.	Mamsell Emerentia Catharina Carell.	1863 ⁶ / ₁₀	3	180	4,837	—	D:o.
Målaremästaren C. Godhes d:o.	D:o åt nödställda sjömän.	Målaremästaren Claes Godhe.	1872 ²⁷ / ₄	—	180	4,000	—	D:o.
Lindgrenska donationen.	D:o åt fattiga änkor och barn efter handtverkare inom Göteborgs stad och dess område.	Snickaremästaren Magnus Lindgren.	1834 ¹² / ₈ 1843 ² / ₅	60	3,372	70,260	40,000	En styrelse.
Stiftelsen »till minne af hattmakaren Johan Andreas Söderborg och dess maka, Johanna Sofia Rex».	D:o åt fattiga ogifta döttrar af handtverkare.	Båtdäldermannen J. A. Söderborg.	1875 ²⁷ / ₇	12	1,800	32,692	—	En af stadsfullmäktige tillsatt styrelse.
Theodor Ferdinand Lefflers donation.	D:o åt i Göteborg födda 2 fattiga och välkända änkor samt 4 fattiga fader- och moderlösa barn, 2 gossar och 2 flickor.	Bagaren Th. F. Leffler.	1884 ¹⁹ / ₉	6	400	10,870	—	D:o.
Albertina Rignér's donationsfond.	D:o åt ensamman, bättre, oförsörjda fruntimmer.	Fröken A. Rignér.	1885 ²⁵ / ₅	3	600	15,910	—	D:o.
Wadströmska stipendiefonden för fattiga prästänkor.	D:o åt 10 eller 12 af de mest behöfvande prästänkor.	Prosten Birger Wadström.	1843 ³ / ₅ 1853 ¹⁹ / ₆	12	190	4,000	—	Domkapitlet.
Gyllensténska donationen till änkor och barn efter elementarläroverkslärare.	D:o åt änkor och barn efter elementarläroverkslärare.	Läroverksadjunkten B. G. Gyllenstén.	1870 ⁹ / ₅ 1889 ¹⁰ / ₁₀	5	505	25,500	—	D:o.
Roempkeska fonden.	D:o åt 3 prästänkor, helst inom Domprosteriets kontrakt.	Mamsell Johanna Margareta Roempke.	1835 ² / ₅	3	22	500	—	D:o.
Paulssonska d:o.	D:o åt fattiga änkor och barn efter män och fäder, som tillhört stiftets prästerskap, äfvensom åt afsigkomna prästmän.	Prosten Nils Paulsson.	1870 ¹² / ₁₂	50	3,450	75,500	—	D:o.
Leckö- och Björkefonden.	D:o åt fattiga prästänkor i Domprosteriets Södra och Norra samt Marks och Kinds kontrakt att utbetalas vid jultiden.	—	—	18	529	—	—	D:o.
V. J. S. Westzyntius donation.	D:o åt domkapitlets understödstagare på sätt det finnes lämpligt.	Konsul V. J. S. Westzyntius i Barcelona.	1888 ¹ / ₉	8	144	3,200	—	D:o.
Änkefru Gunilla Maria Sjögrens donationsfond.	D:o åt sådana fattiga, oförsörjda fruntimmer, som genom en hedrandeandel gjort sig därpå förtjänta.	Änkefru G. M. Sjögren.	1851 ⁸ / ₆	8	555	11,100	—	Domprosten samt ordföranden i stadsfullmäktige och handelsföreningens fullmäktige.
Anna Eleonora Sernströms donationsfond.	Understöd åt sådana fattiga, oförsörjda fruntimmer, som genom en hedrandeandel gjort sig därpå förtjänta.	Änkefru A. E. Sernström.	1871 ²¹ / ₃	6	450	9,000	—	Densamme.
1886 års understödsfond för arbetare, änkor och minderåriga, oförsörjda barn vid f. d. Lorentska fabriker.	Fondens benämning angifver dess ändamål.	Aktiebolaget D. Carnegie & Kii.	1886 ²⁹ / ₆	108	13,198	17,111	—	Aktiebolaget D. Carnegie & Kii.
David Carnegies undersstödsfond till minne af 50 års verksamhet 1836—1886.	Understöd åt arbetare vid f. d. Lorentska fabriker.	Grosshandlanden David Carnegie.	—	54	6,599	8,958	—	D:o.

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.				
Föreningen till understöd åt kvinnliga tjänare i Göteborg.	D:o åt lagstadda kvinnliga tjänare i Göteborg, hvilka genom välförhållande gjort sig däraf förtjänta, och till följd af ålderdom eller sjuklighet äro oförmögna att tjäna samt äro i behof af understöd.	Åtskilliga af stadens invånare.	1885 5/3	42	4,250	72,533	—	En styrelse af 5 personer.	
Gyllensténska donationsfonden till änkor och barn efter tjänstemän.	D:o åt 4 behöfvande änkor med oförsörjda barn efter i Göteborg bosatta och där i statens eller stadens tjänst anställda tjänstemän.	Läroverksadjunkten d:r B. G. Gyllenstén.	1887 31/10 1890 11/4	4	1,400	45,678	—	Styrelsen för Söderborgska stiftelsen.	
Rönbergsska donationen.	D:o åt Kristine församlings mest behöfvande fattiga, hvarför räntan utdelas till fattiga sängliggande sjuka.	Handlanden Jöns Rönberg.	1839 10/1	—	33	750	—	Kyrkonämnden.	
»Koopmanska grafven».	En fond, hvaraf räntan skulle användas till underhåll af Koopmanska grafven, men, då sådant ej kunnat ifrågakomma, utdelats till behöfvande medlemmar af Kristine församling.	Änkefru Cajsa Koopman.	1810 14/5	—	67	1,500	—	D:o.	
H. J. Heymans testamentsfond.	Understöd åt behöfvande inom mosaiska församlingen i Göteborg äfvensom åt 2 i behof varande studerande vid Göteborgs högre elementarläroverk.	Grosshandlanden H. J. Heyman.	1868 20/12	2	142	3,090	—	Israelitiska sjukvårds- och begravningsällskapet.	
Föreningen för bistånd åt vanföra.	Dels att genom föreningens arbetsskola åt vanföra meddela undervisning i för dem lämpliga slöjdarter och dels att genom föreningens klinik lämna där af behof varande vanföra ortopedisk behandling.	Med. d:r O. Carlander m. fl. af stadens invånare.	1885 18/3	292	25,900	240,524	54,000	En styrelse af 6 personer.	34)
Bredbäcksska donationen.	Tillfälligt understöd till personer, med hvilka stadens barmhärtighetsinrättningar icke få taga befattning.	Handlanden Joh. Bredbäck.	1828 25/9	—	90	1,500	—	Drätselkammaren.	
Tjänarinnehemmet i Göteborg.	Att bereda billigt härbärge åt tjänstökande flickor, äfvensom hufvudsakligen att vara ett hem för äldre och uttjanta tjänarinnor.	Hofpredikanten E. Klingstedt m. fl.	1883	17	2,335	55,462	—	En styrelse.	
Fru Emma Lincks, född de la Grange, donation till understöd åt behöfvande familjer.	Understöd åt familj, som genom mannens eller hustruns iråkade sinnessjukdom kommit i behof af hjälp, eller som af annan anledning befinner sig i ömmande omständigheter och mistat sitt stöd.	Änkefru Emma Linck, född de la Grange.	1885 9/5	—	457	10,000	—	Drätselkammaren.	
Syskonen Engblads donationsfond.	Ärligt understöd åt obemedlade äldre ogifta döttrar efter högre ämbets- och tjänstemän eller borgare i Göteborg.	Fröken Sofia Wilhelmina Engblad.	1892 23/5	11	2,200	55,366	—	D:o.	
Sofia Wilhelmina Engblads d:o.	Ärliga räntan skall användas till understöd åt änkor, tillhörande pauvres honteux i Göteborg.	Densamma.	»	3	600	15,030	—	D:o.	
B. G. Gyllensténs d:o för tjänarinnor.	Understöd åt gamla och behöfvande kvinnliga tjänare.	Läroverksadjunkten B. G. Gyllenstén.	1887 31/10 1890 11/4 1894 21/7	2	540	12,000	—	D:o.	
Bergenholtzska donationen.	D:o, att vid jultiden utdelas till fattiga, i Göteborg födda, ogifta kvinnor af oförvitlig vandel, med företrädesrätt för döttrar af staden Göteborgs eller statens tjänstemän.	Änkefru Olivia Conradina Bergenholtz, f. Hemming.	1897 27/7	15	1,125	34,370	—	Domkyrkorådet.	
Carl Fredrik Ljunggrens minne.	Räntefkastningen skall årligen fördelas mellan 3:ne för oförvitlig vandel kända, företrädesvis ogifta fruntimmer af bättre stånd, bosatta i Göteborg.	Änkefru Augusta Ljunggren.	1895 21/9	3	225	5,190	—	Styrelsen för Söderborgska stiftelsen.	
Handlanden J. F. Petterssons och hans hustru E. L. Petterssons, född Borgman, fond.	Ärliga räntan skall tilldelas tre handverkarens änkor eller döttrar, som här af anses vara i behof.	Handlanden J. F. Petterssons stärbhus.	1899 25/9	3	135	3,015	—	D:o.	
Augusta Mathilda Hernqvists donation.	Understöd till fyra för arbetsamhet och hederlig vandel kända, behöfvande änkor i Göteborg, som fyllt 50 år och tillhöra s. k. medelklassen, företrädesvis sådana, som icke åtnjuta annat större understöd, utan själfva söka efter förmåga bidraga till sitt uppehälle.	Änkefru Augusta Mathilda Hernqvist.	1898 28/11	4	400	10,422	—	Styrelsen för Söderborgska stiftelsen.	
Häradshöfding Daniel Fehrman donationsfond.	Understöd åt vissa prästmän.	Kontraktsposten Carl Fehrman.	1892 12/12	1	250	11,200	—	Domkapitlet.	
G. A. Lundgrens donation.	D:o till prästänkor.	Varfsägaren G. A. Lundgren.	1890 22/5	8	2,187	46,400	—	D:o.	
Ella Mathilda och Elise Delbancos donationsfond.	Hjälps åt välfredad man eller kvinna, tillhörande Göteborgs kommun sedan minst 10 år, för börjande eller fortsättande af någon vare sig fabriks-, handverks- eller handelsrörelse eller annat yrke.	Grosshandlanden Edv. Delbanco.	1894 19/5	5	2,550	60,862	—	Göthildastiftelsens direktion.	

Bramstedtska donationen.	Understöd åt välkända, obemedlade, äldre, ogifta döttrar efter ämbets- och tjänstemän eller köpmän i Göteborg med 200 kronor till hvarje.	Änkefru Maria Christina Bramstedt.	1898 ^{22/5}	—	—	30,020	—	Drätselkammaren.	
»Deutsche Stiftung von 1871».	Att lämna understöd åt fattiga medlemmar af tyska församlingen i Göteborg och andra fattiga af tysk nationalitet.	Medlemmar af tyska församlingen i Göteborg.	1871	14	2,075	91,695	—	En styrelse.	
Pontus och Göthilda Fürstenbergs donation.	Dels understöd åt handlande och ogifta döttrar till sådana, dels ock ökan det af små pensioner från fonder, ställda under handelsföreningens fullmäktiges förvaltning.	P. Fürstenberg och hans hustru Göthilda Fürstenberg, född Magnus.	1898 ^{29/6}	8	1,200	52,603	—	Handelsföreningens fullmäktige.	
Pontus och Göthilda Fürstenbergs fond.	Utdelning af understöd åt personer inom mosaiska församlingen i Göteborg.	Desamme.	»	53	2,000	50,000	—	Israelitiska sjukvårds- och begravningsällskapet.	
L. Traugotts minne.	Hjälpt till sommaruppehåll till 2 fattiga inom mosaiska församlingen i Göteborg.	Handlanden L. Traugott.	1902 ^{16/3}	2	135	3,000	—	D:o.	
Wilhelmina Fürsts understödsfond.	Fondens afkastning skall årligen den 18 oktober fördelas mellan högst fyra församlingen tillhörande änkor, med föreskrift dock att afkastningen skall tilldelas namngifven person, så länge han lever.	Handlanden Semmy Fürst.	1895 ^{25/10}	1	930	20,655	—	Göteborgs mosaiska församlings föreståndare.	
Selly Abrahamsons fond.	Afkastningen skall årligen utdelas bland fattiga, tillhörande mosaiska församlingen i Göteborg.	Fröken Selly Abrahamson.	1898 ^{13/7}	—	450	10,000	—	D:o.	
Grosshandlare August Carlsons donationsfond.	Årliga räntan bör användas till understöd åt behöfvande sjökaptens- eller styrmansänkor.	Grosshandlaren Aug. Carlson.	1904 ^{27/4}	2	225	5,000	—	Direktionen för Göteborgs sjömanshus.	
Wahlqvist-Andahls stiftelse för medelklassen.	Att bereda lättad i bemödandet att finna utkomst för obemedlade personer i enskildas eller det allmännas tjänst samt för handels- och näringsidkare, tillhörande Göteborgs samhälles medelklass, därigenom att åt dem mot billig hyresersättning upplåtas lägenheter i stiftelsens fastighet.	Styckjunkaren Erik Wahlqvist och änkefru Christina Andahl.	1888 ^{12/1} 1900 ^{27/5}	—	—	110,703	166,800	Drätselkammaren.	35)
Slumstationen, Nyströmsgatan n:r 128.	Att besöka sjuka och fattiga, bespisa och kläda fattiga barn samt försöka afhjälpa allt slags nöd, så långt förmågan sträcker sig.	Frälsningsarmén.	1891 ^{25/3}	2,233	2,779	—	—	Frälsningsarmén.	
Slumstationen, Skomakaregatan n:r 9.	D:o	D:o.	1895 ^{6/2}	1,446	2,054	—	—	D:o.	
Slumstationen, St Pauligatan n:r 1.	D:o	D:o.	1897 ^{1/12}	1,369	3,890	—	—	D:o.	
Anna Brita Koopmans understödsfond.	Att understödja Koopmans tjänarinna Beda Andreasdotter samt, efter hennes död, bereda försörjnings- och uppfostringsbidrag åt tvenne inom Masthuggsförsamlingen i Göteborg boende minderåriga barn.	Anna Brita Koopman.	1892 ^{28/11}	1	270	6,000	—	Kyrkorådet i Masthuggsförsamlingen.	
Fröken Anna Charlotta Carolina Mannerstråles donationsfond.	Till understöd åt fattiga änkor och barn efter å sön omkomna lotsar och fiskare.	Fröken Anna Charlotta Carolina Mannerstråle.	1904	—	—	12,000	—	Konungens Befallningshafvande.	
b) Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning.									
Stadens barnhus.	Att vårda och uppfostra fattiga barn af båda könen.	—	1738	33	20,453	352,071	110,000	Ett kuratel.	36)
Frimuraresamhällets i Göteborg d:o.	Att antaga fattiga och värlösa barn till vård och uppfostran samt dem öfvervaka.	Frimuraresamhället i Göteborg.	1756 ^{6/12}	111	16,096	350,000	—	En direktion.	37)
Olof och Otto Myrbergs donationsfond.	Inrättande af ett barnhus för Göteborgs stad.	Bryggaren O. Andersson och hans hustru Selma Amanda.	1885 ^{5/6}	—	—	21,184	3,000	Drätselkammaren.	
Räddningsinstitutet för vilseförda och vanvårdade barn å Hisingen.	Att taga vård om och meddela uppfostran åt sådana gossar från Göteborgs stad, hvilkas uppförande i sedligt afseende ingifver farhågor för framtiden.	Major Bredberg och Grosshandlanden M. W. Rhedin.	1847 ^{15/5}	30	12,308	176,900	64,800	En styrelse af 9 medlemmar.	
Stiftelsens för döfstumma å Nya varfvet fond.	Att anordna förberedande undervisning för döfstumma barn från tre till högst åtta års ålder.	Från »Carnegieska fonden».	1902 ^{5/6}	—	1,692	37,700	—	Drätselkammaren.	
Forslundska donationen.	Döfstumma barns undersröd.	Jungfru Anna Helena Forslund.	1882 ^{18/6}	4	100	1,043	—	Landstinget.	
F. d. Tysta skolans donationsmedel.	D:o	Styrelsen för Tysta skolan i Haga.	1887 ^{12/1}			5,215	—	D:o.	
Makarna Öhmans donation.	D:o	J. A. Öhman och h. h. E. Ch. Öhman.	1883 ^{21/3}			521	—	D:o.	
Berellska donationen.	D:o	Doktor Bexell.	Okändt.			312	—	D:o.	
Lars Ludv. Kullbergs donationsfond.	D:o	Anna Margareta Kullberg.	1889 ^{7/4}	—	—	2,997	—	D:o.	
Kronofogden Herman Julius Nordbergs stiftelse för beredande af undervisning i slöjd.	Undervisning i slöjd.	F. registratorn Niklas Magnus Nordberg.	1886 ^{10/9}	—	—	135,643	—	D:o samt särskild styrelse.	38)
Wadströmska fonden till »räddningsanstalten å Hisingen».	Räntan utgår till det å Hisingen anlagda räddningsinstitutet för vilseförda och vanvårdade barn.	Lektor B. Wadström och hans fru.	1853 ^{10/6}	—	66	1,500	—	Domkapitlet.	
Barnhemmet å Lilla Gårda.	Att till goda tjänarinnor uppfostra fattiga flickor, helst sådana, hvilkas föräldrar äro döda eller sjunkna i laster.	Göteborgs missionsförening.	1867	30	—	93,776	22,500	En styrelse.	

Tab. 7. (Forts.) - FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärknin.
Räddningshemmet för flickor (Kullens barnhem).	Att i hemmet upptaga och lämna hel försörjning och uppfostran åt föräldralösa eller utan vård varande flickor ur Göteborgs samhälle.	Fru Harriet Kjellberg och Fröken Keventer.	1850 7/5	36	11,559	97,693	20,000	En styrelse.	39)
Barnhemmet å Ekedalen.	Att uppfostra fattiga, värlösa barn från två års ålder, till dess de konfirmerats.	Fru Mimmi Svensson.	1887 2/10	34	12,094	37,225	—	En styrelse af 8 personer.	
Sällskapet »Myrorna».	Att upprätta och underhålla barnhem, afsedda för 10 barn hvardera.	Änkefru Karin Nordgren m. fl.	1887	58	16,248	73,500	6,000	En styrelse.	40)
Renströmska fonden för värdade eller vanartiga minderåriga flickors förbättring.	Fondens benämning angifver dess ändamål.	Anslag af Renströmska fonden.	1872—78 1885—94	5	616	1,283	—	En af stadsfullmäktige tillsatt styrelse.	
Fredrique Wohlfarts stiftelse.	Att åt fader- och moderlösa barn samt äfven åt sådana barn, hvilka äro i saknad af omvårdnad, bereda kristlig uppfostran och omsorgsfull handledning i syfte att dana dem till dugliga, praktiska och framför allt redbara människor.	Fröken Fredrique Wilhelmina Wohlfart.	1889 28/5	10	2,000	57,880	—	D:o.	
J. C. E. Nollerthos donationsfond.	Uppfostran och vård af späda barn, hvilkas föräldrar äro döda eller i följd af fattigdom urständsatta att dylik uppfostran och vård själfva bestrida.	Landtbrukaren J. C. E. Nollerth.	1889 11/4	20	4,000	120,692	—	D:o.	
Maria Christina Junkers donation.	Understöd åt två faderlösa och moderlösa barn inom Gustavi domkyrkoförsamling.	Jungfru Maria Christina Junker.	1876 27/4	2	40	1,000	—	Domkyrkorådet.	
Sjöstedska fonden.	Bidrag till uppfostran af fattiga komministrars barn.	Kontraktsprosten N. J. Sjöstedt.	1856 3/6	4	150	3,000	—	Domkapitlet.	
Sällskapet Jultomtarne i Göteborg.	Att årligen vid jultiden med lämplig beklädnad förse ett antal fattiga, värlatade barn, helst sådana, som bevista stadens folkskolor och visat flit och goda seder.	Flere medlemmar af Göteborgs samhälle.	1876 5/10	220	5,510	39,367	—	En styrelse af 7 personer.	41)
Föreningen till anordnande af barnbespisning och skolorskolonier i Göteborg.	Att förse fattiga skolbarn med god och närande föda samt bereda sådana tillfälle att tillbringa sommarferierna å landet.	Göteborgs kvinnoförening.	1890	3,425	35,396	154,683	—	D:o af 9 d:o.	
Fru Emma Lincks, född de la Grange, donationsfond.	Fondens afkastning är ställd till Göteborgs läkaresällskaps förfogande, att användas dels till sommarstationer för svaga barn och dels till lama eller lytta barns uppfostran.	Änkefru Emma Linck, född de la Grange.	1885 2/5	—	457	10,000	—	Drätselkammaren.	
Föreningen i Göteborg för vård af epileptiska barn.	Att vårda och uppfostra fallandesjuka, men för undervisning mottagliga barn.	Friherre O. Dickson, herr D. Carnegie och öfverste Hope.	1894 21/5	43	24,424	30,000	25,000	En styrelse.	42)
H. J. Heymans fond för fattiga barns vård (Barnkrubban i Praktiska hushållsskolan).	Vård af späda och minderåriga barn under de tider på dygnet, då mödrarna äro af andra sysslor upptagna.	Grosshandlanden Gabriel Heyman och fru Hilda Lamm, född Heyman.	1869 22/9	—	—	13,000	5,750	Styrelsen för Praktiska hushållsskolan.	
Donation till »Barnkrubban» af anonym givare.	Afkastningen utgår till barnkrubban i Praktiska hushållsskolan.	Okänd.	1872 28/3	—	—	5,000	—	D:o.	
Kittendorfska donationen till »Barnkrubban».	D:o d:o.	Slaktaremästare R. Kittendorff.	1876 25/2	—	—	1,000	—	D:o.	
Emil Ekman's donation till »Barnkrubban».	D:o d:o.	Fru Sofie Ekman.	1900 17/4	—	—	5,000	—	D:o.	
Göteborgs arbetsstuga.	Att i handelslörd och husliga sysselsättningar undervisa och leda fattiga barn samt i mån af tillgångar bespisa desamma.	Borgmästarinnan Marie Louise Svanberg.	1888	100	3,050	27,924	—	En styrelse.	43)
Majornas arbetsstuga.	D:o d:o.	Densamma m. fl. damer.	1895	100	3,093	36,043	—	D:o.	44)
Gamlestadens d:o.	D:o d:o.	Fru Sofie Ekman, född Kurck.	1902 11/11	102	5,094	10,000	—	D:o.	45)
Johannesstiftelsen.	Att verka för det uppväxande släktets andliga och sedliga vård.	Stadsfogden A. L. Kullgren m. fl.	1891 11/1	145	849	120	—	D:o.	
Göthildastiftelsen.	Att bestrida kostnaderna för en gosskola för mosaiska församlingen i Göteborg.	Fru Göthilda Magnus.	1827 18/2	—	2,900	47,344	11,000	Göthildastiftelsens styrelse.	
Edvard Magnus donationsfond till Göthildaskolan.	Att med fondens afkastning understödja Göthildaskolan.	Grosshandlanden Edvard Magnus.	1871 27/9	—	1,328	31,267	—	D:o.	
Israelitiska församlingens flickskolas fond.	Att bereda undervisning åt flickor af mosaiska församlingen i Göteborg.	Grosshandlanden M. Jakobson.	1838 2/4	—	—	50,499	—	D:o.	

Studiefonden för kvinnliga medlemmar af mosaiska församlingen i Göteborg.	Att bereda undervisning åt flickor af mosaiska församlingen i Göteborg.	—	—	2	600	14,724	—	Göthildastiftelsens styrelse.	
Willinska fattigfriskolans slöjdaafdelning.	Att lämna hel försörjning och undervisning, hufvudsakligen i handslöjd, åt obemedlade gossar af 12—15 års ålder.	Flera medlemmar af samhället.	1837	30	—	555,300	543,000	En styrelse.	46)
Kjellbergsska flickskolan.	Att lämna undervisning åt obemedlade flickor af bättre härkomst.	Grosshandlanden Jonas Kjellberg.	1826 22/10	142	—	434,457	174,623	D:o.	47)
Småbarnsskolorna i Göteborg.	Att meddela undervisning och omvårdnad åt de fattigare klassernas barn från 2 till fyllda 7 års ålder.	Sällskapet för inrättande af småbarnsskolor i Göteborg.	1839 20/1	1,137	23,842	329,750	153,437	D:o.	48)
Fruentimmersföreningens flickskola.	Att meddela undervisning åt flickor.	Fruentimmersföreningen i Göteborg.	1815	160	17,454	104,368	37,000	D:o.	49)
Donationen 1862.	Halfva afkastningen användes till inköp för skolorna af skolböcker, skrifmaterialier, ritningar, kartor och modeller; den andra hälften lägges till kapitalet, tills det uppgått till 100,000 kronor.	Okänd.	1862 28/2	—	674	62,026	—	Stadens allmänna folkskolestyrelse.	
Leopold och Fanny Abrahamssons beklädnadsfond för fattiga skolbarn.	Uppköp och utdelning af beklädnadspersedlar till fattiga barn i stadens folkskolor.	Grosshandlanden Leopold Abrahamsson.	1882 30/4 1891 1/5	—	860	20,000	—	D:o.	
Otto och Louise Boyes fotbeklädnadsfond för d:o.	Utdelning af fotbeklädnadspersedlar till d:o.	Handlanden Otto Edvard Boye.	1882 20/1	—	430	10,000	—	D:o.	
Donationen »Theodor Melins minne».	Sjukliga och behöfvande folkskolebarns bästa i form af skolofskolonier, bespisning e. d.	Öfversten m. m. Paul Melin.	1892 12/10	—	2,187	51,517	—	D:o.	
Wadströmska fonden till folkskolebarn i Veddige socken.	Räntan aflämnas till pastor att fördelas bland skolbarn inom Veddige församling.	Lektor B. Wadström och hans fru.	1853 10/6	17	33	750	—	Domkapitlet.	
James F. Dicksons fond för främjande af skolungdomens fria lekar.	Främjande af fria lekar vid Göteborgs folkskolor.	Änkefru Blanche Dickson.	1899 16/2	—	265	3,138	—	Stadens allmänna folkskolestyrelse.	
Olivia Bergenholtz donation till vård och uppfostran af döfstumma barn.	Vård och uppfostran af sådana Göteborgs samhälle tillhörande barn, som ej åtnjuta fattigunderstöd.	Änkefru Olivia Conradina Bergenholtz, född Hemming.	1897 2/7	—	1,066	23,700	—	Drätselkammaren.	
Betaniahemmet (hemmet för sinnesslöa).	Vård- och undervisningsanstalt för sinnesslöa barn och äldre.	Föreståndarinnan Bengta Hansson.	1895 1/4	38	9,720	60,703	39,000	En styrelse.	50)
Föreningen »Barnavårn».	Att bereda vård åt värnlösa, späda barn, hvilket sker på föreningens barnhem Fredriksro.	Fruarna Hilda Enander och Maria Mannheimer.	1903 1/5	31	6,868	24,104	—	En styrelse af 5 personer.	
Föreningen »Mjölkdroppen».	Att åt barn under 1 års ålder, företrädesvis ur den medellösa klassen, tillhandahålla för deras ålder passande näring samt åt deras fostrarinnor meddela råd om barnavård.	Förste stadsläkaren doktor J. Gezelius.	1903 4/11	200	6,000	13,000	—	En styrelse.	
»Lilla barnkrubban».	Att lämna vård åt barn, hvilkas föräldrar genom arbete eller sjukdom äro förhindrade att under dagen hafva tillsyn öfver dem.	Åtta damer.	—	22	—	—	—	Stiftarna.	
Frälsningsarméns barnkrubba.	Att härbärgera och kläda värnlösa barn.	Frälsningsarmén.	1897 1/12	700	—	—	—	Frälsningsarmén.	
Sällskapet för friluftlekar.	Att uppmuntra och befordra ungdomens lekar och kroppsöfningar i det fria samt anordna sommarutflykter för skolbarn.	—	1901 21/3	—	—	10,000	—	En styrelse af 9 personer.	51)
Elias Johanssons donation till fattiga i Masthuggsförsamlingen.	Att vid jultiden bekläda fattiga barn, som på hösten börjat skolan.	Båtförmannen Elias Johansson och hans hustru Kristina Johansson.	1904 17/8	24	470	10,000	—	Kyrkorådet i Masthuggsförsamlingen.	
c) Stipendiefonder och andra stiftelser för undervisning.									
Wadströmska fonden till läroverket i Varberg.	Räntan aflämnas till inspektör för Varbergs skola för att såsom understöd eller premier utdelas bland skolans lärjungar.	Lektor B. Wadström och hans fru.	1853 10/6	—	33	750	—	Domkapitlet.	
Göteborgs högskola.	Att meddela vetenskaplig undervisning och befordra vetenskaplig forskning.	Stadsfullmäktige i Göteborg.	Kungl. resolution d. 4/5 1889	—	—	239,656	—	Styrelse af 9 ledamöter, däraf en af Kungl. Maj:t förordnad ordförande.	52)
Lundgrenska högskolefonden.	Att utgöra grundfond för en högre undervisningsanstalt eller högskola.	Handlanden Fredrik Lundgren.	1872 27/3	—	23,440	586,000	—	Drätselkammaren.	
Edvard Magnus donation.	Att utgöra ett bidrag till inrättande af en högre läroanstalt med syfte att ersätta bristen af ett universitet, lämpadt efter nutidens behof.	Grosshandlanden Edvard Magnus.	1877 8/12	—	13,364	334,100	—	D:o.	
David Carnegies donationsfond till Göteborgs högskola.	Inrättande af en högskola i Göteborg.	Grosshandlanden David Carnegie.	1887 10/5	—	22,670	552,944	—	D:o.	
Oscar Ekmans donationsfond till Göteborgs högskola.	Inrättande af en högskola i Göteborg.	Konsul Oscar Ekman.	1888 24/12	—	8,600	215,000	—	D:o.	
Olof Olofsson Wijks minne.	Afkastningen användes för Göteborgs högskola.	Grosshandl. Olof Wijk och h. h. Carolina, f. Dickson.	1896 15/5	—	4,000	100,000	—	D:o.	

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
James Carnegies donation.	Afkastningen användes för Göteborgs högskola.	Herr James Carnegie.	1898 16/4	—	2,000	50,000	—	Drätselkammaren.	
Aron Philipsons donationsfond.	D:o d:o.	Ankefru Sophie Philipson.	1900 2/1	—	400	10,000	—	D:o.	
Oscar Ekmans d:o.	Afkastningen användes af Göteborgs högskola till upprättande af en professur, benämnd »Oscar II:s professur i jämförande språkforskning med sanskrit».	Konsul Oscar Ekman.	1897 15/5 1898 16/4	—	8,000	200,000	—	D:o.	
David Carnegies stipendiefond till Göteborgs högskola.	Stipendier åt studerande vid Göteborgs högskola.	Grosshandlanden David Carnegie.	1890 1/9	3	900	20,000	—	D:o.	
Göteborgs högskolas »Gustaf-Adolfs-fond».	Årliga afkastningen ställes till högskolans lärarers förfogande för utgifvande af en »Göteborgs högskolas årsskrift» eller, därest sådan årsskrift något år ej utgifves, att användas efter högskolans styrelses bestämmande.	Konsul Oscar Ekman och grosshandl. Olof Wijk.	1894 9/12	—	1,350	30,000	—	D:o.	
Göteborgs undervisningsfond.	Undervisnings- och andra högbildningsändamål.	Anslag från Renströmska fonden.	1870 7/12	—	1,563	39,091	—	D:o.	
August Röhss' donationsfond.	Att vid Göteborgs högskola inrätta en professur i nationalekonomi och sociologi samt en i geografi och etnografi m. m.	Grosshandlanden m. m. Aug. Röhss.	1901 29/7	—	14,000	350,000	—	D:o.	
Olof Wijks donationsfond.	Fondens afkastning bör i likhet med afkastningen af den förut lämnade donationen »Olof Olofsson Wijks minne» användas till befrämjande af de med Göteborgs högskola afsedda ändamål.	Fru Carolina Wijk, född Dickson.	1901 7/11	—	6,000	150,000	—	D:o.	
Oscar Ekmans fond.	Bidrag till upprättande af en ny professur i klassiska språk vid Göteborgs högskola.	Konsuln m. m. Oscar Ekman.	1903 2/12	—	1,600	40,000	—	D:o.	
Oscar Ekmans 6-juni-fond.	Att bestrida kostnaderna för utgifvande af populärt vetenskapliga föreläsningar vid Göteborgs högskola.	Densamme.	1904 4/5	—	450	10,000	—	D:o.	
Andrew Carnegies fond.	Att vid Göteborgs högskola upprätta en professur i engelska språket och litteraturen.	Mr. Andrew Carnegie.	1904 29/6	—	7,260	181,500	—	D:o.	
Edvard Magnus donationsfond åt studerande vid Göteborgs högskola.	Understöd åt behöfvande studerande.	Grosshandlanden Edvard Magnus.	—	1	250	7,108	—	Göthildastiftelsens styrelse.	
Chalmers tekniska läroanstalt.	Att meddela undervisning åt sådana ynglingar, som ägna sig åt något industriellt lefnadsyrke, för hvars rätta utöfning naturkännedom och isynnerhet kemiskt- och mekaniskt-tekniska kunskaper äro behöfliga.	Kanslirådet W. Chalmers m. fl. donatorer.	1811 11/6	426	2,915	442,057	325,828	En styrelse.	53)
Göteborgs slöjdförenings skola.	Att meddela undervisning i de läroämnen, som äro nödvändiga för en på insikt grundad utöfning af de industriella yrkena.	Professor Carl Palmstedt.	1846 24/11	1,267	42,000	434,463	279,250	Göteborgs slöjdförening.	54)
Göteborgs handelsinstitut.	Att meddela undervisning i de läroämnen och färdigheter, som utgöra ett väsentligt villkor för köpmannens teoretiska och praktiska duglighet.	Ledamöter af Göteborgs grosshandelsassocieret.	1826	193	52,783	477,907	179,000	En styrelse.	55)
Praktiska hushållsskolan för flickor i Göteborg.	Att åt flickor, företrädesvis dem, som med beröm genomgått folkskolans högre afdelning, gifva handledning och öfning uti de i ett hushåll förekommande sysslor.	Delägare i förra Göteborgs ångköks aktiebolag.	1865	25	—	330,300	96,000	En styrelse af 15 ledamöter.	56)
E. M. Willassons testamentsfond.	Fondens afkastning skall tillfalla någon inrättning, som är ägnad att bilda praktiskt dugliga kvinnor för arbetsklassens hus.	Handlanden Erik Magnus Willasson.	1873 2/6	—	225	5,000	—	Drätselkammaren.	57)
Göteborgs arbetareinstitut.	Att bereda tillfälle till inhämtande af allmännyttig kunskap och närmast att bibringa kroppsarbetare kännedom om naturens och andens företeelser och dess lagar.	Flere medlemmar af samhället.	1883 19/2	—	13,626	60,085	—	En styrelse.	58)
Göteborgs museum.	Att avvägbringa, förvara och allmänheten tillhandahålla samlingar af historiska och naturhistoriska föremål samt konst- och industrialster.	Landshöfdingen O. I. Fähræus, redaktören S. A. Hedlund m. fl.	1861 10/5	—	44,750	3,059,284	625,000	D:o.	59)
Göteborgs stadsbibliotek.	Att avvägbringa, förvara och vårda samlingar af böcker och andra litteraturalster och desamma under stadgade villkor allmänheten tillhandahålla.	Göteborgs musei och högskolas styrelser, stadsfullmäktige i Göteborg m. fl.	1890 13/11	—	42,021	590,000	210,000	En styrelse af 10 personer.	60)

Anslag ur Renströmska fonden 1903 till Göteborgs stadsbibliotek för bokinköp m. m.	Att betalas till styrelsen för Göteborgs stadsbibliotek i ändamål att efter hand användas till bokinköp och inbindning af böcker m. m.	Anslag från Renströmska fonden.	1903 ² / ₁₂	—	—	39,843	—	Drätselkammaren.	
Göteborgs folkbibliotek.	Att åt ordentliga personer, uti därför inrättad lokal, afgiftsfritt tillhandahålla såväl tidningar, tidskrifter och böcker för läsning på stället som ock böcker till hemlåning.	Brukspatronen James Dickson.	1867 ¹⁴ / ₅	—	14,490	300,340	116,813	Styrelsen för Robert Dicksons stiftelse.	(61)
Kungl. och Hvitfeldtska stipendieinrättningen.	Stipendier åt obemedlade, vid Göteborgs högre allmänna läroverk och vid universiteten studerande ynglingar.	Fru Margareta Dyre, född Hvitfeldt.	1664 ²² / ₁	79	18,300	3,545,978	3,122,100	Tre kuratorer: landshöfdingen, biskopen och justitieborgmästaren.	
Gustaf Schillers stipendiefond af år 1873.	D:o åt behöfvande och af uppmuntran förtjänta lärjungar vid högre allmänna läroverket i Göteborg.	F. gymnasiefogden Gustaf Schiller.	1873 ³ / ₄	15	2,250	62,434	—	Desamme.	
D:o d:o af år 1881.	D:o d:o	Densamme.	1881 ⁸ / ₇	15	1,762	51,596	—	D:o.	
Ramziska stipendiefonden.	D:o åt studerande vid högre allmänna läroverkets 6:te och 7:de klasser.	Lektor Johan Ramzius.	—	2	47	1,100	—	Biskopen och justitieborgmästaren.	(62)
Faltzburgska d:o.	Understöd åt medellösa skolynglingar.	Generaladjutanten frih. C. G. Faltzburg.	1750 ¹⁸ / ₁	—	45	1,000	—	Domkapitlet.	(62)
Göteborgs högre latinläroverks premie- och fattigkassa.	Premier, understöd, läkarevård m. m. åt studerande vid läroverket.	—	—	—	460	3,030	—	Rektor och collegium vid Göteborgs högre latinläroverk.	(63)
Göteborgs realläroverks d:o.	D:o	—	—	—	421	1,415	—	Realläroverkets rektor.	
Lemmichska stipendiefonden.	Premier till medellösa, flitiga skolynglingar å reallinjen af allmänna läroverket.	Handlanden Magnus Lemmich.	1804 ¹⁰ / ₂	1	18	400	—	Domkapitlet.	(64)
Lundgrenska d:o.	Premie till en skolyngling vid latinläroverket.	Handlanden Anders Lundgren senior.	1803 ²⁹ / ₅	1	2	50	—	D:o.	(65)
Collanderska donations- och stipendiefonden.	Räntan å donationsfonden tilldelas en lärare vid Göteborgs latinläroverk och räntan af stipendiefonden utgår som stipendium till en yngling vid samma läroverk.	Rektorn magister A. Collander.	1811 ¹⁷ / ₅	—	207	4,600	—	D:o.	(65)
Wadströmska stipendiefonden för skolynglingar.	Premier åt skickliga och behöfvande lärjungar i 4:de och 5:te klasserna af Göteborgs högre allmänna läroverk.	Lektor B. Wadström och hans fru.	1843 ³ / ₅	3	33	750	—	D:o.	(66)
D:o d:o för s. m. kandidater.	Stipendier åt 2 de mest värdiga, skickliga och beprövade sacri ministerii kandidater från Göteborgs stift, då de äro beredda att ingå i stiftets tjänst.	Desamme.	1853 ¹⁰ / ₆	—	—	3,100	—	D:o.	
Svahleska stipendiefonden.	Understöd åt ynglingar, som inkommit i 4:de klassen af Göteborgs högre allmänna läroverk och äro födda i Marks eller Kinds härad.	Konrektor Lars Svahle.	1749 ²⁸ / ₆	—	—	18,978	—	Rektor och collegium vid latinläroverket.	(67)
Borgenströmska d:o.	Stipendier till lärjungar vid deras afgång till universitetet.	Handlanden Axel Borgenström.	1856 ²¹ / ₄	2	379	7,050	—	D:o.	(62)
Gyllensténska d:o.	D:o åt lärjungar vid Göteborgs högre allmänna läroverk.	Läroverksadjunkten d:r B. G. Gyllenstén.	1868 ⁷ / ₉	2	100	2,475	—	D:o.	
Gyllensténska universitetsfonden.	D:o åt fattiga ynglingar, som efter genomgången kurs vid Göteborgs högre läroverk på klassiska linjen vid Uppsala universitet fortsätta sina studier.	Densamme.	1869 ¹¹ / ₉	4	500	10,973	—	D:o.	
Gyllensténstipendiefonden till högre latinläroverket i Göteborg.	Att bilda tvenne lika stora stipendiefonder, den ena för vid läroverket och den andra för vid universitetet studerande medellösa och af uppmuntran förtjänta ynglingar.	D:o.	1871 ³¹ / ₈	26	1,900	44,894	—	D:o.	
D:o d:o till realläroverket i d:o.	D:o d:o	D:o.	1875 ¹² / ₅	24	1,900	46,163	—	D:o vid realläroverket.	
Kinds härads stipendium.	Stipendier åt studerande från Kinds härad vid såväl universitet som läroverk.	Fabriksidkaren A. Jönsson i Bredgården.	1878 ²⁵ / ₂	13	1,950	51,989	—	D:o vid latinläroverket.	
Amatörernas sångförenings stipendiefond.	Stipendium för uppmuntran af musikaliska anlag hos lärjungar vid Göteborgs realläroverk.	Amatörernas sångförening.	1887 ³¹ / ₁₀	5	20	604	—	Realläroverkets rektor.	
Donationer till skolan.	Att användas såsom stipendier åt lärjungar vid Göteborgs realläroverk för biträde vid kyrkosången.	Handlanden V. Beckman, superkargen V. Tham och apotekaren J. C. Grünenberg.	1890 ¹¹ / ₄	—	181	4,023	—	Kyrkonämnden.	
Andersenskastipendiemedlen.	Stipendier åt fattiga och kvicka samt sig väl artande ynglingar, som äro infödda i Göteborg och vid dess gymnasium studera.	Handlanden Johan Niklas Andersen.	1767 ⁸ / ₇	—	144	3,221	—	Kyrkonämnden.	(62)
Göteborgs gymnasii hushyrefond.	Stipendier (s. k. hyresmedel) i 6:te och 7:de klasserna af Göteborgs latin- och realläroverk.	Sammanskott (på förslag af lektor J. Hallberg).	1777 ²⁶ / ₈	—	558	12,824	—	Realläroverkets rektor.	(62)
Aurora och Nils Anderssons stipendiefond (stipendiefonden af den 13 december 1887).	Understöd åt behöfvande och skickliga lärjungar i 6:te och 7:de klasserna.	Byggmästaren Nils Andersson och hans hustru Aurora.	1778 ¹⁰ / ₃	1	150	5,372	—	D:o.	
En afgående lärjunges stipendiefond.	D:o d:o inom realläroverkets 4 högsta årsklasser.	Vill vara okänd.	1888 ¹⁵ / ₁	1	150	5,915	—	D:o.	
Göta Coldinu premiefond.	Till inköp af böcker och skolmaterie till fattiga lärjungar vid latin- och realläroverken i Göteborg.	Göta Coldinuorden.	1891 ⁹ / ₆	—	127	3,175	—	D:o.	(62)
J. A. Bergs donation.	Till inköp af nödiga böcker åt d:o.	Kontraktsposten J. A. Berg.	1861 ³¹ / ₁₉	2	8	200	—	D:o.	(62)

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.				
Johannes Gunnarssons gåfva.	Till inköp af nödiga böcker åt fattiga lärjungar vid latin- och realläroverken i Göteborg.	Säteriägaren J. Gunnarsson.	1856 21/7	2	8	200	—	Realläroverkets rektor.	63)
O. E. Rabes minnesfond.	D:o åt fattiga lärjungar vid latinläroverket i Göteborg.	Prosten O. E. Rabe.	1855 7/12	—	35	892	—	Rektor vid latinläroverket.	
Kjellbergsska fonden.	Understöd »till skickliga och fattiga prästkandidater under deras vistelse i Göteborg för prästblifvande».	Grosshandlanden Jonas Kjellberg.	1825 27/12	—	—	1,600	—	Domkapitlet.	68)
Wingårdsska d:o.	D:o d:o.	Ärkebiskopen C. J. af Wingård.	1838 19/4	—	—	731	—	D:o.	69)
Östergrensska d:o.	Två års räntemedel skola hvartannat år tilldelas en inom stiftet född behöfvande prästman, då han blifvit prästvigd.	Lackfabrikören D. Östergren.	1876 27/7	—	—	4,500	—	D:o.	68)
Mamsell Amanda Cervins stipendiefond.	Räntan skall årligen utdelas till 3 lärjungar i Göteborgs latinläroverks öfversta klass, som gjort sig kända för flit och goda seder samt fattat ett fast beslut att blifva präster.	Mamsell Amanda Cervin.	1874 4/8	3	450	12,053	—	Rektor och kollegium vid latinläroverket.	
Richard Lidströms donation till Nya elementarläroverket för flickor i Göteborg.	Afkastningen af donationen skall användas till läroverkets behof efter dess styrelses bestämmande.	Skeppsklareraren Richard Lidström.	1890 14/3	—	480	12,000	—	Läroverkets styrelse.	
Stipendiefonden för studerande inom mosaiska församlingen i Göteborg.	Fondens benämning angifver dess ändamål.	Grosshandl. L. Benecke, E. Magnus, M. Jacobsson och A. Abramson.	1857 11/3	2	1,750	41,439	—	Göthildastiftelsens styrelse.	
M. E. Delbancos teknologiska stipendiefond.	Stipendier åt i Göteborg födda ynglingar för tekniska studiers idkande i utlandet.	Grosshandlanden M. E. Delbancos.	1861 6/5	2	1,125	39,534	—	D:o.	
August Rignérss d:o.	D:o åt yngre, ordentliga och dugliga arbetare att i utlandet vidare fullkomna sig i sitt yrke.	Kakelugnsfabrikören Aug. Rignér.	1889 20/2	3	2,520	84,653	—	En styrelse af 3 utaf magistraten utsedda ledamöter.	
Stipendiefonden af öfverskottsmedlen å utställningslotteriet år 1891.	Resestipendier åt en eller flere tekniker samt åt en eller flere yrkesidkare.	Kungl. bref.	1893 7/7	—	936	20,868	—	Drätselkammaren.	70)
Kontoristföreningens resestipendiefond.	Att användas till resestipendier och såmedelst bereda Göteborgs kontoristförenings medlemmar tillfälle att i utlandet fullständiga sin kommersiella utbildning.	Renströmska fonden.	1894 20/12	1	900	20,000	—	D:o.	
Sven Renströms fond till befrämjande af handelskunskaper.	Upplöpande räntor må af styrelsen för föreningen för befrämjande af handelskunskaper användas för föreningens ändamål.	D:o d:o.	1903 11/12	—	850	38,662	—	D:o.	
Henricette Nissen-Salomans testamente.	Afkastningen af kapitalet är afsedd att bispringa någon fattig ung israelitisk flicka eller gosse i Göteborg, hvilken ägnar sig åt den musikaliska konsten, vokal eller instrumental, för att blifva artist.	Sångerskan Henriette Nissen-Saloman.	—	1	212	10,212	—	Göthildastiftelsens styrelse.	
Sandbergsska skolfonden.	Inrättande af en för högre bildning, än folkskolan meddelar, afsedd skola, när kapitalet stigit till därför erforderligt belopp.	Segelsömmaren C. J. Sandberg.	1853 21/12	—	714	33,350	—	En styrelse af 4 personer.	71)
Schubertsska fonden.	Inköp af tjänliga böcker för utdelning till fattiga skärgårdsbor i Bohuslän.	Superintendenten d:r von Schubert i Preussen.	1857 11/7	—	—	1,400	—	Domkapitlet.	
Kittendorffs donation åt blinda och döfstumma.	Att bereda undervisning åt blinda och döfstumma.	Slaktaremästaren R. Kittendorff.	1871 5/12	—	48	1,092	—	Allmänna folkskolestyrelsen.	72)
Föreningen »De blindas vänner».	Att väcka och befördras blindas själfverksamhet.	Med. doktor K. A. Walter m. fl.	1889 febr.	—	—	75,745	—	En styrelse.	
Röhsska konstslöjdmuseet.	För uppförande och inredande af lämplig byggnad för ett konstindustrimuseum i Göteborg, inköp för ökande af museets konstindustriella samlingar med tillhörande bok- och planschförråd samt till premier åt studerande, som begagna samlingarne.	Konsuln m. m. Wilhelm Röhss och grosshandlanden m. m. Aug. Röhss.	1901 10/1 1901 24/12	—	—	491,559	—	Drätselkammaren.	73)
d) Stiftelser för sjukvård.									
Allmänna och Sahlgrenska sjukhuset.	Allmän sjukvård.	Direktör N. Sahlgren m. fl.	1772 8/12	—	—	396,073	145,000	En direktion enligt Kungl. reglementet den 21 april 1899.	74)

Lesseka donationsmedlen.	Räntan skall utdelas till stadens sängliggande fattiga, nödlidande sjuka och, därest räntemedlen icke hvarje år behöfva utgå till sjuka, till de fattigaste orkeslösa af bättre och sämre stånd.	Handelsmannen Anders Lesse.	1795 ²⁶ / ₈	—	4,692	93,864	—	Drätselkammaren.	75)
Albertina Dorotea Jacobsens donationsfond till understöd åt sjuka »pauvres honteux».	Att lämna understöd till sjukvård åt sådana »pauvres honteux» i Göteborg, hvilkas vård å allmänt sjukhus är af behöfvet synnerligen påkallad, men som sakna medel därtill.	Fabrikmästaren August Ferdinand Jacobessen.	1875 ¹⁰ / ₇	1	108	29,606	—	Direktionen för Allmänna och Sahlgrenska sjukhuset.	
Holtermanska sjukhuset, jämväl upptagande stadens kurhus.	Sjukvård för med venerisk sjukdom eller hudåkommor behäftade personer.	Direktör J. O. Holterman och stadsfullmäktige.	1793 ²⁰ / ₉ 1890 ²⁴ / ₄	—	—	274,674	235,000	En direktion.	76)
Göteborgs sjukhem eller sjukhemmet för obotligt sjuka.	Att bereda sjukvård och hem åt behöfvande obotligt sjuka.	Statsrådinnan Laura Fåhræus m. fl. stadens damer.	1862	81	34,526	1,198,981	409,248	En af stadsfullmäktige vald styrelse.	77)
Barnsjukhuset i Göteborg.	Kostnadsfri sjukvård åt sjuka barn.	Grosshandlanden D. Carnegie m. fl. donatorer.	1857	316	22,815	622,278	68,000	D:o.	78)
Hafskuranstalten för vård af skrofulösa barn.	Upprätthållandet af en hafskuranstalt för vård af skrofulösa barn, företrädesvis tillhörande Göteborgs samhälle.	Med. doktor P. Silfverskiöld m. fl. personer i Göteborg.	1891 ⁴ / ₅	94	7,413	218,677	35,440	En styrelse.	
David Carnegies donationsfond af år 1891.	Afkastningen af fonden skall användas till underhåll af barn vid Hafskuranstalten för vård af skrofulösa barn.	Grosshandlanden D. Carnegie.	1891 ¹⁵ / ₅	—	450	10,000	—	Drätselkammaren.	
Elise Rubensons, född Jacobsson, donationsfond för behöfvande sjuka.	Att bereda behöfvande och välkända, af sjukdom eller sjuklighet lidande personer från Göteborgs samhälle tillfälle att besöka någon inhemsk bad-, brunns- eller annan kurort.	Studeranden Carl Otto Rubenson.	1883 ¹⁰ / ₄	—	2,700	62,048	—	D:o.	79)
Grosshandlanden J. J. Dicksons d:o d:o.	D:o d:o.	Grosshandlanden J. J. Dickson.	—	—	2,259	51,372	—	D:o.	79)
Fru Louise Ekmans, född von Düben, d:o d:o.	Att bereda hjälp åt behöfvande sjuka.	Konsul Oscar Ekman.	1862 ²⁸ / ₉	126	3,435	42,369	—	En af stadsfullmäktige tillsatt styrelse af 3 personer. Densamma.	
Fru Hilda Heymans, född Magnus, understödsfond för bröstsjuka.	D:o d:o.	Fru Hilda Heyman, f. Magnus, och grosshandlanden H. J. Heyman.	1864 ²⁷ / ₁	14	360	8,000	—		
Fru Amalia Regina Wahlströms, född Silvander, fond.	D:o d:o.	Grosshandlanden J. F. Silvander.	1867 ²⁹ / ₆	9	225	5,000	—	D:o.	
Conrad Joachim Ekmans d:o.	D:o d:o.	Konsul Oscar Ekman.	1876 ²⁶ / ₂	9	225	5,000	—	D:o.	
Axel Löwens d:o.	D:o d:o.	Densamme.	1876 ²⁰ / ₃	9	225	5,000	—	D:o.	
Hammarbergs donationsfond.	D:o d:o.	Grosshandlanden P. Hammarberg.	1883 ¹⁴ / ₁₉	9	225	5,000	—	D:o.	
David Carnegies fond.	D:o d:o.	Grosshandlanden David Carnegie.	1884 ¹⁷ / ₆	9	675	15,000	—	D:o.	
William H. Mannheimers d:o.	D:o d:o.	Bankdirektören H. Mannheimer.	1884 ⁴ / ₁₀	18	450	10,000	—	D:o.	
David Carnegies donationsfond af år 1890.	D:o d:o.	Grosshandlanden D. Carnegie.	1890 ³¹ / ₁₂	18	900	20,000	—	D:o.	
Fröken Sophie Langs donationsfond.	Understöd åt behöfvande sjuka.	Fröken Sophie Elisabet Lang.	1898 ¹² / ₅	10	270	6,000	—	D:o.	
David Carnegies donationsfond af år 1890 till Masthuggsförsamlingen i Göteborg.	Anställande af en diakonissa för fattiga sjuka.	Grosshandlanden David Carnegie.	1890 sept.	1	1,100	25,000	—	Kyrkorådet i Masthuggsförsamlingen.	
D:o d:o till Karl Johans församling.	D:o d:o.	Densamme.	,	1	1,098	28,935	—	D:o i Karl Johans församling.	
Johan Kristian Wulffs donation.	Att bispringa sängliggande sjuka i Domkyrkoförsamlingen.	Segelsömmaren J. C. Wulff.	1802 ¹² / ₁₁	—	162	3,603	—	Domkyrkorådet.	80)
»Amici Lazarorum».	Att bispringa sängliggande sjuka.	Jungfrun Anna Brita Bergman.	1841 ¹ / ₁₂	3	24	600	—	D:o.	
Fond till understöd åt sängliggande sjuka.	D:o d:o.	Okändt.	1823 ⁸ / ₈ 1835 ¹⁶ / ₅	—	33	750	—	Kyrkonämnden.	
Peter Mjöbergers fond till d:o.	Understöd åt af sjukdom sängliggande fattiga i Kristine församlings svenska afdelning.	Jungfrun Anna Cajsa Mjöberg.	1860 ¹ / ₁₂	—	44	976	—	D:o.	
Fru Emma Lincks fond till fattiga barnaföderskor.	Understöd åt fattiga barnaföderskor.	Änkefru Emma Linck, f. de la Grange.	1885 ⁹ / ₅	—	320	7,000	—	Drätselkammaren.	79)
Anna Lincks fond.	Fondens afkastning skall tilldelas helst ogifta fruntimmer, företrädesvis lärarinnor och sömmerskor, hvilka i följd af öfveranstängning i arbete eller efter sjukdom äro i behof af bad- eller brunnsresa eller några veckors vistelse på landet.	Densamme.	,	—	685	15,000	—	D:o.	79)
Kyrkoherden J. P. Magnussons donationfond.	Till sjukhus för obotligt sjuka.	Kyrkoherden J. P. Magnusson.	1882 ³ / ₇	—	—	41,378	—	Landstinget.	79)
Israelitiska sjukvårds- och begravningsällskapet.	Sjuk- och begravningshjälp åt fattiga manliga mosaiska trosbekännare i Göteborg.	Medlemmar af mosaiska församlingen.	—	75	1,260	17,843	—	En af sällskapet vald styrelse.	
Edvard Magnus donationsfond till d:o.	Att förstärka angifna sällskaps kapital.	Grosshandlanden Edvard Magnus.	1878 ⁸ / ₄	40	850	20,000	—	Göthildastiftelsens styrelse.	

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905 till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
Göteborgs musei nödhjälpsfond för betjäningen.	Att lämna sjuk- och nödfallshjälpen åt betjäningen vid Göteborgs museum.	Musei styrelse.	1891 14/9	1	50	2,305	—	Musei ombudsman.	81)
Eleonore Dicksons donation till Göteborgs läkaresällskap.	Att bereda tillfälle åt obemedlade sjuka att begagna bad- eller brunnsskur, med företräde för personer, som varit i gifvarens tjänst.	Änkefru Eleonore Dickson.	1898 21/7	—	946	20,550	—	Drätselkammaren.	
Arbetarnes byggnadsförenings i Göteborg donationsfond.	Vård af skrofulösa barn vid hafskuranstalt.	Arbetarnas byggnadsförening i Göteborg.	1898 11/4	—	1,215	27,000	—	D:o.	82)
Fonden för uppförande af ett hem för lungots sjuka.	Att användas till uppförande och inredning af byggnader för vårdande af lungots sjuka, hvilka vore och under åtminstone de två närmaste åren före intagningen å anstalten varit i Göteborg mantalsskrifna, men icke varit till fattigvård berättigade.	Anslag ur Renströmska fonden.	1903 3/12	—	—	327,756	—	D:o.	
Charles och E. Heymans hjälpsfond.	Att hjälpa 2 sjuka inom mosaiska församlingen i Göteborg.	Fru Selma Heyman.	1900 22/10	2	400	10,861	—	Israelitiska sjukvårds- och begravningsällskapet.	
Roempkes fond.	Räntan utdelas till 4 sängliggande sjuka inom Karl Johans församling.	Mamsell Johanna Margaretha Roempke.	1836 16/5	—	50	1,131	—	Kyrkorådet inom Karl Johans församling.	
e) Ej registrerade sjuk- och begravningskassor. 83)									
Göteborgs stads tjänstemannaförening.	Att vid medlems död lämna efterlevande understöd af 500—1,000 kronor i form af begravningshjälp.	Tjänstemän i Göteborg.	1886 1/10	1	1,000	20,659	—	En styrelse af 5 ledamöter.	84)
Liförsäkringsföreningen »Götha».	Att vid medlems död utbetala ett försäkringsbelopp.	Åtskilliga personer.	1881 7/12	5	7,350	70,286	—	D:o.	85)
Kungl. Första Göta artilleriregementes enskilda ambulansförening med tillhörande fond.	Att vid krigstillfälle främja regementets sjukvård samt att under fredstid lämna understöd åt regementets underbefäl och deras familjer samt manskap.	Öfverstinnan Ulla Hamilton, f. Lewenhaupt.	1892 1/12	—	—	6,541	—	D:o af 5 ledamöter.	86)
Stadstjänarnes låda och begravningskassa.	Begravningshjälp.	Stadstjänarne i Göteborg.	1823 22/12	—	—	6,270	—	D:o af 3 s. k. lädmästare.	87)
Poliskårens i Göteborg sjukhjälpförening.	Sjukhjälp.	Poliskårens medlemmar.	1873 3/6	173	2,698	8	—	D:o.	88)
D:o begravningskassa.	Begravningshjälp	D:o.	1868 24/1	10	1,000	13,387	—	D:o af 3 personer.	89)
Packhuskarlarnes begravningskassa.	D:o.	Packhuslaget.	1874 1/1	—	—	7,061	—	D:o d:o.	90)
Stationsbetjäningens i Göteborg begravningsförening.	D:o.	Stationskarlsförmannen A. Andersson.	1880 3/9	2	383	13,155	—	D:o af 7 d:o.	91)
Bergslagerens m. fl. järnvägars d:o.	D:o.	Stationskarlsförmannen C. A. Sjöström.	1890 13/3	3	150	715	—	D:o af 5 d:o.	92)
Kakelugnsmakaregesällernas låda.	Sjuk- och begravningshjälp.	M. Lang, C. H. Haqvinius och G. Lärcka.	1763 24/1	2	169	1,306	—	D:o.	93)
Skomakeriidkarnes sjuk- och begravningskassa.	D:o.	C. Tornberg.	1882	1	75	551	—	D:o.	94)
Tunnbindaregesällernas låda.	Rese-, sjuk- och begravningshjälp.	Tunnbindareämbetet.	1747	14	680	3,577	—	D:o.	95)
Typografernas i Göteborg sjuk- och begravningskassa.	Sjuk- och begravningshjälp.	Typografer i Göteborg.	1873	11	480	613	—	D:o.	96)
Göteborgs typografiska förenings sjuk-kassa.	Sjukhjälp och sparkassa.	Göteborgs typografiska förening.	—	61	705	208	—	D:o.	97)
Arbetarnes allmänna begravningskassa.	Begravningshjälp.	Filbuggaren C. P. Andersson	1887 15/5	4	800	11,038	—	D:o af 7 d:o.	98)
Göteborgs byggmästareförenings olycksfallsförsäkringskassa.	Sjukhjälp.	Byggmästare i Göteborg.	1885	154	10,958	23,281	—	D:o.	99)
Hundramannaföreningen.	Sjuk- och begravningshjälp.	Boktryckaren J. A. Granberg m. fl.	1872 7/4	17	1,197	3,798	—	D:o af 7 d:o.	100)
Föreningen »Trofasta vänner».	D:o.	Arbetaren A. Hansson.	1880 14/3	40	897	1,029	—	D:o.	101)
Sjuk- och begravningskassan »Vänskapskedjan».	D:o.	Sockerbruksarbetaren E. Berg.	1891 15/6	29	776	573	—	D:o.	102)

S:t Josefsföreningens sjuk- och begrafningskassa.	Sjuk- och begrafningshjälp.	S:t Josefs katolska försam- lings medlemmar.	1873	4	263	3,864	—	En styrelse af 3 personer.	103)
Nationalgoodtemplarnas be- grafningskassa »Sista hjäl- pen».	Begravningshjälp.	Verkstadsarbetaren C. P. An- derson.	1883 ⁵ / ₈	31	3,100	6,731	—	D:o af 5 d:o.	104)
Göteborgs absolutisters barn- begrafningsförening.	D:o.	Tullvaktmästaren Ed. Borg- ström m. fl.	1886 ¹⁸ / ₉	11	550	185	—	D:o d:o.	105)
Begravningskassan »Fram- gång».	D:o.	Hamnlötsen C. E. Johans- son m. fl.	1896 ²⁶ / ₄	15	3,464	16,491	—	D:o af 16 d:o.	106)
f) Pensionsfonder.									
Sjömannasällskapets stiftelse.	Att på ålderdomen bereda fria bostäder och därmed förenade förmåner åt personer ur sjömansklassen, så- väl ur befäls- som manskapklassen, och dessas fa- miljer, med företräde för dem, som tillhört Göteborgs sjömanshusdistrikt.	Sjömannasällskapet i Göte- borg.	1873 ⁷ / ₁	—	41,990	475,847	250,000	En styrelse af 4 personer.	107)
Charlotta Ljungdals dona- tionsfond.	Att förstärka sjömanshusets tillgångar för pensioneringar.	Fröken C. Ljungdahl.	1883 ¹¹ / ₇	—	—	1,000	—	Göteborgs sjömanshus direk- tion.	
Sven Renströms donation för ogifta fruntimmer.	Pensioner åt ogifta döttrar efter större affärsmän och ämbetsmän.	Grosshandlanden Sven Ren- ström.	1867 ²¹ / ₅	7	1,050	26,010	—	Handelsföreningens fullmäk- tige.	
Godhes donation.	Beredande af pensioner åt folkskollärare och folkskol- lärarinnor i Göteborg.	Målaremästaren Claes Godhe.	1872 ²⁷ / ₄	3	750	18,845	—	Allmänna folkskolestyrelsen.	
Pensionsfonden vid Göthilda- skolan.	D:o åt lärare vid Göthildaskolan.	Grosshandlanden Edv. Mag- nus.	1859 ¹ / ₁₁	1	144	3,392	—	Göthildastiftelsens styrelse.	
Rebecka Gustafva Andrews, född Wedberg, donation.	Lifstidspensioner åt 3, i Göteborg bosatta, ogifta och be- höfvande fruntimmer, ej tillhörande den kroppsarbe- tande klassen.	Änkefru R. G. Andrews, f. Wedberg.	1881 ²⁵ / ₄	3	225	10,000	—	Handelsföreningens fullmäk- tige.	
Prosten Z. A. Gyllensténs donationsfond.	Pensioner till prästänkor, som hafva minderåriga barn, helst sådana, hvilkas män tillhört Vikornas Norra och Älfsyssels Norra kontrakt.	Läroverksadjunkten B. G. Gyllenstén.	1872 ⁸ / ₆	2	255	5,000	—	Domkapitlet.	
Louise Franséns pensionsfond.	Räntan utgår vid jultiden till 2 prästänkor, af hvilka en från Laholms kontrakt har företräde.	Prosten Joh. Fransén.	1864 ¹¹ / ₃	2	120	3,000	—	D:o.	
Pensionsinrättningen för äl- derstigna eller sjukliga tjänstehjon.	Fondens benämning angifver dess ändamål.	Medlemmar af Göteborgs börs och samhälle.	1849 ¹ / ₁₂	355	36,627	806,087	—	En styrelse.	
Prosten J. H. Holmqvists donationsfond.	Understöd åt änkor efter kyrkoherdar, komministrar, ka- pellpredikanter och adjunkter, helst sådana änkor, som ej åtnjuta änkepension.	Prostinnan Pauline Holm- qvist.	1888 ²⁴ / ₄	11	2,321	52,000	—	Domkapitlet.	
Göteborgs sjuksköterskors pensions- och understöds- fond.	Att åt sjuksköterskor, hvilka tjänstgjort i Göteborg an- tingen å sjukhus eller som privatsköterskor, lämna på deras ålderdom pension eller tillfälligt understöd.	Flere medlemmar af sam- hället.	1895 ¹ / ₅	25	3,075	71,550	—	En styrelse.	
Alrik Lindhs pensionsfond för sjuksköterskor vid Sahl- grenska sjukhuset i Göte- borg.	Att åt sjuksköterskor, hvilka tjänstgjort vid Sahlgren- ska sjukhuset i Göteborg och till följd af ålderdom eller sjukdom, ådragen under tjänsten, äro oförmögna att med sitt kall fortfara och i behof af hjälp, lämna årligt eller tillfälligt understöd.	Änkefru Anny Lindh.	1898 ³¹ / ₃	—	—	4,395	—	Styrelsen för Sahlgrenska sjukhuset.	
Pensionsfonden vid Kjell- bergska flickskolan.	Att bereda pension åt skolans lärarinnor.	Anonymt.	1887 ²⁵ / ₂	—	—	39,758	—	Kjellbergska flickskolans styrelse.	108)
Göteborgs högskolas pensions- fond.	D:o åt högskolans lärare.	Göteborgs högskolas styrelse.	1889 ⁵ / ₄	—	—	91,432	—	Drätselkammaren.	109)
B. G. Gyllensténs tjänste- mannaänke- och pupill- fond.	En pensionsfond till förmån för behöfvande änkor och oförsörjda barn efter tjänstemän, bosatta i Göteborg och där i statens eller stadens tjänst anställda.	Läroverksadjunkten B. G. Gyllenstén.	1887 ³¹ / ₁₀ 1890 ¹¹ / ₄ 1894 ²¹ / ₇	—	1,450	45,670	—	D:o.	
»Adolf Weinbergs minne.»	Pension till underofficerars vid Kungl. Göta artilleri- regemente änkor och oförsörjda barn.	Fröken Maria Ch. Weinberg.	1882 ¹⁷ / ₄	20	269	6,721	—	En styrelse inom regemen- tet.	
Martin Jacobssons pensions- fond.	Årliga afkastningen skall utdelas såsom pension eller understöd åt behöfvande, i Göteborg bosatta, till myn- dig ålder komna och för hedrande vandel kända dött- rar, som äro änkor eller ogifta, till af lifne handlande eller handverkare i Göteborg.	Förre handlanden Carl Theo- dor (Tolle) Jacobsson.	1898 ¹⁸ / ₆	—	—	160,118	—	Drätselkammaren.	
G. Drögemüllers pensions- fond.	Årliga räntan skall utdelas som pension eller understöd om högst 100 kr, till fattiga eller sjukliga sjömän i befäls- eller manskapklassen.	Bryggaren C. Drögemüller.	1899 ³ / ₃	16	900	20,736	—	Göteborgs sjömanshus direk- tion.	
g) Pensionskassor.									
Pensionsinrättningen i Gö- teborg.	Pensioner åt delägare, deras änkor och barn.	Åtskilliga personer.	1766	42	28,576	761,803	—	En styrelse af 4 ledamöter.	110)
Allmänna pensions- och änkekassan i Göteborg.	D:o d:o.	10 personer i Göteborg.	1878 ²⁰ / ₁₂	242	119,862	2,563,917	370,000	D:o af 6 personer.	111)

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905 till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
Kungl. Göta artilleriregementes musikkårs pensionskassa.	Pensioner åt afskedade delägare samt åt delägarers änkor och barn.	Musikpersonalen.	1837 15/4	12	2,880	45,688	—	En direktion.	112)
Poliskårens d:o.	D:o åt medlemmar af Göteborgs poliskår.	Poliskåren.	1876 10/4	51	38,683	199,030	—	D:o.	113)
Göteborgs frivilliga brandkårs pensionsförening.	Att lämna pensioner åt ledamöter, deras änkor och barn.	Göteborgs frivilliga brandkår.	1871 5/5	153	9,153	178,247	—	En styrelse af 7 ledamöter.	114)
Göteborgs handelsresandesförening.	Att lämna sjukhjälp och understöd samt under vissa förhållanden pension åt medlemmarna.	Handelsresanden G. Fogelmark.	1885 16/12	39	6,557	115,613	—	D:o af 8 personer.	115)
Brand- och liförsäkringsaktiebolaget Sveas tjänstemäns enskilda pensionsinrättning.	Att bereda pension för man vid 60 och för kvinna vid 55 år eller ock åt manlig medlem ett kapital, utfallande vid dödsfall eller vid uppnådda 60 år.	Brand- och liförsäkringsaktiebolaget »Svea».	1886 14/4	2	1,933	363,725	—	Bolagets styrelse.	116)
Änke- och pupillkassan för stadens ämbets- och tjänstemän samt betjante.	Att bereda pension åt änkor och omyndiga barn efter kassans delägare.	Stadsfullmäktige i Göteborg.	1899 10/11	27	9,452	201,281	—	Drätselkammaren.	117)
Änke- och pupillkassan för professorer och betjante vid Göteborgs högskola.	Kassans namn angiver dess ändamål.	Styrelsen för högskolan.	1904 18/11	—	—	4,846	—	D:o.	
Ivar Wærns bidrag till bildande af en änke- och pupillkassa för professorer och betjante vid Göteborgs högskola.	Donationens namn angiver dess ändamål.	Grosshandlanden m. m. Ivar Wærn.	1904	—	—	30,000	—	D:o.	
h) Andra stiftelser och inrättningar.									
Renströmska fonden.	Ävägabringande af allmännyttiga inrättningar, stiftelser, anstalter och inrättningar i Göteborg.	Grosshandlanden Sven Renström.	1867 27/5	—	—	1,129,147	—	En af stadsfullmäktige tillsatt styrelse.	
Osbeckska d:o.	Välgörande ändamål efter beslut af stadsfullmäktige.	Handlanden Per Osbeck och hans maka.	1868 29/5	—	—	450,000	—	Drätselkammaren.	118)
Göteborgs sjömannasällskap.	Att inom sjömansyrket befordra upplysning och vetenskaplig bildning, befrämja allt, som kan gagna sjöfarten, samt lämna understöd åt ynglingar, hvilka ägna sig åt sjömansyrket, äfvensom åt sjömän, deras änkor och barn.	För sjöfarten intresserade personer inom samhället.	1884 17/5	268	3,870	173,732	—	En direktion af 8 personer.	
Paulina Jacobssons brudgäufond.	Beredande af hemgift åt fattiga brudar, tillhörande morsiska församlingen i Göteborg.	Grosshandlanden Morris Jacobsson.	1831 7/5	—	—	42,578	—	Göthildastiftelsens styrelse.	119)
Simon Elias och Sippora Warburgs minne.	Välgörande ändamål.	Grosshandlanden Elias Simon Warburg.	1878 16/5	2	1,200	37,926	—	D:o.	
Robert Dicksons stiftelse.	Befordrande af sedlighet och gudsfruktan hos arbetsklassen i Göteborg, för hvilket ändamål stiftelsen i första rummet sörjer för sunda och väl försedda bostäder, hvilka på billiga villkor uthyras till arbetare.	Grosshandlanden Robert Dickson.	1856 28/1	1,119	32,947	1,449,712	655,925	En styrelse.	120)
Arbetshemmet Waterloo.	Att med andligt och lekamligt understöd bistå kvinnor, hvilka genom osedlighet blifvit i behof af sådan hjälp och själfva vilja varda åter upprättade samt anses böra i hemmet intagas.	Evangelisk-luterska missionsföreningen i Göteborg.	1857 16/7	39	8,296	74,945	9,000	D:o.	
Frälsningsarméns räddningshem.	Räddningshem för fallna kvinnor.	Frälsningsarmén.	1876 10/4	26	8,300	17,500	52,500	Frälsningsarmén.	
Sällskapet för uppmuntran af öm och sedlig modersvård.	Att lämna understöd och bereda arbete åt fattiga och ordentliga mödrar samt uppmuntra dem till omsorgsfull vård om sina barn.	Statsrådinnan Laura Fåhræus.	1904 1/4	126	5,466	83,089	—	En styrelse af 12 damer.	
Symötesföreningen.	Dels att mot billigt pris tillhandahålla fattiga mödrar väfnader och sybehör och dels att afgiftsfritt utdela sådant äfvensom beklädnadspersedlar.	Fruarna Bina Dahlgren och Ebba Ramsay m. fl. stadens damer.	1849 juni	600	900	500	—	En styrelse.	121)
Änkefru Volrathine Kalls donationsfond.	Hjälp åt fattig allmoges allestädes inom Sveriges rike, som mistat egenömd genom sådana olyckshändelser, hvilka människor icke förmå afvända, såsom orkan, hagel, missväxt, våldlig händelse, hvarigenom man eller fader omkommit, och dylikt mera.	Änkefru assessorskan V. Kall, född Ölteken.	1867	132	2,905	72,556	—	Landshöfdingen, biskopen och magistraten i Göteborg.	

Heyman Salomons donationsfond.	Att med räntefria lån bispringa behöfvande handtvärkare, tillhörande mosaiska församlingen.	Handlanden Heyman Salomon.	1879 ² / ₇	—	—	5,000	—	Ludvig Levisson, W. Henriques och Ludvig Fürstenberg.
Fonden för förbättring af skärgårds- och kustallmogens ställning.	Att befrämja länets fattiga, förnämligast fiskeriidkande skärgårds- och kustallmoges ekonomiska ställning.	Damer i Göteborg.	1855 mars	30	1,490	47,766	—	Af Kungl. Maj:ts befallningshafvande utsedd styrelse.
Göteborgs fångvårdsällskap.	Att bereda hjälp åt frigifna fångar.	Landssekreteraren H. Westin m. fl.	1862 ¹⁹ / ₆	32	421	4,843	—	En styrelse.
Gustaf Fredrik Engblads donationsfond.	Kyrkans inre prydnade.	Sofia Wilhelmina Engblad.	1892 ²³ / ₆	—	—	57,484	—	Domkyrkorådet.
Fonden till generalkonsul S. E. Warburgs minne.	Bestridande af kostnaderna för statistiska utredningar och publikationer rörande Göteborgs handel och sjöfart, samt för utredningar och förslag hos handelsföreningens fullmäktige äfvensom handels- och sjöfartsnämnden i Göteborg.	Änkefru Pauline Warburg.	1900 febr.	—	—	30,809	—	Handelsföreningens fullmäktige.
Göteborgs lärarinnehem.	Att för billig afgift bereda dem, som verkat eller verka såsom lärarinnor, företrädesvis vid högre elementarläroverk, privata förberedande skolor och samskolor i Göteborg, tillfälle att vistas på landet.	Stärbhusdelägare efter Fritz och Susanna Hasselblad.	1900 ¹ / ₁₁	—	—	33,272	13,859	En styrelse.
Ulrica Wohlfarts donation.	Att användas till Kristine kyrkas gagn och nytta.	Änkefru Ulrica Wohlfart.	1841 ⁴ / ₆	—	95	2,118	—	Kyrkonämnden.
L. Beneckes donation till Göteborgs mosaiska församlings »förste andlige ämbetsman».	Att tilldela församlingens »förste andlige ämbetsman» den årliga afkastningen af donationen som en utomordentlig tillökning af hans löneförmåner.	Handlanden L. Benecke och hans hustru Fanny.	1863 ¹⁷ / ₃	1	450	10,000	—	Göteborgs mosaiska församlings föreståndare.
Föreningen till beredande af lifränta och belöningar åt tjänare i Göteborg.	Att genom ekonomiskt understöd, placeradt i sparbank eller lifränteanstalt, uppmuntra tjänarinnor att själfva sörja för sin ålderdom.	Fröken Eva Rodhe och redaktören Henrik Hedlund.	1896 ⁹ / ₅	49	825	10,290	—	En styrelse.
Wilh. Röhss donationsfond.	Att använda afkastningen till ändamål, som äro ägnade att befördra Göteborgs stads handel, industri och kommunikationer.	Grosshandlanden m. m. Wilh. Röhss arfvingar.	1901 ¹⁰ / ₁	—	—	1,244,040	—	D:o.
Edvard Magnus musikfond.	Fonden skall sålunda användas: »att därigenom inom samhället känslan för musiken såsom skön konst må framkallas och för samhället möjliggöras, i främsta rummet genom att af goda och sakkunniga exekutörer musikverk af nyare och äldre in- och utländska tonsättare utföras, samt i andra rummet, om så kan åstadkommas, genom att därmed förena undervisning i tonkonstens utöfning».	Grosshandlanden m. m. Pontus Fürstenberg och hans fru Göthilda Fürstenberg, född Magnus.	1898 ²⁹ / ₆	—	23,079	383,302	—	D:o.
Pontus och Göthilda Fürstenbergs donation.	Räntefkastningen överlämnas till styrelsen för Edvard Magnus musikfond.	Desamma.	»	—	17,248	383,604	—	Drätselkammaren.
Summa			—	—	24,580	1,413,100	38,469,081	9,548,873

C. I Kungälf stad.

a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux och dylikt.

B. C. Sivertzsons donationsfond.	Att åt fattiga änkor inom Kungälf stad, hvars iråkade fattigdom icke är själförfvälad, årligen bereda gratifikation.	Demoiselle B. C. Sivertzson.	1827 ¹ / ₁₁	3	15	300	—	Drätselkammaren.
Albertina Dahlanders understödsfond.	Understöd åt obemedlade inom Kungälf stad, som ej åtnjuta fattigunderstöd.	Änkefru Albertina Dahlander.	1876 ¹⁵ / ₁₀	6	64	1,316	—	Magistraten.
Rebecka Andrews donationsfond.	D:o åt Kungälf stads fattiga.	Änkefru Rebecka Gustava Andrews.	1881 ²⁵ / ₆	20	200	5,000	—	Drätselkammaren.
David Anderssons understödsfond.	D:o åt 5 å 10 stycken behöfvande tjänare och änkor inom Kungälf stad.	Handlanden David Andersson.	1895 ²⁸ / ₁	10	160	4,000	—	D:o.

b) Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning.

Lärarens donationsfond.	Löneförbättring åt läraren vid stadens folkskola.	Okänt.	Okänt.	—	—	409	—	Skolorådet.
David Anderssons fond.	Räntan afsedd till beklädnad af fattiga skolbarn.	Handlanden David Andersson.	»	18	149	4,000	—	D:o.
»Kungälf pedagogis donationsfond» eller »Fattiga skolbarns kapital».	Till utdelning för böcker m. m. åt Kungälf fattiga skolbarn.	Okänt.	»	—	—	459	—	D:o.

c) Stipendiefonder och andra stiftelser för undervisning.

Sivertzsonska stipendiefonden.	Att åt lärjungar vid allmänna läroverken i Göteborg utdela stipendier. Stipendiaterna skola vara födda inom Älfsyssles Södra kontrakt.	Demoiselle B. C. Sivertzson m. fl.	1817 ²⁵ / ₁	16	598	10,843	7,235	Kuratorer.
Summa			—	73	1,186	26,327	7,235	

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke	Stiftelsens år och dag.	Utbetalning under år 1905		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.				
D. I Marstrands stad.									
a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux och dylikt.									
Sahlbeckska donationen.	Till Marstrands stads hospitals och andra fattiga änkor och faderlösa barn.	Änkefru Katarina Sahlbeck.	1802 ⁸ / ₁₂	9	105	2,949	—	Drätselkammaren samt fattigvårdsstyrelsen.	
Ericssonska d.o.	Till Marstrands stads fattiga.	Stadsläkaren Adolf Ericsson.	1824 ¹⁸ / ₈	1	5	239	—	D:o.	
Lohmanska d.o.	D:o.	Änkan Anna Lisa Lohman, f. Stormkrantz.	1833 ¹⁵ / ₂	—	—	639	—	D:o.	
Wibeliusska d.o.	D:o.	Befallningsmannen Gustaf Wibelius.	1836 ⁵ / ₈	—	—	152	—	D:o.	
Sjöbergska d.o.	D:o.	Handlanden Erik Sjöberg.	1842	—	—	1,645	—	D:o.	
Gust. E. Widells donation.	D:o.	Rektor Gustaf Edvard Widdell.	1870 ¹¹ / ₄	—	—	100	—	D:o.	
»Äldre donationer».	Härkomst och ändamål numera okända.	—	—	—	—	2,743	—	D:o.	
Gustaf E. Falcks donation.	Till stadens pauvres honteux.	Handlanden Gustaf E. Falck, Halmstad.	1905 ²⁵ / ₈	—	—	89,291	—	En af stadsfullmäktige tillsatt kommitté.	
Lindelundska fonden.	Åt någon änka efter eller barn till afviden ämbetsman i Marstrand.	Änkefru Anna C. Lindelund.	1881 ²² / ₄	1	50	1,845	—	Kyrörådet.	
d) Stiftelser för sjukvård.									
von Franckenska fonden.	Till fattiga badgäster.	Löjtnanten G. W. von Francken.	1849	26	495	11,834	—	Kyrkorådet.	
Victoriafonden.	Till »en fattig mor, som är badgäst i Marstrand».	Lotten Norlund, född Hertzer.	1895 ⁹ / ₈	1	45	1,069	—	D:o.	
Möllerska fonden.	Till en fattig badgäst i Marstrand.	Stadsmäklaren Joh. Mikael Möller.	1884 ²⁷ / ₈	1	15	608	—	D:o.	
e) Ej registrerade sjuk- och begravningskassor.									
Understödsföreningen i Marstrand.	Sjuk- och begravningskassa.	—	1892 ²⁵ / ₇ 1903 ²¹ / ₁₂	21	638	11,603	—	En styrelse.	124
f) Pensionsfonder.									
Baderskornas pensionsfond.	Till f. d. baderskor vid Marstrands badinrättning.	Badgäster vid Marstrand.	1882 ⁶ / ₁₀	10	475	12,579	—	Kyrkorådet.	
h) Andra stiftelser och inrättningar.									
Fonden för Cronstrandska grafplatsen.	Underhåll af Cronstrands gravvård å gamla kyrkogården.	Okänd.	1889	—	3	114	—	Kyrkorådet.	
		Summa	—	70	1,831	137,410	—		
E. I Uddevalla stad.									
a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux och dylikt.									
Hospitalsfonden.	Till underhåll af stadens fattiga.	Thomas Dyre och Margareta Hvitfeldt.	1638 ¹⁰ / ₆	—	371	7,435	—	Fattigvårdsstyrelsen.	

Arbetshusfonden.	Till underhåll af stadens fattiga.	Handlanden Benjamin Bagge.	1786 ²⁶ / ₃	—	—	3,136	—	Fattigvårdsstyrelsen.	125)
Fattigutdelningsfonden.	D:o d:o.	Densamme.	—	—	247	4,942	—	D:o.	
Andreas Palms donation.	D:o d:o.	Tenngjutaren Andreas Palm.	1793 ³ / ₄	20	94	2,250	—	Kyrkoherden.	
Henrik Bernh. Bratts d:o.	Understöd åt tio nödlidande, helst änkor, i Uddevalla.	Rådman Anders Bernhard Bratt.	1793 ¹⁶ / ₇	10	439	3,652	2,000	Magistraten och kyrkoherden.	
D:o d:o.	D:o åt tio nödlidande, sjuka personer i d:o.	Densamme.	1796 ²⁹ / ₃	10	25	500	—	Drätselkammaren och komministern.	
Donationen till Brödrasocieteten.	D:o åt stadens fattiga.	Handlanden Bengt Cornelius Rölund.	1805 ²⁷ / ₁₁	—	330	6,600	—	Fattigvårdsstyrelsen.	
M. E. Tranchells donation.	D:o åt två fattiga änkor i Uddevalla.	Änkefru Margareta Elisabet Tranchell.	1812 ⁹ / ₂	2	10	200	—	D:o.	
Fattigförsörjningsfonden.	Bidrag till fattigförsörjningen i d:o.	Konung Karl XIII.	1814 ⁵ / ₁₀	—	300	6,000	—	D:o.	
M. D. Evers donation.	Understöd åt fem fattiga, ogifta kvinnor i d:o.	Mamsell Maria Dorotea Evers.	1845 ²⁰ / ₁₁	5	60	1,001	—	D:o.	
Johs Olssons donation.	D:o åt sex änkor af »pauvres honteux» i d:o.	Handlanden Johannes Olsson.	1849 ²⁹ / ₃	6	50	1,000	—	D:o.	
Jacob och Lisette Trahus d:o.	D:o åt ett behöfvande, åldrigt par i d:o.	Brukspatron Jacob Trahn o. h. h. Lisette.	1851 ²⁶ / ₇	2	67	1,500	—	Magistraten.	
M. af Christiernins d:o.	D:o åt några behöfvande änkor i d:o.	Kammarherren Michael af Christiernin.	1853 ⁴ / ₄	5	15	300	—	Fattigvårdsstyrelsen.	
Martin Bernhard Rybergs d:o.	D:o till en behöfvande änka i d:o.	Bleckslagaren Martin Bernhard Ryberg.	1860 ⁹ / ₄	1	78	1,300	—	Magistraten.	
Bernt Nilssons fond.	D:o åt sex, högst tolf behöfvande personer i d:o.	Handlanden Bernt Nilsson.	1866 ²⁰ / ₉	10	370	8,050	—	Borgmästaren, kyrkoherden och en tredje person.	
Charlotte Spaaks donation.	D:o åt tre medellösa döttrar till handlande i d:o.	Mamsell Charlotte Spaak.	1870 ¹² / ₇	3	124	3,000	—	Kyrkoherden.	
Anna Britta Eriksdotters d:o.	D:o åt åtta fattiga änkor eller ogifta kvinnor i Uddevalla eller Bäfve församling.	Jungfrun Anna Britta Eriksdöter.	1874 ¹⁵ / ₁₂	8	84	2,000	—	D:o.	
J. B. von Bergens d:o.	D:o åt två fattiga handtverkaränkor i Uddevalla.	Repslagaregesällen Johan Benjamin von Bergen.	1881 ¹⁰ / ₁₀	2	25	500	—	Fattigvårdsstyrelsen.	
A. B. och S. Söderbergs donationsfond.	D:o åt fattiga och ålderstigna i d:o.	Handlanden Anders Bernhard Söderberg o. h. h. Sofia.	1884 ²¹ / ₇	40	2,000	35,878	—	Kyrkorådet.	
William Thorburns donation.	D:o åt ett eller flera åldriga äkta par i d:o.	Konsul William Thorburn.	1890 ²⁷ / ₁₁	2	50	1,000	—	Fattigvårdsstyrelsen.	
Laura Hasselgrens d:o.	D:o åt åldriga, fattiga personer i d:o.	Mamsell Laura Hasselgren.	1882 ¹⁸ / ₁	45	3,600	74,284	19,000	Kyrkorådet.	
Friedrich Kocks d:o.	D:o åt nödlidande, gudfruktiga, fattiga i d:o.	1897 ¹⁰ / ₃	—	—	—	—	—	—	
Anna Elisabet Kampes d:o.	D:o åt behöfvande änkor.	Friedrich Kock.	1786 ¹³ / ₄	3	15	250	—	Kyrkoherden.	
		Anna Elisabet Kampe.	1837 ²² / ₁₀	2	3	75	—	D:o.	

b) Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning.

Gustafsbergs barnhusinrättning.	Uppfostran af och bidrag till uppfostran af fattiga barn från Bohuslän.	Handlanden Anders Knappe Hansson.	1772 ¹⁰ / ₄	56	20,117	474,416	437,682	Stadsfullmäktige.
Sällskapet Barnhemmets vänner.	D:o af värnlösa flickor i Uddevalla.	E. G. Lange, A. B. Söderberg m. fl.	1882 ⁹ / ₆	12	3,735	53,545	13,300	Af stadsfullmäktige utsedd styrelse.
Sara Maria Cederskogs donation.	Belöning åt fosterföräldrar i Uddevalla för god barnavård.	Änkefru Sara Maria Cederskog.	1883 ²⁴ / ₅	2	50	1,000	—	Fattigvårdsstyrelsen.

c) Stipendiefonder och andra stiftelser för undervisning.

Margareta Ingmans donation.	Stipendier till behöfvande lärjungar vid Uddevalla läroverk.	Änkefru Margareta Ingman.	1841 ²¹ / ₁	3	41	1,000	—	Kyrkoherden.
Elementarskolans stipendiefond.	D:o åt de mest nödlidande och för studier mest böjliga skolbarn från Uddevalla.	Handlanden Byrge Nilsson Bagge.	1716 ²⁴ / ₁	4	120	2,000	—	Kyrkorådet.
Paul Bergs d:o.	D:o åt 1 eller 2 förtjänte ynglingar vid Uddevalla läroverk.	Handlanden Paul Berg.	1873 ²⁷ / ₃	2	60	1,000	—	Stadsfullmäktige.

d) Stiftelser för sjukvård.

Uddevalla sjukhem.	Vård af obotligt sjuka i Uddevalla.	Sekreteraren Carl d'Orchmont m. fl.	1878 ²² / ₁	12	4,800	54,600	—	Af stadsfullmäktige utsedd styrelse.
Anders Wennerbergs fond.	Bidrag till en sjuksäng i Uddevalla.	Anders Wennerbergs arfvingar.	1815 ²⁴ / ₁₁	—	46	933	—	Fattigvårdsstyrelsen.

h) Andra stiftelser och inrättningar.

Jacob Trahns donation.	Belöning åt tjänare för långvarig och trogen tjänst.	Brukspatron Jacob Trahn.	1876 ⁷ / ₁	6	500	10,000	—	Stadsfullmäktige.
		Summa	—	273	37,826	763,347	471,982	

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utbetalning under år 1905		Stiftelsens storlek. (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärknin
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.				
F. I Strömstads stad.									
a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux och dylikt.									
Sjökaptensänkefonden.	Understöd åt sjökaptensänkor.	Tullförvaltaren B. A. d'Orchimont.	1867 1/7	1	40	1,155	—	Kyrkorådet.	
Abraham Holmgrens och hans hustrus minnesfond.	Utdelning till fattiga nattvardsbarn och änkor efter kofferdikaptener och handtverkare.	Grosshandlanden A. F. Cavalli-Holmgren.	1893 14/5	2	100	18,948	—	D:o.	
Westnesska fonden.	Julgåfvor åt fattiga inom Strömstad.	Med. doktor M. Westness.	—	6	30	500	—	Stadsfullmäktige.	
b) Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning.									
Folkskolans premiefond.	Premier åt flitiga och fattiga folkskolebarn.	Kamrer C. P. Dahlgren.	1858 4/8	10	50	1,749	—	Skolorådet.	
Rich. Smiths fond.	Stipendier till flitiga, välattrade och fattiga barn i Strömstads folkskola.	Apotekaren Richard Smith.	1882 26/11	35	149	3,720	—	D:o.	
Slöjd- eller syskolefonden.	Att understödja sy- eller slöjdskolan för flickor i Strömstad.	Fruntimmersföreningen i Strömstad.	1887	1	50	1,383	—	D:o.	
Bellanderska fonden.	Premier vid Strömstads småskola.	Tullförvaltaren Bellander.	—	2	12	200	—	Stadsfullmäktige.	
c) Stipendiefonder och andra stiftelser för undervisning.									
Justitieborgmästaren Patrik Ekmans stipendiefond.	Stipendier åt elever vid dels elementarläroverket, dels den skola för flickor, som må finnas eller framdeles varder inrättad.	Justitieborgmästaren Patrik Ekman.	1875 3/7	50	964	25,572	—	Borgmästaren, kyrkoherden och rektorn.	
Mannerheims d:o.	D:o till en eller flere, företrädesvis obemedlade ynglingar, hvilka utmärkt sig för flit, kunskaper och mycket godt uppförande.	Sjökaptenen friherre August Mannerheim.	1878 25/5	3	8	707	—	Läroverkskollegiet.	
Edvard Flygares fond.	D:o till behöfvande, sedliga och arbetssamma lärjungar vid elementarläroverket.	Fru Emelie Flygare-Carlén.	1890 22/1	3	8	950	—	Borgmästaren och läroverkskollegiet.	
d) Stiftelser för sjukvård.									
Crusellska fonden.	Bidrag till fattiga badgästers vistelse vid Strömstads badinrättning.	Musikdirektör B. H. Crusell.	1833 31/7	90	920	30,534	—	Kyrkorådet.	
e) Ej registrerade sjuk- och begravningskassor.									
Strömstads sjuk- och begravningskassa.	Sjuk- och begravningshjälp.	Handlanden A. J. Lundgren m. fl.	1881 3/5	9	424	4,606	—	Styrelse af 7 personer.	126)
Femtiomannaföreningen.	D:o d:o.	Maskinisten Carl Otto Kristiansson.	1903 11/1	7	152	488	—	D:o af 5 d:o.	127)
f) Pensionsfonder.									
Carlsonska pensionsfonden.	Pension till åldriga eller sjuka baderskor vid Strömstads badinrättning.	Öfverläkaren A. G. Carlsson.	1854 14/8	12	1,140	26,025	—	Styrelse af 7 personer.	
Hans Linds donationsfond.	Insättning i lifränte- och kapitalförsäkringsanstalt för fem fattiga barn hvarje år och understöd åt fattiga änkor inom Strömstad.	Postmästaren Hans Lind.	1889 7/9	11	440	10,775	—	Stadsfullmäktige.	
Otto och Augusta Åsbergs pensionsfond.	Understöd åt pauvres honteux-änkor samt sjökaptens- och sjömansänkor i Strömstad.	Sjökaptenen L. O. Åsberg.	1892 20/2	9	370	10,077	—	Kyrkorådet.	
Ulla, Julie och Gundla Bergers d:o.	Räntan utdelas årligen till 4 medellösa, hederliga och trogna kvinnliga tjänare.	Ulla, Julie och Gundla Berger.	1905 14/1	2	375	12,000	—	Stadsfullmäktige.	
Summa				—	253	5,232	149,389	—	

G. I Lysekils stad.

a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux och dylikt.

Fruntimmersföreningens kassas i Göteborg understödsfond åt fattiga fiskare.	Att inköpa fiskredskap åt fattiga fiskare i Bro pastorat och Lysekils stad.	Fruntimmersföreningen i Göteborg.	1838	8	167	2,500	—	Apotekaren J. L. Lundberg.
Fridhemsfonden (f. d. fonden för sjukhem för badgäster) i Lysekil.	Att mot billig hyra bereda rum åt pauvres honteux, som behandlas vid Lysekils hafsbadanstalter.	Professor Anders Wide i Stockholm.	1896	25	—	14,908	20,502	Kamreraren Hugo Hallgren. ¹²⁸⁾

b) Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning.

Hanna Petrelius understödsfond.	Att utdela årliga räntan, för flit och ordentlighet, åt några mindre bemedlade folkskolebarn i Lysekil.	G. A. Petrelius i Åbo, Finland.	1896 ¹⁹⁾ 7	23	46	1,011	—	Skolrådet.
---------------------------------	---	---------------------------------	-----------------------	----	----	-------	---	------------

d) Stiftelser för sjukvård.

Lysekils badsällskaps understödsfond för behöfvande sjuka badgäster.	Att understödja sjuka, fattiga badgäster, hvilka för hälsans återvinnande besöka Lysekils badanstalter, dels med penningar och dels med fria bad, hälsovatten, medicin m. m.	Badsällskapet i Lysekil.	1860 ¹¹⁾ 8	137	1,007	15,478	—	Kamreraren Hugo Hallgren.
--	--	--------------------------	-----------------------	-----	-------	--------	---	---------------------------

f) Pensionsfonder.

Badbetjäningens i Lysekil pensionsfond.	Att bereda pensioner åt badbetjäningen i Lysekil.	Badsällskapet i Lysekil.	Början af 1870-talet.	10	500	20,328	—	Apotekaren J. L. Lundberg.
		Summa	—	203	1,720	54,225	20,502	

A n m ä r k n i n g a r:

¹⁾ 2 lån å tillsammans 150 kr. utdelade. — ²⁾ Inrättningens verksamhet f. n. nedlagd, inga barn intagna. — ³⁾ Fonden ännu ej använd och icke bokförd. — ⁴⁾ Delägaravgifter år 1905 1,054 kr. — ⁵⁾ D:o 177.50 kr. — ⁶⁾ D:o 254 kr. — ⁷⁾ D:o 129 kr. — ⁸⁾ D:o 660 kr. — ⁹⁾ D:o 310 kr. — ¹⁰⁾ D:o 1,987 kr. — ¹¹⁾ D:o 2,034 kr. — ¹²⁾ D:o 289 kr. — ¹³⁾ D:o 3,880 kr. — ¹⁴⁾ D:o 327 kr. — ¹⁵⁾ D:o 3,315 kr. — ¹⁶⁾ D:o 1,370 kr. — ¹⁷⁾ D:o 2,474 kr. — ¹⁸⁾ D:o 111.50 kr. — ¹⁹⁾ D:o 524 kr. — ²⁰⁾ D:o 756 kr. — ²¹⁾ D:o 1,252 kr. — ²²⁾ D:o 306 kr. — ²³⁾ Utdelning ännu ej skedd. — ²⁴⁾ Legatarie uppbär räntan. — ²⁵⁾ Delägaravgifter år 1905 620 kr. — ²⁶⁾ D:o 492 kr. — ²⁷⁾ D:o 207 kr. — ²⁸⁾ Räntan uppbäres ännu af legatarier. — ²⁹⁾ Räntan uppbäres af donators änka. — ³⁰⁾ Understödet utgår dels i penningar och dels i naturapersedlar. — ³¹⁾ Understödet utdeladt genom församlingsdiakonissorna. — ³²⁾ Genom fondens ökning med år 1904 tillkomna donationer å 45,000 kr., hafva understödsbeloppen ökat. — ³³⁾ Fondens afkastning, som utgör kronotondemedel från Leckö och Väne fögderier, levereras från och med år 1889 till domkapitlet af Konungens befallningshafvande i länet med 528 kr. 64 öre årligen. — ³⁴⁾ Det i kol. 5 upptagna antal personer afser föreningens alla afdelningar, nämligen: 1) klinik och poliklinik, 2) arbetsskola och 3) hem. — ³⁵⁾ Vid beräkning af stiftelsens storlek har afdragits i fastigheten in-tecknad guld. — ³⁶⁾ Kuratelet består af landshöfdingen, biskopen och stadens 2 borgmästare jämte 3 föreståndare. — ³⁷⁾ Barnen vårdas i egna hem eller hos fosterföräldrar, som direktionen utsett. — ³⁸⁾ Någon utdelning har ej ägt rum undet året. — ³⁹⁾ Under år 1905 lämnades 4,758 kr. i frivilliga bidrag. — ⁴⁰⁾ Fem barnhem äro nu i verksamhet. — ⁴¹⁾ Sällskapets medlemmar erlägga en årsavgift af 5 kr. — ⁴²⁾ I utdelningen ingår anslag af staten och länets landsting. — ⁴³⁾ Influtna årsavgifter 222 kr. — ⁴⁴⁾ D:o 752 kr. — ⁴⁵⁾ D:o 248 kr. — ⁴⁶⁾ Se berättelsens text sid. 72. — ⁴⁷⁾ D:o sid. 70. — ⁴⁸⁾ D:o sid. 70. — ⁴⁹⁾ D:o sid. 70. — ⁵⁰⁾ Statsbidrag 1,250 kr., bidrag från landsting och folkskolestyrelsen 1,900 kr. — ⁵¹⁾ Se berättelsens text sid. 64. — ⁵²⁾ Det i kol. 7 upptagna belopp utgör högskolans dispositionsfond den ³¹⁾ 12

1905. — ⁵³⁾ Se berättelsens text sid. 74. — ⁵⁴⁾ D:o sid. 75. — ⁵⁵⁾ D:o sid. 74. — ⁵⁶⁾ D:o sid. 75. — ⁵⁷⁾ Afkastningen af fonden utgår enligt stadsfullmäktiges beslut, till Göteborgs praktiska hushållsskola för flickor. — ⁵⁸⁾ Se berättelsens text sid. 77. — ⁵⁹⁾ D:o sid. 78. — ⁶⁰⁾ D:o sid. 79. — ⁶¹⁾ D:o sid. 79. — ⁶²⁾ Enligt kungl. brefven den 24 november 1882 och den 8 juni 1883 tillfalla stipendierna till ⁴⁾ 5 lärjungar vid latinläroverket och till ¹⁾ 5 lärjungar vid realläroverket. — ⁶³⁾ Se berättelsens text sid. 88. — ⁶⁴⁾ Utdelas genom rektor vid realläroverket. — ⁶⁵⁾ Utdelas genom rektor vid latinläroverket. — ⁶⁶⁾ Enligt kungl. brefven den 24 november 1882 och den 8 juni 1883 tilldelas lärjungar vid latinläroverket ²⁾ 5 och lärjungar vid realläroverket ³⁾ 5 af afkastningen. — ⁶⁷⁾ Ingen utdelning under år 1905 på grund där af att inga kompetenta lärjungar funnos. — ⁶⁸⁾ Någon utdelning har ej ägt rum under året. — ⁶⁹⁾ Donationen består af frälseräntan af 1 mtl Boktorp Kungsgården i Färsbergs socken. — ⁷⁰⁾ Jämlikt kungl. bref den 7 juli 1893 utbetalas räntan i lika lotter till Tekniska samfundets nämnd samt Handtverks- och industriföreningens styrelse. — ⁷¹⁾ Under år 1905 har hälften af fondens afkastning för år 1904 utbetalts i och för anordnande af undervisning i slöjd vid västra realskolan i Göteborg med 714 kr. — ⁷²⁾ Afkastningen utdelas till skolan för blinda. — ⁷³⁾ Byggnad till museet har ännu ej uppförts. — ⁷⁴⁾ Se berättelsens text sid. 82. Afser den ursprungliga Sahlgrenska sjukhusstiftelsen, hvars afkastning utgår till Allmänna och Sahlgrenska sjukhuset. — ⁷⁵⁾ På grund af Kungl. brefvet den 29 oktober 1847 har fondens kapital disponerats såsom bidrag till uppförande af ett allmänt sjukhus (Allmänna och Sahlgrenska sjukhuset). Utdelningen från fonden sker genom fattigvårdsstyrelsen. — ⁷⁶⁾ Förra Holtermanska legatfonden ingår såsom bidrag till uppbyggnad för anstalten med ett belopp af 79,319 kr. Se berättelsens text sid. 84. — ⁷⁷⁾ Se berättelsens text sid. 85. — ⁷⁸⁾ D:o sid. 85. — ⁷⁹⁾ Utdelning från fonden sker genom Göteborgs läkaresällskap. — ⁸⁰⁾ Räntan af fonden har under senare år ställts till församlingsdiakonissans förfogande för anskaffande af förnödenheter för sjukas behof. — ⁸¹⁾ Fonden har bildats af afgifter å 2 öre, hvilka vid ingången till museum erläggas för käppar, paraplyer o. d.

